

EDITURA UNIVERS

276

Herbert Zand

MOȘTENITORII FOCULUI

Două romane, o culegere de povestiri și una de poezii, în sfîrșit un volum de publicistică și însemnări zilnice alcătuiesc ediția de opere complete ale scriitorului austriac Herbert Zand, apărută în 1971–1972. Această ediție, postumă, a avut caracterul unui act reparator, fiind menită să deschidă calea spre o mai largă cunoaștere a scrisului unui autor care, în modestia lui și în însingurarea relativă impusă de o prelungită luptă cu suferința, a evitat mijloacele obișnuite de stimulare a succesului pe piața literară.

ION ROMAN

GLOBUS

Lei 6,75

26 CG HERBERT ZAND MOȘTENITORII FOCULUI 1976

HERBERT ZAND

CG

Moștenitorii focului

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Ilustrația copertei de *Sorin Dumitrescu*
Coperta colecției de *Ion State*

Herbert Zand
ERBEN DES FEUERS

GLOBUS

Herbert Zand

MOȘTENITORII FOCULUI

Traducere de
Octavian Nicolae

Prefață de
Ion Roman

EDITURA UNIVERS
București
1976

PREFAȚĂ

DOUĂ ROMANE, o culegere de povestiri și una de poezii, în sfîrșit un volum de publicistică și însemnări zilnice alcătuiesc ediția de opere complete ale scriitorului austriac Herbert Zand, apărută în 1971—1972. Această ediție, postumă, a avut caracterul unui act reparator, fiind menită să deschidă calea spre o mai largă cunoaștere a scrisului unui autor care, în modestia lui și în însingurarea relativă impusă de o prelungită luptă cu suferința, a evitat mijloacele obișnuite de stimulare a succesului pe piața literară. Editorul și comentatorul celor cinci volume, Wolfgang Kraus, ne informează că Zand și-a renegat cartea de debut, un roman, și a azvîrlit în foc numeroase manuscrise, printre care un al patrulea roman aproape terminat. În 1952, deși obținuse Premiul de stat al Austriei pentru romanul *Ultima plecare*[1], prezentat în manuscris, a rescris de la capăt lucrarea, păstrînd numai unele părți din versiunea premiată. Toate aceste gesturi de autocenzură, ca și altele, cum ar fi reluarea în opt

---

[1] *Letzte Ausfahrt*, Donau-Verlag, Wien-München, 1953.

variante a primelor pagini din *Moştenitorii focului*[1], sînt dovezi ale unui viu simţ de răspundere faţă de cuvîntul tipărit şi poate şi semne ale dificultăţii de a organiza literar un material de viaţă trăit prea intens. Biografia scriitorului e dramatică şi ni-l înfăţişează într-adevăr, cum notează Kraus, ca pe o „figură-cheie a acelei generaţii ce-a fost azvîrlită în anii tinereţii timpurii pe fronturile celui de-al doilea război mondial, iar la întoarcere a rămas marcată de anii de război în toate faptele, neînfăptuirile şi trăirile ei".

Herbert Zand s-a născut la 14 noiembrie 1923 în satul Knoppen de lîngă localitatea balneară Aussee, în Stiria. Era fiul unor ţărani săraci şi a cunoscut de mic osteneala amarnică a muncilor agricole cu mijloacele vechi. Vacanţele îi aduceau optsprezece ore pe zi de seceriş şi cosit sub arşiţă, alături de părinţi. Cînd era trimis la munte cu vitele la păscut, se simţea ca în rai. Şcoală a făcut puţină : patru clase primare în satul natal şi patru complementare la Bad Aussee. A început să scrie literatură în timpul şcolarităţii, umplînd cu povestiri filele goale de la sfîrşitul caietelor lui şi ale colegilor, fiindcă hîrtie anume nu-şi putea îngădui să cumpere. Răspundea fireşte unui impuls nativ, dar şi unor stimulente speciale. La Bad Aussee, care contrasta izbitor cu satul invecinat, posedau sau închiriau vile scriitori de marcă ai vremii. Acolo au locuit un timp Hermann Broch, Frank Thiess, Jakob Wassermann. Directorul şcolii îi frecventa pe aceşti oaspeţi distinşi şi prin el elevul cu înclinaţii literare a putut

[1] *Erben des Feuers,* Otto Müller-Verlag, Salzburg, 1961.

cunoaşte detalii din activitatea lor. Parnasul avea să fie repede spulberat. După Anschluss, scriitorii care veneau la Aussee au trebuit să emigreze. A început războiul. În aprilie 1942, Herbert Zand, care abia depăşise cu cinci luni vîrsta de optsprezece ani, a fost chemat sub arme. O instrucţie sumară, şi în iulie s-a văzut trimis pe frontul de est, ca radiotelegrafist într-o unitate de infanterie. În noaptea de Anul nou 1943 se afla în faţa Moscovei. A început retragerea. Zand a fost rănit pentru prima dată. Schijele care i-au sfîşiat obrazul l-au scos din infern pentru scurtă vreme. Reîntors pe front, şi-a însoţit unitatea în timpul replierii prin mlaştinile Pripetului şi s-a numărat printre cei ce s-au salvat din încercuirea de la Brest-Litovsk. În ianuarie 1945, la capul de pod de pe Vistula, a fost din nou rănit, de astă dată grav. A fost supus mai multor operaţii, dar o schijă de cîţiva milimetri n-a putut fi niciodată extrasă. Infecţia, agravată cu timpul şi rezistentă la orice tratament, i-a măcinat rinichii şi l-a ucis în 1970, după douăzeci şi cinci de ani fragmentaţi în perioade de ameliorare şi spitalizări. Ultimii doi ani şi jumătate au fost o agonie prelungită numai prin mijlocirea rinichilor artificiali. Este impresionantă bravura cu care scriitorul a suportat teribilele încercări şi pe care o putem cunoaşte din însemnările sale zilnice, reproduse de Wolfgang Kraus în volumul *Seminţe ale mărului din paradis*[1]. Elias Canetti, el însuşi autor al unui jurnal foarte apreciat, a scris următoarele, după ce a luat cunoştinţă de însemnările lui Zand : „Fragmentele lui Herbert Zand fac parte

[1] *Kerne des paradiesischen Apfels,* Europa Verlag, Wien-Frankfurt-Zürich, 1971.

dintre cele mai prețioase testamente din literatura austriacă. Din generația scriitorilor marcați de război nu cunosc nici unul care să mă fi emoționat atît de profund. Din anii săi tineri, a purtat în el moartea, a privit-o în față și i-a ținut piept. Cuvintele lui sînt hrănite de tăcere : vor supraviețui larmei ce ne asurzește." Relevantă în însemnările lui Zand este o detașare ce nu provine nici din deznădejde, nici din resemnare, ci dintr-o discreție care face într-adevăr tăcerea mai elocventă decît cuvîntul.

Dintre paginile autobiografice, cele intitulate *Retragerea din încercuire* sînt o relatare obiectivă, golită de emoție, aproape ca un raport oficial. Tensiunea momentelor se comunică direct din consemnarea succintă, fără vreun efort descriptiv sau analitic și fără comentarii. Aceste pagini constituie germenele din care s-a dezvoltat romanul *Ultima plecare*, însă numai într-un înțeles foarte larg. Comună este situația de bază : încercuirea. În rest, experiența personală se dizolvă în substanța epică, se distribuie între personaje, se întregește cu episoade furnizate de ficțiune și capătă astfel amploare și adîncime. Zand a considerat povestirea la persoana întîi („der Ich-Stil") ca un procedeu limitativ și a ocolit-o. În roman se simte însă pretutindeni vibrația participării directe. O precizie halucinantă conferă detaliilor de peisaj sau de portret relief, episoadelor și reacțiilor sufletești, adevăr. Acțiunea romanului se petrece pe două planuri interferente : pe front și în orașul unde este instalat comandamentul. Retragerea din încercuire, concretizată în principal prin avatarurile unui restrîns grup de asalt, evoluează haotic ca un coșmar, deoarece disciplina militară, ierarhia, manevrele tactice sînt forme ce și-au pierdut conținutul

într-un implacabil proces de disoluție. În oraș, unde încercuirea, deși din zi în zi mai sufocantă, îngăduie totuși cîtva timp manifestări ale inițiativei, comandanții se achită de îndatoriri cu o obstinație izvorîtă din rigoare profesională. Combatanții de rînd, în contact direct cu inamicul, simt din plin superioritatea copleșitoare a acestuia și își dau seama că singura soluție rezonabilă ar fi să se predea. Nici unul nu mai crede în cauza pentru care au fost trimiși să lupte. Soldații apreciază acum cu luciditate procesul de dezumanizare la care au fost supuși în timpul instrucției. Unul dintre ei își amintește cu dezgust îndemnul auzit mereu în cazărmi : „Trebuie să fii dur și insensibil ca un robot. Slăbiciunea este nevrednică de tine. Învinge în luptă cel ce nu șovăie. Întotdeauna ! Aceluia i se cuvine cununa de lauri." Într-o armată instruită după principiul că „trupa nu trebuie să gîndească", ci să răspundă ordinelor ca un instrument orb, eroismul, care presupune convingere și participare conștientă, devine un nonsens. Unul dintre componenții grupei de asalt vorbește astfel despre eroism, fără a fi contrazis de vreun camarad : „În Europa domnește prostul obicei ca după sfîrșitul războaielor oamenii să se proțăpească în fața monumentelor eroilor căzuți, zicînd : Ei au căzut pentru noi ! Iar eroii morți șed sus pe nori, privesc în jos și strigă : Nu ne-am gîndit nicidecum la așa ceva, bețivanule ! Ce ne pasă nouă de tine ? Dar nu-i aude nimeni. Și asta-i trist.".

Antimilitarismul, denunțarea războiului ca o încleștare brutală ce mutilează nu numai trupul, ci și sufletul oamenilor ar îndreptăți înscrierea *Ultimei plecări* în categoria așa-numitelor romane „pacifiste", undeva, nu departe de romanul altei „generații pier-

dute", *Pe frontul de vest nimic nou* de Erich Maria Remarque. Romanul lui Zand este însă nu numai cronica tragică a altui război, ci şi expresia unei viziuni diferite, sub o latură esenţială, asupra evenimentului ca atare, astfel încît formula „roman pacifist" apare ca insuficientă, dacă nu chiar ca inadecvată. Grupa de asalt ce se repliază din încercuire a ajuns un fel de ceată de „vagabonzi sălbăticiţi", dar, aşa cum constată cu uimire unul dintre soldaţi, îi e mai uşor să utilizeze armele decît să le arunce. Prelungirea absurdă a rezistenţei este într-o măsură şi efectul inerţiei. Renunţarea la luptă are drept premisă eliberarea din cătuşele deprinderilor inculcate prin instrucţia militară şi prin anii de război parcurşi. Observaţia psihologică a scriitorului este exactă. Intervine însă şi altceva, mai presus de voinţa oamenilor şi de puterea lor de a decide. Soldaţii se simt eliberaţi de răspunderi, chiar faţă de propria lor persoană, care au trecut în seama destinului. Ei pier rînd pe rînd în împrejurări cumplite, ca dealtfel şi generalul comandant, deşi pentru fiecare ar fi existat mai înainte o soluţie salvatoare. Faptul subliniază imposibilitatea ieşirii pe cont propriu din război. În acest punct, Herbert Zand părăseşte investigarea şi reflectarea realităţii, pentru a propune o interpretare filozofică în spiritul existenţialismului. „Încercuirea" nu este doar un episod din istoria războiului şi din biografia personajelor în haină militară, ci o stare permanentă a omului, o „formă a vieţii", cum o numeşte scriitorul într-o notă din jurnal, referindu-se chiar la *Ultima plecare*. Evenimentul capătă astfel o semnificaţie simbolică, tălmăcită explicit în cuprinsul romanului. „Toţi, spune un personaj, sîntem încercuiţi, nu numai acum, întotdeauna. Nimeni nu e desăvîrşit, fiecare funcţionează cu erori, iar greşelile sale se închid în juru-i într-o zi — sau într-o noapte — formînd un cerc de nestrăpuns..." Şi mai departe: „Fiecare om este propria-i încercuire, şi nici unul nu capitulează mai înainte de a fi nimicit cu brutalitate de forţa copleşitoare". Sentimentul ce stăpîneşte necontenit sufletul personajelor din roman este frica. „Angoasa" e o stare permanentă şi generală, deoarece omul cel puţin intuieşte, cînd nu înţelege cu claritate, că „viaţa însăşi este încercuire". Cercul se închide nu numai datorită greşelilor, ci prin însăşi scurgerea timpului, în care viaţa se consumă, înaintînd neoprit spre moarte: „timpul în chintesenţa lui este încercuire". Abordat din acest unghi de vedere pesimist şi fatalist, care aşază existenţa sub domnia unor legi ce nu pot fi nici cunoscute, nici stăpînite, războiul n-ar mai putea fi diferenţiat în agresiv şi defensiv şi s-ar sustrage examenului etic. Herbert Zand nu împinge lucrurile pînă la această concluzie. Adeziunea sa la existenţialism, pe care şi-a declarat-o deschis, se izbeşte, ca de un obstacol, de realitate şi de adevărurile ce se desprind imperios din ea. În *Ultima plecare*, se profilează o distincţie netă între armata invadatoare, acum în retragere, şi armata eliberatoare ce-a dezlănţuit ofensiva. Cea dintîi este vinovată, iar prin prăbuşirea ei îşi plăteşte vina. Culpa se împarte între toţi participanţii la războiul de acaparare, dar revine în principal celor ce-au făurit şi manevrat instrumentul agresiunii. În roman, exponentul tipic al hitlerismului este industriaşul Nebelmann, calificat astfel de un ofiţer superior: „Nebelmann e mort şi totuşi trăieşte. Apucă-i mîna: ai atins carne şi sînge. O specie dispare, iar repre-

zentanţii ei rămîn în viaţă. Oameni ca Nebelmann! Aceştia poartă cea mai mare vină în înfrîngerea Germaniei. Cu devotamentul lor, cu disponibilitatea lor de a se jertfi, cu prostia lor belicoasă. Ani în şir a trebuit să ţinem seama de ei şi ne-am irosit puterile pentru ei... Un popor alcătuit din asemenea oameni trebuie să fie învins, fiindcă e un popor de ieri. Ceea ce aparţine zilei de ieri pierde atunci cînd vine rîndul schimbului hotărîtor. Continuă să vieţuiască, dar vegetează numai. Oameni ca Nebelmann au răcnit la mesele de cafenea : ura ! atunci cînd am învins, iar noi, ca să le facem voia, am tot învins mai mult decît am putut suporta." În contrast cu armata hitleristă în agonie, armata sovietică apare ca un organism viguros, conştient de sine şi de dreptatea luptei sale. Cînd Nebelmann înţelege, în sfîrşit, că totul s-a terminat şi exclamă uluit : „Şi-atunci toată munca noastră, toată vitejia, toată credinţa şi speranţa au fost în zadar ?!", un subofiţer german îi răspunde : „Cei de dincolo au o credinţă mai bună. Credinţa în umanitate."

Semnalînd tangenţa viziunii lui Herbert Zand cu aceea a unor existenţialişti ca Sartre, Camus, Gabriel Marcel şi Wolfgang Borchert, într-un punct important — ideea că omul este supus unui destin pe care nu-l poate schimba şi sub care nu se poate schimba decît pe el însuşi — Wolfgang Kraus face un distinguo ce trebuie reţinut : trăirea scriitorului austriac a fost impulsionată diferit de faptul că el a fost azvîrlit în război nu dintr-un mediu de civilizaţie maximă, din sfera citadină, ci din lumea satului. De aceea, deduce comentatorul, războiul nu i-a apărut ca o boală a civilizaţiei, ci pur şi simplu ca destinul însuşi, ca tragedia omului. Remarca sugerează posi-

bilitatea discernerii în existenţialism a unor infiltrări ale fatalismului rural, Zand însuşi notează : „Omul modern se află în faţa lumii nu altfel decît primitivul în faţa unei furtuni pe care n-o poate influenţa : desigur, el ia cunoştinţă de ceea ce se întîmplă, vede efectele, dar sfera deciziilor nu-i mai e perceptibilă".

Fără orgoliul şi fronda întîlnite uneori la intelectualii de origine ţărănească, scriitorul îşi defineşte perspectiva ca una „de jos", noţiune provenită, cum adaugă, din „orînduielile sociale ierarhice". Această perspectivă implică o poziţie critică şi faţă de realităţile de după război, cînd speranţele foştilor combatanţi în restructurări fundamentale şi într-o însănătoşire morală s-au văzut înşelate. Cu zece ani înainte de a publica romanul *Moştenitorii focului*, scriitorul reflecta în aceşti termeni asupra epicii sociale : „O vreme am avut romanul despre burghezia muribundă. A fost o temă bună, din care s-a putut face cîte ceva. Acum trăim romanele despre burghezia în putrefacţie, care devin scrieri populate de fantome, deoarece, ca în orice putreziciune, şi în aceasta mai există viaţă. Braţe şi picioare, organe genitale, pîntece putrezesc, se umflă şi au şi început să arunce băşici, inima s-a oprit, dar capul încă lucrează cu o precizie matematică". Denumirea clasei în descompunere prin cuvîntul „burghezie" ascunde, se pare, o confuzie sau o inexactitate lexicală. Este vorba, de fapt, despre un conglomerat social polarizat în jurul aristocraţiei, clasa dominantă în „orînduiala socială ierarhică". În orice caz, aşa s-ar interpreta lucrurile prin prisma romanului *Moştenitorii focului*, care este un roman de strictă actualitate şi în care burghezia ca atare nu arată ca o clasă în

putrefacție. Procesul de dezagregare este parcurs de ultimele resturi ale regimului habsburgic. Cu această precizare, se poate spune că romanul reflectă stările sociale menționate de scriitor în însemnarea citată. Dealtfel, Zand reia ideea, în termeni mai potriviți, prin mijlocirea unuia dintre personajele romanului, Rosenthal, șeful lui Sascha Mallovan la agenția de presă „Transcontinental" : „Vechile familii nu și-au pierdut în întregime influența. Au trecut numai oarecum în fundal. Nu te atinge de blazoane, fiarele încă mușcă !"

Atunci cînd a început să lucreze la *Moștenitorii focului*, Herbert Zand și-a propus deliberat să se întoarcă la realism. După *Ultima plecare*, mai publicase o amplă povestire existențialistă, intitulată *Drumul spre Hassi el emel*[1]. Expresia arabă din titlu se traduce prin „Fîntîna speranței". Povestirea descrie înaintarea anevoioasă a unui drumeț singuratic spre o nădăjduită fîntînă salvatoare, ceea ce simbolizează strădania omului de a se smulge dintr-o lume ostilă, deci tot din acea „încercuire" la care e predestinat. Deși a considerat această povestire drept una dintre cele mai izbutite scrieri ale sale, Herbert Zand a renunțat la calea existențialistă. „Nu cred — avea să spună după cîțiva ani — că acest limbaj (existențialist) mai poate reda realitatea noastră de astăzi, realitatea anilor șaizeci tîrzii." Prin *Moștenitorii focului*, el a reluat firul tradiției realiste din literatura austriacă, sub tutela unui Heimito von Doderer, Robert Musil și Hermann Broch. Ca și acești mari înaintași, Zand realizează, cu mijloace mai modeste, o imagine vie a societății austriece, desigur într-o altă fază istorică — anii de după cel de-al doilea război mondial. Nu știm dacă el își va fi dat seama cît de izbitor evocă personajele sale tipuri din romanele predecesorilor. Prințul Michael Matabé ne poartă gîndul spre straniile personaje din *Merovingienii* lui Doderer, Sascha Mallovan spre omul fără însușiri al lui Musil, colonelul Kulka spre „somnambulii" lui Broch. Similitudinile sînt întîmplătoare, dar tocmai aceasta scoate în evidență justețea observației sociale în *Moștenitorii focului*. Zand a procedat ingenios, alegînd ca loc al acțiunii un cartier de vile de la marginea unui oraș nenumit, dar care e neîndoielnic Viena. Prin arhitectură, cartierul amintește opulența și puterea profitorilor vechiului regim, prin degradarea construcțiilor, decadența acestora. Locuitorii săi se află la marginea vieții, sînt bătrîni care duc o existență precară — o familie ce făcuse cîndva comerț rentabil cu obiecte de artă, dar care acum se vede în pericol de a-și pierde casa și celelalte bunuri ipotecate, un profesor pensionar, un colonel din fosta armată austro-ungară etc. Aristocrația apare printr-un reprezentant cu o stare civilă suspectă, adăpostit într-un castel ruinat, clădirea cea mai pustiită de vreme, iar clerul printr-un preot răspopit. Intenția simbolizării prin statutul personajelor și prin aspectul ambianței apare cu pregnanță. Într-o formulare sintetică, scriitorul trasează în contururi nete tabloul social înfățișat de locatarii cartierului de vile : „Ei toți își aveau locul în tabloul sfîrșitului de secol : aristocrați, clerici, militari, mari capitaliști și savanți, reprezentanți ai puterii și reprezentanți ai opoziției. Între ei erau

---

[1] *Der Weg nach Hassi el emel*, Donau-Verlag, Wien-München, 1956.

mai multe asemănări decît deosebiri." Strîmtoraţi materialiceşte şi excluşi de la treburile publice, aceşti oameni ar trebui să nutrească sentimente ostile faţă de noile forţe sociale. Lucrurile nu stau aşa. Cu toţii sînt gata să pactizeze cu elementele active ale societăţii, cu marea burghezie industrială. Colonelul Kulka, în care pornirile belicoase nu s-au stins, profesorul Waldhauser şi vecinul lor Mayer-Sternberg fac fără şovăială jocul industriaşului Galland, cu unele beneficii modeste, mai mult dintr-o solidarizare semnificativă. Cu gura lor ştirbă, fiarele încă muşcă. Cele mai bune capitole din roman sînt acelea despre locuitorii cartierului de vile. Zand se arată mai inspirat ca artist în evocarea lumii vechi. Paginile despre cavalcada prelungită pînă la istovire a colonelului Kulka, sau despre evaluarea bunurilor lui Mayer-Sternberg se constituie în unităţi epice cu aspect de nuvelă, care dau măsura capacităţii prozatorului de a construi un episod sugestiv şi a pune în lumină un univers sufletesc. Imaginea lumii noi, relativ cuprinzătoare, totuşi incompletă, e întrucîtva mai palidă. Personajele sînt mai curînd ilustrative pentru o categorie, o situaţie, o mentalitate. Dintre ele se detaşează Elke Murner, al cărei comportament destăinuie tare psihice datorate războiului. Un trecut trist are şi Elfie Jorytsch, însă ea şi-a cristalizat o filozofie a vieţii specifică păturii sociale în care a parvenit: „Pentru ce există lumea? Ca să fie cucerită! Poate că nu e mult, dar e singura mea credinţă." Dacă Elke, torturată de amintiri oribile, este pandantul feminin al lui Manfred Galland, Elfie, prin setea de posesiune şi putere, se înrudeşte cu Galland-senior. Cu o singură excepţie — Lonny Waldhauser, o fată cu picioarele pe pămînt, robustă sufleteşte — personajele din generaţia tînără nu reuşesc să-şi afle un rost şi oscilează între protestul steril şi conformism, cînd nu se află în plină derută, ca Beatrix Mayer-Sternberg. Figură de prim plan, din generaţia tînără, Sascha Mallovan ar fi trebuit să capete profilul cel mai concret ca personaj literar, fie şi numai prin prezenţa lui de-a lungul întregului roman. Ca şi Rosenthal, el rămîne însă mai mult un purtător de cuvînt al autorului, care a repartizat celor doi şi propriile-i convingeri, şi propriile-i şovăieli. Romanul se citeşte cu interes, pe un număr de pagini e chiar captivant, dar interesul nu e suscitat de evoluţia personajului central.

Herbert Zand a încercat în *Moştenitorii focului* o formulă epică inedită, împingînd miezul dramatic, am zice chiar „subiectul" propriu-zis, pe un plan secundar, ascunzîndu-l sub fresca socială şi sub ţesătura destul de laxă a episoadelor din existenţa lui Mallovan. Naraţiunea împrumută cu folos ceva din tehnica romanului poliţist. Cine este autorul misterioaselor atacuri, eşuate sau parţial reuşite, asupra unor locatari din cartierul de vile? Tîrziu, cînd taina se dezleagă, în roman apare şi eroul principal al dramei, Manfred Galland. Acum se completează şi tabloul social prin aspecte edificatoare, deşi sumare, din stratul superior al orînduirii în care stăpîneşte banul.

Într-un interviu radiodifuzat în 1969, Herbert Zand făcea mărturisirea paradoxală la prima vedere că ideea romanului *Moştenitorii focului* i s-a impus într-un moment cînd era preocupat de matematică şi ştiinţele naturii. Implicat el însuşi într-o activitate economică (preluase o editură falimentară), a

observat că într-o asemenea activitate funcţionează legităţi similare celor din matematici şi din natură. Cu alte cuvinte, nu dibăcia individului (patronului) constituie factorul hotărîtor în progresul sau prăbuşirea unei întreprinderi, ci nişte legi, care, în treacăt fie spus, sînt comparabile numai metaforic cu cele din matematici şi natură, fiindcă Zand le dă o interpretare fatalistă. În roman, aceste legi îl scot din impas pe Galland-senior. Semnificaţia literară a redresării nu se subordonează însă demonstrării unei teze. Faptul că întreprinderea Galland se salvează scoate în evidenţă vitalitatea de care încă dispune burghezia industrială, în contrast cu aristocraţia şi pătura burgheză mai veche, dintr-o perioadă ce s-ar putea numi patriarhală. Oricum, împrejurarea are o importanţă cu totul subsidiară, întrucît focarul dramei se află altundeva — în răzvrătirea lui Manfred Galland. Dacă toate personajele din roman sînt „moştenitori ai focului", oameni a căror existenţă a fost pecetluită într-un fel sau altul de război, Manfred Galland trebuia să reprezinte, în intenţia scriitorului, cazul cel mai exemplar. Printre ciornele lui Zand s-a găsit textul unei declaraţii redactate de tînăr la poliţie, text omis din versiunea publicată a romanului. Reproducem aici acest text, care spune mai multe despre personaj decît sumara şi fantomatica sa apariţie în carte : „Eu, Manfred Galland, declar şi consemnez în procesul-verbal că am săvîrşit o faptă necesară pentru a sfîşia urzeala de minciuni ţesută în jurul oamenilor, urzeala dreptului ce slujeşte celui puternic şi-l sugrumă pe cel slab, urzeala aşa-numitei opinii publice, sub care omul şi tot ceea ce e omenesc se

sufocă. De aceea, înainte de toate, consemnez ceea ce am văzut atunci cînd războiul se apropia de sfîrşit, iar eu am fost scos din şcoală şi repartizat la o unitate din Volkssturm. Ne aflam în luptă împotriva tancurilor ruseşti. Fusesem instruiţi să le atacăm din apropiere, cu încărcături aderente şi mine şi grenade de mînă. Unitatea noastră a fost nimicită aproape în întregime, era o luptă fără nici o speranţă. Comandanţii noştri totuşi fugiseră. In timpul nopţii am reuşit să răzbatem înapoi pînă la linia principală de luptă, în măsura în care se mai putea vorbi atunci de o linie principală de luptă. Am fost înhăţaţi ca dezertori şi condamnaţi pe loc la moarte prin împuşcare. Ne-au dus pe-un drum de ţară spre un pîlc de copaci. În cale am întîlnit vehicule, printre care automobilul comandantului nostru. Am strigat. Automobilul s-a oprit. Şeful grupei de luptă, care fugise cu mult înaintea noastră, a fost de părere că sentinţa e justă şi şi-a continuat drumul. Înapoi ! Dacă executarea sentinţei n-ar fi fost întîrziată cu cîteva minute şi dacă în acest timp n-ar fi venit prin radio ordinul de a se porni imediat un contraatac, cu toţi soldaţii încă disponibili, astăzi n-aş mai fi în viaţă. Am supravieţuit şi acestui al doilea comando al morţii.

Notez mai departe că tatăl meu, proprietarul unic al firmei Galland, pînă la sfîrşitul războiului, a fost înlăturat în anii de după război de la conducerea firmei de către propriul său frate, care nu se expusese niciodată politic, dar care ţinuse legătura cu o grupă de rezistenţă.

Şeful grupei noastre de luptă a plecat cu automobilul ca să-şi salveze viaţa, dar mai înainte n-ar fi trebuit să-şi îngăduie a vorbi ; unchiul meu îşi

duce lupta lui economică, însă vorbește despre dreptate. Îndur orice, suferințe trupești, umilințe, mizerie, dar nu suport minciuna. Nu am puterea să mint, nici puterea să recunosc necesitatea minciunii. Am strigat, dar nu m-a auzit nimeni. Cine vrea să fie auzit, trebuie să tulbure ordinea. Eu am făcut-o. Dar nu s-a întîmplat nimic. Ordinea s-a restabilit în tăcere, urzeala s-a închis din nou, așa cum o brazdă tăiată în pămînt este năpădită de iarbă. Nu este treaba mea să mai mă gîndesc ce trebuie să se întîmple. Nu știu cîți inși trebuie să omori, ca să-i smulgi pe oameni pentru o clipă din minciună. Mii de indivizi pier de o moarte violentă, dar nimeni nu se gîndește la adevăr, cîtă vreme nu se află el însuși în fața morții. În numele cui se poartă pînă în pînzele albe marea, îngrozitoarea luptă ?

Nu doresc să mă prezint înaintea unui judecător, deoarece cunosc sentința justiției ce trebuie rostită împotriva mea, așa cum o cunoaște oricine."

Cum se vede, cînd a conceput textul declarației, scriitorul îl punea și pe Galland-senior în postura unei „victime", ceea ce fără îndoială că ar fi fost o eroare din mai multe puncte de vedere. În rest, declarația și-ar fi găsit foarte bine locul în roman, unde există un singur moment care dă sens actelor de violență ale lui Manfred Galland. Azvîrlind cu o piatră în geamul încăperii în care profesorul Waldhauser stă de vorbă cu Galland-senior, tînărul strigă : „Bandă de ucigași !" De ce va fi renunțat Zand la declarație ? Poate că menținerea ei i s-a părut incompatibilă cu turnura pe care a dat-o în cele din urmă romanului. Acuzatorul atît de lucid al societății bazate pe minciună și injustiție n-ar fi putut deveni atentatorul aproape dement, ca într-o criză de amoc, și cu atît mai mult nu s-ar fi putut reîntoarce supus și cumințit la situația dinainte, deși nu s-a petrecut nici o schimbare. Ar fi apărut și alte complicații. Recunoașterea atît de deschisă de către Manfred Galland a vinii sale în fața autorității ar fi făcut imposibilă însăși dezvoltarea uneia dintre ideile directoare ale romanului : solidarizarea lumii vechi cu potentații de astăzi. Dintre martori, numai Sascha Mallovan își menține depoziția privitoare la identificarea atentatorului. În preagrăbita convertire a răzvrătitului, soluție oricum forțată, întrevedem și altceva, anume scepticismul scriitorului în ceea ce privește capacitatea generației tinere de a acționa organizat și consecvent în direcția însănătoșirii societății. Celălalt protestatar, Rosenthal, se vede eliminat prin epuizarea de la sine a radicalismului său sterp, manifestat numai în vorbe. Viziunea lui Herbert Zand asupra societății pe care o zugrăvește nu s-a desprins pînă la sfîrșit cu totul de sub conul de umbră al pesimismului existențialist. „Nu se petrece nimic — meditează Sascha Mallovan —. Nu s-a petrecut nimic. Se mai petrece în genere ceva ? Cînd și cînd, abateri de la rutină, transformări fulgerătoare, abia perceptibile, acoperite de o neliniște haotică — și iarăși nimic altceva decît plutirea în cerc." Și totuși, finalul romanului deschide o geană de lumină. Fîntîna speranței e departe și ascunsă, dar n-a secat. Sascha Mallovan pornește pe un drum opus celui parcurs de Manfred Galland și săvîrșește ceea ce acesta nu făcuse — rupe cu trecutul și răspunde unui imbold, încă nelimpezit, care-l angajează într-o mișcare „care nu nimicea lumea, ci o smulgea cu sine din încremenirea ei

moartă, împingînd-o într-un torent uriaș, către viitor". Cotitura aceasta în existența personajului se produce brusc și neașteptat, din vrerea autorului și nu ca urmare a unui proces interior de clarificare. Parcă spre a se elibera el însuși de povara insuportabilă a neîncrederii într-un viitor mai senin al umanității, Herbert Zand se desparte pentru totdeauna de cititor, șoptindu-i că salvarea din încercuire este totuși posibilă.

ION ROMAN

1

DOCTORUL SASCHA MALLOVAN locuia în cartierul vilelor. Puțin înainte de miezul nopții traversă piațeta neluminată din fața bisericii Sfîntul Sebaldus și coti pe Wielandstrasse. În timp ce pășea pe sub bolta de ramuri a bătrînilor copaci, observă un bărbat mergînd înaintea sa pe strada în pantă. Era o noapte caldă de iulie. Bărbatul din față purta însă un pardesiu de culoare închisă, iar în lumina unui bec se văzu și un șal alb de mătase. Pălăria o ținea într-o mînă, legănînd-o ușor în mers, pe cînd în cealaltă mînă avea mănușile și un baston subțire.

Mallovan se apropie destul de repede de el. Totuși cînd vru să grăbească pasul pentru a-l depăși, își dădu seama că nu putea s-o facă fără să alerge. Nu se grăbea însă și rămase în urma lui. Bărbatul era îmbrăcat ca și cum ar fi venit de la Operă, aceasta însă, ca și celelalte teatre mari, își închisese stagiunea. „Probabil a fost invitat undeva, se gîndi Mallovan, și acum, la întoarcere, în loc să ia un taxi, merge pe strada învăluită în aerul cald, luminată de o lună subțire, care a început să

apună, şi se înviorează în atmosfera curată a cartierului de la marginea oraşului."

Orologiul de la Sfîntul Sebaldus bătu douăsprezece, dar de fapt nu era încă miezul nopţii, căci ceasul acesta mergea înainte. La fiecare bătaie răsunătoare bărbatul ridica ciudatul lui baston, ca şi cum le-ar fi numărat sau ar fi măsurat timpul dintre ele. Păşind involuntar în acelaşi ritm, Mallovan simţi transmiţîndu-se asupra lui o voioşie senină, liniştită, datorată concordanţei cu cadrul: cu parcurile şi vilele acestui cartier, cu întunericul fluid al nopţii de iulie, plăcut luminată de lună şi de becuri, cu pădurile ce se profilau pe înălţimile dealurilor învecinate, cu grilajele de fier forjat ce străjuiau porţile parcurilor, în care se distingeau blazoane ciudate, dar şi cu lumina ceţoasă de deasupra acoperişurilor oraşului, pe care tocmai le lăsase în urmă. Uneori necunoscutul întorcea capul şi Mallovan avea impresia că mai văzuse cîndva acest profil, dar nu ştia unde. Mallovan era ziarist ; prin natura profesiei sale trebuia să cunoască mulţi oameni.

Celălalt încetinise acum pasul şi ar fi fost uşor să-l depăşească. Dar Mallovan preferă să rămînă în urma lui, să meargă ca el, să-i imite mişcările. Prin mintea lui dădea tîrcoale un nume, dar nu-l putea fixa. Îşi aminti şi de baston şi de şalul alb de mătase, îi fu deodată limpede că l-a mai văzut undeva, aşa cum mergea acum în faţa sa, dar împrejurările refuzau să prindă contur. Pe Wielandstrasse nu-l mai întîlnise. Numele pe care se străduia să şi-l amintească avea o rezonanţă exotică,

neobişnuită chiar în acest oraş care nu ducea lipsă de nume străine. Nu cumva suna oarecum la fel cu al său, cu Mallovan ?

Involuntar ziaristul izbucni în rîs, deşi în toate acestea nu era nimic de rîs, nimic în afară de uşurinţa oarecum senină, şi totuşi puţin tristă, din pasul unui bărbat ce mergea în faţa lui, apărînd în lumină şi dispărînd iarăşi în întuneric, în umbra bătrînilor copaci, şi de el însuşi, care îl urmărea fascinat de ritmul acestei mişcări. Era un ritm binefăcător, expresie a unei firi paşnice, prietenoase, şi totuşi era străin şi ciudat, chiar înfricoşător cînd te lăsai copleşit de el, şi se gîndi că acest fel de a merge cuprindea o atracţie seducătoare, că repetarea continuă a acestor paşi te putea duce la o stare de transă. Mersul devenea scop în sine, asemenea dansului. De aici provenea sentimentul de seninătate, dar şi de primejdie.

Din nou se năpusteau amintirile, dar atît de nedeslușite încît pe Mallovan începu să-l cuprindă îngrijorarea. Era ca amintirea unui refren din copilărie, al cărui ritm coincidea cu ritmul acestui mers şi care fusese cîntat atunci pentru a linişti copiii în întuneric, la căderea nopţii. Între timp ajunsese în faţa vilei ce aparţinea doamnei Schöller şi unde ocupa două camere mari la parter. Celălalt se opri şi făcu un semn cu mîna, nu către Mallovan, ci în josul lui Wielandstrasse, de unde iarăşi venea cineva, ai cărui paşi Mallovan nu-i auzise pînă acum. Mergea aproape neauzit, înainta ca o umbră între întuneric şi lumină şi acum făcu acelaşi semn cu braţul ridicat. Era înalt, cu

capul descoperit și îmbrăcat tot în negru. Cînd se apropie, Mallovan recunoscu veșmintele unui preot catolic. Surprins din nou, Mallovan mai privi de cîteva ori împrejur și se îndepărtă urcînd aleea îngustă, acoperită cu pietriș, ce ducea spre vilă. De amîndouă părțile lui Wielandstrasse, spre înălțimile învecinate, unduiau dealuri line și toate casele se aflau mai sus decît strada. În hol frunzări în treacăt corespondența așezată pe o măsuță în fața oglinzii : primea rareori scrisori, iar la adresa din Wielandstrasse soseau de cele mai multe ori publicații, cealaltă corespondență o primea la birou. Deși locuia de trei ani în vila doamnei Schöller, de fiecare dată cînd trecea pragul îl cuprindea o ușoară emoție. Lambriurile răspîndeau o aromă greu de definit, de stofe și parfumuri scumpe, o mireasmă veche de decenii, căci doamna Schöller nu mai primea de mult o societate potrivită cu acest parfum. Toate speranțele de viață ale unei tinereți de la începutul secolului se păstraseră în această mireasmă. Nu aprinse lumina în cameră. Se îndreptă în semiîntuneric spre fereastra prin care pătrundea o geană de lumină din stradă. Cei doi necunoscuți se aflau încă jos. Discutau ca și cum ar fi fost ceva obișnuit să se întîlnească la miezul nopții pe Wielandstrasse, una dintre cele mai liniștite străzi ale cartierului, făcură chiar cîțiva pași înapoi, cu o ușurință grațioasă cel cu pardesiu, pălărie și mănuși, grav celălalt, care arăta ca un preot, și lui Mallovan îi umbla iarăși prin minte un nume,

ce se evapora însă înainte ca el să-l poată pronunța.

Cel în haine preoțești părea ceva mai grăbit : se întoarse primul și-l luă și pe cel în pardesiu o bucată de drum în susul străzii, prinzîndu-l de braț, nu cu putere, ci într-o strînsoare amicală. Dispunea, evident, de autoritate față de prietenul său, dar numai în măsura în care această autoritate îi era recunoscută de bunăvoie, și acum, după șase-șapte pași, ea fu respinsă ; bărbatul în pardesiu se desprinse de lîngă el, cu o întoarcere a trupului, ca și cum s-ar fi eliberat de o povară, și cu o legănare ce vădea iarăși veselie și un rîs puternic, neauzit. Mallovan simți o simpatie profundă, nemotivată, pentru cel în pardesiu. Cîțiva pași încolo, cîțiva pași încoace — asta te-ar fi putut îndemna să te gîndești la comportarea unor bețivi, dar ei nu se clătinau, nu se împiedicau, dovedeau politețe și respect unul față de celălalt, fără să exagereze măcar cu vreun gest, așa cum se întîmplă la bețivi.

Mallovan trase perdelele și aprinse lumina. Rîndui cîteva hîrtii pe biroul impunător din mijlocul camerei, cîteva cărți și broșuri : scria tocmai la o lucrare de sociologie și-i plăcea să lase totul împrăștiat, așa cum se nimerea în timp ce lucra : însemnări proprii sau extrase din cărți, tăieturi din ziare vechi, literatură referitoare la tema sa, un fragment de haos, de natură, un organism ce se dezvoltă din germeni de idei și se ramifică în mii de hieroglife. Munca sa la Agenția de presă „Transcontinental" îi lua prea mult din timpul care i-ar

fi trebuit pentru astfel de cercetări, în afară de asta mai încerca să-şi vadă şi de viaţa sa particulară. Dacă lucrarea avansa totuşi relativ repede, se datora faptului că era expresia unei transformări interioare şi-l interesa profund. Materialul de viaţă se sublima. Mallovan se apropia de patruzeci de ani. Agitaţia primei jumătăţi de viaţă se stingea. Privea în urmă şi vedea realitatea ca un curent larg, un torent de care se lăsase purtat orbeşte pînă atunci. Se mira că mai trăia. Voia să-şi precizeze propriul său loc.

Întorcîndu-se din baie privi din nou pe fereastră, dar acum strada era goală. Aproape regreta că nu-l mai vede pe insul acela scund. Afară era şi mai mare linişte şi i se părea că aude zgomote uşoare, cînd foarte îndepărtate, cînd foarte apropiate, pe care nu le cunoştea, şi care nu semănau absolut deloc cu zgomotele zilei, aducînd mai degrabă cu o muzică. Întins pe pat, simţi o uşoară ameţeală, aproape ca o febră. Pe jumătate adormit, auzi dinspre capătul de sus al lui Wielandstrasse, de unde începea cîmpul cu vii şi păduri, zgomotul surd al unei împuşcături, urmată de o a doua şi a treia. Mallovan se ridică. Ascultă încordat cîteva minute. Nu se mai întîmplă însă nimic. Pe peretele din faţa sa, pe care-l fixa fără să vrea, se distingeau contururile îngerului baroc ce domina camera la înălţimea capului, mereu gata de zbor, exprimînd în atitudinea corpului şi în faldurile abia schiţate ale mantiei mişcarea împlinită şi în acelaşi timp liniştea perfectă. În seninătatea acestei

feţe recunoscu din nou voioşia care iradiase pe stradă de la insul acela scund. Percepu din nou foarte clar sentimentul primejdiei, o primejdie ce nu putea fi localizată prin zgomotul împuşcăturilor, care dintr-o dată era pretutindeni, fără a putea fi recunoscută, în lucruri, în aerul înconjurător, în el însuşi.

2

DOCTORUL ROSENTHAL, redactorul-şef al Agenţiei de presă „Transcontinental", şi în această calitate superiorul lui Mallovan, ascultă relatarea acestei întîmplări într-o pauză, la o cafea şi o ţigară.

— Aşadar împuşcături surde, spuse el cu vădită neplăcere, pînă şi împuşcăturile erau surde... M-ar fi mirat dacă cineva ar fi îndrăznit să tulbure liniştea acestui cartier. Pînă şi trîmbiţele Judecăţii-de-apoi vor răsuna în surdină pe Wielandstrasse, şi asta va fi îngrozitor.

Rosenthal, tînăr şi blond, nu-şi făcea nici un fel de iluzii în legătură cu profesia sa, ştiind cît de limitate sînt posibilităţile de cuprindere ale ziaristului. Dimensiunile unui lexicon, spunea el, nu ar ajunge să descrie cît de cît toate nebuniile şi crimele ce se petrec, într-o singură zi, într-un oraş nu prea mare. Pe această opinie se baza dreptul său de a trata ştirile în mod suveran. Făcea din ele ceea ce credea de cuviinţă şi îşi asuma orice răspundere. Din această perspectivă, povestirea lui

Mallovan despre împuşcăturile din cartierul vilelor nu merita să fie publicată.

— Am să-l găsesc pe bărbatul în pardesiu, spuse Mallovan încăpăţînat.

Rosenthal îl privi cu ironia prietenoasă a jurnalistului care a investigat el însuşi tot felul de noutăţi şi întîmplări, şi apoi le-a uitat. De la o secundă la alta ironia dispăru de pe faţa sa.

— Îi urăsc pe toţi, izbucni el, neaşteptat de violent, pe toţi cei de acolo, cu vilele şi cu palatele lor, cu bogăţia lor, cu tot trecutul lor detestabil... !

Îşi termină cafeaua şi chemă stenografa pentru a-i dicta mai departe. Mallovan suportase liniştit izbucnirea lui Rosenthal. Cunoştea aversiunile redactorului-şef şi nu le acorda prea mare importanţă, ştia însă că nu avea voie să subaprecieze sensibilitatea lui Rosenthal. Oricum şi el, Mallovan, locuia într-una din acele vile pe care Rosenthal le ura ; chiar dacă ea nu-i aparţinea şi chiar dacă nu era bogat, era totuşi ca şi logodit cu o femeie care putea trece drept foarte bogată. În caz că se căsătoreau trebuia să renunţe la postul de la „Transcontinental". Toate acestea îi displăceau lui Rosenthal, atît locuinţa din Wielandstrasse şi relaţiile sociale ale lui Mallovan, cît şi ideea de a pierde un colaborator de care-l lega o simpatie personală. Rosenthal era un tînăr ambiţios, înclinat să ia hotărîri pripite, oricînd în stare să concedieze pe nepusă masă colaboratori pe care nu-i agrea. În acest sens accesul brusc de ură putea să însemne şi un avertisment.

Întors în biroul său, Mallovan constată că neliniştea nopţii din cartierul vilelor persistă şi peste zi. Oricît de insesizabile ar fi putut fi legăturile dintre apariţia unui străin pe Wielandstrasse şi propria sa soartă, într-un mod inexplicabil ele se întretăiau, şi simţi că se apropie un moment de răscruce pe care nu-l va putea domina doar raţional. Era în joc viitorul său.

Agenţia de presă „Transcontinental" îşi avea sediul într-unul din noile blocuri aflate în centru, la etajul al şaselea, de unde se vedeau şapte turnuri medievale şi tot atîtea biserici vechi, pe care văpaia războiului aerian le cruţase. Doctorul Mallovan conducea secţia culturală, care fusese creată de „Transcontinental" numai pentru că era reprezentativă, dar care reuşise repede să se întreţină singură. Sfatul iniţial al lui Rosenthal, de a îngrămădi acte peste acte pentru a-i justifica existenţa, devenise numai după cîteva săptămîni inutil. Împrejurarea că Mallovan se descurca avînd o singură încăpere şi o singură secretară, în ciuda volumului de muncă tot mai mare, se explica prin faptul că aproape toţi colaboratorii săi îşi dactilografiau singuri articolele, venind rareori în birou pentru a le dicta. În ce-l priveşte pe doctorul Rosenthal, el obişnuia să dicteze şi era temut de stenografe. În timp ce dicta nu se plimba prin încăpere, ci stătea la biroul său, încordat ca un alergător în aşteptarea semnalului. Pînă şi cele mai complicate înlănţuiri de idei şi propoziţii curgeau cu uşu-

rință de pe buzele lui. Uneori își freca nervos degetele osoase. Părea totdeauna agitat și distrat, dar textele sale nu trădau nimic din asta ; erau clar formulate și precis orientate. Astfel realiza în fiecare zi foarte mult. Reușise să-și amenajeze biroul cu o simplitate extremă. Privirea aluneca pe pereții albi și pe mobila netedă. Fantezia nu găsea nici o înfloritură, nici un tablou, nici măcar o agendă care să o abată de la programul de lucru.

Cînd voia să se destindă, citea versuri. Era de pe acum posesorul unei biblioteci remarcabile, cuprinzînd lirică veche și nouă, care îi procura ore întregi de reconfortante extaze. Soția lui spunea că recita pînă noaptea tîrziu din cărți de poezie. Gusta inconsecvențele lirice ca pe o beție sublimă și-i plăceau poeții lirici care, spre deosebire de propria lui disciplină în gîndire, se pierdeau în impresii fugare. Și totuși nu era o fire muzicală.

Ținea și la Mallovan și la secția culturală, ajutîndu-l chiar să-și împodobească biroul. În prima sa zi de activitate la „Transcontinental", Mallovan remarcase, în fața clădirii, că stilul simplu, monumental, s-ar potrivi cu reliefuri egiptene antice. După numai cîteva ore fusese adusă o excelentă reproducere a cunoscutului motiv egiptean cu prințesa căreia sclavele îi ajută să se sulimenească ; aceasta împodobea acum peretele din spatele său. Deși la început nu-i amintea lui Mallovan decît de reclamele pentru țigări, se obișnuise treptat cu ea, așa cum se obișnuise și cu Rosenthal, cu ironia sa, cu susceptibilitatea sa, cu tendința

lui de a diviniza actualitatea. Uneori cinau împreună la Restaurantul celor douăzeci și opt de trepte, pe care Elke Murner îl rebotezase în Restaurantul celor douăzeci și cinci de trepte, enervată de faptul că Rosenthal le numărase.

Elke Murner îi fusese trimisă într-una din zile de doamna Simkovitsch ; specialista resortului revistelor pentru femei de la „Transcontinental" nu înțelesese articolul *Moda ca protest*, scris de Elke Murner. Totuși nu îndrăznise s-o refuze pe fiica vitregă a fabricantului Karsch. Mallovan citise articolul cu interes, găsindu-l simptomatic pentru atitudinea de frondă a tinerei generații și înlesnise publicarea lui în cîteva ziare de mare tiraj. Rugată să mai scrie, Elke refuzase inițial, obiectînd că nu e scriitoare. Într-un punct însă, doamna Simkovitsch, cea care nu înțelesese articolul despre modă ca protest, avusese dreptate : Elke și Mallovan se împrieteniseră repede.

La prima vedere nu se puteau spune multe despre Elke. Se apropia de treizeci de ani și avea trăsăturile tipului nordic, blond, moștenite de la bunicii ei frizoni. Aprecierea devenea și mai dificilă, cînd aflai că Elke Murner avea un copil, un băiat de paisprezece ani. Ea însăși fusese aproape un copil, cînd, în timpul luptelor din primăvara lui 1945, fusese violată, purtase copilul în trupul sleit de foame și-l adusese pe lume într-o clinică mizeră. Tatăl ei, profesorul Murner, murise în timpul unui bombardament. Mama se recăsătorise și avea grijă, după cum se spunea, atît de Elke cît

și de copil, care creștea într-un internat. Îi și dădea mîna : Karsch dispunea de venituri însemnate de pe urma fabricilor sale.

De fapt, prin această căsătorie doamna Karsch nu făcuse decît să se reîntoarcă în pătura socială din care o îndepărtase pentru o vreme un entuziasm de natură sentimental-pasională. Zece din cei șaptesprezece ani cît durase căsnicia ei cu Murner îi petrecuse în cea mai mare parte în călătorii, ca membră a unor expediții care cercetau ținuturi inospitaliere, îndurînd de bunăvoie toate greutățile, deoarece avea conștiința faptului că se putea întoarce oricînd acasă la ea. Cei șase ani de război însă reprezentau din punct de vedere social un fel de timp al nimănui : eventualitatea unui apocalips ștergea deosebirile. Se simțea vinovată de soarta fiicei sale și căuta o compensare în grija față de băiat.

Elke își avea propria-i viață. N-o protejase nimeni și nu se simțea îndatorată față de nimeni. Pentru a nu fi nevoită să se întoarcă la liceu, luase lecții particulare, dăduse bacalaureatul la fără frecvență, se înscrisese la Universitate și lucra la Karsch, dar toate acestea nu mulțumeau familia. Ar fi trebuit să se căsătorească, să se întoarcă în rînduiala socială din care fusese zvîrlită împotriva voinței ei. Elke însă simțise gustul libertății. Se ajunsese la discuții extrem de violente. Felix Karsch fusese și el căsătorit. Un fiu din prima căsnicie căzuse în război. Deoarece Elke, la care ținea foarte mult, respingea un candidat după altul, într-o zi Karsch își pierduse stă-

pînirea de sine, spărsese un porțelan scump, țipînd și călcînd în picioare cioburile și resturile de mîncare.

Elke rămăsese calmă, netulburată.

„Am un copil, spusese, nu poate deveni el moștenitor ?“

Karsch părăsise încăperea împleticindu-se și fără să mai scoată un cuvînt.

Mimi Karsch reuși în cele din urmă să-i împace. Lucrurile nu trebuiau forțate. Cel mai bine ar fi ca un timp să nu se mai vorbească despre asta. Cît privește societatea — nici ea însăși nu-și mai găsea locul acolo. Karsch, care o iubise pe Mimi de cînd era un copil și o mai iubea încă, nu o putea ajuta prea mult. Uneori simțea că nu mai poate face față cerințelor timpului și din acest sentiment istovitor rezultau certuri și izbucniri isterice, care n-o lăsau rece pe Mimi. De aceea călătorea tot mai mult și nu avusese nimic de obiectat cînd Elke se mutase înapoi în căsuța lui Murner, aflată de cealaltă parte a Parcului Sebaldus, destul de aproape de locuința lui Mallovan. Orice s-ar fi întîmplat, ea nu mai încerca să unească ceea ce tindea să se despartă. Înțelegea nevoia fetei de a munci, dar și plăcerea cu totul lipsită de seriozitate pe care o simțea Elke față de aparențele vieții, față de jocul cel mai lipsit de griji, atracția ei pentru platitudinile modei și pentru capriciile vremii, față de care alții se arătau șocați. „E o posibilitate, îi spunea Mimi lui Karsch, una din multele posibilități de a uita. Are doar atîtea de uitat ! Las-o în pace. Modă ? De ce nu ? Un zia-

rist... Las-o în voia ei. Ziariştii cel puţin nu-şi fac iluzii inutile."

Chiar dacă mama Elkei vedea în Mallovan un posibil urmaş al lui Karsch, se ferea s-o spună. Elke se bucura de o libertate aproape nelimitată şi Mallovan fusese admis în casa Karsch, cu o oarecare reţinere, dar prietenos. Mallovan însuşi nu-şi făcea într-adevăr nici un fel de iluzii : pentru a prelua conducerea Uzinelor Chimice Reunite ar fi fost necesare alte premise, de care el nu dispunea. Nu era chimist, nici comerciant, nu era făcut pentru asta, era înclinat mai degrabă spre critică, decît spre propagandă, şi n-avea nici un fel de experienţă practică. El şi Elke se aflau nu între două neamuri duşmane, între Montague şi Capulet[1], ci între două domenii diferite ale imperiului muncii, şi perspectivele erau întunecate. Concedierea de la „Transcontinental", echivalînd cu pierderea completă a terenului de sub picioare, nu i-ar fi convenit deloc în momentul de faţă. Elke, la rîndu-i, aştepta ; îşi punea speranţele în fiul ei, în Kai.

Primejdia deveni mai clară şi mai evidentă după-amiază, cînd Rosenthal apăru cu manuscrisul unei „scrisori", pe care o concepuse pentru un ziar străin, cerîndu-i pe un ton sec părerea lui Mallovan. Relatarea lui Rosenthal clocotea de resentimente. „O nouă generaţie, scria redactorul-şef, va trebui să creeze o

[1] Cele două familii duşmane din piesa *Romeo şi Julieta* de Shakespeare.

Austrie nouă, şi în această Austrie, o nouă capitală, care să nu se mai sufoce sub povara trecutului şi care să se poată ridica plenar la o viaţă contemporană, eliberată de întregul balast de simboluri, în care nimeni nu mai crede şi în spatele cărora nu se află nici un fel de valori demne de a fi preluate..."

Rosenthal nu-l lăsă să citească articolul pînă la capăt. Rupse manuscrisul în bucăţi şi-l aruncă la coş, lucru care se întîmpla foarte rar.

— Nu poţi să scrii în felul acesta, spuse el încet, deşi furios. N-ai voie să le iei oamenilor credinţa că sînt cineva, pentru că trăiesc între pietre cioplite de strămoşii lor. S-ar vedea ***vis-à-vis de rien*** [1], constrînşi să înfăptuiască ei înşişi ceva care să corespundă idealurilor lor de măreţie. Visează şi n-ai voie să-i trezeşti... Există anumite cercuri care profită de pe urma acestor vise.

— Exagerezi... replică Mallovan, dar Rosenthal părăsi chiar în clipa aceea biroul.

Mallovan răsfoi paginile locale ale ziarelor, căutînd ştiri despre împuşcăturile nocturne din Wielandstrasse. Nu fusese nimeni jefuit sau atacat, nimeni nu sesizase poliţia. „Probabil că în spatele acestor întîmplări nu se ascunde nimic, absolut nimic, se gîndi el. Un om trece pe stradă, un oarecare trage cu pistolul, fantezia lui Rosenthal se aprinde, poate în urma unei traume, a unei jigniri pe care va fi sufe-

[1] În faţa neantului (fr.).

rit-o cîndva... Va trebui să mă familiarizez cu cîteva metode de fabricaţie ale produselor chimice, asta-i totul. Totul ?"

În orice caz Rosenthal se înşela identificînd cartierul vilelor din jurul lui Wielandstrasse şi Sebaldusstrasse cu reşedinţa bogătaşilor. În jurul lui Mallovan, nu exista bogăţie. De la fereastra dinspre miazăzi a locuinţei, privea peste gardul viu vila colonelului von Kulka — o clădire mică, avînd un singur etaj. „Colonel von Kulka, colonel", cum obişnuia să se prezinte uneori fostul ofiţer, păstra într-adevăr din timpuri mai fericite o anumită înclinaţie spre eleganţă. Dar această înclinaţie putea să şi-o satisfacă numai în limitele creditului acordat de cel mai bun croitor din oraş, de care-l legau convingeri politice comune. În primul război mondial fusese îngropat sub dărîmături. De atunci avea un tic, vizibil mai ales cînd încerca să-şi înăbuşe o emoţie. Atunci împingea bărbia înainte, strîngînd buzele. Seară de seară, cînd vremea o permitea, mărşăluia grăbit de-a lungul lui Wielandstrasse, înalt, puţin aplecat în faţă, ţinînd între degetele care tremurau uşor ţigaretul de argint, şi în sprinteneala fiecărui pas al său se recunoştea degajarea austriacului de la răscrucea veacurilor. Nu avea nimic comun cu militarismul şi cu mişcările de mase ale secolului al XX-lea. Viaţa de cazarmă, ca şi strategia superioară îi displăceau vizibil, tot atît de mult ca şi înaintarea pe drumurile tăvălugite şi pline de băltoace ale războiului modern ; ţi-l puteai imagina în uniforma ofiţerească numai dacă îi

atribuiai rolul de reprezentant al măreţiei caselor domnitoare, măreţie devenită istorică, o imagine ce apărea tragică şi rizibilă în faţa palatelor goale ale monarhilor. Bineînţeles că nimeni nu-şi permitea să rîdă de eleganţa sa devenită îndoielnică, de privirea sa, de rictusul ce i se ivea pe obraji, nimeni nu cuteza să rîdă în preajma sa, căci părea că se aprinde în sclipetul fulgerător al săbiilor avîntate — dar primejdios, în sensul în care vedea Rosenthal primejdia, Kulka nu era..

Ca urmare a vizitelor prelungite, Mallovan aflase că von Kulka trăia aproape numai din ţigări, pîine şi cafea neagră şi că perpetuarea existenţei sale corporale trebuia privită ca o minune. Cunoştea patru continente şi vorbea curent şase limbi. Ar fi putut lucra ca translator, dar nimeni n-avea chef să suporte aerele lui feudale ; caracterul său imprevizibil nu se potrivea cu imaginea unei firme comerciale şi evident nici cu alte posturi publice. În camera sa atîrnau o hartă a vechii monarhii, portretul în ulei al unei femei foarte frumoase şi tabloul unui castel de pe coasta dalmatică. Între aceste tablouri şi fereastra înaltă, unde îi plăcea să stea cu spatele către vizitatori, şi o bibliotecă pe jumătate goală, unde zăceau împrăştiate cărţi monarhiste, colonelul se plimba în cerc ore întregi, aşa cum după prăbuşirea imperiului se învîrtise pe tot globul, alungat din oraşul şi ţara natală, în căutarea unui ideal pierdut, ca şi cum acesta ar fi putut sau ar fi trebuit să fie regăsit undeva în lume, ca şi cum n-ar fi putut să dispară de pe această

planetă inegal curbată, și ca și cum ar fi fost posibil să dai de el undeva, în junglele Amazonului, în Sumatra sau în Hong Kong.

Se plimba în cerc fumînd țigări sud-americane, își turna sieși și vizitatorului cafea dintr-o cană de proporții impunătoare, așteptîndu-se ca oaspeții să țină pasul cu el și probabil că nici n-ar fi observat dacă acesta s-ar fi prăbușit mort de pe scaun, intoxicat de fumul gros ce inunda camera, ca fumul de jertfă de pe altarul unui zeu exotic, necunoscut, în timp ce colonelul conversa în cele șase limbi cu parteneri invizibili, și chiar dacă ar fi observat moartea oaspetelui său, nu i-ar fi acordat prea multă importanță, pentru că evenimentul acesta s-ar fi aflat numai pe jumătate în lumea lui, cealaltă jumătate petrecîndu-se într-o lume condamnabilă, lipsită de îndurare și de farmec.

La etaj, chiar în capătul scării, atîrna un portret al bătrînului împărat, avînd alături două pistoale cu cocoșul ridicat. Mallovan considera că este posibil ca într-o zi Kulka să-și pună capăt vieții, prăbușindu-se încet pe trepte, rostogolindu-se în jurul propriei axe, avînd într-o mînă pistolul și în cealaltă țigara încă fumegîndă, satisfăcut de moartea provocată de vechea armă, de ultimul act de violență din viața sa.

Mai liniștiți decît Kulka, dar la fel de definitiv deraiați, nu în mod primejdios, ci neajutorați, erau bătrînii Mayer-Sternberg, a căror proprietate se învecina în spate cu grădina

doamnei Schöller. Mayer-Sternberg era cu totul și cu totul ruinat. Ar fi avut nevoie de liniste, de o lume în care cartierul vilelor să nu constituie o excepție, ci o regulă, o lume în care să domnească demnitatea omenească și corectitudinea, în care deosebirile sociale să fie bine conturate, fără să aibă vreo semnificație practică în viața cotidiană ; ar fi scos-o la capăt chiar și într-o lume fără deosebiri de clasă, dacă i s-ar fi asigurat o existență în care să contemple în liniște zădărnicia a tot ce e pămîntesc, lumea unui înțelept budist exilat în Europa, visînd la dizolvări inimaginabile ale eului, cu nori de aur în jurul capului și cu un paradis pastoral la picioare. În loc de asta, împrejurările îl făcuseră să se însoare, să crească o fiică, să locuiască în cartierul vilelor, într-un castel pentru care nu găsea cumpărători, și toate acestea fără a dispune de banii necesari. căci activitatea de achiziționare de opere de artă, pe care o desfășurase timp de decenii, se încheiase din punct de vedere financiar cu un fiasco total. Cele două decenii dintre războaie reprezentaseră un timp încă relativ bun pentru el. Mayer-Sternberg și soția sa cunoșteau destule familii ale căror averi se risipiseră în vîrtejul acelor ani și puteau astfel prelua mereu piese de valoare pentru a le comercializa, dar între timp cercul acestor cunoștințe sărăcise cu totul, iar cu bogătașii perioadei de după al doilea război mondial, nu putuseră stabili nici un fel de contacte. Viața devenea pentru el tot mai de nesuportat. Soția sa, însă, cu părul cu desăvîrșire alb și de o fru-

musețe severă, crezînd că se va putea adapta noii epoci, începuse prin a închiria camere la studenți.

Dacă odinioară colonelul Kulka se refugiase printre străini și primea încă pachete cu țigări din America de Sud, de data aceasta străinii veniseră după el, pe urma fumului țigărilor și a aburului cafelelor sale, pînă în cartierul vilelor : la Mayer-Sternberg locuiau studenți egipteni, sirieni și irakieni. Se rezemau cîteodată de gard și priveau spre domnul von Kulka, mai ales de cînd acesta le atrăsese atenția asupra sa și-i iritase prin remarci mînioase în limba lor maternă. Kulka nu-i lua în seamă, domnul Mayer-Sternberg însă trăia din banii primiți de la ei și nu-i putea ignora cu totul. Lui Buddha cel cu ochi blînzi, cum îl numea Mallovan în taină pe Mayer-Sternberg, îi plăcea soarele, dar acesta le plăcea și arabilor. După-amiaza, cînd cei mai mulți dintre ei se întorceau de la cursuri, Buddha cel cu ochi blînzi se așeza la soare în fotoliul său de nuiele, avînd în față o măsuță cu tot felul de hîrtii : scrisori, expertize, tăieturi din ziare, citind, meditînd și foșnind hîrtiile. Arabii veneau cu șezlongurile sub braț și-l obligau să se retragă în colțul cel mai îndepărtat al grădinii. Înfofolit în halatul său decent-excentric, înconjurat de foșnetul hîrtiilor și împovărat cu fotoliul de nuiele, Buddha cu ochi blînzi își tîrșîia pașii prin tufișuri și prin iarbă, asemeni unui pustnic rătăcind prin pădure, care poartă întregul său avut cu sine, și ai fi putut zîmbi

văzîndu-l, dacă n-ar fi scos niște vaiete înăbușite, ca o potîrniche rănită.

Casa lui Mayer-Sternberg, cu aspectul ei de castel, avea fațada decorată cu un blazon ; partea dinspre grădină era însă divizată de un balcon lung, pe care doamna Mayer-Sternberg întinsese și agățase ciuperci la uscat. Astfel împodobită, din spate nu mai semăna a castel, ci mai degrabă cu o colibă imensă. Potîrnichea foșnitoare își construia cuiburile sale de hîrtie, păsările ciripeau în ramuri, studenții discutau despre petrol, cînd și cînd pătrundea în cartier o undă de zgomot din oraș și uneori doamna Mayer-Sternberg cînta la chitară cu fereastra deschisă, visînd la timpurile mai frumoase, mai înmiresmate, la vremurile minunate, preludiind încet dar aspru, aproape isteric ; muzica ei se revărsa treptat în tonuri pline, armonioase, iar stridențele și asonanțele se transformau în beatitudine pură, naivă, în fața acordului clar al sunetelor. După cîteva minute își întrerupea cîntecul, brusc, ca și cum ar fi fost surprinsă făcînd ceva interzis, ca și cum proprietarii ruinați de castele n-ar mai fi avut dreptul să se bucure de armonie, și imediat după aceea apărea în grădina de legume îmbrăcată foarte modest, în mînă cu grebla, cu săpăliga și cu stropitoarea. Cam în același timp obișnuia să-și caute locșorul său la soare și profesorul Waldhauser. Între patru și cinci după-amiaza, bătrîna menajeră, doamna Zink, îi servea ceaiul și dispărea la fel de neauzit printre tufele de tisă. Ceașca se ridica la intervale regulate și plutea descriind curbe domoale, dispărînd apoi

în spatele șezlongului în dungi. Apoi ceainicul se ridica, se înclina și-și golea conținutul. Profesorul nu se vedea niciodată, dar, oricum, nimeni nu se aștepta la așa ceva, căci după cum colonelul Kulka îi ignora pe cei prezenți, conversînd cu parteneri invizibili, și după cum Mayer-Sternberg devenea tot mai taciturn, profesorul Waldhauser părea să posede tichia fermecată, care-i îngăduia să trăiască lîngă știrile zilnice ale doctorului Rosenthal, nevăzut, după placul lui. Se ascundea și în convorbiri în spatele unor formulări greu de înțeles și al unor formule matematice pe care nematematicienii nu le puteau verifica. În atelierul său cu ferestre largi de la mansarda vilei, calcula ecuațiile lumii, operînd cu șiruri de cifre lungi de un cot, fără să se aștepte la rezultate aplicabile în practică. Era ateu, un adept întîrziat al luminismului — s-ar fi potrivit totuși cu omul în pardesiu sau chiar cu preotul. Ei toți își aveau locul în tabloul sfîrșitului de secol : aristocrați, clerici, militari, mari capitaliști și savanți, reprezentanți ai puterii și reprezentanți ai opoziției. Între ei erau mai multe asemănări decît deosebiri.

„Tatii îi pare rău de noi, spusese Lonny Waldhauser, fiica profesorului, odată, cînd îl adusese pe Mallovan din oraș. Suferă pentru că n-am devenit o generație de ființe pur spirituale, care să preia docile și bucuroase ideile ce le-au fost pregătite. Suferă pentru că viitorul va trebui să se înfăptuiască tot pe vechiul pămînt." Mîinile arămii, ferme, moștenite de la mama ei, țineau volanul degajat. Conducea la fel de sigur cum înainta și în viață. Se întorsese spre el rîzînd : „Aș vrea să am doi sau trei copii și o casă la țară".

Lucra ca inginer metalurgist într-o fabrică, era logodită și se gîndea numai la lucruri realizabile. Erai îndreptățit să crezi că va căpăta tot ce-și dorea. Ei i se datora faptul că în casa lor, chiar dacă nu se putea vorbi de bogăție, nu se putea vorbi nici de sărăcie. De prima n-ar fi avut nevoie, ar fi respins-o chiar, iar de a doua știa să se ferească. Disprețuia cartierul vilelor, ca pe tot ce nu poate nici să moară, nici să trăiască, dar pe tatăl ei îl iubea ca pe un copil și-l trata, desigur, ca atare : avea grijă ca el să se hrănească și să doarmă, să facă mici plimbări, pentru care pusese să se deschidă o portiță specială spre Sebaldusstrasse. Profesorul nu avea decît să treacă strada și se și afla în Parcul Sebaldus.

„La început nici nu voia să audă de dumneata, continuase ea. Față de unul care are de-a face cu ziarele de astăzi, spunea el, se cuvine să fii foarte prevăzător. Între timp a învățat să te prețuiască în calitate de partener pentru monoloagele lui și regretă doar că nu ești matematician." „Inginer ?" întrebase Mallovan. „N-a fost vorba de matematică aplicată", încheiase Lonny.

În fine, doamna Schöller, proprietara vilei în care locuia Mallovan, o doamnă în vîrstă, văduva unui funcționar ministerial superior, ducea o viață liniștită și pioasă. Pericolele reale pe care Rosenthal voia să le localizeze în car-

tier erau pure fantasmagorii. Numai o teamă exacerbată sau o gîndire orientată spre senzațional le putea inventa. Mallovan nu se simțea amenințat din partea oamenilor de pe Wielandstrasse ; îl admiseseră amical în societatea lor, întrețineau relații de bună vecinătate, se cunoșteau și nu se certau. Și totuși, ori de cîte ori cotea spre Wielandstrasse îl copleșea, ca o boare răcoroasă, o inexplicabilă teamă de moarte. Cartierul înflorea mai frumos și mai pașnic ca oricînd. Era vară. Nici o adiere. Uneori noaptea treceau furtuni în depărtare. „Poate tocmai frumusețea locului trezește astfel de spaime“, se gîndea el. Frumusețea nu este supusă pe de-a-ntregul legilor rațiunii. Chiar dacă în această teamă exista o bănuială, o umbră de presimțire, deocamdată nu avea nimic altceva de făcut decît să aștepte.

În zilele următoare nu se petrecu nimic care ar fi putut semnala vreo schimbare. Într-una din aceste după-amieze toride, Mallovan stătea cu Elke pe terasa unei cafenele, pe un deal, deasupra orașului. Discutau despre lucruri fără importanță ; cînd discuția părea să atingă problema unor planuri de viitor, Elke îl oprea rîzînd și îl ruga să schimbe subiectul. I se părea o prostie să facă planuri.

Mallovan știa că nu-i plac planurile încă de cînd citise articolul ei : *Moda ca protest*. În orice plan se ascunde o violare a lumii înconjurătoare și Elke era foarte sensibilă la asta. El, Mallovan, nici nu putea să-și facă planuri în legătură cu tînăra femeie ; nu poseda, ca alți candidați, acțiuni, cunoștințe de specialitate, capital ; meseria lui era să scrie despre faptele altora, nicidecum să acționeze. Poate de aceea se simțea Elke mai sigură cu el decît cu alți bărbați — Mallovan nu-i îngrădea libertatea. Viața îi apărea ca un proces chimic a cărui formulă n-o cunoștea nimeni — la ce-ar fi folosit deci planurile ? Fusese fiica unui profesor, devenise o ființă izgonită și după puțin timp moștenitoarea unei mari averi. Nu întreprinsese nimic pentru asta. Ceea ce s-a petrecut, s-a petrecut de la sine, implacabil. Acum aștepta să vadă ce va fi cu Kai. Poate că în cel mult zece ani se va ocupa el de uzinele Karsch. Ceea ce urma să se întîmple venea de la sine.

Mallovan nici nu văzuse copilul. Totul rămînea în suspensie, într-o stare de încordare. Circulau unele zvonuri în legătură cu ei, flecăreli, bîrfă. Mallovan era considerat un interesat — ceea ce nu era, și Elke știa că nu este. Dar Sascha nu avea credința că totul se va rezolva de la sine, nu avea ușurătatea ei, grija ei pentru fericire, înțeleasă doar ca prezent, ca împlinirea momentului. Nu poseda nici trufia Elkei, care consta în a-și pune fericirea în joc, mai curînd decît a căuta să și-o realizeze prin efort, dar cunoștea tentația de a ceda ca un bolnav ce renunță să lupte împotriva febrei, lăsîndu-se purtat de ea ca un înecat — boala unui oraș care se descompune.

— Să nu ne propunem nimic, spunea ea, nici azi, nici mîine.

Nici nu puteau face altfel. Rezemîndu-se mai comod, Sascha încercă să nu se gîndească la nimic. Simţea cum îl pătrundea cunoscuta suflare otrăvită a inactivităţii, a refuzului de a gîndi. Percepţia devenea neclară. Pe sub rama ochelarilor de soare ridicaţi urmărea desfăşurarea unei reviste nonstop, un carnaval de operetă comentat muzical, marea revistă a teraselor de cafenea cu tinere cameriste emancipate, îmbrăcate drăgălaş, cu tineri cîntăreţi ambulanţi şi cu menestreli ai breslei erotice, nu mai puţin drăgălaş îmbrăcaţi, care roiau unii în jurul altora, după cum le-o cerea legea naturii. Uneori, pe aleile presărate cu pietriş şi tivite cu flori, defilau, arătîndu-şi dinţii, centauri împreună cu femelele lor cu coame lungi, alteori se plimba Albă-ca-zăpada la braţ cu mama vitregă cea rea, romanţiosul se deghiza într-un trist Pierrot şi în sprîncenele sale lungi ca nişte aripi de rîndunică era pictată o infinită nostalgie. Duminicile se făcea aici mult tamtam pentru deşertul Kalahari al plictiselii, trompete ţipau în chioşcul rococo şi în timp ce viorile picurau melancolie, un Tantal pedepsit cu blîndeţe frunzărea teancuri de reviste ilustrate, fără a găsi întru totul ceea ce căuta. În timpul rarelor pauze dintre muzică, rîsete şi flecăreală, se auzea vuietul îndepărtat al oraşului de sub ei. Ştiau cu toţii că noaptea va sosi şi va aduce cu sine dezolanta întoarcere acasă, între limuzinele strecurîndu-se fantomatic, dar în acest ceas era anunţată opereta, cîntec molcom de flaut în pădurile de liliac ale imaginaţiei ; lumea

ameninţătoare a demonilor fusese făcută inofensivă pentru cîteva ceasuri prin această distracţie ieftină. Ochelarii alunecară în jos, pleoapele se închiseră încet, zumzetul fericirii de operetă se transformă pe loc într-o jelanie fără chip.

Ziua de azi ! Elke privea distrată peste terase. Deasupra oraşului se şi lăsau umbrele serii. Puţină muzică, panglici multicolore înfăşurate în jurul a ceva străin. Începu să fredoneze melodia, intrînd în joc. Un vuiet îndepărtat ca o apă, ca un fluviu subteran : şoseaua care trecea pe sub terasă şi aducea mereu noi oaspeţi, ca un ascensor. Alţii se îndreptau spre oraş. Umbrele lungi pe deasupra dealurilor. Mîna de la masa vecină care apucă mereu o ţigară şi o scutură în scrumieră după cîteva fumuri... Sascha ! Sascha şi „Transcontinentalul". Uneori, cînd citea în ziar numele sau numai iniţialele lui, îi apărea ca o provocare. Fiecare rînd era o capcană în care putea să cadă, fiecare propoziţie era supusă unui control secret, nu din partea cenzurii de stat sau a publicului larg, ci din partea unei forţe necunoscute, care din cînd în cînd face totalul şi-şi cere jertfele după valoarea lipsurilor. Ziariştii trebuie să scrie prea mult, să vorbească prea mult, inevitabil trebuie să se strecoare în acest prea mult greşeala, să apară la total ca o lipsă. Nu exista nici o cale de a scăpa de această lipsă, orice ai fi încercat. Te urmărea ca o umbră. Înţelesese asta cu groază, cînd citise pentru prima dată în arhiva lui ce scriseseră el şi alţii în ultimii zece ani. Tim-

pul trecuse peste toate și modificase înfricoșător perspectivele, transformîndu-le în tablouri înșelătoare, în imagini de infern.

Soarele cobora spre asfințit și se făcuse răcoare. Încă o pată de lumină în tufiș, seninătate de mărimea unei frunze de mesteacăn. Atît ne e dat, nimic mai mult! Nici nu voia să ceară mai mult. Dacă putea păstra asta, era mai mult decît de-ajuns. Sascha își scoase ochelarii de soare și o privi.

— Să mai rămînem, spuse Elke.

El închise ochii din nou. De ce să nu stea aici? Nu pierdeau nimic. Cine putea ști ce se urzea jos, în oraș. „Nu pierzi nimic, se gîndi ea, cel mult acest prezent, fîșia îngustă de lumină dintre ieri (întuneric) și mîine (întuneric). Să uiți și să nu aștepți nimic! Să nu-ți fie frică!" Oricît se stăpînea, uneori gîndurile reușeau să o năpădească, evadau în trecut, și atunci o cuprindea frica, o frică neagră, grea ca de piatră. Tatăl ei, profesorul Murner, își petrecuse viața gîndind la trecut, scoțînd la lumină timp din hăurile istoriei, și timpul se ivise în cioburi, în bucăți, o lume de coșmar. Curățase cu multă grijă cioburile, le îmbinase și le lipise, reconstituind vase. Cînd au fost gata, ar fi trebuit să fie coborîte într-o mină, de sute de ori mai adîncă decît locul unde fuseseră îngropate mai înainte. A căzut însă o bombă și praful s-a ales de ele. Cine dorea n-avea decît să le dezgroape iarăși din moloz. Nu altfel îi apărea propriul ei trecut, cînd îl rememora: cioburi din care cu greu puteai încropi un întreg. Nu mai voia — chiar dacă

asta era o nebunie — să știe de planuri care te absorb total, care îți răpesc libertatea. La ce bun banii lui Karsch, dacă nu-i foloseau să-și cumpere atîta libertate, de cîtă avea nevoie? Plătise destul cu anticipație. Și într-o zi această libertate se va sfărîma. De ce să renunțe prematur?

Acest sentiment al libertății era singurul lux pe care voia să și-l permită.

Umbrele serii deveniseră tot mai lungi. Era iarăși pauză și schimbare de program la revistă: renunțaseră la zi și își îndreptau toate speranțele spre seară. Centaurii se odihneau, trompetele tăceau.

După încă un pahar părăsiră barul și coborîră încet spre Parcul Sebaldus. Elke era cuprinsă de un rîs interior ce răzbătea mereu la suprafață, de o bucurie copilărească. Zăboviră un răstimp privind orașul fierbinte de la picioarele lor, aburind strălucitor în lumina serii. Apăruseră cîteva stele. Un avion cu luminile de poziție aprinse plutea deasupra orașului, îndreptîndu-se spre aeroport.

— Anul trecut mă întorceam de la Roma, spuse Elke. Kai mă aștepta la aeroport. Se lăsase întunericul. Avea ochii mari, mirați. „Ai coborît printre stele", a spus el. Adusesem fructe din Italia, mai păstrau căldura soarelui italian. Le-am mîncat după aceea în grădină, în fața casei...

Lui Sascha, obrazul Elkei îi apăru în lumina scăzută a serii ca acel al fetei de șaisprezece ani, așa cum trebuie să fi fost înainte să i se fi întîmplat nenorocirea. Toată

ființa ei părea prefigurată în această față. Catastrofa nu adăugase nimic sau mai nimic ce s-ar fi putut vedea. „De ce a trebuit să se nască acest copil ?“ Gîndul lui Sascha alunecă brusc spre împușcăturile nocturne din Wielandstrasse și sentimentul primejdiei îl cuprinse în aceeași clipă. O primejdie care nu-l amenința numai pe el, ci și pe Elke, pe ei toți ; care se înălța din parcuri, din vile, de pe dealuri, din toată pacea ce îi înconjura. Privi în jurul său. Nici un fir de iarbă nu se mișca. Liniștea era aproape perfectă. Dedesubt începuseră să scînteieze luminile orașului, cu miile, pînă la orizont.

3

ROSENTHAL SE PLIMBA prin cele două camere ale locuinței lui Mallovan, cercetă cu privirea îngerul, aprinse lustra cu cele optsprezece brațe, din care lumina izvora ca din coroana unui copac, pipăi tapetele.

— Domenii forestiere în Galiția, cai de călărie și o conștiință curată. Asta ține una de alta, spuse el. Dumneata, Mallovan, ai o conștiință curată, citind zilnic știri despre situația ce domnește în lume ? Trebuie să fii sătul de frumoasa pîine albă din Moravia, îmbătat de vinul de Tokay...

— Am nevoie de liniște ca să pot lucra.

— Și de jur împrejur blazoane, hermină și parahermină — ai nevoie și de blazoane ?

Blazoanele unei istorii, care nu a fost niciodată istoria Mallovanilor ?

— Nu mă supără cîtuși de puțin. Cît despre domeniile forestiere din Galiția...

— Nu mai figurează pe hartă din 1918, continuă Rosenthal precipitat... Dar se simt în modulațiile vocii lor. Se așeză la birou. Și nu numai în ton, în sunetul vocii, adăugă el, ci și în anumite averi dinafară și în anumite conturi. În pofida tuturor cercetărilor voastre sociologice, vechile familii nu și-au pierdut în întregime influența. Au trecut numai oarecum în fundal. Nu te atinge de blazoane, fiarele încă mușcă ! Ce decor ! Nici cinci rînduri n-aș putea scrie la o masă ca asta.

Mallovan știa prea bine că decorul era autentic, în măsura în care decorul poate fi autentic, fundal imobil pentru dramele omenești. Cîteva nume izolate ale unor vechi familii aristocratice sau din marea burghezie, care ocupau încă poziții dominante în viața economică, nu erau decît excepțiile care confirmau regula. Nu putea înțelege de ce Rosenthal se hotărîse deodată să-l viziteze, dar spera să ajungă la o discuție în care să clarifice relațiile sale cu acesta și cu „Transcontinentalul“.

Pînă una alta pregătea ceaiul. Era imposibil să faci acest lucru fără să-ți vină în minte bătrînul profesor Waldhauser și ceremonialul ceaiului. A fi admis la acest ceremonial echivala cu o distincție greu de prețuit. Ca Waldhauser să invite pe cineva la ceai trebuia să se fi obișnuit atît de mult cu prezența lui în-

cît „să nici n-o mai simtă". Nu citea în acest timp ziarul sau vreo carte, cum fac alții, ci, sorbind înghițituri mici, se lăsa pătruns de „gustul solar al ceaiului", rememora acest gust, găsind în el împlinire, și se pregătea pentru înghițitura următoare. La ceai nu se serveau pișcoturi sau țigări, ba chiar și ingrediente ca zahăr, lămîie sau lapte erau de neconceput. Era de ajuns ca cineva să pomenească doar numele vreunuia dintre acestea, ca profesorului Waldhauser să i se ridice părul măciucă, asemenea unei coroane de raze albe, în timp ce buzele i se țuguiau într-o expresie de scîrbă. Lumea, spunea el, ar putea deveni o lume a ceaiului. În imaginea subiectivă a realității au loc, în timp ce bei ceai, procese extrem de fine, insesizabile pentru simțurile grosolane. Profesorul numea această trăire o senzație păgînă.

— Răsturnarea monarhiei n-a dus la înlăturarea aristocrației, continuă Rosenthal. Sociologia escamotează faptele. Mobilitate socială ? Pentru că trei fii de muncitori au devenit medici și un ucenic zețar a ajuns cîndva ministru ? Îți spun eu, tot vechile familii guvernează și dacă lasă pe unii de-ai lor să se prăbușească, lasă mult mai rar pe altcineva să se ridice. Au fost scutiți doar de vechea răspundere. Asta e tot ce a realizat revoluția.

Mallovan turnă apa fierbinte peste ceai. Odată cu aburul se răspîndi în cameră un miros discret, amintind de o furtună văratică la țară. Rosenthal răscolea biblioteca.

— Într-o zi vor pune în mod deschis din nou mîna pe putere, adăugă el. Într-un mediu ca acesta mă simt un supus, ca o pasăre căreia i s-au retezat aripile pentru a fi domesticită. Nici libertate, nici fericire, doar frumusețe și jale. L-ai găsit pe omul cu pardesiul ? Spuneai doar că era voios.

Pe fața lui Rosenthal se citea o curiozitate pe care nu încercă să o ascundă. Îl privi pe Mallovan ca și cum ar fi așteptat de la el să-i confirme justețea unei tainice speranțe. Nu era însă nimic nou de relatat. Mallovan cercetase viile de la capătul lui Wielandstrasse, dar nu găsise nimic care să dea de bănuit — dimpotrivă, o liniște deplină. O tînără mamă, avînd poate abia douăzeci de ani, își alăpta copilul în grădinița din fața casei. Văzîndu-l pe Mallovan încercase simbolic să-și acopere sînul, rochia se desfăcuse însă imediat la loc. „Rareori trece cineva pe aici, spusese ea. Nu e o stradă pentru plimbăreți." Ea însăși arăta cam neîngrijit, copilul era însă curat ca un izvor, avea o flaneluță frumos garnisită și cu nasturii aurii. Cît despre împușcături ea nu auzise nimic. „S-ar putea, însă, admise femeia, există mereu cineva care trage cu pistolul." Cu asta convorbirea luase sfîrșit.

— Bine, bine, spuse Rosenthal, ca și cum răspunsul acesta l-ar fi satisfăcut în cel mai înalt grad. Domenii forestiere în Galiția nu mai au... Ascultă atent ecoul pașilor doamnei Schöller alături. Cine mai locuiește aici afară de dumneata ?

Mallovan răspunse că celelalte douăzeci de camere ale vilei erau locuite doar de doamna Schöller. Şi asta era ca un fel de pardesiu prea larg şi nepotrivit cu timpul. Să străbaţi singur prin douăzeci de camere, ziua, seara, redeşteptînd în fiecare cameră trecutul, fiind atras de trecut ca de un vîrtej căruia nu i te poţi împotrivi... În felul lor erau curajoşi şi meritau mai mult respect decît voia Rosenthal să le acorde.

— Pe mine nu mă impresionează, spuse el. În ce priveşte trecutul, eu trăiesc într-o stare de inconştienţă faţă de relaţiile istorice. Noi am moştenit puţin. De ce să nu acceptăm puţinul acesta de frumuseţe ?

Se gîndea la tatăl său, care, nu exterior, dar în fiinţa sa, semăna cu Rosenthal, un inginer, un constructor de maşini, care, aplecat peste motoare, căuta să-i sădească copilului primele noţiuni despre lume şi despre timp. Sigur că nu avusese nici un fel de înţelegere pentru îngerii voioşi, chiar mai puţin decît Rosenthal. Aşa îl vedea mereu, cu părul cărunt, cu faţa înroşită, iute la mînie şi crezînd cu o mîndrie fanatică în progresul omenirii. Murise la volanul vechii sale maşini, într-un atac de cord. Mai avusese însă forţa să scoată automobilul din iureşul străzii, să-l ducă lîngă trotuar şi să oprească motorul. Un ultim triumf, acela de a nu fi pierdut controlul asupra maşinii nici în ultima clipă. („Ascultă motorul, Sascha, ascultă-l, ca un psalm !“) Îl acoperiseră cu ziare. Îl găsise zăcînd sub ştirile care nu-l mai puteau ajunge, sub hieroglifele timpului în marş

— moartea timpului. Rosenthal era la fel, doar mult mai dur.

— Inconştienţa nu ajunge, spuse Rosenthal. Trebuie să aruncăm balastul peste bord. E o chestiune de viaţă şi de moarte. Te înconjuri aici cu simboluri ale trecutului. Prevăd că gîndirea dumitale se va atrofia.

Mallovan duse cu grijă ceainicul spre măsuţa de la fereastră. Furtuni văratice la ţară şi senzaţii păgîne ! Se spune despre japonezi că seara se închid între pereţi glisanţi. Japonia modernă rămîne în afară. Ceremonia ceaiului ! Îi veni să zîmbească fără să vrea. Oare nu cade Rosenthal pradă vechiului viciu al ziariştilor de a supraaprecia actualitatea ?

— Inconştienţa nu ajunge, mîrîi Rosenthal. Trebuie acţionat, cu hotărîre şi în mod radical, împotriva trecutului. Îşi bea ceaiul grăbit, cu înghiţituri mari şi fuma mult. Nu l-am căutat pe omul dumitale cu pardesiul, spuse el pe neaşteptate, totuşi l-am găsit. Aveam o vizită din străinătate şi-mi trebuia nişte vin. În prăvălie am auzit cum unui client i se spunea „excelenţă“. M-am întors. Era chiar el : pardesiu, şalals de mătase şi baston. Excelenţă, deci. Căutînd încă o sticlă de vin am ajuns în depozit şi am întrebat-o acolo pe vînzătoare... Rosenthal se lăsă pe spate. Acum ziaristul era în elementul său. Îl cheamă Matabé, spuse el triumfător, prinţul Michael Matabé.

— Un escroc deci ? întrebă Mallovan.

— Nu, din păcate... după informaţiile mele, aceşti Matabé trebuie să fi fost bogaţi înainte de război, nu se ştie de unde, se ştie doar că

au fost expropriaţi de Hitler şi au emigrat. Michael Matabé a reapărut după război şi a redobîndit — într-un mod uşor de controlat — aproape întreaga avere a familiei. Transformînd toate avuţiile în bani, le-a făcut din nou să dispară. Pur şi simplu a pus cîteva milioane la ciorap. În afară de asta, în perioada ocupaţiei, s-a împrietenit cu ruşii, deşi aceştia stăteau într-un mic palat care-i aparţinea şi pe care nu i-l dădeau înapoi. Îi vizita adesea în propria sa casă.

— Asta trădează un oarecare simţ al umorului, atît la el, cît şi la ruşi.

— Simţul umorului nu-i lipseşte. Ai lui susţineau că se trag dintr-o veche familie de arhonţi bizantini, dar prinţul Michael a pierdut vechile documente care ar fi trebuit să dovedească această descendenţă. Trăim într-o epocă agitată : nu mai are hîrtiile. Mai departe : preotul cu care l-ai văzut noaptea pe Wielandstrasse e părintele Scholl, cu care se vede destul de des.

Părintele Scholl trecuse drept un virtuoz al amvonului, pînă ce într-o zi ajunsese să numească necredinţa drumul cel mai direct spre Dumnezeu ; ordinul său îl revocase şi-l trimisese în exil, unde, se spunea, trebuia să îndeplinească muncile cele mai de jos. Oare se reîntorsese ?

Rosenthal băuse a doua ceaşcă de ceai şi făcu un semn că nu mai vrea.

— Cercetează istoria asta, Mallovan. Am văzut ochii acestui domn Matabé al dumitale şi

te asigur că nu mi-au plăcut. Există anumite crime pentru care nu eşti închis fiindcă sînt prea mari, ca să fii pedepsit, pur şi simplu, şi există tipuri de nebunie, care nu se tratează în clinici. Se ridică pregătindu-se să plece. Prinţul dumitale aparţine unui grup de oameni ciudaţi, care visează la instaurarea unui nou imperiu în centrul Europei, la o monarhie nouă, supranaţională.

— Un grup inofensiv, spuse Mallovan, însoţindu-l pe Rosenthal spre uşă.

— Visătorii nu sînt niciodată cu totul inofensivi, mai ales într-un peisaj de vis, ca acest cartier, şi cu atît mai puţin, cînd au prea mulţi bani... Erau acum în parcul vilei Schöller. Flamuri de mătase şi animale fabuloase pe blazoane, spuse Rosenthal. Nu găseşti că se potrivesc cu albastrul acestui cer ? Ce tablou frumos ! Şi muzică... O muzică frumoasă !

— Şi grevă generală, completă Mallovan.

— O, speranţă ! Vor alcătui un program social radical. Vor crea simboluri. Se vor sprijini pe popor şi vor permite poporului să participe la uriaşe manifestaţii de masă. Cele mai noi cuceriri ale tehnicii vor asigura strălucirea coroanei. Oamenii sînt sătui de naţionalităţi şi de partide, iar coroana e mai mult decît naţionalităţi şi partide, este însăşi noţiunea totalităţii, simbol al absolutului... Adio, Mallovan... Înainte de a ajunge la poarta grădinii, se mai întoarse o dată. Trebuie să te hotărăşti. Unii reprezentanţi ai industriei noastre nu sînt chiar împotriva unor asemenea idei.

— Nu e nevoie să mă mai hotărăsc, răspunse Mallovan.

Rosenthal făcu un semn cu mîna.

— Trebuie să o dovedești, mai adăugă el.

4

RESTAURANTUL CELOR douăzeci și cinci de trepte fusese deschis la sfîrșitul veacului trecut. Se cina la lumina lumînărilor, iar în nopțile frumoase de vară oaspeții stăteau afară, pe mica terasă ce se arcuia ca un cuib de rîndunică peste coroanele copacilor din Parcul Sebaldus.

Domnul Gellert, proprietarul localului, tolera mici drăgălășenii nevinovate ale perechilor de îndrăgostiți. În ce privește mîncărurile, dovedea artă, o artă care cerea multă delicatețe, fără a produce totuși nimic durabil. Chiar vinul excelent pe care-l servea depășea limitele artei sale, el nu putea cu mijloacele reduse de care dispunea să creeze ceva asemănător. Gustul unei piersici proaspete îi provoca complexe de inferioritate. Cine voia să-i dobîndească încrederea și favoarea, acela nu venea cu idei preconcepute, ci-l lăsa pe domnul Gellert să propună, servea ce-i fusese recomandat ca potrivit pentru cină, dădea cinstirea cuvenită vinului și nu economisea complimentele, fără a exagera. Această atmosferă de echilibru, de măsură, îl făcea pe domnul Gellert să se simtă bine și mulțumit. El își împlinea datoria : într-o casetă ferecată în argint strînsese rețete ciudate din toată lumea, pe care le prezenta, cînd întîlnea înțelegere pentru gastronomie, în loc de meniu, se îngrijea de buchete de flori grațios combinate și aprindea în era neonului lumînări din ceară de albine.

Elke Murner și Sascha Mallovan nu profitau de micile libertăți tacit acordate. Elke însă știa să mănînce minunat : dealtminteri și era servită întotdeauna de domnul Gellert personal. Cînd comanda, era timidă, de parcă ar fi făcut ceva interzis, și la început gusta din vin doar cu înghițituri foarte mici, dar curînd o cuprindea buna dispoziție și se vedea că-i plăcea să fie centrul acestui mic cerc.

În astfel de seri se identifica pe deplin cu cartierul vilelor, cu parfumul vechi de decenii din holul vilei Schöller, cu îngerul care zbura prin timp cu un rîs neauzit împlinindu-și mișcarea fără a se clinti, iar Mallovan avea cîteva clipe senzația că plutește, senzație alungată dealtminteri destul de repede de amintirea fundalurilor întunecate ale vieții sale. Elke putea uita mai temeinic decît el. Umbrele cu ușoare nuanțe de roșu ale trandafirilor de pe tapetele aurii — Sascha se gîndea la anii treizeci, cînd tatăl său, inginerul Mallovan, nu găsea de lucru, se gîndea la suferința, la izbucnirile de mînie și la moartea mamei sale, care nu mai suportase o asemenea viață, și-i dădea dreptate lui Rosenthal, care condamna ca falsă și malefică atmosfera cartierului. Căror învinși le fusese răpit modul de viață rafinat al acestor vile și palate ? Cîtă suferință umană

costa un restaurant al celor douăzeci și cinci de trepte ?

Elke însă rîdea și era fericită. Nici o umbră din teama învinsă nu se ghicea în spatele acestui rîs. Domnul Gellert stătea în ușa balconului și privea atent, implorîndu-i aproape să nu tulbure seara cu gînduri sumbre. Mallovan se întoarse spre Elke și zîmbi la rîndul lui. Nu el fusese acela care, cu firea lui curioasă, descoperise localul acesta ascuns, ce nu atrăgea atenția asupră-i prin nici o firmă, dacă nu considerai ca atare tăblița puțin mai mare decît o carte de vizită din stîlpul porții : *Johann Gellert*, restaurator ? Văzuse din parc balconul luminat, urcase cele douăzeci și opt de trepte, de atunci revenise adesea, de ce dădea acum înapoi ? Începu să povestească despre vizita lui Rosenthal. Spre surprinderea sa, Elke îl cunoștea pe prințul Matabé, chiar dacă numai superficial. Află de la ea că e muzician, îl auzise o dată cîntînd la pian, piese ciudate, pe care fără a le putea aprecia din punct de vedere al valorii muzicale, le îndrăgise imediat.

— Nu poate face nimic neautentic, are asta în sînge, adăugă ea.

Mallovan încercă să-i explice că acest prinț nu era doar muzician, ci și multimilionar, implicat probabil în niște planuri politice fanteziste. Elke se mulțumi să zîmbească.

— Michael Matabé își poate permite planuri fanteziste. În mod excepțional, la el nu mă supără cîtuși de puțin planurile. Le va transforma în genealogii și în muzică, nu însă în

realitate — nu va încerca nici măcar să-și tipărească muzica.

— Rosenthal e de altă părere. Susține că ar trebui să scriu o povestire în care să demasc planurile acestor oameni.

— Foarte bine, spuse Elke. Scrie-o. Să-l vizităm într-o zi pe Matabé, se va bucura — și tu de asemeni.

— Și milioanele ? Unde și-a ascuns milioanele ?

— Cine știe ?... Se vede că n-a găsit ce să facă deocamdată cu ele. Oameni ca Matabé nu fabrică frigidere.

Se amuza, dar Mallovan nu putea să scape de un vag sentiment de neîncredere. Oamenii care nu știu să întrebuințeze banii sînt oricum periculoși. Îi dădea dreptate lui Rosenthal — visurile minunate, proiectate pe cerul albastru al cartierului, puteau avea urmări groaznice pe pămînt, urmări la care nu se gîndea încă nimeni.

— Se interesa de săpăturile din Grecia ale tatii, spuse Elke. Încearcă să reconstituie muzica grecească. Nu cred că are bani, s-ar putea să fie sărac ca un șoarece de la Hofburg, dar nu se pricepe să-și etaleze sărăcia.

Deveni gravă și Mallovan știa că ar fi mai bine să abandoneze această temă. Cînd îl pomenea pe tatăl ei, însemna că a atins limita la care voioșia se putea transforma brusc în disperare și tristețe.

— Karsch e monarhist ? mai întrebă el pentru a clarifica măcar acest aspect.

— Karsch nu e nimic, răspunse Elke, iar monarhiştii pe care-i cunosc eu se ceartă între ei pentru cuvinte, ca vechii scolastici într-o dispută academică.

Informaţia aceasta îl linişti definitiv pe Mallovan, i se părea plauzibilă ; afirmaţiile lui Rosenthal îşi pierdeau importanţa. Deveneau ireale ca nişte visuri, ca visurile de care-i acuza el pe alţii. Erau tot visuri, pe care le puteai recunoaşte ca atare şi limpezi cu ajutorul raţiunii şi al ironiei. Simţindu-se liniştit, Sascha se îndreptă spre alte teme de conversaţie.

Lumînările de pe aplice se scurtaseră, luciul culorilor în oglinzile rococo, care reflectau imaginea interiorului într-un cadru aurit, se stingea încet, formele şi contururile deveneau neclare şi tot neclare deveneau şi problemele zilei. Ţinea de tradiţia serilor de vară în Restaurantul celor douăzeci şi cinci de trepte, ca uneori, către miezul nopţii, dinspre înălţimile din jur, acoperite cu grădini, să se audă cîntînd o voce de bărbat, tînără, plină, puternică, mai întîi melodii simple, însă care se destrămau doar după cîteva măsuri, transformîndu-se în figuri sonore dificile şi stranii. Aceste figuri rămîneau mereu aceleaşi, indiferent cu ce începuse cîntăreţul ; ele nu evocau malurile Dunării, ci coastele Mediteranei, ca şi cum toate celelalte melodii nu erau decît pretexte pentru a reînvia vuietul valurilor şi al vîntului în frunzişul măslinilor luminaţi de lună. Cîntăreţul nu venea niciodată mai aproape, iar domnul Gellert explica celor care nu ştiau, că cel care cîntă e un pitic.

— Nu îndrăzneşte să cînte decît noaptea, cînd nu-l vede nimeni.

După acest semnal ciudat era timpul să plece, pentru că domnului Gellert nu-i plăcea să ţină deschis după miezul nopţii.

Elke se dezbrăcă, stinse lumina şi trase perdelele. Înfiorare uşoară a vîntului în frunzişul de un negru lucios al copacilor... Flori albe ce se închid — îndepărtare de extazele nopţii... O uşoară presimţire a beatitudinii nonexistenţei, în gustul de vin de pe buze... Mîngîie covorul cu piciorul gol. Se afla acum în stadiul acela de beţie în care te consideri foarte treaz şi în care probabil că, într-un anumit sens, chiar eşti, aşa cum animalele sînt treze în lumea conştiinţei lor elementare. Închise ochii. Un vîrtej de imagini se învolbură — toate zilele condensate într-una, toate nopţile într-o noapte, feţe de oameni dormind, ţipînd, dansînd, ameţiţi, capete de animale, de statui — şi apoi golul, aşteptarea unei feţe care nu vine, faţa din pivniţă, faţa unui soldat străin şi totodată teama că ar putea să apară, să ia fiinţă din întuneric, din fum, din zgomotul grenadelor ce explodează, din scrîşnetul şenilelor de tanc, din înjurăturile într-o limbă străină. Se lăsă pe spate, cu ochii închişi, reculegîndu-se încet, şi-i prinse capul ca el să-i poată săruta pleoapele, să i le sărute cu gingăşie, pînă vor dispărea aceste imagini haotice şi totuşi nu putu să nu ţipe şi să nu se arunce într-o parte sub acest sărut, ca şi cum n-ar fi putut suporta o altă atingere. În aceeaşi clipă teama se stinse.

5

COLONELUL KULKA rămăsese încremenit la răscruce. În cîmpul său vizual, printre camioane, apăruseră doi cai murgi, masivi, cu picioarele bine dezvoltate. Erau noricani[1] cu pieptul lat. Din coamele lor lungi, negre, se desprindea cîte un moț pieptănat pe frunte. Cel din stînga era înșeuat, iar în șa stătea, ușor aplecat înainte, un tînăr în cămașă. Din cînd în cînd lovea ușor cu palma gîtul animalului. Celălalt cal era purtat de frîu.

Colonelul Kulka alerga pe trotuar pe lîngă ei. Cai în plin oraș, nu animale de podoabă de genul celor înhămate ici-colo la trăsurici, ci cai adevărați, care spărgeau stratul subțire de asfalt, cai pe care i-ai fi putut înhăma la tunuri sau la căruțe cu muniții, apăruți printre luminile pîlpîitoare ale amurgului, vedenii, viscol întunecat în miezul verii, trecînd ca o vijelie, ca o prevestire a primejdiei ce va să vină. Era în toiul verii și totuși colonelul Kulka simțea vîntul tomnatic al Carpaților, vedea sate arzînd la orizont, țărani cărora li se incendiaseră casele, rugîndu-se și frîngîndu-și mîinile, auzea urlete, comenzi, șuierul șrapnelelor, vedea trupurile mutilate în tranșee și simțea ca și atunci spaima ca o limbă de foc. Spaima izvora mai ales de la calul din dreapta, care mergea fără călăreț. Își umfla nările, își întindea gîtul căutînd parcă adăpost la tovarășul său și-și înfrîna cu greu pasul în mersul încet la care erau obligați. Capul îi rămînea lîngă celălalt cal, toți mușchii însă i se întindeau ca spre a o rupe la fugă și a evada. Teama pe care o purta în trup îl silea să se încordeze ca un arc ; își ținea umerii încovoiați și pipăia neajutorat caldarîmul cu copitele grele.

Kulka privea copitele, vedea cum uneori calul abia cuteza să pășească, ca și cum ar fi fost un teren minat. Dacă teama s-ar fi intensificat și calul s-ar fi smucit, ar fi nimerit sub roțile unui autocamion. Vedea din mișcările acestor copite cît suferea animalul și-și aminti de expresia feței unui dezertor ce fusese prins și purtat prin sat, fața unui om care știa foarte bine că de aci înainte putea face orice, putea să-și omoare escorta, să dea foc colibelor, pentru că era socotit mort, șters din controale, și totuși n-o făcea, însă conștiința acestui fapt și teama îl mistuiau ca un foc. La fel mergea calul acesta și din mișcările lui se vedea că nu mai lipsea mult pînă la accesul de nebunie de care sînt capabili caii — era însă ținut în formația familiară lui și în care căuta adăpost întinzîndu-și nările. Uneori mîna călărețului îi atingea gîtul, îi răsfira prietenos coama neagră de parcă ar fi spus : Fii liniștit !

Colonelul Kulka alerga pe trotuar pe lîngă ei. Nu-și putea desprinde privirea de la cai. Fața omului se vedea neclar. Corpul său se legăna neglijent în șa, părul negru îi cădea peste frunte, chipul strălucea uneori în culoarea bronzului, dar numai pentru frînturi de clipă, apoi dispărea iarăși în lipsa de contururi

[1] Numele unei rase de cai austrieci din regiunea Salzburg.

a amurgului. Părea că omul nu are chip, ca și cum ar fi fost doar o suprafață goală, pustie, o masă arsă ca o crustă, apoi apărea iarăși o bărbie, rotunjimea unui maxilar, fără a fi suficiente însă ca să-ți poți reprezenta fața omului. Uneori se vedea doar spatele său, un spate îngust, elastic, iar alteori îl vedea din față, peste capetele avîntate și coborîte ale cailor — mereu aplecat înainte cu mîna întinsă pentru a strînge frîul sau într-un larg gest încîntător pe deasupra acestor capete de cai.

Ochii îi fugeau iarăși spre calul din dreapta ; după înclinarea copitelor, din tremurul gleznelor se vădea că animalul nu cunoștea orașul. Se temea de zgomot și de lumini, de vîjîitul limuzinelor, de case, de mulțime, se oprea brusc, se cabra, încerca să zvîcnească înainte, se retrăgea speriat înapoi. Un strigăt scurt, mîna arsă de soare a omului îi cuprindea nările umede, înspumate, mîngîindu-l, liniștindu-l. Colonelul Kulka își scoase pălăria. Îi era cald, pîrîiașe de sudoare șiroiau pe fața lui.

— Cai ! Nu vedeți că sînt cai ?

Fără să se mai gîndească, sări în mijlocul drumului și opri cu brațele desfăcute circulația la intersecție. Cînd fu din nou pe trotuar, calul din dreapta își întoarse capul spre el. Ochii săi străluceau. Dintre sute de oameni îl recunoscuse ca pe o făptură din lumea lui.

Mergeau acum de-a lungul fațadei enorme a unui palat baroc. Caii pășeau mai liniștiți. Călărețul se îndreptase puțin, dar poate Kulka se înșela din cauza întunericului. Nu vedea decît albul șters al cămășii, dar și acest alb

fu repede înghițit de leșia întunericului. O femeie îi ieși în față. Kulka se lipi de perete pentru a-i face loc să treacă. Ea îl privi în fugă, ca pe un bolnav ce trebuia ajutat, și-și încetini pentru o clipă pașii. Kulka se îndreptă, nu era bolnav, nu avea nevoie de ajutor — nu, n-ajunsese pînă acolo ca femeile să se întoarcă după el compătimitor. Începu să alerge din nou în urma cailor, cît mai repede și mai drept.

Se apropiau de marginea orașului. De amîndouă părțile străzii se înșirau blocuri nesfîrșit de lungi, despărțite prin intrări, uriașe cetăți sub lumina tulbure a cerului nopții. Colonelul se apropie de grup.

— Frumoși cai ! strigă el către călăreț.

Acesta nu catadicsi să răspundă.

Kulka apucă frîul și călărețul se opri.

— Lasă-mă să mai încalec și eu o dată, îl rugă el. Am fost ofițer în armata chezaro-crăiască. Toată viața am avut de-a face cu cai, pînă și în America de Sud.

Călărețul îi arătă cu un gest calul liber, după ce, aplecîndu-se spre el, îl privise în față, nu cercetător, ci doar vrînd să vadă cine se tot împingea spre el bolborosind.

Calul nu era înșeuat, avea însă o pătură ușoară pe spate și asta era de-ajuns. Călărețul îl ajută să se urce, aproape îl ridică, așa cum era, în pardesiul său, ca pe un stindard care nu mai însemna nimic, dar nu asta era important în această zonă și pe această stradă plină de bastioane, pe care n-ar fi avut nici un sens să le dărîme.

— Colonel Kulka, se prezentă bătrînul.

— Wessel.

Omul care călărea alături de colonel era mult mai mic decît acesta, tînăr și foarte oacheș. Dezlegă cureluşa pe care, pentru mai multă siguranță, o legase de șa, și i-o aruncă lui Kulka. Caii porniră din nou la pas. Calul lui Kulka se eliberase aproape cu totul de spaimă. Simțea că nu mai e legat de celălalt și se repezi sforăind într-o parte. Kulka umbla grijuliu cu el, de parcă era un copil, îl lăsă să se avînte cam cît o zvîrlitură de praștie, apoi reintră în ordinea grupei. „Wessel, se gîndi colonelul, un nume care de fapt nu e un nume. Antusch sau așa ceva ar trebui să-l cheme. Antusch ar fi un nume potrivit pentru el."

Ce cai ! Abia acum, stînd pe spatele lui, observă ce forță se ascunde în acest trup, ce forță imensă, o forță care se lăsa stăpînită de bunăvoie și asta-l făcea să se simtă puțin umil. Privi spre Antusch Wessel, dar acesta, și mai aplecat, se uita pe lîngă grumazul calului spre automobilele ce veneau din față. Era imposibil să legi o discuție cu el. Fața sa deveni iar ca o cavitate neagră. Vorbea cu calul — fără să-și miște buzele, fără să rostească un cuvînt, iar calul îl asculta cu toate fibrele corpului său. Wessel sta foarte ușor în șa. Limbaj și dialog constau doar în deplasarea greutății, mișcări instinctive la care calul răspundea atent, încet, suplu, astfel că de fiecare dată unitatea dintre cal și călăreț era restabilită. Calul lui Kulka era mai nărăvaș. Îl admisese pe călăreț, pentru

că recunoștea în Kulka pe unul din lumea lui, dar teama și nedumerirea nu-l părăsiseră și din cînd în cînd un tremur îi străbătea trupul. Kulka nici nu putea vorbi cu caii ca Antusch Wessel — ca ofițer avusese întotdeauna o ordonanță pentru cal.

Călăriră mult timp de-a lungul unei străzi drepte, care ieșea din oraș, apoi cotiră pe un drum larg, desfundat, străjuit de ambele părți de copaci. În jurul lor roiau țînțari și gărgărițe, ramurile le atingeau fețele, în bălți nevăzute orăcăiau broaște. Kulka se gîndea la cavalcade nocturne, la zornăitul coloanelor de cavaleriști — cît de departe erau toate acestea și totuși cît de aproape, mai mult decît aproape, erau în el, de neșters și-i provocau o intensificare uriașă a sentimentului vieții : caii, tropotul nenumăratelor copite la manevrele de noapte, cerul clar, îndepărtat al răsăritului, roua de pe firele de iarbă, apa din fîntîni cu cumpănă, nopți întregi pe cal pentru cîte o femeie. Nu putea uita toate acestea. Fusese curajos, cutezător, uneori necugetat, într-un cuvînt tînăr, și tînăr fiind crescuse într-o lume de uniforme, de cai și de arme ; pusese mîna pe arme și simțise că toate bătăliile erau pierdute, le visase, coșmaruri în care se prăbușea de pe cal și rămînea cu fața în praf, în timp ce atacul cavaleriei inamice trecea peste el, nesfîrșit, val după val, ca un răpăit de tobe cu bețe metalice, măcinînd pămîntul în mijlocul căruia zăcea. La ce ar mai fi fost bun, unde putea fi locul său ? Saltul peste obstacole, atacul, jurămîntul la drapel — lucruri de neșters pentru el.

Colonelul Kulka mîngîie calul, tremurînd, ca și cum ar fi cerut iertare pentru o mare vină, și calul își jucă urechile de parcă ar fi auzit fîlfîitul drapelelor și semnalele ascuțite ale trompetelor. Îl înțelegea, căci și caii erau niște exilați în lumea asta, care nu mai avea nevoie de ei — oamenii îi părăseau, omul își trăda calul. Era o vreme în care nimeni nu mai credea în nimic. Kulka își apărea uneori ca un nebun în proprii săi ochi. Ceea ce trecuse drept bun, era acum rău, dar, de fapt, ce era acum considerat drept bun ? Căutase disperat să afle ce socoteau ei bun și nu găsise nimic. La urma urmelor, unde voiau să ajungă ? Colonelul Kulka privi prin frunziș spre stelele, ce apăreau tot mai luminoase, tot mai strălucitoare, din infinitul bolții cerești, coborînd pînă în cîmpul vizual al ochiului omenesc.

— Un saltimbanc, șopti el, care primește lovituri și e ocărît, un nebun, Don Quijote de la Mancha — în numele împăratului !...

Privind într-o parte își dădu seama că începuse să vorbească cu voce tare. „În numele împăratului..." Din scînteierea argintie a nopții, îl priveau doi ochi negri, fără nici o expresie. Antusch Wessel îl auzise. Dar nu-i răspunse. Cei ca Wessel, care secole în șir își urmaseră baronii, nu mai respectau regula jocului. De ce ascultau acum de alții ?

Antusch Wessel își conduse calul printre copaci, pe un drum de țară și acum mergeau la pas, unul după celălalt. Călăriră de-a lungul unui pîrîu, trecură cu grijă peste un podeț, pe rînd, pentru a nu supune grinzile putrede la

solicitări prea mari și începură să urce printre lanuri de grîu. Cît vedeai cu ochii se iveau lumini, așa cum se iviseră mereu, cînd urca pe o înălțime, numai în timpul războiului nu, dar atunci se vedeau punctele roșii ale satelor incendiate, iar cîinii lătrau așa cum lătraseră întotdeauna noaptea, și o adiere de vînt trecu ca un șuier de coasă prin grîu.

— Oprește, Wessel, spuse colonelul, și cel din fața lui înfrînă calul fără să se întoarcă.

Stelele nu mai coborau, dar întunericul albăstrui al nopții se scurgea ca o adiere, într-o singură suflare, de la stele spre pămînt, o lumină de o mie de ori mai frumoasă decît lumina soarelui — trezind și făcînd să crească o viață mai miraculoasă decît viața de sub razele soarelui, iar pămîntul o sorbea ; toate aceste dealuri întinse își încordau spinările ca niște animale ce-și răcoresc trupurile roditoare adăpîndu-se și sorbind prin toți porii din infinitul scînteietor.

Colonelul Kulka înțelese foarte clar ceea ce știuse dintotdeauna și ceea ce nu voise să înțeleagă niciodată : că era demobilizat, demobilizat încă înainte de a fi comandat primul detașament, demobilizat în plin război, după război, pe veci. Părăsise țara în care ideea demobilizării prindea contur, defrișase păduri virgine, căutase aur, plumb și cositor, navigase pe mare, îl căutase pe Dumnezeu într-o mînăstire spaniolă și nu găsise nimic — pămîntul era surd, cerul, sufletul, toate erau surde, nu găsise decît cai, arme — ca și cum ar fi avut o bătălie de dat, o bătălie din vremuri de demult, a cărei

oră și al cărei loc diriguitorul lumii uitase să le fixeze, o bătălie în care el avea să moară. Aici, pe această colină, în adierea domoală, îl cuprinse din nou teama de demobilizare și o siguranță surdă, îngrozitoare, că locul acelei bătălii ce nu avusese loc exista într-adevăr, că era un teren ca acesta, că trebuia să se petreacă noaptea, în timpul unei patrulări, între cele două fronturi, călărind la deal și la vale spre avanposturile inamicului îngropat în tranșeele dintre înălțimi. Lupta ar fi început dintr-o dată, în timpul patrulării, urlînd din întuneric, un vuiet continuu al tunurilor, răspîndind peste întreaga zare ca un cutremur de pămînt.

— Acolo este capătul liniei de tramvai, spuse Antusch Wessel. De acolo vă puteți înapoia în oraș.

Kulka nu-și întoarse privirea. Orașul putea să fie departe sau aproape, nu-i păsa. Calul lui Antusch Wessel trecu în goană pe lîngă el. Al său începu la rîndu-i să alerge, leneș mai întîi, luînd-o însă apoi la trap năvalnic, cu toată forța rasei sale greoaie, care odată pusă în mișcare nu mai putea fi oprită. În fața sa îl vedea pe Wessel, dar gîndul îi era la Geza Ormay, cu care călărise în 1914 printr-o pădure plină de răniți, lîngă Lvov.

Un tip interesant acest locotenent-colonel Ormay, care-l văzuse pe împărat plîngînd la izbucnirea războiului, un om ciudat, neînfricat în luptă, care însă în cantonament se îmbăta și spărgea paharele, aruncîndu-le de pereți. Atunci însă, la Lvov, în timp ce călăreau prin pădure, spusese : „Nu vezi că toți ăștia care zac printre copaci sînt demobilizați ? Marea armată e în descompunere. Numai că nu o știe încă.“

— Eu nu sînt demobilizat, se auzi Kulka rostind cu voce tare și aspră, în timp ce calul lui alerga în urma lui Antusch Wessel, care atîrna ușor, ca un mic nor de ceață deasupra calului său, cu cămașa lui albă, singura parte din el ce se distingea în întuneric.

„Știi bine că prințul moștenitor s-a împușcat, spusese Geza Ormay. Și el era un demobilizat, de aceea s-a sinucis...“

Atunci Kulka se întorsese brusc în șa, atît de înfierbîntat, că l-ar fi izbit pe Ormay de-a dreptul în față, dacă ar mai fi fost lîngă el, dar acela dispăruse dintr-o dată. Mai tîrziu îl sfătuise pe Ormay să-și ceară transferul în alt regiment, pentru că nu mai putea lupta cu umbra lui Ormay în suflet. Un ascet care se pregătește zi de zi pentru moarte e una și un soldat e alta, chiar dacă ambii sînt curajoși, fiecare în felul său. Kulka alunga demonii din regimentul său în altul.

„Demobilizarea e o stare definitivă, o disperare și o singurătate a inimii“, spusese Ormay. Kulka se îmbărbătă. Ordonă disperării și singurătății inimii să se mute altundeva. Dar singurătatea și disperarea nu-l ascultară. Ormay îl ascultase, cu ironie, cu înțelegere, cu acea indiferență blestemată în fața sorții, manifestată de unii oameni, care se revoltă apoi tocmai cînd nu te aștepți. Ormay ar fi trebuit să fie alături de el în bătălia aceasta. Ce ajunsese nefericitul ? Diplomat în slujba unei re-

publici epigonice, bucurîndu-se de o oarecare clarviziune, profet nepopular, aproape să fie pus la zid, în cele din urmă eliberat şi internat într-un ospiciu, unde-şi aştepta moartea într-o inactivitate desăvîrşită. Asta ajunsese, nimic altceva — nici el nu fusese bun de nimic, chiar de nimic.

Urcau acum pe o potecă îngustă, printre ierburi înalte, spre acoperişurile joase ale unui sat pe care-l străbătură. Lui Kulka îi veni ameţeală şi trebui să închidă ochii. Toată viaţa îl însoţise teama de aceste gospodării ţărăneşti scunde, le ura, fugea din faţa lor. Cîte case ca astea fuseseră arse şi bombardate în război, din cîte hambare nu luaseră ultimele rezerve, din cîte grajduri ultimele vite, cîte semănături nu călcaseră în picioare! Între ţărani şi soldaţi stăruia o duşmănie ancestrală, probabil că ţăranii îi blestemaseră pe soldaţi înainte ca faraonii să fi apărut în arena istoriei. Iar uneori, chiar dacă nu prea des, ţăranii au şi ripostat, i-au ucis pe soldaţi în somn, pe la spate, şi a fost spre răul lor. Ce însemna un ţăran? Ce reprezenta o colibă din acestea? Ei le reclădeau oricum, asudînd şi înjurînd, dar fiecare război era nerepetabil. Sîngele nu mai putea fi pompat înapoi în trupurile rănite, din care se scursese în pămînt. Cine avea odată plumbul între coaste, acela nu se mai ridica niciodată.

Kulka adulmeca praful pe care copitele îl stîrneau pe uliţă, impregnat cu miros de bălegar de prin curţi, de fîn din şuri, de parfum greu de soc şi de mirosul de pămînt al urzicilor ce creşteau cu miile, mari şi mici, în şanţurile de sub streşini şi pe lîngă pereţii şurilor. Auzea suflarea vitelor în grajduri şi zornăitul lanţurilor, javre se repezeau din porţi, pisici se strecurau neauzite peste garduri. Roţi de care stricate, fără şine, şi cîte o oişte plesnită zăceau aruncate la întîmplare. Putregai şi noroi, soc, grămezi de fîn încins, ferestre strîmbe — era ca o capcană în care nimerise momit de vederea cailor.

Dar capcana nu se închidea. Kulka obosise. Nu mai era de mult obişnuit să călărească, se simţea de parcă trupul i-ar fi fost tras pe roată şi sperase în taină că ajunseseră la ţintă. Însă în dreptul ultimelor case, la începutul unei şosele ce părea fără sfîrşit, Wessel îl aşteptă, se întoarse spre el fără a se îndrepta în şa, privindu-l cum poate l-ar fi privit un mongol pe un prizonier, îşi mîngîie calul şi-i dădu ocol lui Kulka. Calul acestuia se învîrtea şi el nedumerit. Dintr-o dată Wessel lovi cu frîul crupa calului lui Kulka, îndemnîndu-l totodată şi pe al său. După cîţiva paşi, amîndoi caii începură să galopeze.

Colonelul îşi dădu seama că în starea de oboseală în care se afla şi fără şa, n-ar fi rezistat unui galop. Dar calul nu mai putea fi oprit. Se năpustise ca o avalanşă pe şosea. De-abia după cîteva sute de metri Wessel înfrînă caii, punîndu-i să meargă iar la trap. Kulka simţea o durere ascuţită, care pornea din umeri şi-i străbătea braţele pînă aproape de palme. Fiecare mişcare, fiecare zdruncinătură îi intensifica această durere, mai puternică decît voinţa

de a rezista. Nu mai putea, și calul, simțind că omul din spatele lui începe să se clatine și alunecă în lături de parcă ar fi fost rănit de moarte, încetini pasul.

Kulka se prăbuși într-o parte. Bătălia — oare acesta era sfîrșitul bătăliei? Cu fața în iarba prăfuită de la marginea șoselei, auzi cum Wessel se întoarse și se aplecă de pe cal asupra lui, dar nu putea vorbi.

— Aveți nevoie de ajutor? întrebă el.

Kulka nu răspunse. Se rostogoli într-o parte. Durerile din umeri îi tăiau respirația. Vedea din nou stele pe cer, mici și infinit de departe. Așa cum zăcea în praful șoselei ca un moșneag neputincios, trebuie să-i fi părut foarte caraghios lui Wessel. Un nebun, va povesti probabil, s-a vîrît în sufletul meu, în mijlocul orașului, ofițer din armata chezaro-crăiască. Cică voia să mai călărească o dată. Vă dați seama cum s-a sfîrșit. Rîsete de bețivi. Un ofițer? Colonel?

După un răstimp Wessel întoarse calul și plecă. Calul lui Kulka mai zăbovi o vreme așteptînd, fornăi încă o dată, apoi se răsuci și porni la trap după celălalt.

Kulka se tîrî ceva mai încolo pe pajiștea acoperită de rouă. Durerile cedau foarte greu. Zăcea ghemuit ca oricare dintre morții pe care-i văzuse zăcînd cu miile în război, dar trăia încă, mai trăia și acum, rușinea și mînia nu-l uciseseră. Ura nu-l ucisese. Nu-și pierduse mințile. Înfrîngerile nu ucideau.

După un ceas îndrăzni să oprească o mașină.

6

ÎNAINTE CA MALLOVAN să fi închis ușa camerei sale, sesiză pe lîngă mirosul cunoscut de lemn, instrumente, covoare, mătase, vin și fum, un miros străin și mîna lui rămase nemișcată pe clanță. Întunericul era aproape de nepătruns. Prin fereastra deschisă se strecura o ceață umedă. Ochii-i erau încă orbiți de lumina din hol — afară ar fi văzut mai bine. Nu știa cine era în încăpere, dar oricine ar fi fost, acela era avantajat de această orbire, îl auzise de la ușă și cunoștea probabil poziția mobilelor. În sertarul din stînga al biroului se afla pistolul său cu șase focuri. Mallovan calculă că nu avea nici o șansă să ajungă la birou, să deschidă, să dezasigure pistolul... ar fi durat prea mult. Așa că închise încet ușa în spatele său și se trase rapid într-o parte, chiar în clipa în care clanța reveni la locul ei.

Făcu aceasta instinctiv, nu-i rămăsese altceva decît să aștepte pînă ce ochii i se vor obișnui cu întunericul, ori pînă cînd celălalt avea să treacă la atac sau să se hotărască a fugi. Îl simțea la vreo zece pași de el, spre dreapta, lîngă îngerul baroc, în colțul cel mai întunecat. Din două-trei salturi ar fi putut fi la fereastră. Se vede însă că celălalt nu se gîndea la fugă, altfel ar fi făcut-o pînă acum. Auzi un zgomot slab, pocnetul unui arc și vibrația unui obiect metalic. Se aplecă și simți cum i se încordează mușchii, nu mai rămăsese nimic din toropeala somnoroasă, din irealitatea drumului în noapte

spre casă, locul lor îl luase un amestec de spaimă, ce-i cuprinse gîtul ca o gheară, și o agitație bătăioasă.

Amîndoi respirau neauzit. Undeva în depărtare un tren fluieră de cîteva ori. Apoi trecu un automobil urcînd pe Sebaldusstrasse — motorul mai urui o dată, și se făcu iar liniște. Se întrețineau pe tăcute — val de amenințare către val de amenințare — doi oameni singuri într-o încăpere, necunoscîndu-și reciproc forța și intențiile, așa cum s-ar fi putut întîlni doi oameni în pădurile virgine ale epocii de piatră, iar faptul că lîngă urechea lui Mallovan era întrerupătorul, nu modifica cu nimic situația, căci așa cum stăteau ei acum față în față, a aprinde lumina echivala cu moartea unuia din doi și Mallovan nu se simțea deocamdată în avantaj.

Încet, încet, începură să se distingă contururile biroului masiv. Cărțile de pe el erau răvășite, cineva le răscolise. O pată ceva mai deschisă — fereastra. Din întuneric ieșea în evidență doar trupul palid al îngerului. Alături, o a treia pată, fața celui de la care porneau valurile de amenințare. Mallovan socoti că are cam un metru și optzeci, poate cîțiva centimetri mai puțin. Deci el, Mallovan, îl depășea și asta însemna că celălalt va lovi de jos. La asta trebuia să se aștepte.

În tăcerea încăperii auzi chiar și respirația celuilalt, devenită puțin șuierătoare la un moment dat. Pentru o clipă simți cum spaima îi înmoaie genunchii. Își încordă ochii cît putu ca să-l vadă mai clar, dar nu izbuti. Lupta cu

teama. Dacă teama îl biruie nu-i rămîne decît să deschidă el lupta, n-are altă soluție. Ar fi caraghios să strige după ajutor. Doamna Schöller oricum n-ar fi putut să-l ajute. Practic nici nu se gîndea la ea, decît doar că n-ar fi vrut să-i strice somnul. În afară de asta, dorea ca totul să se petreacă fără martori, un fel de rușine se împotrivea vehement în el. Biroul cu manuscrisele, revistele și cărțile stătea între ei, în ciuda greutății sale, ca o barieră mult prea ușoară. Se putea trece peste el dintr-o săritură.

Celălalt se trăsese puțin într-o parte și sta desigur aplecat, ascultînd atent, în orice caz curios — de fapt toată ținuta lui exprima mai degrabă curiozitate, în nici un caz teamă, deși trebuie să-i fi fost și lui frică. Teama alterna cu curajul, hotărîrea de a ataca cu cea de a fugi. Aștepta să vadă ce va face Mallovan, îl provoca.

„Dacă stau aici pînă se luminează...", îi trecu lui Mallovan prin minte, și în aceeași clipă făcu doi pași înainte, spre birou, în timp ce cu aceeași repeziciune celălalt zvîcni din colțul său. Acum vedea clar cuțitul, după zgomotul pe care-l făcuse, un cuțit cu lama mobilă. Bucata de marmură pe care o folosea ca presse-papier, și la care ar fi putut ajunge acum dintr-un singur pas, nu era o armă de apărare împotriva cuțitului. Era cu totul dezavantajat. Trebuia să se întîmple ceva. Valul de amenințare se intensifica brusc din amîndouă părțile, gata să se spargă. Amîndoi îl simțeau cum

creştea, tot mai înalt, mereu mai înalt, insuportabil de înalt.

După două secunde Mallovan simţi o lovitură surdă în braţ şi într-o parte. Scaunul pe care-l apucase cu amîndouă mîinile înainte de a sări peste birou şi cu care izbise umărul celuilalt (voise să-l nimerească în cap) se sfărîmă cu zgomot în bucăţi. Uşor şi agil, evident nevătămat, celălalt se întoarse spre fereastra deschisă şi Mallovan observă că avea pantofi cu talpa de cauciuc, care scîrţîiră alunecînd pe pervaz. Mallovan ocoli biroul, aproape sparse sertarul, înşfăcă pistolul şi sări cu amîndouă picioarele deodată în grădină.

Aşteptă o clipă, lipit de zid. Auzi o creangă trosnind în dreptul proprietăţii lui Waldhauser şi se repezi ca un cîine care a descoperit urma. Nu-l putea vedea pe celălalt, dar deocamdată nici nu era nevoie. Alerga paralel cu panta, exista un loc unde puteai sări peste gard relativ uşor şi de acolo ducea mai departe un drum acoperit de iarbă. Pe acest drum trebuia s-o ia şi celălalt, dacă nu voia să iasă în Wielandstrasse, ceea ce, ţinînd seama de becurile aprinse, nu părea să fie intenţia sa. Rezemat de gard, Mallovan simţi rana din braţ şi cea din partea stîngă a pieptului, dar nu-l împiedicau să alerge, se vede că nu erau prea adînci. Mallovan avusese tot soiul de răni şi putea să le deosebească. Dacă braţul ar fi fost lovit mai grav, nici nu l-ar mai fi putut mişca.

Celălalt fugea şi el paralel cu panta, îl auzi alergînd în timp ce-şi pipăia rănile. Prin ceaţa foarte deasă pătrundea lumina zorilor, vizibilitatea rămase însă în continuare slabă. Primele păsărele se mişcau în tufişuri şi copaci. Dintre toate orele zilei şi ale nopţii, aceasta era cel mai puţin o oră a oamenilor. Ultimele localuri de noapte se închiseseră, muncitorii din schimbul de dimineaţă dormeau încă. Era însă o oră bună pentru vînător şi pentru vînat. Cu mîna pe patul pistolului, Mallovan simţea că ora asta îi aparţine, lui şi celuilalt, care alerga înainte uşor, totuşi nu prea repede, traversînd curtea lui Waldhauser. Dacă avea să alerge tot aşa, avea să ajungă la răscrucea dintre Wielandstrasse şi Sebaldusstrasse, unde Mallovan spera să patruleze un poliţist.

Grădina din spatele proprietăţii lui Waldhauser aparţinea unui avocat pe care Mallovan îl cunoştea doar din vedere. Sărind şi al doilea gard, părăsi şi el terenul cunoscut. Panta se terminase. Intrară amîndoi într-o vîlcea. Din spatele sălciilor pletoase se vedea, sub ceaţa lăptoasă, apa neagră a unui iaz de o formă întortocheată. Păsările de baltă se speriaseră. Mallovan nu-l mai auzea pe celălalt şi se opri să asculte ascuns sub ramurile sălciilor ude, aşteptînd să prindă un sunet. Pe frunte şi pe mîini i se aşezaseră ţînţarii, alţii zburau agitaţi în jurul părţilor însîngerate, atinse de cuţit. Mîinile îi erau şi ele pline de sînge. Trebui să închidă ochii pentru cîteva secunde — abia acum îl cuprinse spaima. O piatră cu muchii ascuţite vîjîi pe lîngă capul său. Ramurile pline de rouă se scuturară. Înaintă împleticindu-se. De cealaltă parte a iazului, vînatul o rupse la fugă din tufişuri.

Ruina unui mic templu. Arăta de parcă ar fi fost proiectat și construit de la început ca o ruină, distracție barocă a unui spirit estet. Un bust de gips — Grillparzer clipind sceptic în ceața dimineții. Cedri trufași cu coaja roșie, magnolii, pini și arțari. Lampioane pentru petreceri și o fîntînă arteziană veche, cu mușchi uscat. Biserica Sebaldus nu mai putea fi departe. Mallovan acceleră ritmul. Mai sări peste un gard și văzu apărînd dintr-o dată, din ceață, conturul turnului. O clădire largă închidea ultima porțiune a parcului. Privi împrejur. Era singur. Celălalt cotise undeva, îl lăsase să alerge mai departe, iar acum mergea probabil pe Wielandstrasse ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Mallovan fu cuprins de furie.

Se vedea o fereastră luminată. Așa cum stătea aici, în grădină, cu mîinile pline de sînge, poate chiar și cu fața mînjită, ar fi fost mai indicat să dispară, înainte ca ceața să se fi ridicat. Mai privi o dată în jur, asigură pistolul și-l puse în buzunarul de la piept. Brațul stîng începuse totuși să-i înțepenească. Găsi o portiță spre Sebaldusstrasse, era însă închisă. Sări peste ea și cercetă strada. Acolo, în fața unei case, observă mișcare și chiar în aceeași clipă mai putu să vadă cum intra cineva pe ușă, foarte liniștit, de parcă ar fi adus lapte la acea oră matinală — dar Mallovan nu se îndoi absolut deloc că era vorba de vizitatorul său nocturn. Se îndreptă într-acolo, se opri în fața casei, care avea ca toate celelalte o grădiniță la stradă, și citi pe o tăbliță numele :

„Peter Wendt — comerciant“ și „Elisabeth Galland“.

— Insignifiant !

Mallovan vorbise cu voce tare. Expresia pusă în circulație de Rosenthal se răspîndise de o săptămînă prin birou ca o boală. Insignifiant ! Nici doamna Galland și nici comerciantul Wendt nu puteau fi una și aceeași persoană cu vizitatorul nocturn. Să se fi înșelat ? Era omul care tocmai intrase în casă într-adevăr inofensiv ? Sigur că nu era. Făcînd un mic ocol, Mallovan se întoarse în Wielandstrasse, sări din nou în odaie prin fereastră, își dezbrăcă haina, își cercetă rănile, le spălă, le pansă provizoriu și scoase sticla cu coniac din dulap.

„Dacă stau și mă gîndesc bine, își spuse el după o dușcă bună, nici măcar nu mi-e chiar atît de antipatic. Are curaj și pare îndemînatic. Mergea pe un drum pe care aș fi putut să-l omor. Greu de spus ce căuta. Să fi crezut că am pregătit aici la parter, unde țin fereastra deschisă, o colecție de monede de argint pentru încasatori nocturni ?“ Mallovan își mai umplu un pahar și după ce-l goli mai aprinse o țigară. Prea multă dezordine nu făcuse în cameră. Întrebarea era cum să-i explice doamnei Schöller distrugerea scaunului, căci nu se cuvenea s-o supere, iar pe de altă parte prezența unui chiriaș care atrage noaptea asasini în casă devine cu timpul tot atît de incomodă ca și cea a unei chiriașe ușuratice. Nici n-ar fi fost politicos s-o înspăimînte pe bătrîna doamnă. Incidentul trebuia mușamalizat cu grijă ; nu era bine să se vorbească prea mult

despre asta. Oricum trebuia s-o pună la curent şi pe Elke.

Lumina soarelui străbătea roşietică prin ceaţă. Păsările cîntau. Flori mari, albe, se deschideau din nou. Mallovan se aşeză pe sofa şi privi îngerul a cărui faţă era poleită de lumina aurie. Se simţi despovărat, purificat. Vîrtejul unui curent pusese apele stătute în mişcare.

După o oră îl trezi doamna Schöller. Pregătise cafeaua ca în fiecare dimineaţă şi era îngrijorată. Pe jumătate adormit încă, lui Mallovan îi veni ideea cum să lămurească povestea cu scaunul. Un leşin brusc! Te-ai prăbuşit peste scaun. Nu te simţi bine şi de aceea o rogi pe doamna Schöller să telefoneze la birou şi... Nu, nu, fără doctor. În cîteva ore va fi iar pe picioare.

Deocamdată se lăsă îngrijit de doamna Schöller, de mîinile ei pline de bunătate, care-l acoperiră cu o pătură uşoară şi-i serviră dejunul la pat. Îi era atît de recunoscător, încît ar fi vrut să o sărute pe bătrîna doamnă, dar nu se cuvenea. După toate cîte se întîmplaseră era fericit că trăia şi că putea să vadă îngerul — indiferent de ce ar fi putut însemna vizita nocturnă.

7.

PĂMÎNTUL ABSORBISE ceaţa dimineţii. La nouă era foarte cald. Buddha cu ochi blînzi foşnea foarte încîntat în cuibul de hîrtie pe

care de la începutul vacanţei universitare şi-l putea pregăti nestingherit în fiecare zi sub pin. Camerele nu erau goale, Selma le închiriase la tot felul de nomazi din Utrecht, Kent şi Missouri, dar aceştia nu veniseră ca să dormiteze în grădină, ci ca să viziteze muzee şi biserici sau ca să se taie la degete ca Allan, lunganul din Detroit, care seară de seară îşi arăta mîna pansată şi murmura un inimitabil: *„I'm sorry!“* [1]. Pentru asta veniseră, iar pe Buddha cu ochi blînzi îl lăsau în pace în grădina lui. Începuse o minunată epocă în care putea face exerciţii de meditaţie — stînd aplecat cu lupa asupra fotografiilor unor falsuri după Caravaggio, Tiepolo şi El Greco, pentru a le compara cu fotografiile originalelor, zumzăind ca o viespe în timp ce răsfoia expertize, îndepărtînd cu acul petele de muşte, schiţînd avertismente amănunţite pentru amatorii de artă din străinătate, gîndindu-se o clipă la bătrîna prinţesă L., care-şi trata piciorul bolnav la Gastein, comparînd politica lui von Papen cu tot ce a urmat, apoi aplecîndu-se iarăşi asupra *Picturii renaşterii italiene* a lui Bernard Berenson. Lumea reintrase într-o ordine aproape acceptabilă.

În acest timp deasupra capului său aveau loc incendii inimaginabile pe milioane de hectare din suprafaţa solară. Fiinţa Mayer-Sternberg suspină mulţumită şi-şi trecu mîna prin părul rar. Alături, la Waldhauser, avusese loc dis-de-dimineaţă o ceartă, barbişonul alb al

[1] Regret! (Engl.)

profesorului apăruse cînd la o fereastră, cînd la alta și bătrîna menajeră, doamna Zink, smulgea acum cu un zîmbet silit buruienile din grădină. Privea și ea uneori spre soare, o făcea însă ca și cum soarele ar fi fost o sobiță mobilă de tuci, cu care bunul Dumnezeu încălzea atît de eficient această parte a universului, și zîmbea ca o barbară, cînd profesorul afirma că poți pune soarele pe balanță ca pe o căpățînă de varză. Asta n-o mai credea doamna Zink. „Cel de colo“ își dovedise țicneala chiar azi la micul dejun, fiindcă mierea mirosea puțin a insecticid, ceea ce pe lîngă o înțepătură veninoasă de țînțar, zău că era un fleac.

Din cauza prafului contra țînțarilor și a altor insecticide, profesorul Waldhauser și doamna Zink se aflau în război de ani de zile. Deși el îi interzisese de mii de ori întrebuințarea lor, ea desfășura atacuri mereu reluate, năvălea noaptea în încăperi, strecura substanțe urît mirositoare în dulapuri, presăra prafuri în cele mai ascunse crăpături, pe sub covoarele groase, pompa gaz otrăvitor prin gaura cheii, afuma pînă și grădina cu o tigaie încinsă, și toate acestea fără a ține seama de suferința ei de picioare, care altfel o făcea să se teamă de orice mișcare în plus. Singurul succes dobîndit părea să fie o regretabilă creștere a numărului de țînțari în grădina profesorului și deși doamna Zink avea totdeauna la îndemînă cîte o superstiție prin care tălmăcea fiecare strigăt de cuc, nu era totuși în stare să explice acest semn.

Doamna Schöller se ruga puțin în umbra unei tufe de liliac. La colonelul Kulka ferestrele erau încă închise. Ce viață mai ducea și colonelul ăsta !

Domnul Mayer-Sternberg își permitea să demaște în corespondența sa — cerînd totodată pentru moment păstrarea discreției — pe domnul Dückelmann, ca presupus autor al diferitelor falsuri care, la vremea respectivă, îi săriseră în ochi într-un mod neplăcut chiar prințului moștenitor german. Numitul Dückelmann trăia, după cum se spunea, la Lugano, din nou pe picior mare și falsurile sale erau, lucru pe care trebuia să-l recunoască oricine, de înaltă clasă, respectiv clasa Dückelmann, ceea ce echivala cu un compliment. Exprimat și mai exact : erau aproape la fel de bune ca originalele, iar Dückelmann era un mare pictor. Pus în fața alternativei de a trăi, cu talentul său, o viață de cîine, ori de a duce în mod plictisitor mai departe intențiile marilor săi înaintași, Dückelmann se hotărîse pentru o a treia posibilitate, mai comodă și mai periculoasă, și acum încasa banii pe care creatorii originalelor, în cele mai multe cazuri, nu-i primiseră în timpul vieții lor. Asta nu era cu totul ilogic și, după părerea lui Mayer-Sternberg, corespundea întocmai acestei epoci lipsite de stil.

Ajuns aici puse tocul deoparte, căci doamna Selma venea prin grădină și el nu era în stare să scrie un singur rînd, chiar dacă numai o vrabie ar fi privit peste umărul lui. Aștepta să-l strige, dar femeia tăcea și se apropia cu pașii ei mărunți, precipitați, atît de încet, încît

omul cu ochii blînzi, tulburat din munca sa, era bîntuit de o nervozitate pe care se străduia să şi-o stăpînească şi care-l costa mai multă energie nervoasă decît o izbucnire violentă.

— Au venit ! îngăimă în cele din urmă Selma, cînd ajunse chiar lîngă el, clipind înfricoşată din ochi.

— Cine a venit ? întrebă Mayer-Sternberg. Nu e un mod de a anunţa spunînd pur şi simplu : Au venit ! Te rog foarte mult să te exprimi clar chiar şi în convorbirile particulare. Cine spui că a venit ?

— Doamna Griessler cu un avocat tînăr şi cu un executor judecătoresc.

— Doamna Griessler ?

— Ipoteca n-a mai fost prelungită... Doamna Selma îşi plecă ochii şi mai mult şi adăugă : Iată-ne deci şi aici.

— Deloc, ripostă omul cu ochi blînzi după o secundă de spaimă, apoi se ridică şi îşi înnodă încet cordonul halatului. Am cunoscut milionari care se tutuiau cu portăreii şi magnaţi care îi fotografiau pe executorii în exerciţiul funcţiunii pentru arhiva familiei.

Aşa cum stătea în faţa ei, cu şosete subţiri şi papuci uzaţi, într-un halat destul de vulnerabil, în loc de o armură strălucitoare, îşi dădu de îndată seama că nu-i va reuşi poza de erou, că nu era milionar şi că la evacuarea casei sale probabil nu se vor face fotografii. Griessler, de meserie cămătar şi după aspect un domn, fost ofiţer şi membru al unor cluburi selecte, nu mai voia să prelungească ipoteca ; dar cum

aceasta se ridica la trei sute de mii de şilingi, iar Mayer-Sternberg abia dacă putea să-şi achite telefonul şi nu avea nici o speranţă că ar mai putea primi vreodată bani cu împrumut de la cineva, bătrînul era într-o situaţie penibilă. Refuza totuşi cu încăpăţînare să se gîndească măcar la un final cu adevărat tragic.

— N-am ajuns încă pînă acolo, repetă domnul Mayer-Sternberg, de data asta însă fără a mai păstra tonul reprobator, ci mai degrabă pe un ton consolator, şi în ciuda zăpuşelii de dinainte de prînz, îl săgetă un curent rece pe şira spinării, cînd citi în ochii acum deschişi ai Selmei, voinţa ei nestrămutată de a împărtăşi cu dîrzenie şi pe mai departe viaţa cu el.

Această încredere îl obliga, îi cerea o atitudine curajoasă, bărbătească, de aceea strînse nodul de la cordonul halatului, înşfăcă un pachet de scrisori şi se îndreptă spre casă cu paşi hotărîţi, tîrşîind totuşi picioarele. După el venea umbra sa, iar în urma ei Selma, temătoare şi preocupată să nu profaneze cumva această scurtă trenă cosmică, atingînd-o cu pantofii ei albi, tociţi, cu care lucra în grădină. Lui Mayer-Sternberg i se tăiase respiraţia, în locul înfocării războinice, prin vinele sale curgea laptele blîndeţii de miel a înduioşării şi astfel îl întîmpină pe duşmanul care-i şi ocupase casa, un duşman împotriva căruia nu exista arme, făptură mai utopică decît marţienii, pe care unii pretindeau a-i fi văzut coborînd din farfurii zburătoare, mai vicleană decît ţînţarii cu care se lupta doamna Zink şi pe care oricum puteai să-i plesneşti, cînd îi prin-

deai pe obraz sau pe mînă ; aşa înfrunta el grosolănia banală ce îl lovea, nu numai în numele lui Griessler, ci, prin persoana executorului judecătoresc, în numele a milioane de oameni, şi cum ar fi putut înfrînge el, Mayer-Sternberg, pe un trimis al poporului ?

Urcă precaut treptele verandei. Ceea ce-i văzură ochii era mai mult decît înspăimîntător : cei trei îngeri baroci fuseseră coborîţi de pe pereţi şi pervaze şi şedeau acum pe fotoliile din jurul mesei — copilaşi cu obraji rotunzi şi aripi aurite, o adunare divină, ce se desfăşura pentru a da satisfacţie dreptului civil. Executorul îi trecea în lista sa. Un avocat tînăr şi foarte blond îi dicta. În uşa deschisă dinspre sufragerie stătea o doamnă în vîrstă, înaltă şi zveltă, evident doamna Griessler, dreaptă, cu părul argintiu, cu nişte ochi ca de orb. Mayer-Sternberg îngheţă sub această privire, o tristeţe stranie îl păli şi-l împiedică definitiv să mai implore. „Sîntem doar oameni bătrîni, se gîndi, pentru ce mai vine să mă chinuiască ? Ce fel de viaţă o fi avut ? Trebuie să fi fost frumoasă. S-ar putea să fi valsat împreună la un bal cînd aveam optsprezece sau douăzeci de ani. Să-i fi simţit răsuflarea feciorelnică pe obraz, poate i-am ţinut mîna..." Doamna Griessler se întoarse agale şi se îndreptă spre sufrageria în care uşile bufetelor şi scrinurilor fuseseră deschise.

Pe Mayer-Sternberg abia dacă-l băgară în seamă.

— E de datoria mea să vă atrag atenţia asupra faptului că am încheiat un contract cu

secţia financiară şi că pînă la achitarea ultimei rate, dreptul de a sechestra aceste bunuri aparţine secţiei financiare.

— Asupra acestui aspect hotărîm noi, răspunse avocatul cu tonul aspru al unui acuzator public. Mandantul meu se substituie organelor fiscului.

— Cu fiscul o să ajungem noi la o înţelegere, adăugă executorul. Nu vă faceţi griji în privinţa aceasta.

Mayer-Sternberg cunoştea o grămadă de executori cu care tot avea de-a face de ani de zile şi se obişnuise cu ei. Erau uneori amabili, alteori încruntaţi, beau cîte o ceaşcă de cafea şi spuneau simplu, fără să mai cerceteze lucrurile : „Ca de obicei, nu-i aşa ?" Pe acesta nu-l cunoştea însă, un tip sportiv, brunet, poate fotbalist, probabil străduindu-se să pară sever — n-avea nici un rost să intre în discuţie cu el. Cînd pun sechestru, executorii îşi fac doar meseria, nimic mai mult ; nu ei hotărăsc. Singură femeia cu ochi de orb ar mai fi putut ajuta acum. Dar ea nu era oarbă, ci, aplecată, scormonea prin bufete, scotea argintăria cu mişcarea lentă a mîinilor ei frumoase, fine, care ţinuseră de nenumărate ori cupe de şampanie şi flori, scotea serviciul Wedgewood şi pe cel de cobalt, serviciul japonez atît de fragil, împodobit cu filigranul frunzelor de toamnă în culoarea flăcărilor, caseta cu suporturile aurite pentru cărţile de vizită de la marile dineuri, platourile grele de cristal de plumb, apuca totul cu degetele ce alunecau pipăind aurul, por-

țelanul și sticla, degete obișnuite să țină paharele cu picior înalt, obișnuite cu aurul și argintul, și după cum se vedea, de mult obișnuite și cu cotrobăitul prin dulapuri străine.

— Domnul Griessler e asigurat, are doar ipoteca asupra terenului, spuse Mayer-Sternberg aproape strigînd, atît de tare, încît femeia din sufragerie ar fi trebuit să-l audă chiar dacă ar fi fost pe jumătate surdă, și în timp ce striga recunoscu în glasul său emoția, mînia, pe care se chinuia să și le stăpînească. De ce să-mi ia lucrurile ?

— Domnul Griessler nu e nici pe departe asigurat cu această ipotecă ! răspunse avocatul strigînd și el. El e de-abia al treilea. Am estimat valoarea terenului : e cu mult sub nivelul datoriilor.

Mîinile se opriseră pentru o clipă din scotocit, doar pînă cînd avocatul începuse să răspundă, ca imediat să continue să alunece peste cristaluri, cîntărind, estimînd, mîngîind și punînd lucrurile iar jos.

— Un covor de Sumac, unu jumătate pe trei, continuă avocatul să dicteze calm executorului, apoi către Mayer-Sternberg : Să vă spun deschis cum se cheamă ceea ce ați comis dumneavoastră ?

— Atunci de ce mi-a mai dat domnul Griessler bani ? întrebă Mayer-Sternberg cu vocea tremurîndă.

— Fiindcă l-ați îmbrobodit că toate astea sînt originale ! țipă avocatul. Dar „Madona" de Murillo e o copie. Hondecoeter, copie. Delacroix, copie, dulapul baroc, o mobilă stil, veche de cel mult o sută de ani... Nimic autentic, aproape totul fără valoare...

Îngerii stăteau în jurul mesei cu fețele lor drăguțe, indiferente, ca niște copii pe care poți să-i îmbrățișezi, să-i legeni în brațe, să-i mîngîi și să-i săruți — dar cărora nu le poți explica ce înseamnă viața.

— Eu n-am îmbrobodit pe nimeni, ripostă Mayer-Sternberg. Domnul Griessler știe foarte bine că nu mă aflu în posesia originalului lui Murillo și nu vă permit asemenea insinuări.

— Oglinda ? întrebă executorul.

Avocatul o privi în treacăt.

— Murano ! Treceți-o pe listă !

— O lustră cu paisprezece brațe, unul lipsă... Trei vaze chinezești vor fi evaluate de un expert... O sofa, recamier...

Omul cu ochi blînzi își apăsa mîna deasupra inimii agitate. Numai de n-ar face o criză ! Pășind anevoie, se duse clătinîndu-se pînă pe verandă, unde se prăbuși într-un fotoliu de nuiele. Lumină tremurîndă printre conifere, libelule bîzîind în iarba pajiștilor, căldură a lemnului bătut de soare — la ce-i folosea acum această pace a naturii ?

În fața lui zăcea o foaie de hîrtie — hotărîrea de scoatere în vînzare a mobilierului. Fără să o citească o rupse în bucățele mici, tot mai mici. Ce era la drept vorbind ? O foaie de hîrtie ? O filă dintr-un act care în cîțiva ani se va îngălbeni și se va umple de praf în arhivă, pe care nimeni nu-l va mai citi, uitat de toți. Griessler va muri și el, peste

cîţiva ani, soţia sa, de asemenea. Cît timp mai aveau de trăit ca să le îndreptăţească această luptă pe viaţă şi pe moarte? Griesslerii nu renunţau la joc. Jucau mai departe. Pierduseră tinereţea, pierduseră forţa fizică, frumuseţea, dar nu pierduseră banii şi asta le permitea să joace mai departe — asta trebuie să fi fost.

Bani? Nu, lui Mayer-Sternberg nu i-ar mai da nimeni bani acum. Dacă vila avea să fie goală, nu va mai putea invita prieteni de afaceri ca să trateze cu ei. Vecinii se vor ascunde cînd va apărea în parc, lăptăreasa, zarzavagioaica, brutarul şi măcelarul, femeile care vindeau ziare vor şuşoti în spatele lui, apoi venea la rînd şi casa. Ce se va alege de Selma?

Selma nu se vedea pe nicăieri. Voia s-o caute ca s-o liniştească; pe scări îi întîlni din nou pe cei trei, care acum tocmai urcau la etaj. Cu falsă politeţe îl lăsară să treacă primul. Se ţinea strîns de balustradă şi mai mult se trase în sus, decît urcă, foarte preocupat să-şi ascundă slăbiciunea. Asupra casei lui se abătuse ziua Judecăţii-de-apoi — era judecată şi condamnată. Tatăl său, ah, tatăl său i-ar fi aruncat pe aceşti indivizi cu mîna lui pe uşă afară, chiar cu riscul de a se întoarce cu poliţia — dar el ce putea face?

O găsi pe Selma cu mîinile întinse dinaintea primei camere. Faţa îi era albă ca de gips.

— Aici n-au voie să pună sechestru, articulă ea cu greutate. Aici locuieşte Mohamed.

— Mohamed studiază la noi la Universitate, explică Mayer-Sternberg încet. A plătit chiria

pînă la sfîrşitul anului şi ar fi foarte surprins să nu-şi mai găsească patul.

— Liniştiţi-vă, spuse avocatul, vrem doar să ne uităm.

Selma se dădu la o parte. În camera aceasta nu găsiră nimic. Şi cea de vizavi, în care locuia Allan, lunganul din Detroit, era modest mobilată. Doamna Griessler se îndreptă însă direct spre dulapul nearătos.

— Biedermeier, dictă avocatul. Scrieţi!

În camera de zi găsiră pianul la care cîntase Gustav Mahler, biblioteca o notară ca pe un întreg şi numărară toate cărţile. Vechea maşină de scris, ca şi microscopul, găsiră îndurare.

— Sînteţi încă liber să plătiţi, spuse avocatul ceva mai blînd.

— Da, desigur...

Mayer-Sternberg nu mai ştia de mult ce era cu el. Văzuse de ani de zile apropiindu-se ceea ce se petrecea acum, dar nu voise să creadă, cum nu vrei să crezi într-o boală pînă nu se instalează cu dureri acute, violente. „Ajunseseră deci şi aici", îşi spuse el şi se miră doar că mai are forţa să simtă aceste dureri, după lunga perioadă de pregătire, de amorţire. Crezuse că va suporta totul mai uşor, mai degajat. Înregistra ceea ce se petrecea în jur doar în chip mecanic. Se gîndea „ipotecă", „execuţie", dar acestea erau noţiuni în spatele cărora nu se afla nimic, sertare goale pe care le tragi şi le închizi iarăşi, aşa cum închidea şi deschidea acum doamna Griessler sertarele scrinului, sertare ale gîndirii, golite de sens. Îşi reveni abia

cînd Selma deschise micuța casetă de fier și o răsturnă pur și simplu, iar executorul trase spre el puținele bancnote. Era obișnuit de la alte puneri sub sechestru ca executorii să ia doar o mică taxă, aceștia procedau însă altfel. Voiau totul.

Acum cînd și caseta era goală, pe fața tînărului avocat se observă o tresărire.

— Mai aveți totuși un termen, spuse el. Încă nu e totul pierdut.

Doamna Griessler se și afla însă pe scări. Avocatul rămase cîteva clipe în hol, în fața copiei după „Bătălia de la Taillebourg", își acoperi ochii cu mîna, deși nicăieri nu bătea soarele și se lăsă pe spate.

— Aici arde totul, observă el. Flăcări, sînge și fum. Și nicăieri foc. O copie inimaginabil de reușită.

Mayer-Sternberg se rușina că nu putea rosti nici un cuvînt, dar avea iarăși palpitații și în fața ochilor i se așternu o beznă caldă, ca o ceață, prin care o vedea acum pe doamna Griessler, înaltă și subțire, pășind spre poarta parcului. Fiori de slăbiciune îi străbăteau tot trupul. De mult nu mai trecuse printr-o stare atît de euforică. Era ca un sărut mistic al miezului de vară, în care conștiința lui se topi; urmară o crispare bruscă și spaimă, iar inima i se contractă dureros. Scîncind de durere, Mayer-Sternberg se încovoie sub „Bătălia de la Taillebourg", sub flăcările, sîngele și fumul unui război aproape uitat, se strînse în fanteziile coloristice ale halatului, ca o bocceluță grotescă a nimicniciei omenești, din care fața sa contorsionată

de spaimă și de durere țipa la fel de îngrozitor ca fața unui soldat sfîrtecat de sabie și călcat de copite în bătălie. Selma sosi în grabă și-l ajută să se întindă, aduse un flacon aproape gol — ah, domnișoara din Hildesheim băuse aproape totul, acum zece zile cînd avusese un atac! Cu mîinile tremurînde mai turnă niște apă în sticluță, măcar să creadă că e destul, căci auzise că și efectul psihic al medicamentului e foarte important.

Mayer-Sternberg se liniști într-adevăr. După o oră durerile cedaseră și putu fi culcat pe o sofa. Zăcea acum slăbit, fiindu-i recunoscător soției sale pentru prezența ei umană, și-i ținea mîna.

— Lupta se ascute iarăși, șopti el cu zîmbetul obosit și cam țeapăn al unui Buddha sîcîit de grijile zilnice, tare se mai ascute.

Fața ei era plină de lacrimi și totuși nu plînsese deloc, absolut de loc. Bolnavul își îndreptă privirea spre plafon. Un val de amintiri se ridica după altul, casa însemna amintiri, aerul din hol, puțin răcoros, puțin stătut, era amintire, grădina, soarele de afară. Nu se putea închipui reîntorcîndu-se la o viață activă.

— Vîrsta, spuse el. Lumea ne e dată doar în folosință. Celui care îmbătrînește îi e luată înapoi, bucată cu bucată. Unuia dinăuntru, altuia din afară...

Mîna lui pipăi obrazul nevestei sale pînă la ceafa ofilită și, zăbovind acolo, concentra în această mîngîiere toată drăgălășenia de care era capabil.

— Nouă ni se ia din afară, încheie el.

Cu mîna încă pe grumazul soției sale, se gîndea că va fi în curînd doar o amintire pentru ea.

Un uliu năvăli în grădină cu țipete răutăcioase.

Inima lui Mayer-Sternberg era încă zdruncinată de cutremure slabe, între timp fu năpădit iar de o rămășiță din euforia anterioară, comparabilă cu atmosfera limpede, pură, de după o furtună. „Vîrsta“, cugetă Mayer-Sternberg. Era oare numai vîrsta cea care-i lua lumea înapoi bucată cu bucată? Nu i se scursese printre degete tot ce posedase, încă din tinerețe? Moștenirea sa, a soției, participarea la un concern de mașini-unelte, care fusese naționalizat, moșia din Austria de Jos, casa cu apartamente de închiriat din oraș. El însuși trăise modest, nu putea să-și reproșeze nimic. Casa înghițea pentru reparații mai mult decît aducea prin chirii — era o casă veche. Moșia o prăpădise un administrator. Și oare de ce? Oare nu erau destui dobitoci cărora totul le reușea de minune? Era lumea astfel întocmită încît fiecărei ridicări să-i corespundă un declin, fiecărei victorii, o înfrîngere? Fusese el ales de un judecător tainic să aibă destinul greu și neînsemnat al celor învinși, destinul straniu și atît de necunoscut al decăderii?

Toată viața lui era departe, în urmă, și, ciudată schimbare de perspectivă! cel mai departe era prezentul, vizita executorilor. Aceasta se pierdea cu totul în ceață. Poate era reală, poate era un fals de Dückelmann.

Oare lustra nu atîrna încă acolo, ca și cum i-ar aparține tot lui? Insezisabilă devalorizarea, insezisabilă înstrăinarea, falsul vizibil doar cu lupa și cu lampa de cuarț, înstrăinarea și falsul, o modificare de neînțeles. Zăcea adormind încetișor în leagănul zilei de vară, un copil bătrîn, Iov în palat, mîngîind umilit mîna temătoare de femeie ce stătea pe inima sa chinuită — simțea în el certitudinea crescîndă a faptului că viața nu se scursese arbitrar, ci conform unor legi pe care mai trebuia doar să le accepte pentru a se cufunda într-o pace netulburată de nici un portărel, de nici un dușman.

8

MALLOVAN CONSTATĂ că cu cît stătea mai mult în birourile Agenției „Transcontinental“, cu atît se simțea mai rău. O ușoară indispoziție n-ar fi avut nici o valoare pentru vînătorii de știri, pentru ei nu exista așa ceva. Imediat trebuiau să adauge puțin roșu sîngeriu și puțin negru, nu din răutate, ci dintr-o obișnuință înrădăcinată, credincioși devizei lui Rosenthal, după care nici o întîmplare nu e destul de interesantă în sine, ci devine astfel de abia după ce este dichisită. În cazul său întîmplarea era desigur mult mai interesantă decît toată trăncăneala despre misterioase maladii cardiace, totuși nu-i convenea să mărturisească adevărul, nici măcar lui Rosenthal, și lăsă fantezia colegilor să împodobească în voie tabloul îmbolnăvirii lui.

Fu sfătuit să-şi ia acum concediu şi acceptă. Era vară. În două săptămîni, oricum i-ar fi venit rîndul.

Părul lui Rosenthal atîrna şi mai sălbatic ca de obicei peste fruntea uşor înroşită de băile de soare. Se legăna ştrengăreşte în fotoliul lui turnant şi rîdea răsunător, vorbind de moartea iminentă a lui Mallovan şi întrebînd încotro avea de gînd să pornească pacientul (dealtfel, este iarăşi la modă să mergi la Marea Nordului zise el). Mallovan răspunse că ar vrea să rămînă în oraş. Poate cîteva zile la ţară, o să mai vadă, în rest ar vrea să lucreze — se gîndea la Lonny Waldhauser, l-ar putea lua o dată cu ea — ar fi foarte reconfortant să fii la un loc cu oameni care ştiu exact ce vor. Lonny vorbise de mai multe ori de o asemenea vizită, invitînd-o şi pe Elke. (Profesorul Waldhauser şi profesorul Mufner fuseseră într-o oarecare măsură prieteni, iar Lonny şi Elke se cunoşteau.)

— Socrii mei pleacă anul acesta la Rio de Janeiro, strigă Rosenthal, şi ştii de ce ? Fiindcă ucenica de coafeză, care-i pune soacră-mi bigudiurile, pleacă la Tanger. Doar nu poţi să rămîi mai prejos. Anul viitor coafeza va pleca în ţinutul Amazoanelor, iar soacră-mea va coborî cu clopotul scafandrului pe fundul Oceanului Atlantic. M-am interesat de biletele de călătorie ale acestor reprezentanţi ai clasei exploatate fiindcă voi avea nevoie de un semn de carte corespunzător pentru lucrarea dumitale de sociologie, care sper să apară cît mai curînd.

Un nou acces de rîs — rolele de la maşina de scris a secretarei zăngăniră uşor. Razele soarelui se reflectau în lentilele groase ale lui Rosenthal ca într-un gheţar. Mallovan se ridică şi mulţumi politicos pentru grija pe care Rosenthal o dovedise faţă de boala sa. Cînd redactorul-şef avea asemenea accese de rîs, făceai mai bine să te retragi de îndată — era semnul unei nervozităţi extreme.

— Trimite-mi la Instanbul o ilustrată cu Wielandstrasse a dumitale ! îi mai strigă Rosenthal pe cînd Mallovan se şi afla la uşă. Am să-ţi comunic adresa. Scrie-mi : „Salutări dintr-o vacanţă în vechiul oraş imperial..."

De pe scări mai auzi încă o dată faimoasele accese de rîs ale lui Rosenthal. Văzu un coleg urcînd cu liftul, dar el nu mai făcea parte dintre aceştia, în cîteva clipe relaţia lui cu „Transcontinentalul" se schimbase radical, se simţea însingurat şi totuşi parcă i se luase o piatră de pe inimă.

După-amiază o vizită pe Elke. De cealaltă parte a lui Sebaldusstrasse, casele erau şi mai departe de stradă. Grădinile păreau să vină din carnetul de schiţe al unui pictor care încercase să depăşească limitele artei sale, pentru a descoperi o realitate pînă acum nevăzută, dînd la iveală astfel forţa de expresie a fragmentului.

Sentimentul de însingurare şi de uşurare provocat fără îndoială de neînsemnata creştere a gradului de libertate personală de care se bucura acum, pe neaşteptate, se contopise cu e-

courile trăirilor sufleteşti provocate de întîmplarea din timpul nopţii. Bineînţeles că una era cauza celeilalte. Fără înţepăturile acelea uşoare nu ar fi primit concediul cu anticipaţie. Unele lucruri se schimbaseră. Simţea că urma să se mai întîmple ceva şi ca şi cum ar fi trebuit să i se confirme imediat această bănuia'ă, remarcă încă o noutate. În faţa casei Murner se afla un băiat. Fiul Elkei, fără îndoială, vacanţa începuse şi ea de cîteva zile.

— Mă numesc Kai, spuse băiatul.

Avea părul blond, ochii de un albastru neobişnuit de adînc. Mallovan fu puţin surprins de faptul că i se adresase atît de direct. Îi întinse şovăind mîna. Se aşezară pe zidul scund al terasei.

— Pe mine mă cheamă Sascha.

— Ştiu, răspunse Kai.

„Pare obişnuit să aibă de-a face cu oameni străini, nu e timid." Mallovan oscila între bruscă simpatie şi tot atît de bruscă respingere.

Kai era destul de mare ca să-şi dea seama de relaţiile dintre Mallovan şi mama lui. Nu arăta deloc stînjenit. Poate că Elke era pentru el mai mult o prietenă decît mamă. Nu locuiseră niciodată împreună. Lipsa căldurii unui cămin... Kai simţea privirea sa cercetătoare, dar departe de a fi stînjenit, rîse deschis, copilăreşte.

— Ştiu totul de la bunica, explică el. Dacă vreţi să aflaţi ceva despre cineva, întrebaţi-o pe bunica. Are o maşină mare, frumoasă, rapidă, cu care merge la cineva, pe urmă tot aşa de repede la altcineva, şi iar la altcineva,

şi aşa află totul. Numără pe degete: De la consulul Peterheinz, la inginerul Mylius, apoi la Ellilein Löwe.

O pasăre zbură din tufiş. Kai o urmări cu privirea, ochii lui căpătară o nuanţă visătoare. Îşi legăna picioarele în pantaloni scurţi.

— Eşti înscris într-un club? întrebă Sascha îndreptîndu-şi degetele spre insigna de pe bluza de culoarea nisipului: o steluţă argintie, cu şase colţuri.

Kai arătă pe deasupra tufişurilor luna ce se înălţa de timpuriu.

— E insigna cosmonauţilor, răspunse el. Vom zbura în lună şi poate ne vom întoarce. Uite acolo, la marginea secerii, va fi Lelle-Enateke, una dintre cele şapte capitale lunare.

Dacă voia să evadeze din rigorile vieţii sale, atunci măcar cît mai departe. Se vede că inginerul Mylius, Ellilein Löwe, şi chiar el, Mallovan, îi erau destul de indiferenţi. Ce legătură era între aceştia şi Kai, la ce trebuiau să se aştepte de la el? Copilăria se îmbina cu elemente fantastice. Nu era prea solid ancorat pe acest pămînt.

În spatele lor apăru Elke, care ieşise din casă. Se întoarseră spre ea.

— Vorbeam de Lelle-Enateke din viitorul stat Luna, spuse Mallovan.

- *Muna to wena alkasoma!* strigă Kai sărind în picioare. Asta înseamnă pe limba noastră: Ne bucurăm că a sosit un oaspete.

— *Muna to wena alkasoma*, repetă Elke docilă, apoi se apleacă şi-l sărută pe Sascha uşor pe păr.

— Acum trebuie să spuneți: *Intano toko rungo bania!* zise Kai. Adică: Binecuvîntată fie casa voastră.

— *Intano toko rungo bania.*

— Spuneți ce fel de binecuvîntare aveți! Trebuie să aveți o binecuvîntare deosebită. Fiecare om are una anume și e important să știi ce binecuvîntare primești.

— Sascha are binecuvîntarea liniștii, răspunse Elke. La internat e un bătrîn pater Heinrich, care vrea să deschidă copiilor ochii spre ceea ce este bun în oameni, pentru binecuvîntare și bunătate. Dar Kai trebuie să-și mănînce căpșunile. Să mergem!

Pornind înainte, ea îi explică lui Mallovan că băieții au și început să construiască la internat modele de rachete, dar că încă nu se știe de cîtă binecuvîntare are nevoie o generație de cosmonauți.

După felul cum împinse farfurioara cu căpșuni spre Kai, Sascha remarcă faptul că era mai nesigură ca de obicei. Era probabil nesiguranța provocată de copilul aflat în camera în care se jucase ea însăși cînd era mică. Covorul, mobila erau tot cele vechi. Aici se tîrîse cu genunchii goi, iar dincolo, în colț, dormiseră păpușile ei. În această odaie prezentul era încă viitor, un timp nechemat, un viitor negîndit, un viitor care într-o seară se năpustise îngrozitor în viața ei, cu tancurile înaintînd dinspre Gallusstrasse spre centrul orașului, cu fum și cu foc, cu bărbați care-i apăsaseră fața în praful de cărbuni din pivniță de credea că se sufocă, pînă cînd leșinul a eliberat-o de

spaimă. Sascha se gîndea că Elke trebuie să simtă o ușoară amețeală aplecîndu-se deasupra prăpastiei acestui viitor, amețeală ce explica nesiguranța față de Kai.

— Eu voi primi o cameră pentru oaspeți într-un frumos fagure din Lelle-Enateke, spuse Elke.

Vocea ei suna ca și cum n-ar fi fost cu totul exclus să stea într-o bună zi într-o astfel de celulă. Kai era ea însăși, într-o variantă pe care nu o mai înțelegea prea bine. Îl iubea? Nu era sigură în comportarea față de el.

Kai începu să-și mănînce căpșunile, buzele lui se țuguiau pofticios, copilărește, în întîmpinarea dulceții pămîntești, privirea lui se plimba totuși amuzată de la unul la altul...

— Un perete al fagurelui va fi cu totul și cu totul din sticlă, spuse el, ca să poți vedea pămîntul. Te vei simți ușoară ca un fluture. Și ai să fii îmbrăcată numai în aur, ca în cartea de povești.

Elke scutură din cap cu gestul ei specific de protest.

— Deocamdată am să vrăjesc ca să ne cumpere Kai ceva pentru cină.

— O! exclamă Kai. Nu e nevoie. Am să vrăjesc eu ca să cinăm astă seară cu bunica la restaurant.

— Vrăjești tu asta? întrebă Elke. Vreți să mă faceți cu toții fericită.

Explică apoi că doamna Karsch le pusese la dispoziție automobilul ei pentru după-amiază, dar îi rugase s-o ia de la niște cunoscuți, care

locuiau afară din oraş. Dacă după plimbare vor mai şi cina împreună, asta nu mai ştia.

În timp ce ea şi Kai strîngeau masa şi aranjau unele lucruri, Mallovan se plimba fumînd prin grădină. Reflecta dacă — urmînd sfatul lui Rosenthal — n-ar fi totuşi mai bine să plece pentru două săptămîni undeva la Marea Nordului, în loc să stea în zăpuşeala dintre ziduri. Elke şi Kai l-ar fi putut însoţi şi ei. Se gîndea la cîmpurile întinse, luminoase, din Frizonia, de unde veniseră bunicii Elkei şi spera că acolo lucrurile se vor lămuri într-un fel. Era îngrijorat cu privire la Kai. Copilul creştea în siguranţă, era însă siguranţa ce o ai pe un loc de refugiu de la o intersecţie. Binecuvîntări şi pace şi un oraş în lună — în anumite privinţe ar fi fost de preferat să-l scoată cît mai curînd de la internat.

„Dă-mi răgaz să mă hotărăsc, îi va spune Elke, să lăsăm totul încă în suspensie..."

Pentru ea neliniştea, tensiunea aceasta erau ceea ce sînt pentru alţii liniştea şi fericirea. Dar pentru că îl îngrijora soarta ei şi a copilului trebuia să încerce s-o scoată din această încordare. Ştia că nu se va muta la el, în Wielandstrasse ; drumul către viaţa ei de pe partea cealaltă a străzii, trecerea de la o castă profesională a acestei lumi a muncii la alta păreau baricadate. Nici măcar Elke nu-i deschisese acest drum pînă acum şi, în afară de asta, el nu se potrivea cu nici una din înclinaţiile sale. Aruncă ţigara şi o stinse cu grijă. Nu vor ajunge la o viaţă de familie. Dar ideea de a avea deodată un copil, aproape un adolescent,

era ispititoare, îl atrăgea. Încă un om de care să te simţi direct legat... Începea să devină curios.

Elke conducea încet, prevăzătoare. Şofa rar. Sus, deasupra lor, pălind în albastru, plutea Lelle-Enateke prin cerul după-amiezii. Elke deschise radioul pentru cîteva minute. Străbăteau acum verdele cîmpiilor. Acordurile muzicii lui Mozart se revărsau asupra lor. Apoi se auzi iar doar zumzetul uşor al motorului. Kai se bucura vizibil de plimbarea în miez de vară, fără să-i mai pese de cei mari.

Elke tăcea şi ea. Aerul fierbinte de iulie atîrna împovărător deasupra cîmpiei, se scurgea vibrînd în valuri grele pe lîngă ei şi prin fereastra deschisă, răspîndind un miros dulce de fîn şi de spice în pîrg. De pe spinările dealurilor puteau privi pînă departe. Aşezări ascunse în verdeaţă, ici-colo cîte o vie, din loc în loc cîte un pîrîu sau păduri ce se intercalau albastre în peisaj. Linişte. Mallovan se gîndea cît de la sine înţeles, de firesc, începuse totul şi continua chiar, în ce-i privea doar pe ei doi. Fusese nevoie de atît de puţin : faptul că-i plăcea, că îi era bine lîngă Elke, că simţea — aşa cum spunea Kai — ca o binefacere binecuvîntarea ei. Amîndoi se caracterizau printr-o lipsă de prejudecăţi, care mergea foarte departe, prin hotărîrea de a respecta regulile fair-play-ului şi printr-o anumită plăcere legată de aceasta. Existau săptămîni în care nu ştiau unul de celălalt, unde se aflau şi ce făceau, îşi dădeau seama însă că erau perioade întunecate, de depresiune, cînd se petreceau

lucruri despre care era mai bine să nu vorbești. Alteori, în schimb, nu puteau lăsa să treacă o zi fără să se vadă. Se întîmplase să se despartă după un sfert de oră sau să plece de la teatru după primul act, să se plimbe două ore tăcuți prin noapte, după care Elke izbucnise în lacrimi, fără să știe de ce. După două minute dorise să rămînă singură și el n-o mai însoțise nici măcar pînă la ușă. La fel înțelegea și Elke faptul că el voia adesea să rămînă singur, că avea nevoie de societatea altor oameni. Încercaseră amîndoi, fără să și-o fi propus, să respecte distanța, să-și păstreze luciditatea.

În ciuda acestei distanțe găsiseră în dragostea lor o siguranță, desigur limitată dar ea depășea posibilitatea ca împrejurările schimbătoare ale vieții să-i tulbure. De cînd se cunoșteau nu se îndoiseră niciodată unul de celălalt. Nu știau ce-i ținea legați, dar știau că nici unul nu s-ar fi putut atașa de altcineva. Starea aceasta putea să dureze, dar putea să se și sfîrșească inexplicabil într-o zi. Toate întrebările rămîneau fără răspuns, existau probleme ce își așteptau încă rezolvarea.

În jurul ei și al lui se crease un vid și în acest spațiu intra acum Kai. *Intano toko rungo bania* — binecuvîntată fie casa voastră. Nu-ți rămîne decît să aștepți, să vezi unde vor duce toate astea.

Deocamdată nu se întîmpla nimic, ce Mallovan n-ar fi putut prevedea. O luară pe doamna Karsch și în amurg se duseră împreună cu familia Jorytsch pe malul apei. Jorytsch, care

se plictisea ori de cîte ori nu putea să cucerească o femeie, o răpi pe Elke la o plimbare pe drumul îngust, de-a lungul malului și probabil că-i șoptea cele mai ciudate complimente, căci ea își scutura uneori capul cu părul lung și blond, ca și cum s-ar fi apărat de roiuri de țînțari. Desigur că asta nu-l supăra pe Jorytsch, îl făcea chiar să se simtă mai bine. Doamna Karsch se ocupa exclusiv de Kai și lui Mallovan îi deveni deodată cît se poate de limpede că nu era de așteptat o idilă de familie, căci bunica arăta încă tînără, în ciuda celor cincizeci de ani.

Elfriede Jorytsch stătea întinsă pe foaia de cort lîngă Sascha, fără a vedea apa și pe cei ce se scăldau. Privirea ei aluneca pe deasupra lui Mallovan spre marginile orașului peste care se așterneau umbrele cenușii ale înserării.

— Ne-au lăsat singuri, nu ne rămîne decît să flirtăm, nu ? spuse ea.

Elfie fusese actriță și făcuse un film la Hollywood, dar își întrerupsese brusc cariera și se măritase cu Jorytsch. Erau încă destui admiratori care duceau dorul chipului ei pe ecran ; uneori tînjea și ea după garderobe, studiouri și reflectoare, după scenă. Acum stătea întinsă lîngă el și privea pe deasupra lui, iar Mallovan nu știa la ce se uită, sau dacă de fapt vedea ceva, și-i era milă de ea. Precis că era o ființă prietenoasă și săritoare, dar nu ți-o puteai imagina altfel decît în amestecul de mirosuri ce o înconjura : parfum parizian, benzină, anvelope, piele și țigări americane.

— Dacă mi-ai permite, aş dori doar să stau aici întins şi să nu fac nimic, zise Mallovan. Drept răspuns doamna Jorytsch îi răvăşi amuzată părul şi-şi retrase repede mîna. A fost o zi fierbinte, continuă el, acum se mai răcoreşte. Dacă închid ochii pe jumătate, mă simt în Polonia. Cînd eram copil, am petrecut cîteva veri în Polonia, într-o aşezare de vile la nord de Varşovia. Casele se aflau ascunse în pădure şi era o pădure ciudată — numai copaci şi nisip. Nici un fir de iarbă, nici o floare. Seara fugeam pînă la rîu şi ne scăldam după dunele de nisip. Acolo stăteam lungit ca acum... Tocmai mă gîndeam la asta.

— Eşti polonez ?

— Unul dintre bunicii mei era polonez, deşi de fapt venise în Polonia din România. În afară de asta mai am sînge german, italian şi sloven.

— Şi eu la fel, spuse ea. Nici nu ştiu unde mi-e locul. Antologie austriacă, volumul întîi, pagina întîi, primul paragraf. Dar destul ! Dă-mi un foc... Te-ai rănit la mînă ?

— Puţin.

Fuma dintr-o ţigară lungă, trăgea fumul în piept, faţa i se transfigura. Avea, pesemne, aceeaşi expresie şi cînd săruta.

— Ciudat, zise Elfie. Al doilea om cu mîna rănită pe care-l întîlnesc azi.

Mallovan simţi o uşoară durere în braţ.

— Cine era celălalt ?

— Nu mai ştiu. Un tînăr. L-am întîlnit în cafeneaua Metropol. De obicei nu ţin minte numele. De fapt, nici nu ştiu dacă am făcut cunoştinţă. Probabil că nu. Spunea ceva de balul Filarmonicii şi că ar fi băut acolo un pahar de vin cu noi. Îmi aminteam vag de figura lui. Reţin mai uşor figurile decît numele. Are vreo importanţă ?

— Nu !

— Foarte bine. Îmi place cînd ceva nu are nici o importanţă. Nebuniile mari, pline de importanţă, sînt atît de obositoare ! Ce crezi despre stagiunea care s-a încheiat ?

Dar vorbi tot ea, fără a-i lăsa timp să răspundă.

— Nu merg la teatru. Mă supără să stau în sală, cînd ceilalţi se bucură pe scenă. Te doare şi braţul stîng ? Aş vrea să-mi pun capul pe el.

— De ce eşti atît de complicat şi nu vrei să flirtezi cu mine ? se plînse apoi, în timp ce zăcea liniştită, cu ochii închişi.

Mallovan stinse ţigara care-i căzuse.

— Se numea cumva Wendt, comerciant ?

— O, nu...

Se cuibărise în arcul pe care-l făcea braţul lui. Era prea aproape de Mallovan şi ştia că e prea aproape, atît de aproape încît orice mişcare ar fi însemnat o îmbrăţişare.

— E ciudat să ai pauză, urmă ea. Pauză de la viaţă, pentru că asta este o pauză de la viaţă. În timp ce noi vorbim şi punem întrebări fără răspuns, ceilalţi se plimbă. Nu eşti aici cu totul, şi nici eu. Nu e decît o pauză, totul merge mai departe, e ca la gară... Poftiţi în vagoane ! Închideţi uşile ! Sau ca la ghicitoare. Se gîndeşte puţin şi imediat îţi va spune viitorul. Aşteptăm ca soarta să se întoarcă, soarta dumitale, a mea, şi viaţa merge iarăşi

înainte. Îl mîngîie ușor cu dosul palmei și duse ceasul la urechea lui. Auzi cum se tîrîie ? Dar cine știe ce gîndește un bărbat despre asemenea lucruri ! exclamă ea și se ridică.

Kai se repezea prin valuri spintecînd apa rece cu o veselie sălbatică.

— Cred că sînt destul de călită, spuse Mimi Karsch în timp ce se ștergeau cu prosopul, și acum pot să vin și eu pe lună. Ia vedeți mîinile lui Kai ! Sînt ca gheața de reci.

Se strecură în mașină și trase perdelele ca să se îmbrace. Elfie îl împinse pe Kai în mașina lor și se rezemă de ușă.

— Partenerii noștri se și întorc, spuse ea arătînd cu o înclinare a capului în direcția de unde veneau agale soțul ei și Elke.

Aprinse altă țigară, dar nu mai trăgea fumul atît de adînc, părea calmă și lipsită de orice interes.

— Nu-l chema cumva Galland pe tînărul dumitale ? întrebă Mallovan.

Ea rîse și destrămă nourașul de fum ce se strînsese lîngă fața ei.

— Știți cumva care a fost astăzi cursul piperului la bursa din Londra ? întrebă Jorytsch făcînd pe supăratul. Știți unde e marea cea mai adîncă și care pasăre are un moț de pene verzi ?

— Bineînțeles că mă calomniază, spuse Elke.

Elfie Jorytsch strigă privindu-l pieziș pe Mallovan :

— Poftiți în vagoane !

— Nu sînt încă gata ! protestă Mimi Karsch.

Nu se petrecuse aproape nimic, ce Mallovan n-ar fi putut prevedea și știuse că doamna Karsch va conduce mai repede și mai cu temperament decît fiica ei. Mașina era puțin cam prea lată pentru drumul de țară, uneori intra pe iarbă. Goneau acum pe șosele ocolite, prin suburbii, spre înălțimile ce înconjurau orașul. Cînd depășea Jorytsch, cînd doamna Karsch. Avea o satisfacție copilărească să ia mîinile de pe volan cînd treceau în viteză prin intersecții, să vireze pe lîngă tramvai, la cîțiva centimetri, vorbind tot timpul, aproape neîntrerupt... Nu-ți puteai da seama dacă se gîndea la circulația de pe străzi sau nu. Povestea de Paris, de călugărițele pe biciclete, care coboară în viteză bulevardul Raspail sunînd din sonerie și cu bonetele fluturînd, de o doamnă cu umbrelă care întreba în fața bisericii Notre-Dame de drumul spre Notre-Dame, apoi despre mîncare. Elke se rezemase obosită și destinsă într-un colț al mașinii.

Despre brațe rănite nu s-a mai vorbit în seara aceea. Cinară împreună cu Jorytsch, îl lăsară pe Kai acasă și pe doamna Karsch la niște cunoștințe, căci era invitată și seara în altă parte. Aceasta era mai degrabă o regulă decît o excepție. Viața pe care o ducea nu avea un centru, era orientată exclusiv spre exterior, se desfășura mereu în alt cadru. Începutul îl făcuse poate evadarea din uniformitatea modului de viață al lui Murner și sentimentul de vinovăție față de Elke, dar acum se obișnuise de mult cu agitația și se simțea în mai multe puncte de pe continent la fel de bine ca acasă.

Această agitaţie se transmitea şi celor din jur, ca dealtfel şi Elkei.

Elke mărturisi că era foarte obosită, că se ţinuse cu greu pe picioare şi că nu se simte în stare să adoarmă. Nu putea suporta însă nici alţi oameni în jurul ei — pseudosocietatea unui local sau cu atît mai puţin coşmarul colectiv al unui cinematograf cu sute de trupuri străine în jurul lor, fiinţe respirînd, mişcîndu-se, scufundate în întunericul sălii ca într-o noapte artificială, abia vizibili dar sensibil prezenţi, ca un animal greoi, cu sute de membre, în semiamorţire.

Vorbea agitat, respingîndu-l şi pe el, dar nu conducea nici spre Wielandstrasse, ca să-l lase acasă, nici înapoi în Gallusstrasse, ci pentru a doua oară astăzi, afară din oraş. Întîlneau tot mai puţini oameni, tot mai puţine vehicule, se încurcau uneori în reţeaua străzilor scurte, dispuse în unghiuri drepte, ale cartierelor mărginaşe, pînă ieşiră pe o şosea ce se întindea printre dealuri împădurite. Elke acceleră. Călătoria devenea treptat primejdioasă. Acum conducea ca şi doamna Karsch ; chiar şi oameni ca Jorytsch înclinau spre viteze nebuneşti, pe jumătate din vanitate, pe jumătate din plăcerea senzorial-animalică pe care ţi-o dă beţia vitezei — pînă şi doctorul Rosenthal conducea repede, supunîndu-se astfel la probe. În cazul Elkei însă nu putea admite astfel de motive.

Automobilul începu să derapeze la curbe. Nu mai citea indicatoarele la bifurcaţii. Mallovan îi urmărea expresia — faţa ei părea uşor lăţită de o încordare interioară necunoscută lui,

răvăşită de o durere violentă, sprîncenele nu mai erau arcuite, ci aproape ca nişte linii drepte deasupra ochilor îngustaţi ca nişte crăpături printre pleoapele strînse, nasul subţire şi bine conturat ieşea în evidenţă, buzele erau, însă, ţuguiate şi uşor întredeschise.

Pe porţiuni acoperite cu pietriş roţile alunecau şi prin maşină trecea un tremur lung şi violent, o zguduitură care încorda caroseria la maximum. Conurile de lumină ale farurilor păreau prea slabe pentru a mai arăta îndeajuns drumul la această viteză, pădurile de pe margini zburau prin cîmpul vizual ca nişte mase neclare de un verde întunecat. Fluturi de noapte se izbeau de parbriz cu sunete ce aminteau nişte lovituri de bici. Elke scăpase de nesiguranţa de după-amiază, intrase însă într-o stare de iritare care o îmboldea la mereu alte fapte necugetate. Felul ei de a conduce se învecina cu nebunia, se învecina doar, căci Mallovan era convins că îşi păstra sîngele rece şi luciditatea. Stătuse toată ziua retrasă, în defensivă, iar acum nu mai puteai să-i vorbeşti cu nici un chip. Încercarea de a-i lua volanul din mînă i-ar fi putut costa viaţa. Fugea — cu creşterea numărului turaţiilor îşi pierdea libertatea de decizie — şi el odată cu ea. Se aflau amîndoi într-un obuz dirijat spre o ţintă necunoscută. Îi trecu prin minte că şi piloţii japonezi, acei kamikadze, plîngeau cînd se aruncau ca nişte bombe vii asupra vaselor de război, plîngeau dar nu şovăiau în hotărîrea lor.

Şi el se simţea gata să izbucnească în lacrimi, dar ceea ce încerca pe cînd zburau de-a lungul unei pante abrupte nu era teamă. Toată frica îi trecuse, odată cu pierderea libertăţii de decizie, doar reacţia fizică era aceea care îi umezea ochii. Există doar diverse cutremurări, care-ţi umplu ochii de lacrimi, nu trebuie să fie numaidecît teama, suferinţa sau durerea. Frigul însuşi te poate face să plîngi şi un fel de răceală îl înfiora pe cînd observa cu spasmodică încordare frînturile de imagini ce se succedau prin faţa ochilor săi, în vreme ce asculta atent zgomotul motorului.

Cînd se apropia vreo maşină Elke încetinea, fiind nevoită s-o facă dacă voiau să evite ciocnirea, dar încă înainte de a trece pe lîngă celălalt automobil ţîşnea înainte. Ştia că va conduce pînă nu va mai putea, pînă la epuizare totală, pînă cînd încordarea din ea se va topi, afară doar dacă nu vor fi proiectaţi mai înainte peste marginea şoselei sau într-un copac. Asta se putea întîmpla în orice clipă. Dar mai ştia şi că Elke era în aceste clipe ea însăşi mai mult decît de obicei, expresia aceasta încordată o caracteriza mai exact decît zîmbetul ei, iar furia din ochi trebuia luată drept expresia unei forţe vitale sălbatice, a unei forţe care era în ea, nu găsea nici o ieşire şi de aceea o ducea la gesturi necugetate. Aproape că atingea pietrele kilometrice şi stîlpii de telefon, se îndrepta direct spre casele construite la marginea şoselei, lua ca ţintă uşi şi ferestre, şi dacă nu zăceau încă însîngeraţi într-un morman de ruine, asta nu era nicidecum meritul ei : intervalul de risc în care acţiona creştea văzînd cu ochii. Deodată maşina sări ca un cal care se opreşte brusc. Mallovan fu izbit violent de uşă. Instinctiv se propti cu picioarele pentru a amortiza şocul ce trebuia să urmeze, dar automobilul se poticni doar şi-şi reluă apoi drumul. Elke, însă, dăduse un ţipăt şi continua să strige, lăsînd maşina în voia ei, fără să mai vadă pe unde mergea, astfel că o luară direct peste cîmp, peste o fîneaţă proaspăt cosită. Ajungînd la o movilă, automobilul se împotmoli, rămase suspendat şi apoi alunecă încet într-o parte.

Elke îl privea cu ochii dilataţi dureros şi încerca să scoată un cuvînt, dar limba n-o asculta.

— Ajută-mă odată ! strigă ea pe neaşteptate. Ajută-mă, pentru numele lui Dumnezeu ! Izbucni în lacrimi. Zguduită de convulsii, se ridică de pe locul ei. Mişcările îi erau atît de bruşte încît o lacrimă nimeri pe obrazul lui Mallovan. Încercă să se ţină de volan, se aruncă asupra lui, se cramponă de el. Ajută-mă odată ! striga ea mereu, cu o voce care făcea să ţi se ridice părul măciucă.

Mallovan o strînse la piept.

— Ce-i Elke ? Ce-i cu tine ?

Ea se reculese şi-i aruncă o privire în care se citea încă spaima făţişă.

— Nimic, şopti ea. Nimic. înţelege odată. Acesta este sfîrşitul...

Mallovan refuză să înţeleagă, o trase blînd spre el, în timp ce Elke, cu faţa udă de lacrimi, tremura fără vlagă în braţele sale. Se aşeză la volan şi scoase maşina pe şosea pînă

la un drum de țară. După cîteva sute de metri, drumul dădea într-o pădure amestecată de brad și de foioase, urca domol, făgașurile erau spălate de apă. Opri într-un mic luminiș. Dintr-o rîpă plină de tufișuri, se auzea vuietul apei.

Mallovan stinse farurile și așteptă pînă ce ochii i se obișnuiră cu întunericul. Coborî și cercetă precaut terenul. Pămîntul tare, uscat, mirosea puternic a ierburi. „Mirosul acesta o să-i facă bine“, se gîndi, și aducînd cîteva pături din mașină o culcă pe ele. Elke nu mai plîngea, dar Sascha încă nu-și putea da seama dacă e conștientă de ce se întîmplă cu ea. Ajunsese la capătul puterilor. Uneori mușchii i se mai încordau puțin, iar pielea i se înfiora.

Mallovan intră în pădure, rupse cîteva crenguțe uscate, găsi chiar și puțină rășină întărită, le așeză între două pietre, clădi peste ele ramuri și vreascuri de brad, pe care le descoperise lîngă un trunchi căzut, și le aprinse. Judecînd după faptul că jur împrejur erau atîtea vreascuri, însemna că se aflau departe de oraș, undeva, la țară. Flacăra se ridica de la o crenguță la alta, se stingea și se aprindea iarăși. Frecă rășină în palme și o presără peste foc. Flacăra se înălța acum albă și puternică. Movilițele din poiană, cioturile bătrîne de copaci, sfărîmăturile de stîncă, ciulinii și tufele mai joase aruncau umbre lungi. Mallovan înconjură automobilul căutînd să vadă dacă a pățit ceva, dar nu remarcă nimic. Puțin mai departe găsi o potecă pe care coborau animalele spre pîrîu.

Se strecură prin tufișurile dese de soc sălbatic și-și spălă mîinile. Apa curgea printre stînci impunătoare, iar dinspre foc se prelingea o dîră de lumină, caldă, liniștită. Dincolo de stînci era doar întunericul. De jur împrejur auzea zgomote pe care nu le putea identifica. Animalele de noapte dădeau ocol, de pe malurile înalte se prefira nisip. Apa îi curgea peste mîini răcorindu-i-le. Respiră adînc și se duse îndărăt la Elke.

Tînăra femeie se ridicase și privea flăcările. Auzindu-l, se întoarse către el.

— E o noapte minunată, spuse calmă. Nici drumul n-a fost rău. N-o să mai venim niciodată aici, dar acum e frumos.

Se lăsă pe spate, iar Sascha trebui să se aplece, în timp ce ea îi cuprinse cu teamă fața, ca și cum n-ar mai fi știut dacă poate să aibă iarăși încredere în el. Luna apunea după vîrfurile copacilor. Lelle-Enateke dispărea din orizontul lor. O ținea în brațe, dar nu mai trebuia s-o protejeze — mai degrabă credea că ea va trebui să-l protejeze pe el — atît de calmă și de destinsă îi era fața. Adormi. Mallovan mai veghe un timp lîngă ea, se îngriji de foc, aduse vreascuri, strînse pietre pe care le așeză în cerc în jurul flăcărilor pentru a le împiedica să se întindă. Era pentru prima oară că se îngrijea de Elke ca într-o casă a lor. Era ca un început. Cînd se întinse lîngă ea, respirația lui îi mîngîie fața și se temu că a trezit-o, dar fără să se deștepte, tînăra femeie întinse un braț peste el.

9

URCÎND PE WIELANDSTRASSE, Mallovan îl zări de departe pe colonelul Kulka patrulînd prin fața vilei Schöller. Se subția tot mai mult colonelul Kulka, costumul ușor de vară îi sublinia slăbiciunea. Își ținea cu greu capul înălțat, așa cum se cuvenea pentru un colonel din vechea armată. Rictusul era accentuat de nesomn.

— Bine că sosești, *gospodar*, spuse el, și după mina sa recunoșteai că formula era batjocoritoare, dar parcă totuși nu numai batjocoritoare... se vedea că băuse. Mallovan nu pricepu imediat ce voia. Madam Schöller își făcea griji din cauza ta și am și eu de vorbit cu tine. Vino la mine să dejunăm împreună, un dejun bărbătesc... Ei, ce ai de zis ? Dar, în primul rînd, am de vorbit cu tine. Un dejun bărbătesc, repetă el încă de cîteva ori, în timp ce străbăteau grădina. Un dejun bărbătesc, *gospodar*, asta ne va drege... Așază-te aici, pe scăunel, și nu fă mofturi. După astfel de nopți ai nevoie de liniște, nu ? Ai o paloare aristocratică și tușești, *gospodar*. O să bem un păhărel, o să mîncăm friptură rece și pui, și dacă reușesc să aprind flacăra o să bem și un ceai bun, fierbinte.

Puse cu mîinile tremurînde două păhărele pe masă și-l invită pe Mallovan să toarne, el însă nu bău ci-și făcu de lucru cu spirtiera.

— După cum vezi, pictez un tablou, spuse Kulka arătînd un tablou mare pe un șevalet așezat lîngă perete. Am pictat și mai înainte, ca să fac plăcere doamnelor care nu se pricepeau la cai și odată chiar am vîndut tablouri. Dar asta e o altă treabă, *gospodar*, și nu despre asta e vorba. Împletesc și rogojini din paie vopsite, dacă vrei să înveți asta du-te în Java... vei învăța să împletești niște rogojini de se va minuna orașul. Dar servește-te, *gospodar*, aici ești la prieteni și nu știi ce se mai poate întîmpla.

Colonelul stătea rezemat de fereastră și-și izbea picioarele cu o nuia de salcie, ca și cum ar fi fost o cravașă și ca și cum ar mai fi purtat cizme. Ochii îi străluceau.

— Mulțumesc, spuse Mallovan, bău rachiul și se apucă să mănînce bucățelele de carne pe care Kulka i le pusese în față.

Rupea bucăți mari de pîine, privind lung spre cana de ceai care abia se încălzea — avea întradevăr nevoie urgentă de ceva care să-l întremeze.

— Dar parcă voiai să-mi povestești ceva, colonele.

— Să povestesc ? N-am nimic de povestit. Trebuie să vorbesc cu tine pentru că amîndoi am comis o greșeală gravă. Cînd adulmec primejdia sînt iute, iar tu ai fost mai iute, *gospodar*, dar el a fost și mai iute și n-ai știut că trebuia să tragi ieri noapte, auzi, să fi tras, chiar dacă ai zărit doar umbra lui.

— Ne-ai văzut ? întrebă Mallovan trezindu-se imediat.

— N-am zărit altceva decît două umbre, dar deşi văzul meu slăbeşte, tot am ochi de pisică şi văd noaptea. Stau în întuneric şi mă uit la ce se întîmplă afară. Uneori mă aflu şi noaptea pe drum. Dar cum am spus, pictam. Pictam un vultur, o păsăruică mîndră, jignită, care moare, şi cum stam aici lîngă şevalet cu lumina aprinsă, deodată mi-a zburat ceva pe lîngă cap şi a rămas înfipt în perete.

Kulka îndepărtă şevaletul şi dădu la o parte cu nuiaua o rogojină.

— Aici era înfipt, continuă el. Un cuţit atît de lat, şi atît de grozav, cum oricine şi-ar dori unul, numai că avea vîrful puţin tocit. Dacă m-ar fi atins, *gospodar,* ai fi avut puţină bucurie cu mine, numai necazuri. Asta a fost săptămîna trecută. Sînt nopţi înăbuşitoare, *gospodar,* ia mai toarnă.

Îşi golise paharul dintr-o sorbitură şi-l ţinea acum ca să i-l umple din nou.

— Te gîndeşti probabil că am stins lumina. Dar n-a fost aşa. Am smuls cuţitul din perete, m-am dus la fereastra luminată din plin şi l-am aruncat în jos, acolo, la frumoasa mea Pavlovna, căci acolo stătea, i l-am aruncat la picioare şi i-am spus: „Ia mai încearcă o dată!" Numai că el şi-a luat cuţitul şi a dispărut. Mă asculţi, *gospodar?*

— Sînt numai urechi!

— Există oameni care nu vor să mai asculte. Cred că ştiu destul despre lume şi nu mai sînt curioşi să afle ce are de spus un bătrîn colonel.

— Aud că şi un vechi colonel a pregetat să tragă.

— Asta a fost greşeala mea... Kulka se cutremură de oboseală şi de scîrbă, pe cît se părea. Gîndesc mult, *gospodar,* nespus de mult... Acum cîteva decenii era aici în oraş o fată foarte frumoasă şi un locotenent care se îndrăgostise de ea. L-am întîlnit din nou în Carpaţi... Noiembrie, *gospodar,* noiembrie în Carpaţi. „Ei, ce mai faceţi?" l-am întrebat eu. Era grozav de frig atunci. „La primăvară ne căsătorim, a spus el. La primăvară, cînd se termină războiul." În acea clipă însă văzduhul s-a umplut de proiectile. Am şi sărit în tranşee, cum sare o vulpe în vizuina ei cînd se ţin cîinii după ea. Locotenentul a mai zăbovit o secundă, gîndindu-se la fata lui, la primăvară şi la sfîrşitul războiului. A murit pe loc. Acum mă gîndesc şi eu prea mult, mă gîndesc la o viaţă întreagă şi asta cere timp. I-am dat cuţitul înapoi fiindcă mă gîndesc prea mult la cuţit şi la cel care l-a aruncat. În sănătatea ta, *gospodar.* Să nu mai stai niciodată pe gînduri, să trăieşti mult şi să ajungi bătrîn ca un papagal!

— În sănătatea dumitale, colonele! Se pare că avem nevoie.

— Mai toarnă! Eşti palid. Ai nevoie să capeţi culoare în obraji! Şi acum ascultă. Ştii cît de prost stătea Mayer-Sternberg, cocoşul sălbatic plîngăreţ, cum ziceai tu. Nu-şi mai vedea capul de griji. Nici el n-a tras. S-a dus seara prin parcul său să mai vadă pomii, florile, stelele pe cer, să mai respire o boare de aer, asta a făcut în loc să tragă.

— Vorbeşti de parcă ar fi...

— ...mort, îl întrerupse Kulka. Să fi auzit strigătele nevestii-si cînd l-a găsit după tufa de tisă. Mort, *gospodar*. Dumnezeu să te păzească să mori în felul acesta. Cu burta spintecată... Kulka își coborî vocea pînă deveni o șoaptă. N-ar fi trebuit să-i dau cuțitul înapoi. Și tu trebuia să tragi.

Colonelul se afla la un pas de Mallovan și-l lovi cu nuiaua peste piept.

— De ce nu te-ai dus la poliție, de ce nu le-ai spus : Un cîine turbat dă tîrcoale. Ai avut gînduri mărețe, gînduri vulturești, să-l lichidezi singur, cu propriile tale forțe, netemîndu-te de risc — toată viața e un risc, sportivitate, fair-play.

Kulka se lăsă pe un scaun privind încruntat în gol.

— Ieri a fost într-un fel fair, zise Mallovan. Nici pe dumneata nu te-a atacat a doua oară, doar o dată. Dar azi...

— Venea, se vede, din parcul Sebaldus, a intrat în grădina lui Mayer-Sternberg, a rupt gardul spre Waldhauser, a spart cu pietre de la fîntînă geamurile unui automobil pe Wielandstrasse, a fugărit un om spre biserica Sebaldus, a tras într-un polițist care patrula în Sebaldusplatz, provocîndu-i două răni, a intrat iar în grădini, a lichidat un cîine care i-a ieșit în cale, a trecut printr-o vilă spărgînd ferestre, uși, lustre și a scăpat. Poliția te așteaptă alături, la Mayer-Sternberg. Ar fi bine să te duci acolo.

Kulka se plimba prin cameră, dușumeaua trosnea sub pașii lui, pînă și șevaletul se clătină.

— Țară mică, *gospodar*, spuse el, acum însă vorbea cu sine, un vechi obicei al său de a monologa. Colonelul Kulka avusese parte de prea multă singurătate — singurătatea din bătălii, din stepe, din pădurile virgine, printre oamenii pe care nu-i înțelegea, singurătatea din deșert. O țară mică în care vulturii mor, incapabilă de mîndrie și de umilință. Cînd țările devin prea mici, *gospodar*, oamenii încep să se îmbulzească în sus — regele trebuie să plece din palatul său, prinții din ale lor, cetățenii din case. Pînă la urmă o să stea toți pe acoperiș, nimeni s-o să mai fie jos. Jos nu mai e loc decît pentru regi și pentru criminali. Și pe cei de jos nu-i mai bagă nimeni în seamă.

— Începi să-i iei apărarea, colonele, observă Mallovan.

Kulka avu un gest de împotrivire.

— Am cunoscut unul lovit de amoc. Coborîse dintr-o mină din munți la noi în *puebla* [1]. Stătuse sus, la cîteva mii de metri, ca în cuibul unui condor. Avea un medalion la gît cu chipul lui Christos. În cele din urmă eram o duzină de oameni care trăgeam în el cu puști și cu pistoale, *Madonna mia* [2], nu ne mai puteam opri, aveam cîrcei la mîini parcă și trăgeam mereu. Omul se agățase de o căruță răsturnată. Pînă și femeile trăgeau în el. Era rezistent ca o pi-

---

[1] Sat (span.).
[2] Sfîntă fecioară (it.).

sică. Mai întîi a oftat, apoi a urlat, iar cînd s-a îngroșat gluma a început să rîdă. Parcă-l gîdilam, nu altceva! Și săruta medalionul, *gospodar*, rîzînd, pînă i-a zdrobit unul fața cu patul armei. Eram cu toții ca niște fiare. Nu știu ce văzuse el acolo sus, în cuibul de vulturi, pînă să fi coborît.

Mallovan se ridicase. Colonelul continua să vorbească, amețit de băutură. Pe o măsuță, lîngă ușă, era un teanc de schițe, încercări, studii pentru vulturul pe care voia să-l picteze, desene stîngace, șterse, care aminteau de exercițiile grafice ale unui schizofrenic.

— E metoda doctorilor, spuse Kulka. Fii atent, dacă alungi vulturii ziua, se întorc noaptea flămînzi.

Pe cînd Sascha cobora scările, Kulka sta sus, sub portretul împăratului și, aplecat înainte, îi striga, ca și cum Mallovan ar fi surzit:

— Trage! Pînă începe să rîdă! Pînă cade în genunchi...

Fața sa era mai albă decît peretele.

Și parcul pe care-l traversă Mallovan mergînd spre proprietatea lui Mayer-Sternberg era plin de păsări. Stăteau cu sutele în coroanele copacilor și fluviul de lumină al soarelui care tocmai se înălța le silea să cînte. Țîșneau din tufișurile ce sclipeau de rouă, fîlfîiau pe lîngă capul său, pluteau în aer cu țipete ascuțite. Terenul dintre copaci era presărat cu ciclame de pădure. În spatele tufișurilor se răsfățau albul, roșul, galbenul, purpuriul și verdele florilor cu care erau împodobite răzoarele. Aerul era călduț și plăcut la respirat, ca un amestec

de arome: pămînt, apă, copaci, rășină, și totul fremăta de stoluri de păsărele, sclipea, scînteia, strălucea de lumină și rouă. Nici o insulă paradisiacă din sud nu putea fi mai înflorită, mai amețitoare.

Acasă la Mayer-Sternberg, doi funcționari așezați la masa de sub tabloul ce înfățișa bătălia de la Taillebourg, așteptau gata să-i înregistreze depoziția. Bineînțeles că aflaseră aproape totul de la colonelul Kulka, știau și de urma care ducea în Sebaldusstrasse, la Manfred Galland, fiul doamnei Elisabeth Galland, cum se stabilise, dar nu păreau înclinați să acorde acestei urme o atenție mai mare decît altora. Mallovan răspundea în silă, de parcă ar fi debitat tot timpul minciuni, deși își amintea foarte clar de ceea ce se întîmplase în noaptea precedentă. Fu rugat să se lase cercetat, pentru a se verifica dacă rănile sale proveneau de la cuțitul cu care fusese atacat Mayer-Sternberg (acesta, de fapt, nu fusese măcelărit chiar așa cum spunea Kulka și nici nu murise).

Interogarea se încheie exact așa cum trebuia să se încheie...

Unde își petrecuse noaptea! Ei, nu știa, dar se putea afla.

De ce invocase la „Transcontinental“ o boală de inimă pentru a putea pleca mai devreme în concediu, în loc să spună adevărul despre rănile sale — ce motive avusese să ascundă adevărul și așa mai departe. Mallovan nu putea da informații pe deplin satisfăcătoare. Argumentul că întîmplarea nu avusese urmări prea

grave și că nu voise să facă tărăboi pentru atîta lucru îi nemulțumi evident pe polițiști.

Dacă Elke Murner aflase despre rănile sale ? Nu, nu aflase, nu venise vorba despre asta. Nu, nici doamna Schöller nu știa nimic, între timp va fi aflat însă totul.

De cînd îi cunoaște pe domnii Galland ?

Mallovan nu-i cunoștea.

— E vorba, totuși, de persoane din anturajul comerciantului Karsch și al doamnei Murner.

— Nu văd de ce m-ar fi interesat pînă acum, replică Mallovan, care găsea întrebările ciudate și jignitoare.

Se pare că informarea colonelului Kulka fusese mai mult decît amănunțită.

— Ați avut desigur contacte sociale, motivă polițistul care-l interoga.

— Sînt ziarist.

— Se consideră că nu veți mai rămîne multă vreme. Conform informațiilor Agenției de presă „Transcontinental“, ați fost propus cel puțin o dată de domnul Karsch pentru o funcție de conducere în cadrul unei firme de import-export, ce urmează să intensifice comerțul de produse chimice cu Estul.

Mallovan era în momentul de față destul de pus în gardă, ca să nu se trădeze că nu știa nimic despre o asemenea propunere.

— Poate că s-a vorbit odată despre asta, totuși n-au existat intenții serioase. Altfel sigur că nu ar fi fost greu pentru domnul Karsch să le pună în aplicare.

Un al doilea polițist interveni.

— Aveți rude în Răsărit ?

Mallovan zîmbi.

— Un nepot de gradul al treilea a fost ultimul membru cunoscut al familiei care a trăit în Polonia. În 1945 a venit și el în Austria. Între timp a emigrat și acum trăiește la Mombassa, căsătorit cu Miss Ann Stuart. În fiecare an îmi trimite cîte o felicitare de Crăciun.

În vremea asta Mallovan reflecta : Karsch a avut deci planuri în legătură cu el ; planurile nu s-au îndeplinit, Rosenthal era informat despre aceste proiecte — situația sa la „Transcontinental“ nu putea fi mai grav subminată. Și pe deasupra extinderea relațiilor cu Estul : cu toată antipatia lui Rosenthal față de tendințele restauratoare și față de o politică prea conservatoare, redactorul-șef era totuși susceptibil în ce privește legăturile cu Estul. Dacă Rosenthal își formase convingerea că nu se mai poate baza pe el, trebuia să se aștepte la surprize. Nu cumva precipitase lucrurile cu concediul său pripit ?

Prea mari nu erau primejdiile — în cel mai rău caz, urma să se descurce o vreme ca ziarist independent. Nu-i era teamă.

— S-ar putea crede și ar fi de înțeles, spuse primul polițist, comisarul Kende, un bărbat simpatic, cu tîmplele încărunțite, că n-ați luat incidentul prea în serios, vrînd să acoperiți familia Galland — tocmai într-o perioadă în care afacerile lor de import-export trec prin anumite dificultăți, probabil că se află chiar într-o criză primejdioasă.

— Nu știu nimic despre afacerile lor de import-export și despre nici o criză, murmură

Mallovan. Supraestimaţi relaţiile mele cu cercurile economice. Dacă ar fi vorba de actori, regizori, muzicieni, da... dar import-export ?

Comisarul Kende răsfoi agenda sa.

— Totuşi firma Galland colaborează cu Uzinele Chimice Reunite, spuse el. Domnul Galland-senior e plecat de două săptămîni în străinatate, cu o destinaţie necunoscută. Tînărul a dispărut de trei zile. Dumneavoastră afirmaţi că l-aţi fi văzut intrînd în casă ieri dimineaţă.

— Am văzut un bărbat ca la vreo treizeci de ani deschizînd uşa cu cheia şi închizînd-o iarăşi în urma lui. Cine era, nu ştiu !

Fiind anunţată sosirea doamnei Elisabeth Galland, poliţiştii îi mulţumiră lui Mallovan, iar Kende cel simpatic îl însoţi chiar prin parc. Pe scară o întîlniră pe doamna Galland — o doamnă înaltă, cu părul alb, cu faţă spiritualizată, închisă şi mîndră. Mallovan avu impresia că de la ea nu se putea scoate nimic, chiar dacă ştia ceva.

— Vedeţi dumneavoastră, e o profesiune ciudată, aruncă poliţistul, în timp ce păşeau pe aleile în formă de labirint. Ni se povestesc multe şi ni se trec multe sub tăcere. Ştiu acum că aveţi un nepot în Mombassa, dar nu ştiu încă pentru ce s-a strecurat un necunoscut noaptea pe fereastră, de ce nu l-aţi denunţat, dacă e unul şi acelaşi cu cel apucat de amoc astă-noapte şi dacă se chemă Galland sau nu.

— Să vă povestesc ceea ce nu ştiu nici eu ? întrebă Mallovan. Nu puteam să dovedesc apriori că suferă de amoc.

— Într-adevăr nu puteaţi, conchise poliţistul. Judecînd după urme, trebuie să fi avut loc o luptă îndîrjită lîngă tufele de tisă.

— Mayer-Sternberg ? întrebă Mallovan uluit. Era întotdeauna atît de politicos şi de liniştit !

— Vedeţi ce puţin ştim ? Mama lui Galland va declara că fiul ei e plecat de trei zile. Domnul Mayer-Sternberg nu va mai fi, din păcate, în stare să fie întrebat. Depoziţia dumneavoastră, domnule doctor Mallovan, va fi confruntată cu alte depoziţii şi este foarte posibil ca, într-o bună zi, să v-o retrageţi şi să ne declaraţi că v-aţi înşelat. Am vrut doar să vă facem atent prin întrebările noastre.

Îşi strînseră mîinile cu multă consideraţie la despărţire.

— Nu cred că o voi retracta, răspunse Mallovan. Ba chiar sper că-l veţi prinde înainte să se fi ivit ocazia de a o retracta.

Kende făcu un semn cu mîna şi se întoarse grăbit spre casa Mayer-Sternberg.

10

SE FĂCUSE IARĂŞI foarte cald. Dogoarea se năpustea asupra oamenilor din pietre şi din acoperişuri şi sporea reflectîndu-se dintr-un perete în altul. Un val de căldură intercontinentală se prelingea peste oraş dinspre întinsa

cîmpie răsăriteană, ca un curent de aer care nu răcorea ci doar încălzea, contopindu-se cu arşiţa din oraş, acumulîndu-se la poalele dealurilor, pentru a se prăvăli din nou peste acoperişuri. Caii de piatră şi îmblînzitorii lor se cabrau sub albastrul bolţii, iar călăreţii de bronz din pieţe îşi fluturau stindardele în lumina stridentă a acestei veri păgîne, sălbatice.

Mallovan avea intenţia să cerceteze micuţa cafenea Metropol din centrul oraşului, despre care îi vorbise Elfie Jorytsch. Cu toate că era conştient de lipsa de raţiune a modului său de a acţiona, nu ţinu seama de nici unul din contraargumentele pe care le descoperea singur şi simţi chiar o satisfacţie care-l umplu de mirare, ca dealtfel multe lucruri din ziua aceea.

. Puţin înainte de amiază îi telefonase lui Rosenthal, încercînd să-i explice în ce complicaţii era amestecat.

— Cînd se întîmplă ceva acolo, în cartierul vostru, apoi atunci e lată rău dintr-o dată, spuse Rosenthal, şi cu asta chestiunea părea încheiată pentru el.

În legătură cu zvonurile privind postul lui Mallovan la Karsch, se abţinu de la orice comentariu : o informaţie a redactorului de la secţia economică, în măsură să cunoască faptele, dar care nu mai era actuală. Rosenthal avea mult de lucru în dimineaţa aceea — era perioada concediilor — convorbiri pe liniile unu, trei şi patru simultan. El, Mallovan, putea să se bucure în linişte de vacanţă, în timp ce alţii lucrează ! Mallovan se bucură, într-adevăr, întreţinîndu-se la amiază din nou cu cei doi comisari — unul repezit, celălalt simpatic, comisarul Wilk şi comisarul Kende — fără a ajunge la vreun rezultat pozitiv. Galland-junior era plecat în Italia şi n-avea să se întoarcă înainte de zece zile.

Era desigur o nebunie să crezi că Manfred Galland, care, teoretic, se afla în Italia, ar fi capabil de o nebunie şi mai mare, aceea de a frecventa cafenelele din oraş, dar Mallovan îl considera în stare de o asemenea nebunie pe cel care intrase noaptea în camera sa, se gîndea că, în starea lui, tînărul Galland depăşise limitele oricărei prudenţe. Încercările lui Mallovan de a da de Elfie Jorytsch, pentru a o întreba încă o dată numele celui pe care-l întîlnise în cafeneaua Metropol, rămăseseră fără rezultat — la telefon nu era de găsit.

În aceeaşi măsură ca lipsa lui de raţiune îl uimea şi voioşia agitată ce-l cuprinsese de pe la prînz, în contrast cu durerea sinceră provocată de soarta lui Mayer-Sternberg, care, după spusele medicilor, nu avea să apuce seara, şi chiar cu situaţia sa proprie, devenită acum nesigură. Era răvăşit şi evenimentele care-l zguduiseră scoteau la suprafaţă nevoia de a rîde — un atavism ce ar fi putut corespunde obiceiurilor primitive de înmormîntare, dintr-o epocă în care exprimarea afectelor nu era ţinută în frîu de convenţii — dar chiar dacă se scuza, spunîndu-şi că primejdiile trecute potenţează sentimentul vieţii, voioşia asta nelalocul ei rămînea cu atît mai dubioasă cu cît în spatele acestui rîs, al acestei veselii, sub masca rîsului barbar, se condensa şi se contura alt-

ceva : instinctul vînătorului, cruzimea, un impuls ca al glonţului urmărind vînatul sau al vînătorului alergînd în urma lui, împreună cu certitudinea superstiţioasă că în ziua aceea nu ar da greş, dacă ar trage.

Lumea luase o altă înfăţişare. Ramurile avîntate ale ulmilor şi coroanele înălţate ale arţarilor dintr-un părculeţ pe lîngă care trecuse aproape zilnic fară să le dea vreo atenţie, fiindcă nu aparţineau lumii considerată de el importantă, îl înfricoşară ; ele se unduiau dintr-o dată, tremurînd, deasupra noului său orizont, atît de vînjoase şi de monstruoase, ca şi cum păduri uriaşe s-ar fi unit în creşterea lor, tentaţii foşnitoare, măreţe bolţi ale unor peşteri de frunziş rece, fremătător, ascunzişuri pentru o împerechere oarbă, neîncetată, şi o moarte neîncetată, şi mai întunecată, un univers pentru gîngănii, fluturi şi păsări, boltit ameninţător deasupra lui, accentuînd într-un mod de-a dreptul caraghios obscurele instincte atavice de vînătoare, făcîndu-l să-şi întoarcă brusc privirea. Zadarnic însă. Pe neobservate, oraşul însuşi devenise o zonă de vînătoare fantomatică, un labirint, un ţinut stîncos sub un cer fierbinte, acoperit de suprafeţe golaşe de piatră şi de un teren moale ca de smoală, mustind de gaze şi miasme otrăvitoare, cu îngrămădiri de stînci din care se înălţau simbolurile unei lumi de titani de mult apusă, cu uriaşi de piatră ce se omorau între ei şi se prăbuşeau în bazinele fîntînilor arteziene, cu turnuri înalte, în care clopote cu sunet înfundat anunţau la fiecare ceas curgerea neîncetată a timpului şi apropierea inevitabilă a morţii.

Un popor zdrenţăros de cerşetori se încălzea la soare sub cascada orbitoare de lumină. Viitorul creştea din visele ce se citeau pe feţele goale, ca de păpuşi, ale sugarilor. Dintr-o biserică răzbătea sunet de orgă şi chiar în acel loc, în timp ce Mallovan încă mai asculta muzica, prin piaţă trecea gonind, în urlet de sirenă, o maşină a poliţiei. Pentru o clipă, automobilele ce se învîrteau în jurul pieţei se opriră din cauza aglomeraţiei, o secundă fu linişte ca în pădure, cînd fiarele se năpustesc asupra prăzii, şi se auzi susurul apei lîngă capul uriaşului doborît ; apoi vuietul se dezlănţui din nou.

Mallovan strînse cu degete reci arma încălzită de soare pe care o purta în buzunar şi continuă să meargă printre case ale căror faţade erau încărcate de reclame şi de firme. Automobilele staţionate erau şi ele acoperite de reclame — ofereau parfumuri, ciorapi, pantofi, băuturi — iar printre ele un globtroter cu un vehicul demodat, mîzgălit cu cretă, promitea să povestească despre aventurile sale cu triburile din Sahara. „Fapte, aventuri şi basme, cu înregistrări originale pe bandă de magnetofon“, scrisese el pe spatele maşinii. Mallovan ajunsese în faţa cafenelei Metropol.

Găsi loc la bar, lîngă un negru tînăr, înalt. Spaţiul mic era plin de oameni şi de larmă. Din colţ, dintr-un tonomat, răsuna muzică de jaz. În dreapta sa şedea o blondă fardată strident şi fuma. Capătul ţigării ei era roşu-sîn-

geriu, iar ceașca de cafea vădea în partea din care băuse o pată groasă, roșie, semănînd mai mult cu o cremă ce se topea dizgrațios decît cu produsele convenționale ale industriei de cosmetice. La masa din spatele său se întrețineau niște greci, un domn în vîrstă cu un cap de pasăre vorbea cu o doamnă corpolentă. Alături, un tînăr cu ochii holbați discuta cu fata care servea, manifestînd o atitudine de patron — era probabil proprietarul localului. Un adolescent cu păr blond ca de înger, foarte îngrijit și foarte trist, bea bere. Mallovan putea observa localul fără să se întoarcă — se reflecta împreună cu valurile de fum de țigări în sticla și în nichelul barului. Încă o femeie grasă se așeză lîngă perechea de greci, care începură să vorbească în englezește despre afaceri dubioase. Mallovan comandă un gin cu sifon; se surprinse bătînd darabana cu degetele în tejghea, se opri, blonda îi împinse scrumiera cu mucul de țigară înroșit. O propunere bine intenționată — mai bine să fumeze decît să bată darabana. Femeia zîmbi binevoitoare cînd el scoase țigările din buzunar. Negrul zîmbi și el complice, arătînd că pricepuse, și-i dădu foc. Mînă albă, mînă neagră, mînă albă, țipăt de trompete din tonomat. Căldură și fum. Fața sa în oglindă, gata de luptă și încordată, alături fața brună, lată a negrului redevenit apatic, indiferent. Totul constituia un fel de lume interlopă, prietenoasă, puțin demodată, în ciuda instalației Espresso strălucitoare și a mobilierului de plastic, și Mallovan se simțea aproape bine. Nu era exclus ca vizitatorul său nocturn

să treacă pe aici și credea că l-ar recunoaște, deși nu-l văzuse decît foarte neclar la ușa casei Galland.

Lui Mallovan cafeneaua Metropol nu-i era necunoscută: în primii ani de după război fusese adesea aici, cînd mobilele nu erau încă tapisate cu plastic, ci cu un pluș vechi și cîrpit, cînd mai mirosea a cafea proastă și a țigări ieftine, cînd nu exista nici un „Transcontinental", ci doar primele sale articole, scrise noaptea tîrziu, pe măsuțe șubrede de marmură, citite după-amiaza la măsuțe de marmură șubrede. De atunci se mutase în cartierul vilelor și acum avea un birou masiv într-o redacție. Metropolul se schimbase și el — privind retrospectiv, nu-l mai regăsea. Acum Metropolul n-ar mai fi putut fi un punct de plecare.

Un om cu o cicatrice mare pe frunte se apropie de blondă. Vorbea încet, răgușit, aproape cîrîind, într-un limbaj de mahala, și Mallovan nu putea înțelege ce spunea, nu numai fața ci și vocea îi era desfigurată. Îi întinse blondei o cutiuță cu o etichetă înzorzonată. Ea o apucă nerăbdătoare și deșurubă capacul. Ieși la iveală o masă cleioasă cenușie, răspîndind un miros puternic de desiș și de buruieni, de mlaștină și de putregai, care i se transmise imediat și ei. Fata îl privi triumfătoare pe Mallovan. Mirosul era o nouă descoperire pentru ea, o șansă, o posibilitate, care poate ascundea în sine nenumărate posibilități, rîsete și beție, cuvinte ce nu-i fuseseră încă adresate, poate norocul. Fața ei se destinse, deveni aproape copilărească, dar ochii rămîneau duri.

Era pe deplin lămurită. Se aplecă încet, pîndind curioasă, apucă prin fața lui Mallovan mîna tînărului negru și întinse cu buricul arătătorului puțin din masa aceea cenușie pe mîna lui brună. Cel cu cicatricea cîrîi aprobativ. Era un test și ei așteptau încordați să vadă efectul. Negrul își frecă palmele și le ridică spre față. Aspiră mirosul.

La tonomat, începuse să se învîrtească un nou disc. O trompetă cînta dezlănțuită, țipa și din cînd în cînd întrerupea melodia sincopată. De-a lungul cîtorva măsuri, ca speriată de moarte de propria-i libertate, apoi, ca și cum în libertate și în spaimă ar fi dobîndit capacitatea de a se exprima în limba oamenilor, începu să povestească o întîmplare. „Ascultați, oameni buni, povestea trompeta, mi-am pus o mască pentru a nu mai fi recunoscută. Pot să merg alături de mine, să alerg ca o gazelă, să sar ca o antilopă, să mă dau peste cap, pentru că mi-am pus o mască și nimeni nu mă recunoaște."

„Ascultați, oameni buni, spunea și bateria, și-a pus o mască, aleargă ca o gazelă, sare ca o antilopă, ca nimeni să n-o recunoască. Se dă peste cap, peste cap..."

„Peste cap, povestea trompeta, ca să nu-mi recunoască nimeni rănile. Mi-am acoperit rănile, mi-am acoperit frumusețea, mi-am acoperit teama — mi-am pus o mască. Am găsit un sprijin în masca mea. Ascultați, oameni buni, săriți și dansați, pentru că s-a găsit un sprijin..."

— Ei, ei ? îl îmboldi blonda.

Negrul își luă mîinile de pe față.

— Femeie, spuse el, *shocking* [1].

Blonda rîse.

— Se pricepe, zise ea.

„Săriți și dansați, strigau acum toate instrumentele împreună, jubilați și chiuiți întru Domnul, căci s-a găsit un sprijin la gazele și antilope, la strigătul nocturn al elefanților, dincolo de ultima baracă din tablă ondulată, sub poduri, sub pămînt, în pivnițe, la cei loviți. Jubilați și chiuiți întru Domnul, la cei loviți s-a găsit un sprijin."

— Domnișoară, spuse negrul.

Blonda scutură din cap.

— Dacă merge tot așa, devine interesant... Ce se mai pricepe și ăsta ! Domnișoară !

Mallovan se întoarse pe scaunul său. Dacă de acum încolo era vorba s-o ia iar de la capăt — și părea foarte posibil să fie nevoie s-o ia de la capăt ! — premisele nu mai semănau totuși cu cele din primii ani de după război : pe dinafară totul devenise mai bun, în aceeași măsură însă speranțele se împuținaseră. Trebui să recunoască din nou că nici Uzinele Chimice Reunite și nici conturile de la bancă ale lui Karsch nu-l tentau.

Intraseră noi clienți, dar nici unul dintre ei nu semăna cu Galland. Zări însă prin fereastra largă un om întors cu spatele. Recunoscîndu-l brusc, ridică privirea. Omul de afară, a cărui față n-o putea vedea, purta în ciuda caniculei un costum de culoare închisă, ținea în mîna

[1] Nemaipomenit (engl.).

dreaptă pălăria, iar în stînga mănușile și un bastonaș. Oricum, ieșise astăzi fără pardesiu și fără fularul alb de mătase, și totuși avea aerul unuia care chiar dacă nu vine de la o premieră de gală de la operă, vine măcar de la o primire în înalta societate și în loc să ia o mașină, se mai plimbă pe străzi, minunîndu-se pașnic și demn de agitația oamenilor, cum te minunezi de jocul unor copii ce imită nostim comportamentul adulților, fără a înțelege de fapt ce fac. Astfel, prințul Matabé (e puțin propabil să fi existat vreodată un prinț Matabé), venind dintr-o societate princiară (dar nu mai exista nici o societate princiară), privea dincolo de stradă și de case, spre albastrul pur al cerului. Auzea tobe și trompete, fără îndoială se auzeau pînă în stradă, dar nu se întoarse, nu se clinti, și totuși părea în armonie cu această muzică, înțelegea desigur fiecare ton și fiecare măsură, înțelegea : convoiuri de sclavi, galere, prizonieri ; înțelegea : Egiptul, Nilul, Sudanul, Congo, lovituri de bici, torturi ; înțelegea : vrăjitorie, demoni, rituri.

Mallovan aruncă o monedă pe tejghea și alunecă de pe scaunul de bar. Discul din tonomat ajunsese la capăt. În urma sa negrul se mută imediat lîngă fată. Mallovan simțea încă aroma, dar n-o mai lua în seamă, într-atît era de fascinat de imaginea omului din fața ferestrei care, dacă i-ai fi dat crezare lui Rosenthal, era un milionar, iar dacă ai fi crezut-o pe Elke, era doar un compozitor sărac.

Fără a se mai gîndi la asta, Mallovan simți din nou simpatia adîncă și stinghereala ce-l

cuprinseseră în acea noapte pe Wielandstrasse și dintr-o dată în suflet i se insinuă iarăși un simțămînt de armonie cu toate lucrurile și cu toți oamenii, ca și cum, prin simpla prezență a acestui personaj ciudat, lumea și-ar fi reintrat în matca ei firească și ar fi putut să te bucuri de ea fără teamă. Dealtfel nimeni din local nu-l băga în seamă pe Mallovan, care se afla încă în apropierea barului — chiar dacă ar fi stat în cap, nimeni nu l-ar fi remarcat, în orice caz nu s-ar fi scandalizat nimeni.

În momentul în care îl cuprinse sentimentul acela de armonie, în imaginația sa prinse contur și cartierul vilelor, în mijlocul cafenelei Metropol, cu liniștea și pacea lui, cu parcurile însorite, cu fîntîni, cu palate, îndestulat de pîinea albă și frumoasă din Moravia și îmbătat de vinul de Tokai — totul se vădea însă numai în gestul mîinii și în tonul vocii — cartierul vilelor, aflat într-un contrast cras cu galerele, cu barăcile de tablă ondulată, cu coratele negrilor din Harlem, cu muzica aceasta care reîncepea cu un nou disc, și totuși toate acestea formau un întreg, pentru că așa le percepea acum : două puncte depărtate în spațiu, dar contopite în bezna trecutului, ramuri îndepărtate ce porneau însă dintr-o singură rădăcină.

Matabé arăta foarte elegant. Din locul de unde stătea, Mallovan nu-i putea vedea decît ceafa, acoperită de un păr foarte negru, destul de rar, dar tocmai acest păr rar, alături de eleganța discretă a îmbrăcămintei sale, îi dădeau

un aspect curtenitor, cordial, ai fi putut chiar crede că părul s-a rărit doar pentru a nu mai ieşi în evidenţă, pentru a-i atenua caracterul prea accentuat particular, care nu s-ar fi potrivit cu această eleganţă. Dar mai ales impresiona faptul că nu se grăbea, că avea mai mult timp decît îi trebuia, avea timp din belşug.

Voind să iasă din cafenea pentru a vedea în fine faţa ciudatului prinţ, se ciocni în uşă de Elfie Jorytsch. Rămaseră cîteva clipe încurcaţi amîndoi. Fiecare ghicise intenţia celuilalt şi fiecare încercă doar formal să şi-o ascundă. Nu era treaba lui Mallovan să alerge cu pistolul în buzunar, căutînd pe un criminal fugit, dar nici intenţiile care o puseseră pe Elfie pe drumuri nu erau tocmai nevinovate.

Se reculese prima, privi împrejur şi observînd că în cafenea nu mai era nici un loc liber, îl întrebă dacă are timp s-o însoţească.

Mallovan ieşi în stradă. Prinţul Matabé dispăruse însă.

Elfie o luase înainte. Exista, după colţ, o cramă foarte drăguţă şi foarte discretă, spuse ea peste umăr, puteau petrece o jumătate de oră liniştiţi acolo, căci la ora asta n-aveau să întîlnească pe nimeni.

Îl conduse printr-o poartă şi prin curţi vechi, pavate, printr-un labirint din secolele trecute.

Cafeneaua Metropol, mai spuse ea, se află foarte aproape de birourile lui Jorytsch (de unde tocmai venea) şi de aceea intra uneori acolo. Clientela e într-adevăr ciudată, pleava societăţii, străini, turişti, studenţi, nu ştii niciodată cu cine stai, totuşi atmosfera e reconfortantă.

Mallovan mergea alături de ea, îi dădea dreptate condescendent, fiind hotărît să lase lucrurile în voia lor.

E posibil ca ea însăşi să aparţină întrucîtva acestor oameni, spunea Elfie, acestei atmosfere de la Metropol. Nu e greu să te declari solidar cu păcătoşii, cînd nu-ţi lipseşte nimic. Ce părere avea Mallovan ?

Sascha mărturisi că şi el simpatizează cu păcătoşii. Convorbirea rămase ambiguă, vorbe aruncate cu uşurinţă se aşterneau peste şocul provocat de întîlnirea neaşteptată, dar fără a reuşi să ascundă ceva. Mallovan era aproape sigur că ea venise la Metropol cu intenţia de a-l întîlni pe omul cu braţul rănit, despre care-i vorbise, dar al cărui nume nu voise să-l divulge. Îl cunoştea de la balul Filarmonicii, o manifestare ce trecea drept exclusivistă şi era frecventată doar de familiile bogate şi aristocratice din oraş. Balul Filarmonicii şi cafeneaua Metropol aparţineau unor lumi diferite ; un reprezentant al primei pături sociale, care din anumite motive nu voia să fie văzut, putea fi sigur că la Metropol nu va întîlni pe nimeni din lumea lui. Mai era şi braţul rănit — toate aceste împrejurări pledau pentru convingerea că se afla pe urma cea bună.

Urcară o scară veche. Elfie scoase din poşetă o cheie şi deschise cu ea o uşă grea de stejar. Uşa dădea într-o grădină, la nivelul primului etaj, avea patru castani, suprafeţe mici de gazon, bănci de lemn şi mese, în mijloc o fîntînă

secată, păzită de o nimfă de piatră. Două laturi erau formate de ziduri despărțitoare lipsite de ferestre, celelalte două erau protejate de garduri vii înalte, iar în sus, grădina era străjuită împotriva unor priviri indiscrete de frunzișul castanilor.

— Aici a rămas o colină stîncoasă între case, spuse Elfie, și se bea un vin curat... Un vin foarte omenesc, adăugă ea, care nu-ți tulbură mintea.

Se aflau, se vede, deasupra cafenelei Metropol, căci ascultînd cu atenție auzeai bătăile uniforme ale unei muzici foarte ritmate. Aici sus ele veneau ca din străfundurile pămîntului, din adîncimea fîntînii secate, deasupra căreia își ridica protector mîinile nimfa ce asculta întinsă, era ca pulsul ușor al unei artere ascunse adînc sub rădăcinile copacilor, ale căror ramuri se desfășurau larg și puternic deasupra meselor.

Intrară în local, dar nici în spatele tejghelei simple nu se afla nimeni. Elfie deschise cu a doua cheie ușa pivniței și-l rugă pe Mallovan să scoată pahare dintr-un dulap. Aduse o sticlă de vin și se așezară la una dintre mesele de lemn din grădină.

— Localul l-am cumpărat noi, spuse ea pe neașteptate, fără să mai dea și alte explicații.

„De ce nu, se gîndi Mallovan, de ce să nu aibă și Jorytsch o cramă — alții au ziare, studiouri cinematografice, pivnițe." Încet se reculese, își adună amintirile despre plimbarea nocturnă, întoarcerea din zori, întîmplările dimineții, agitația neobișnuită care-l mînase la Metropol și care dura încă.

Peste fața Elfiei, peste trup și peste mîini, peste masă, cădea o rețea de umbre aruncate de castanul de care se rezema. Privirile li se întîlniră și fiecare rezistă privirii celuilalt. O pîlpîire de neliniște, se cîntăreau unul pe celălalt, o încordare rapidă, eschivare în joc, în rutina unui flirt, repetat de sute de ori — deoarece jocul nu se prinse, ea închise repede ochii și cînd îi redeschise nu mai era vorba de flirt. Trecu imediat la atac.

— Cu cine vrei să te bați ? îl întrebă arătînd cu mîna spre buzunarul în care ținea pistolul. Ți-am spus numai că am întîlnit la Metropol pe un om oarecare rănit la un braț, și iată că te și înființezi aici înarmat ca pentru o bătălie. Ar trebui să-ți cumperi un toc de revolver și să-l fixezi la subsuoară, acolo măcar nu se vede așa ca în buzunarul de la haină.

Mallovan își trase scaunul.

— Într-o noapte am fost vizitat nu pe ușă, ci prin fereastra deschisă, spuse el. Locuiesc la parter. M-am ales cu cîteva răni de cuțit, iar musafirul meu cu un umăr rănit — l-am lovit cu scaunul și nu tocmai blînd. De cît timp se afla în odaia mea, nu știu. Sigur că m-a auzit apropiindu-mă. A așteptat pur și simplu pînă ce am intrat. Ar fi putut să fugă, dar n-a făcut-o. A sărit pe fereastră abia după ce ne-am încăierat. Am alergat după el cam un sfert de oră prin parcurile de pe Wielandstrasse, dar l-am pierdut din ochi. L-am văzut mai tîrziu

intrînd într-o casă de pe Sebaldusstrasse. În casa aceasta locuieşte comerciantul Wendt şi o doamnă Elisabeth Galland.

Mallovan o scruta ; cînd rostise numele Galland pleoapele ei tremuraseră.

— Lîngă vila doamnei Schöller, unde locuiesc eu, e casa colonelului Kulka. Se pare că acest colonel a fost atacat tot cu un cuţit, la fel de nemotivat, şi tot noaptea. Colonelul a ştiut şi el de musafirul meu nepoftit. Iar astă-noapte : doi grav răniţi, dintre care unul va muri, locuinţe devastate, automobile, grădini... S-a strecurat ca o fiară din parcul Sebaldus spre oraş.

Se înşela dacă se aşteptase ca ea să se sperie auzind aceste noutăţi. Dincolo de răceala duşmănoasă cu care îl ascultase, nu scînteia decît un sîmbure de curiozitate. Îl privi interogativ.

— Manfred Galland e plecat de trei zile în Italia, spuse el, cel puţin aşa declară mama lui. Celălalt locatar, comerciantul Wendt are un alibi infailibil — e internat în spital. Galland sînt proprietarii unei firme de export.

— Îi cunosc pe amîndoi, spuse Elfie. Pe Manfred şi pe tatăl său.

— Atunci trebuie să ştii, dacă l-ai întîlnit ieri la Metropol.

— Am întîlnit un om rănit la un braţ, spuse ea prudent. Dă-mi o ţigară. Poliţia ştie... ?

— Poliţia nu ştie încă nimic despre asta.

Timp de o clipă nu văzu decît uimire pe faţa ei. Apoi îşi lăsă capul într-o parte.

— Numele meu n-a fost amintit ?

El răspunse negativ.

— Ai vrut să mă cruţi...

Chibritul cu care voise să-i aprindă ţigara se stinsese, aprinse încă unul, ea i-l luă din mînă.

— Ştii că semeni cu acest Manfred Galland, spuse Elfie, şi fizic, deşi el e mai scund decît dumneata şi mai blond. S-ar putea crede că sînteţi fraţi. Azvîrli chibritul. Poate de aceea îl urmăreşti.

— Deci nu urmăresc pe cineva care se află în realitate în Italia ?

— Ah, lasă metodele astea de interogatoriu, răspunse ea supărată. Cel de ieri nu trebuie să fie acelaşi cu cel de astă-noapte. Iar faptul că Manfred ar fi în Italia nu înseamnă nimic în acest context. Gallanzii sînt în pragul falimentului. În asemenea situaţii încerci să salvezi ce se mai poate salva, în primul rînd încerci să cîştigi timp. Nu eşti de găsit pentru creditori, mai întîlneşti pe cîte cineva în localuri ca Metropol şi reapari la timpul potrivit sau dispari definitiv. Asta e foarte normal. Cînd, întîmplător, întîlneşti oameni dintr-ăştia, bineînţeles că nu-i recunoşti. N-ai avut niciodată experienţe penibile cu adevărul ? Eu mai repede mă las prinsă cu minciuna, decît cu adevărul. Sau vrei poate să devii reporter de scandal ? Ar însemna să-ţi încerci norocul pe sume mici. Ai doar şanse mai bune. De ce să te amesteci în treburi care nu te privesc ? Numai pentru că cineva a pus mîna pe cuţit ? Dar cine-ţi garantează că mîine nu vei avea nevoie de acest om ?

Mallovan o privea dintr-o parte — vedea faţa ei drăguţă, expresia uşuratică, dincolo de care se ghicea acum duritate, răceală şi inteligenţă, şi

se gîndea că găsise la Jorytsch mai mult decît un port singur, cum crezuse pînă acum. În ochii ei vînătoarea lui după criminali nu era decît o neînsemnată aventură romantică, care o putea importuna chiar. Ceea ce voise să afle Mallovan părea însă confirmat de indicațiile ei atît de neclare : Galland nu era plecat. Dacă urma sau nu să se întîlnească cu el nu avea nici o importanță, aproape că nu mai credea în această eventualitate.

— Îl socotești capabil de asemenea nebunii ? întrebă Mallovan în treacăt.

— În privința asta știu prea puțin. Acum cîțiva ani era tînăr, era și foarte bogat, foarte dotat, o mare speranță, are cred trei doctorate. Călătorea în străinătate în delegații, ținea referate în fața unor comisii internaționale. Referate a ținut și mai tîrziu, era întotdeauna bine informat despre comerțul internațional, în spatele lui însă firma se dădea peste cap. Îmi amintesc destul de bine de ziua cînd soțul meu a adus știrea că firma Galland e insolvabilă. Asta s-a întîmplat acum patru ani. Un partener străin dăduse faliment și valurile i-au atins și pe ei. Nu s-a întîmplat însă nimic, au dus mai departe corabia care ardea. Cel puțin de patru ori pe an se răspîndea zvonul că sînt pe drojdie. Dar niciodată nu erau la capăt. Sînt ași în materie de crize comerciale. De aceea mi se pare posibil ca mîine să stăm iarăși la aceeași masă cu ei și te-am prevenit.

Golise paharul, îl întinse din nou spre el, apoi spuse pe gînduri :

— În ultimul timp a trăit retras. Se spunea că practică o asceză misterioasă. Bineînțeles că asta nu i-a adus bani.

— Dar poate că i-a dat forța să mai conducă și într-al cincilea an o firmă falimentară și să țină referate despre comerțul internațional, interveni Mallovan. Poate că deficitul ultimului bilanț să-i fi dat ideea de a medita asupra neantului și de a lua coloanele de cifre drept ochiuri în vălul Mayei[1]. Dacă au reușit ei să supraviețuiască patru ani în starea aceasta, să trăiască din minusuri, să jongleze cu datoriile și să încheie contracte cu mîinile goale, nu-i atît de greu s-ajungi la asta.

— Nu face doi bani, spuse Elfie Jorytsch. A fost totuși o realizare impunătoare să reziști timp de patru ani pe un fel de Olandez-zburător[2]. N-am vorbit mult despre asta, totuși am admirat performanța. Nu era tocmai lucru curat.

— Iar în final nervii săi au cedat.

— Posibil, admise Elfie. Nu sîntem gardienii lui.

Mallovan nu era de aceeași părere. Se gîndea la Kulka.

— Cîinii vagabonzi putem să-i ignorăm, pe cei turbați trebuie să-i lichidăm.

Ea își ridică mîinile într-un gest de apărare.

— Să-i lichidăm ! Ce des am auzit expresia asta. Nu-i a bună.

[1] Zeiță-mamă a naturii, în brahmanism. La filozofii idealiști indieni, are sensul de „iluzie".
[2] În opera *Olandezul zburător* de Richard Wagner, o corabie-fantomă.

— Îți asumi dumneata răspunderea pentru ceea ce ar putea să se întîmple la noapte ?

— E datoria poliției să ne apere. Nouă nu ne e îngăduit ceea ce-și poate permite poliția. Se rezemă, fața ei pălise. Ascultă Sascha, știi că-mi placi, nu se poate să nu fi observat, iar acum stăm într-un local pe care l-am cumpărat dintr-o trăsătură de condei, dealtfel din motive sentimentale. Aici m-am îndrăgostit prima dată, copilă fiind, și n-am multe amintiri de care să mă agăț. Asta e una dintre ele. E un locușor unde fac și spun ce vreau. Și-ți mărturisesc : nu mai am atîta considerație față de oameni, încît să mă preocupe lichidarea cîinilor turbați, atît timp cît nu sar la mine. Eu vin de jos de tot. Pînă să ajung la succes, a trebuit să străbat un tunel foarte lung. N-a rămas nimic. Eram frumoasă, puteam plăti cu fața mea, și am plătit. Știu cum arată balustradele podurilor noaptea, am deschis robinete de gaz, am luat otravă — și nu ca să dobîndesc experiență. Nu numai că am vrut să pun punct, am și pus punct. Am fost într-un spital, unde mi-au cîrpit trupul la loc. Am fost într-un spital unde mi-au făcut șocuri electrice. Am lucrat și n-a folosit la nimic. Succesul, cînd a venit, n-a mai însemnat nimic. Am cunoscut cîțiva oameni de valoare și s-au prăpădit toți, fără excepție.

— Măsori după ceea ce ți s-a făcut, nu după ceea ce ai făcut dumneata, replică Mallovan.

— N-am făcut totul pentru a mă ridica din mizeria copilăriei mele ? Pentru ce există lumea ? Ca să fie cucerită ! Poate că nu e mult, dar e singura mea credință. Trebuia să fi crăpat ? O ghicitoare mi-a prezis-o. Dar și să stai pe la colțuri, să agăți bărbați și să te îmbeți n-are nici un rost și ajută tot atît de puțin ca și să urli, să oftezi sau să plîngi în pernă.

— Unde ai găsi un reazem, în caz că ți s-ar întîmpla o catastrofă ca lui Galland ? întrebă Mallovan.

— Unde ? În asemenea cazuri nu există nici un reazem, cel mult un refugiu pregătit din vreme, cît mai e timp. L-am mobilizat pe Renny de mult în direcția asta. Nu navigăm cu o singură barcă ci cu multe.

— Și dacă se scufundă una după alta ?

Elfie ridică paharul, îl lipi de obraz, îl răsuci, bău lacom, băutura putea deveni o primejdie pentru ea.

— N-au decît... rosti ea încet. Eu... Mie nu mi-e frică. Frica nu e decît o comedie ieftină. Chiar și cel care se teme trebuie să moară. La ce bun un reazem ? Aș putea seara să urc pe scenă, din cine știe ce șanț, s-o joc pe Maria Stuart și să rîd în zori, cînd aș fi executată cu adevărat. Comedia cu frica e prea sălbatică ca s-o iau în serios. Privi neliniștită în jur. Știu, spuse ea. Temperatura mea e mai ridicată decît cea normală, la fel pulsul. Pulsul dumitale, Sascha, e mai lent, temperatura ți-e normală, ar trebui să ai cu atît mai puține reticențe și să te temi mai puțin. De ce nu te însori odată cu Uzinele Karsch ? Ți-e teamă că nu-ți pierzi echilibrul ? În această stare de dezechilibru ai putea oricînd să cumperi Agenția de presă la care lucrezi.

— Există alţii care sînt în stare să cumpere Uzinele Karsch sau să le împingă la ruină. N-am ambiţii care să semene cu cele ale lui Galland.

— Modestia, o fi ea o virtute sau mai ştiu eu ce, replică Elfie, un motor însă nu e ; mai degrabă o cătuşă şi nimeni nu s-a smuls din mocirlă trăgînd de propriile-i cătuşe.

— Nici eu nu mă tem !

Încotro îl împingea cu această discuţie şi în acest loc, îi era limpede, dar nimeni n-ar fi putut spune unde socotea ea că sînt limitele acestui joc. Arbitrarul şi libertatea proclamate de Elfie îl lăsau rece, chiar cînd în spatele lor stăteau experienţele unei vieţi agitate, pe care el nu voia s-o dispreţuiască şi de care sigur că nu numai ea era vinovată. Nu se îndoia nici de intensitatea pasiunii ei, dar instinctul ludic şi forţa de a-şi înfrîna pasiunile i se păreau la fel de puternice. Căsătoria cu Jorytsch satisfăcea se vede numai parţial acest instinct şi transforma procesul economic într-un cîmp al aventurilor incontrolabile, contrastînd violent cu vederile lucide din birouri. O credea dealtfel în stare să se retragă la timp din joc, lăsînd admiratori exaltaţi la picioare, fără a le mai da vreo atenţie, ba chiar predicîndu-le morala şi renunţarea cu acelaşi patos cu care acum proslăvea arbitrarul, cînd această atitudine i-ar fi îngăduit să întrevadă vreun folos. Dincolo de acest joc al pasiunilor nu se zăreau însă nici un fel de lucruri care să merite a fi dorite, ci numai jungla pe care, de la aventura nocturnă cu Elke, o regăsea pretutindeni : în cartier, în istorisirile lui Kulka, pe drumul prin oraş, la Metropol, pînă şi în el însuşi, căci purta un pistol în buzunar, iar ideea de a ucide, altfel cu totul străină lui, i se impusese cu necesitate şi revenea mereu.

— Cred că nu te temi, spuse Elfie. Dar un accident de circulaţie ţi se pare suficient ca să vrei să desfiinţezi automobilul. Ai vrea să opreşti viaţa în loc. Asta e fals. Rolul nu ţi se potriveşte. Ai neobişnuit de multă forţă şi inteligenţă. Ai curaj... Mallovan sesiză imediat nuanţa, încerca să-i măgulească orgoliul. Ştii cît poate dobîndi astăzi un om care-şi orientează toată forţa şi toată inteligenţa spre un ţel ? întrebă ea. Totul. Eliberează-te.

— Să dobîndeşti totul precum Galland ?

— Păcat de el, spuse ea deschis, îţi seamănă. Dar, în comparaţie cu lanţurile lui, ale dumitale sînt fire de paianjen. M-am întrebat ca şi dumneata de ce nu s-o fi aranjat din timp. Pînza trebuie să fi fost atît de strînsă, că numai cei doi Galland puteau să conducă afacerile mai departe. Pentru asta trebuia să li se conceadă un minimum de libertate de mişcare. Metoda e cunoscută — opreşte mulsul cînd vine sînge — e o regulă din calendarul ţăranului. Acest minim de libertate trebuie să fi fost capcana în care au căzut. Erau foarte încrezuţi. Bagă de seamă, fereşte-te de această capcană : nu exploata niciodată libertatea de mişcare în afaceri pînă la ultimul centimetru. Altfel ajungi în situaţii în care poţi să-ţi rişti nu numai banii, ci şi capul.

Cu mîna stîngă sfărîmă absentă ţigara aprinsă ; Mallovan îi oferi alta şi ea o aruncă pe a ei fără să ia seama ce face.

— Căutam o masă la Metropol, spuse ea. Galland ne-a văzut şi s-a ridicat, ca şi cum ar fi vrut să fugă. Cred că a amintit de balul de la Filarmonică nu pentru că s-ar fi temut că nu-l recunoşteam, ar fi fost absurd, ci pentru că el însuşi avea nevoie de o amintire ca să se regăsească. La început nu eram pentru Galland decît nişte siluete şi atunci a început să se cramponeze de amintiri, cum te agăţi de balustrada de deasupra unei prăpăstii. Nu a zîmbit, n-a fost politicos, nu ne-a invitat la masa lui.

Elfie uitase între timp că acest Galland era plecat, sau nu mai considera necesar să păstreze aparenţele. O îmboldea ceva către acest Galland, gîndurile ei se întorceau mereu spre el ca atrase de o forţă gravitaţională tot mai mare.

— Se ridicase, fără să se îndepărteze de masă, de parcă ar fi căzut dacă făcea un pas, vorbi Elfie în continuare. Ca şi cum ar fi vrut să se scuze, ne-a spus că s-a rănit. Ar fi trebuit să-l întrebăm cum şi cu ce, dar gura mea era parcă pecetluită, iar Renny... Renny, Dumnezeule, pusese la cale nişte afaceri grozave, era în pasă bună, nu se gîndea decît la un whisky dublu, să fi fost şi femeia în alb de la Berndorf, n-ar fi observat că e stafie, Renny e un copil bun, dacă-i reuşeşte ceva, merge şi în mîini. Balul de la Filarmonică nu-l interesa nici cît negru sub unghie. Galland, rana sa,

nici pe-atît. Uite colo, un fluture, o specie rară, n-am mai văzut în oraş aşa ceva ! Apoi Galland s-a aşezat cu o precauţie exagerată, ca şi cînd s-ar fi temut să nu se murdărească. Ţi-am povestit că avea întotdeauna un aer de curăţenie ? „Un cap extrem de limpede, a spus Renny doar, şi un bun jucător de tenis.“ Se aşezase din nou, nu se mai uita la noi, stătea ca în mijlocul unui morman de gunoi... „Poate o să ia o fată cu el, m-am gîndit, ce ştiu eu ce are de gînd ?“ Întuneric între cele două imagini. Ce-a fost înainte nu ştiu.

— După asta a urmat crima, replică Mallovan.

— Înainte de asta a fost durerea. Pe nimeni nu-l apucă amocul, decît dacă e într-o criză de nebunie, sau dacă a fost chinuit pînă la sînge, îndelung, din plin.

— Cînd a intrat la mine se juca numai.

— Nu se poate să se fi jucat, nu mai e un adolescent, trebuie să aibă vreo treizeci de ani. Se vede că se mai putea controla, totuşi începuse să facă ceea ce nu voia. Elfie strînse pleoapele, ca şi cum pe pietrişul din grădină ar fi apărut ceva ciudat. Îmi amintesc de chipul unei femei, continuă ea, pe care un reporter a fotografiat-o în Italia, după un accident într-o mină. Tocmai scoseseră cadavrul soţului ei. Pe faţă i se citea expresia celei mai adînci dureri pe care am văzut-o vreodată — nici o cută, nici o grimasă — doar faptul că ştia, dar care nu însemna totodată că şi înţelegea. Ca actriţă am încercat atunci să redau această expresie, dar nu era posibil. Nu reuşeam decît

să mă strîmb. Galland, însă, la Metropol, avea această expresie, am revăzut-o la el. Nu știu dacă tînăra italiancă a supraviețuit durerii ei. Poate că și-a pierdut mințile sau poate s-a sinucis. Durerea e ceva căruia nu-i dăm de capăt. Am vorbit mult cu un clovn despre durere. Spunea : „În durerea unei răni se manifestă viața limitată în timp, în durerea sufletului viața veșnică..." O, nu citez decît un clovn. Și acum apari dumneata, Mallovan, în imagine, tot la Metropol, un om care seamănă cu Galland, un om pe care-l pîndește pericolul de a-și irosi șansele, dar care are mîinile încă libere.

Se ridică brusc. Zgomotul bateriei de la Metropol, elanurile și țipetele trompetelor, peste care nimfa lungită lîngă fîntîna ei își întindea zadarnic brațele, se întețise. Elfie asculta fascinată, fața ei se transfigură, liniile deveniră mai moi, mai puțin aspre, ca fața unuia care doarme, care visează, ritmul îi cuprinse trupul și cîteva clipe dădu impresia că va începe să danseze.

— Ce aștepți de la mine ? întrebă Mallovan. Iar în sinea lui se gîndea : „Să mă însor cu Uzinele Karsch ca să dobîndesc forță, influență economică — pentru ce ? Ca să continui ceea ce se pare că nu i-a reușit acestui Galland, care în orice caz era mult mai pregătit decît mine pentru această misiune ? Ce misiune ? Oare ce vrea ? Să aibă Rosenthal dreptate, să existe într-adevăr planuri secrete — sau cel puțin predispoziția pentru astfel de planuri, ale căror urmări nu pot fi prevăzute ? O asemenea ambiție la o femeie ca Elfie ar fi fost oricum

ciudată. Modul în care se lăsase pentru cîteva secunde în voia ritmului de la Metropol părea să fie grăitor."

De fapt, acum era liber să aleagă între a da curs provocării ei și a i se împotrivi. Pe tejghea se afla un telefon. Ce-ar face Elfie dacă el ar chema poliția de aici ? Trecu în spatele tejghelei și ceru legătura cu comisarul Kende. Așteptîndu-l, auzi pașii ei în spatele lui. Elfie rămase în ușă. Lui Kende îi spuse ce aflase — că Manfred Galland nu părăsise orașul. Numele martorei trebuia însă ținut secret... Cînd puse receptorul în furcă știa că iarăși ezitase să meargă pînă la capăt. La începutul convorbirii era hotărît să pronunțe numele Jorytsch. De ce n-o făcuse ? Doar nu se temea să meargă pînă la capăt.

În momentul în care se apropie de ea, Elfie își încrucișă mîinile pe piept. Dacă voia să-și ia rămas bun, nu putea s-o facă decît prin cuvinte, sau s-o îmbrățișeze și s-o sărute. Cuprins brusc de o furie crescîndă o apucă de braț.

— Mergi cu mine la poliție, spuse el. Trebuie să depui acum mărturie.

Elfie nu se feri, dar nici nu încuviință.

— Discuția rămîne deschisă, spuse ea.

Șovăind, Mallovan îi eliberă brațul. De cînd se cunoșteau, se jucau unul cu altul, se apropiau și se îndepărtau din nou în clipele hotărîtoare. Aproape uitase că nu era decît un joc. Mai era însă joc ? Fața ei era lîngă a lui. Un zîmbet schițat doar, o ușoară curbură a buzelor puteau însemna batjocură dar și teamă.

Ridică mîna, o duse pînă lîngă fața ei dar nu-i atinse obrazul. Ochii femeii se îngustară. Mallovan se desprinse, se îndreptă încet spre ieșire, coborî primele trepte la pas, apoi, dintr-o singură săritură, fu în curte.

Ajuns în stradă opri un taxi și se îndreptă spre biroul lui Kende.

11

DOAMNA MAYER-STERNBERG zăbovi multă vreme la intersecție și porni abia cînd vînzătorul de la chioșcul de ziare se sesiză și o întrebă dacă nu cumva are nevoie de ajutor. Traversă în grabă, deși stopul indica atunci „Atenție", automobilele porneau motoarele, iar polițistul fluierase. Ajunsă pe celălalt trotuar se opri din nou, sprijinindu-se în baston și strîngînd cu amîndouă mîinile poșetuța ponosită, ca pe o amuletă dătătoare de puteri, care s-o apere de primejdii la ora circulației intense de seară, mai ales de stridența, de lipsa de decență, de roșul care zvîcnea în becuri, în vitrine și în reclamele luminoase. Coloanele de automobile porniră, caroseriile se cabrară puțin, ca niște trupuri de cai ce se pregătesc să sară, dar ea nu putea să-și fixeze imaginea ; ori de cîte ori i se părea că vede ceva clar, totul se topea din fața ochilor ei, dispărea.

Fețe necunoscute dănțuiau ca un roi de musculițe, avînd boarea ușoară a serii în păr și

reflexul reclamelor colorate în ochi. Roiurile se risipeau, se strîngeau iar laolaltă, luminile din spatele lor se topeau în fața ochilor, ca niște pete pe un geam ud, figurile se dispersau, vedea doar contururi neclare, cenușii, pe fondul luminos al vitrinelor. Înainta pipăind prevăzătoare cu bastonul.

Purta o rochie neagră, iar pe cap avea un șal subțire. Părul alb se străvedea prin țesătura rară. Nu se mai bizuia pe picioare — cînd mergea încet, se clătina, iar cînd se grăbea, picioarele o luau în lături și nu nimereau locul unde voia să calce. Totodată, ținut prea departe, bastonul nu-i oferea însă nici un sprijin. Înainta încet, cu mișcări dezordonate, uneori contrarii, cînd piciorul drept se deplasa lateral, iar umărul drept se trăgea în același timp înapoi. Ridica apoi bastonul ca într-o luptă cu un dușman nevăzut. Trecătorii o priveau ca și cum n-ar fi fost tocmai întreagă la minte. Părea dezorientată, zăpăcită, ca un șoarece căruia i s-a astupat gaura pe unde se putea strecura.

Mergea pe lîngă vitrine cu geamantane și pălării, mantouri și costume, poșete și umbrele, servicii de ceramică și rufărie pentru femei tinere. Zăbovea îndelung în fața lor, privirile ei treceau pe lîngă mărfurile expuse. Cătă spre reclama luminoasă a unei firme de automobile, și peste ea spre cerul nopții. Uneori se crispa din cauza zgomotelor, dar nu întorcea capul să vadă de unde vin ; din cînd în cînd bolborosea cîteva cuvinte și ridica iarăși bastonul.

„...e prea mult."
„Nici măcar pe trepte..."
„Acum mă duc și eu."

Era prea mult pentru ea — dar fusese învățată că trebuie să încerce mereu a înțelege totul și dacă-și dădea osteneala, înțelegea aproape totul, atît că nu-și mai putea aduna gîndurile și astfel nici faptul că înțelegea nu-i mai ajuta. Repeta doar : „Nici măcar pe trepte..."

Nu cu datoriile începuse, acestea veniseră mai tîrziu, cu fuga fiicei lor Beatrix începuse. Într-o dimineață trebuiseră s-o ia de la poliție pentru că fusese găsită într-un local obscur, fără legitimație, iar după două zile dispăruse din nou. Se întorsese abia după cîteva luni, rămăsese o vreme și plecase din nou... „Lăsați-mă să plec, mă înăbuș !" Studiase muzica la Salzburg, primise un rol într-un film care nu fusese turnat niciodată, hoinărise prin Paris, Bruxelles, Genova, se întorsese în zdrențe și înfometată, începuse prin a fi vînzătoare într-un magazin de încălțăminte și, simpatizînd cu ideologii radicale, părăsise iarăși totul, se logodise cu un alcoolic, își șantajase părinții cu încercări de sinucidere pentru a stoarce bani de la ei, ca să întemeieze un teatru într-o pivniță, unde urma să monteze piese revoluționare împreună cu alcoolicul ei, simțise spaima cea mare și își găsise refugiu într-o mînăstire. După numai două săptămîni, însă, instinctul ei bolnăvicios de a vagabonda o cuprinsese din nou. Mayer-Sternberg îi vorbise despre crizele ce amenințau să-l distrugă treptat, la care Beatrix

se mulțumise să dea din cap : toate drumurile duceau într-acolo. E totuna pe care din ele mergi, spusese ea.

„Dar, Beatrix, nu ești întreagă la minte ! Niciodată, niciodată, auzi, nici în cele mai disperate situații nu trebuie să vorbești așa. Nici în nenorocire n-ai voie să-ți pierzi rușinea !"

După un timp nu mai puteai să-i dovedești că e nebună de-a binelea. Ce să-i mai zici, față de drumul îngrozitor pe care-l luase, față de falimentul grotesc al unei vieți morale ireproșabile pe care o dusese în casa părintească, ce cuvinte aspre să-i mai spui, cînd trecuse peste orice limite, ajungînd pe drumuri, aruncîndu-se de gîtul primului venit care oprea mașina și o lua cu el ? Ce să facă ? Să se roage în genunchi într-un colț, să adune și asta la cifrele reprezentînd deficitul, să scrie scrisori destinate a rămîne fără răspuns, fiindcă familia Mayer-Sternberg era pierdută ? Și totuși Beatrix se întorcea iar și iar și se așeza plîngînd pe treptele de la intrare.

Acestea fuseseră cele mai grele și totodată cele mai frumoase ore din viața bătrînei perechi Mayer-Sternberg, cînd seara, după căderea întunericului, pe treptele verandei se auzea din nou plînsul ușor, fantomatic. Atunci stingeau toate luminile și deschideau încet ușa. Uneori dura destul de mult pînă ce îndrăzneau să iasă și, muți și misterioși, s-o ducă în cămăruța ei cu perdelele lăsate, ca și cum ar fi transportat lucruri furate sau de contrabandă.

Dar Beatrix nu era aici, nu puteai să trăiești din bunuri furate și cînd avea să se întoarcă,

probabil că n-aveau să mai existe nici un fel de trepte. De la Beatrix nu te puteai aştepta la nici un ajutor.

Într-o vitrină erau acordeoane, ghitare, mandoline, flaute, saxofoane, lîngă ele se înălţau teancuri de note. O agenţie îşi oferea serviciile : „Călătoriţi !" Era ca şi cum în spatele acestui cuvînt s-ar fi aflat un înţeles secret, dar ea nu-l descoperea. Continuă să meargă, văzu cravate şi cămăşi, ciorapi şi şepci, crătiţi şi parfumuri, aparate de radio, cărţi de joc, creioane, jucării, se întoarse însă din nou la vitrina agenţiei de voiaj. „Călătoriţi !"

Lumea era expusă în vitrină : se vedeau turnuri de catedrale gotice, valea Senei, zgîrie norii din Manhattan, coastele stîncoase ale Mediteranei, spanioloaice cu cape dantelate, un grup de trei palmieri — ca într-o carte cu poze pentru copii. Le vedea şi totuşi nu le vedea, era prea mult în ea : plîns, neîncredere, teamă, disperare, totul de-a valma, întrepătrunzîndu-se în valuri, Beatrix şi toată viaţa ei, copilăria, tinereţea, căsnicia, noaptea trecută, ziua care se scursese, teama de viitor, şi iarăşi speranţa, credinţa într-o minune şi — pentru că toate se înălţau şi se roteau deodată — se afla parcă într-un vîrtej, nu mai simţea nimic, lumea din jurul ei era o grămadă neînsufleţită de moloz, peste care se strecurau lumini fantomatice, iar grupul de palmieri nu era decît o bucată de hîrtie colorată, ieşind în evidenţă din moloz. Vedea un vapor străbătînd o mare foarte albastră, vedea Acropole şi un fiord norvegian, publicul la o reprezentaţie de gală la Scala din

Milano — pentru cine însă, pentru numele lui Dumnezeu, erau toate acestea ?

— Pe mine nu mă mai mişcă, spuse ea.

Cunoştea bine multe dintre acestea. Parisul şi Scala şi Acropole. Călătoriseră adesea, avuseseră mulţi prieteni, politicieni de frunte, artişti renumiţi, directori generali şi consilieri bancari, cîntăreţi şi actori, editori, regizori. Oamenii aceştia dispăruseră, emigraseră, sărăciseră, muriseră sau se înstrăinaseră. Amintirea lor semăna cu o casă părăsită : există încă, dar nu mai e locuibilă. Puţini rămăseseră. Îşi aminti de un conte, pe vremuri un strălucit om de lume, care trăia acum singur într-o locuinţă prea mare din oraş. Primea pe oricine venea la el extrem de politicos, numea însă pe fiecare cu alt nume şi amuţea dacă încercai să-l ajuţi a-şi aminti. Vieţuia singuratic, după ce i se luase memoria, la o margine a întunericului în care alţii dispăruseră de mult şi ar fi fost complet lipsit de sens să-l mai vizitezi.

În altă parte din provincia anilor trăia scriitorul care dădea dreptate tuturor : criticilor binevoitori cînd îl lăudau, ca şi celor nefavorabili, cînd îl înjurau, femeii de serviciu, cînd spărgea o vază, fiului său, care voia să divorţeze, şi soţiei acestuia, care se împotrivea. Trăia, dar prin el putea trece orice. Cine voia să-l lovească izbea peretele din spatele său, iar cine voia să-l sărute nu îmbrăţişa decît golul. Pentru perechea Mayer-Sternberg nu mai avea de ani de zile decît un zîmbet blînd.

Rămîneau douăzeci de ani de prietenie cu o doamnă pe nume Marie-Louise, care trăia la

o moșie în Stiria, făcea conversație cu abatele unei mînăstiri din apropiere, colecționa cîntece populare și purta pălării ciudate. Firește, moșia aparținea de mult copiilor și nepoților viguroși, care îi luaseră proprietatea și o răsfățau acum.

Recapitulă pentru a cincizecea oară lista cunoștințelor, dar nimeni nu le putea fi de ajutor. Existau pe lume crătiți și automobile, locomotive și mănuși, dar dincolo de obiectele de uz zilnic nu exista nimic de care să te poți agăța. Nu mai aveau putere pentru noi prietenii, pentru noi relații. Îi interesau mult prea mult aspectele discrete, liniștite ale unei vieți retrase, pentru a mai face planuri de a se apropia de niște oameni mai tineri, ce li se păreau prea zgomotoși, egoiști și nechibzuiți. Lupta vieții cerea la fiecare pas atitudini ce li se păreau deplasate, nepotrivite pentru vîrsta lor. Se rușinau de imperfecțiunea acestei lumi, în care nu fuseseră în stare să schimbe nimic, nici prin dragoste și entuziasm, nici prin viclenie.

Se rușinau să mai aștepte iar în anticamere, să depindă din nou de greșelile unora mai tineri, tînjeau după puțină noblețe și astfel se însinguraseră, devenind surzi față de tumultul lumii, nedorind să repete vechi erori și rămăseseră totuși prinși în plasa de erori. Nu voiseră ca alții să le dicteze iluziile, niște iluzii pe care le mai puteau nutri, preferau să și le aleagă ei singuri, iluzii mai gingașe, mai delicate, pe care să le poată preface în realitate, cu forța inimii lor — iar la capătul acestor eforturi stătea execuția. Dar ca și cum aceasta n-ar fi fost de ajuns pentru a le dovedi neputința, izbucniseră catastrofe cărora nu le puteau rezista nici măcar cîteva zile.

„E prea mult“, se gîndi, dar singurul sentiment de care se mai simțea capabilă fu o ușoară spaimă provocată de răceala propriei indiferențe. Se născuse în acest oraș, îl iubise. Mai înainte, cînd se gîndea doar la numele orașului, auzea răsunînd simfonii clasice, vedea lumina blîndă, umbra fină printre flori și era fericită. Acum, abia dacă mai putea să-și reprezinte toate acestea. Azi plutea printre epave, singura muzică pe care o auzea era ciocănitul bastonului ei pe asfalt, larma și zgomotul mașinilor printre resturi de mărfuri și de hîrtii cu inscripții multicolore. O noapte blîndă de vară se lăsa peste dealurile line, dar ea nu simțea nimic, vîntul risipea cerul și lumina stelelor peste case, la un loc cu praful, în prăpăstiile străzilor, unde se stingeau în murdăria luminilor stridente din City. Bărbați, femei, braț la braț — ce-o interesa pe ea !

„Îi înțeleg pe toți, se gîndea, dar nu-mi folosește, s-a isprăvit ! N-are nici un rost să mai caut explicații. Sînt singură într-o casă care nu-mi aparține. Și toate aceste lucruri, vechiturile montate în aur, rochii, încălțăminte, ce să fac cu ele ? Ce am eu comun cu aceste făpturi care știu să înalțe case, să facă socoteli, să croiască rochii de bal ? Ce am eu cu mașinile ? Cîinele acela îmi e la fel de străin ca și cel care-l duce de zgardă. La picioa-

rele cui să mă arunc cerșind ajutor ? Nu mai pot s-o iau de la capăt."

Muzica, dacă nici muzica nu-i mai ajuta !...

Privi bănuitoare în lungul străzii. Se temea de propriile ei gînduri, de tot ce vedea și auzea. Se întreba chiar dacă mai trăia, dacă asta se mai putea numi viață. Tot ce vedea era întunecat. Pipăi cu bastonul colțul unei case. Simți tencuiala, piatra grosolană, zgrunțuroasă, solidă. Ar fi răsuflat ușurată dacă bastonul ar fi trecut prin zid, ca dovadă că nu mai exista nici un zid adevărat.

Auzise mai demult de aziluri pentru cei lipsiți de adăpost. Mai existau oare astfel de aziluri, mai erau ele folosite ? Dar ea nu era numai fără adăpost, situația ei era mult mai gravă. Rezemată în baston, sta și chibzuia. Să se întoarcă în Sebaldusstrasse nu voia. Vecinii veneau s-o consoleze, chiriașii, cîți mai rămăseseră, vorbeau de speranță. Cel puțin aici, pe strada asta umblată, n-o cunoștea nimeni. Aici, între umbre și moloz, putea să vorbească încet cu ea însăși — nimeni nu asculta ce spunea. Aici putea să mai vadă o dată cum, după moartea ei, viața se va scurge înainte, ciudat de importantă și de lipsită de însemnătate, inteligibilă și totodată ininteligibilă. Pășind mai departe i se păru că cineva merge în spatele ei și se întoarse, dar nu văzu decît fețe străine, oameni care nu-i dădeau atenție.

Știa o biserică în apropiere și se îndreptă cu pași mărunți într-acolo. Aerul i se părea străbătut de un fîlfîit de aripi, aproape neauzit, perceptibil doar ca o boare, în fața căreia

însă trecătorii se retrăgeau ca din întîmplare, astfel că în jurul ei era acum destul loc. Intră în biserică și îngenunche foarte aproape de altar. Larma străzii rămăsese undeva în urmă. Boarea aceea care o înconjura o făcea să tremure ; își ținea privirea plecată, o ridică apoi spre altarul unde era păstrat chivotul, spre cei doi îngeri cu trupuri omenești frumoase, înfășurate în veșminte aurite. Nici cea mai neînsemnată mîngîiere, nici cea mai slabă speranță nu iradia de la ei. Alături era statuia unui sfînt cu privirile îndreptate spre cer. Și el era străin și rece. Tremura acum de frig, nu era însă numai răcoarea bisericii, care o făcea să tremure, frigul era în ea și sufla înspre ea de la niște urmăritori nevăzuți care o ajunseseră, în sfîrșit, aici.

Se simți îndemnată să privească în sus, peste altar. Acolo atîrna imensul tablou înfățișînd răstignirea, rana din coastă se putea vedea mare și clară. La fel de clar vedea în fața ochilor imaginea soțului ei, așa cum îl găsise. Numai fața era altfel. Nu, nu așa arată muribunzii, fața lor nu e atît de blîndă, de caldă, de vie, ca a celui crucificat — nu, sînt parcă înghețați, acoperiți de zăpadă, fața lor zace parcă în viscolul întunecat. Privirea se stinge sub zăpadă, pîlpîie, pentru o secundă, cînd îi chemi pe nume, și se pierde de îndată, la prima suflare a slăbiciunii, a pierderii cunoștinței, o adiere ușoară împotriva unei furtuni.

Ea însăși simțea răceala ca o durere ușor arzătoare în toate mădularele ; răceala urca de-a lungul șirei spinării ca o apă înghețată

a unui fluviu crescînd, în care se îneca ; răceala îi năvălise pe buze și pe obraji și-și pipăia tîmplele cu degete aproape insensibile. Se gîndea. Oare cît timp se va mai putea gîndi. Îngheța. Era cumva ceasul în care îi murea soțul ? Nu era datoria ei să-l rețină, să-l cuprindă cu toată forța ființei sale, să ducă ea lupta cu moartea, moartea ce se întindea spre el, s-o facă să se retragă încet, s-o pună pe fugă ? „Am încercat doar, se gîndi, dar nu am reușit. Cu ani în urmă, la primul infarct mi-a reușit încă, l-am ținut de mîini, forța din corpul meu s-a scurs într-al lui, ca în trupul unui copil, de data asta însă totul a fost în zadar și mai grav era că știam. Un timp l-am mai susținut ; cred că era către seară cînd n-am mai putut, nu mai știu. L-am abandonat. Nu și-a mai recăpătat cunoștința. Surorile m-au scos din cameră, am așteptat afară. «Noaptea asta va rezista, mi-au spus ele, a primit sînge și întăritoare, duceți-vă liniștită acasă.» Va muri, m-am gîndit eu, sfîrșitul e inevitabil. N-am alungat gîndul îngrozitor că va muri."

Își ținu respirația pentru a se concentra. Cu ochii închiși, evocă în minte chipul soțului ei și acesta îi apăru la o distanță mică, totuși greu de apreciat. Cu o precauție inimaginabilă, ca și cum ar fi fost alcătuit din cenușă și s-ar fi putut risipi sub o suflare, îl trase mai aproape de ea. Forța ei se dovedi iarăși prea slabă. Imaginea se descompuse. „Va muri", se gîndi bătrîna.

Îngerii, sfinții, Dumnezeu însuși întruchipat de cel răstignit pe cruce n-o consolau. Toată

viața se crezuse cucernică... Desigur nu se așteptase ca rugile să fie auzite nemijlocit, dar se simțise întotdeauna întărită în credința ei. Acum indiferența lua locul religiei. Nu mai e nimic de mărturisit. În vecinătatea morții, într-o oră în care alții se pot refugia în credința copilăriei, frîngîndu-și mîinile, sperînd încă o dată îndurare și mîntuire și încredințîndu-se pentru orice eventualitate cerului, sufletul ei șovăia și-și lepăda credința. „Nici măcar Fiului său nu i-a ajutat și l-a lăsat să moară pe cruce, atunci de ce să-mi ajute mie ?"

Nu, nu mai era nimic, nici oameni, nici lucruri, nici Dumnezeu, doar răceala, și ea creștea ca încremenirea înghețată a morții în care se scufunda de vie. Cupola bisericii nu se mai vedea, se pierdea în fum și în nori. Auzi un zgomot ca de cascadă și clătină fără voie capul. „Nici un ajutor, de nicăieri", își spuse ea și deodată îi veni în minte gîndul că ar trebui să-și jertfească propria-i viață pentru a o salva pe a lui. Nu mai știa însă dacă era trează sau visa. Se ridică încet, cu mișcări greoaie. Ieși din bancă, bastonul îi scăpă, căzu în genunchi, se ridică din nou, se prăbuși iarăși. Dar această cădere nu era doar slăbiciune, ușurare ; un val de teamă necunoscută o năpădi, prevestind valul următor, și mai înalt, și mai rece. Mai văzu ca într-o străfulgerare șirurile băncilor de lemn, soclurile coloanelor, lumînările, grilajul altarului și umbra acestuia pe pardoseală, iar sus, deasupra ei, candela cu lumina veșnică. Apoi sosi al doilea val al panicii, vru să strige, dar nu izbuti să scoată nici

un sunet, numai gura se deschise, încercă în zadar să respire, mîinile i se zbăteau, fruntea i se izbi de podea, fu trasă în sus și mînată ca de diavoli prin biserică. Nu mai avea aer, nu putea să țipe. Își înfipse unghiile în obraji, ca și cum ar fi trebuit să smulgă strigătul din ea, se învîrti în jurul propriei axe, iar biserica se învîrti cu ea, oamenii apărură și pieriră iarăși, valuri de lumină și de negură se întrepătrundeau, o furtună prăvăli peste ea nori din cupolă, rafale de ploaie o izbiră în față și flăcări se năpustiră asupră-i. Sări, pierdu pămîntul de sub picioare și se prăbuși cu brațele desfăcute într-un abis. Nu mai era nici o biserică, nimic, numai această prăbușire, această cădere tot mai accelerată, însoțită de un vuiet și de un bîzîit tot mai puternice, de care nu-și dădea seama dacă le aude sau doar le simte, căci nu era numai un vîjîit, ci în același timp și o durere care o pătrundea atît de ascuțit și de intens, de parcă trupul i s-ar fi transformat în sticlă ce nu se putea mișca, nu se putea îndoi, nu putea respira, în care sîngele nu mai curgea și care trebuia totuși să se miște, să se îndoaie ; în vuietul și în bîzîitul acesta ce creșteau, în tunetul acesta înalt, ascuțit, se încovoie și se contorsionă, se frînse în mii de bucăți ; percepu liniștea care urmă și abia pe trepte își dădu seama că de fapt nu era liniște, ci un țipăt ce umplea întreaga biserică, pînă la cupolă. Ea însăși era cea care striga. Răsuflă din nou. Auzea țipătul, dar nu ca venind din lăuntrul ei, ci ca și cum ar fi strigat altcineva, departe de ea.

Un preot tînăr, slăbuț o ridică și o duse în sacristie, pe femeia care se clătina pe picioare. Un invalid, un olog puse între timp în mișcare cîteva femei mai în vîrstă. Preotul îi goli cu grijă poșetuța și găsi într-o agendă numele, adresa și numărul de telefon. Scrise pe o bucățică de hîrtie acest număr și numărul unui doctor cunoscut și-l trimise pe ajutorul său olog să telefoneze.

Doamna Mayer-Sternberg plîngea. Un tremur convulsiv îi străbătea trupul. Tot așa îi era și plînsul : ca și cum convulsiile ar fi smuls și dus cu ele niște bolovani colțuroși. Preotul îngenunche și începu să se roage monoton, fără întrerupere. Era o încercare de exorcism. Vocea lui nu se ridica atunci cînd ea începea să țipe și nu cobora cînd sughițurile conteneau. Murmura neîncetat numele Celui de sus, căutînd s-o liniștească, s-o potolească, fără mînie și fără teamă.

După un sfert de oră sosi doctorul. Preotul îl lăsă cu bătrîna, îngenunche pe treptele altarului și continuă să se roage.

— I-am făcut o injecție, spuse medicul, rechemîndu-l. Era absolut necesar. Inima se zbătea de parcă voia să se smulgă de la locul ei.

Doamna Mayer-Sternberg, care continua să plîngă zăcînd pe o bancă, însă mai liniștită sub influența calmantului, îl auzea vorbind, dar tot ce se petrecea avea loc ca într-o lume străină. Sunetul vocii ei fusese sunetul unei voci străine și răspunsul pe care-l provocase acest strigăt era de asemenea străin. În ultimii

ani cerșise de atîtea ori în zadar ajutor de la oameni, că nu mai credea în acest ajutor. Nu exista nicăieri nici un fel de ajutor. Ar fi fost mai bine s-o lase să moară. Acum simțea însă medicamentul în vine, un sentiment de fericire îi năpădea încet întregul corp și-l încălzea, alungînd durerea și încrîncenarea ca o vorbă bună spusă unui copil. Îi lua lumii răutatea, dar nu și înfățișarea străină, o făcea numai miraculoasă, de vis.

Ca un vis fuseseră și rugăciunile preotului, ca într-un vis îi apăreau fețele oamenilor ce se aplecau asupră-i. Zăcea ca într-o prăpastie adîncă, în niște munți necunoscuți ; ghețarii erau încă alături, gheața, înghețul, întunericul și frigul. Se prăbușise. Acum zăcea și lăsa totul în voia sorții. Cei care s-au prăbușit nu mai au nimic de făcut, alții hotărăsc ce e bun și ce e rău. Cei prăbușiți nu mai au de luptat. Ei pot să plîngă și să urle. Pot să doarmă.

Ca într-un vis, deasupra ei apăru chipul unei fete, un cap de copil, copleșit parcă de o revărsare de păr negru. Fata îngăima cuvinte izolate, într-o limbă pe care n-o înțelegea. Apoi chipul dispăru, se retrase, se auziră pași, tumult, un zgomot înfundat, ca și cum s-ar fi dansat. Fata apăru din nou aplecîndu-se deasupra ei.

Doamna Mayer-Sternberg o recunoscu acum. „Angelina, își spuse ea, fata din Italia, care a locuit la noi. A venit să mă ia de aici. Vrea să-mi ajute.“ Pipăi încet brațul fetei, pînă îi simți revărsarea de păr negru. Mîna ei zăbovi puțin și apucă neajutorată și stîngace buclele.

Fata își lipi capul de fața ei, o înconjură cu mîngîieri și cu vorbe alintătoare. Lîngă ea apăru făptura unui uriaș : era americanul, Allan din Detroit, care locuise de asemeni în casa lor. Ce se întîmplase cu ei ? Se îndrăgostiseră unul de altul — de ce nu ? Dar fețele lor tinere, dragostea lor și grija pentru ea erau tot ce-i putea fi mai străin.

Allan din Detroit o luă pe doamna Mayer-Sternberg cu grijă în brațe și o scoase din sacristie. Mai văzu o dată rotindu-se, ridicîndu-se și dispărînd fața preotului, a medicului și deasupra lor cupola bisericii. Se simțea ca un copil la pieptul uriașului. „Înapoi, se gîndi ea — mă întorc în casa ipotecată, care va fi scoasă în vînzare, între mobilele ce vor fi scoase la licitație, în casa goală, în grădina cufundată în noapte, înconjurată de țipete. Sînt calmă, se mai gîndi ea, mi s-a făcut o injecție, viața merge mai departe.“

12

PROFESORUL WALDHAUSER îl întîmpină pe Mallovan chiar în ușa atelierului său și-l copleși numaidecît cu un șuvoi de cuvinte. Îi strînse mîna vorbind fără pauză, apoi îl duse pînă la un scaun și-l obligă să se așeze. Împinse spre el o tavă cu cafea și cu cești și turnă.

— Dragul meu, scumpul meu, iartă-mă că te-am chemat. Nu m-am simțit în stare să te aștept la doamna Schöller, dar trebuie să stăm

de vorbă, căci de azi-dimineață am auzit o mulțime de vești, bîrfeli și zvonuri îngrozitoare... Aici profesorul se opri, făcu o pauză pentru a accentua cuvîntul următor, evidențiindu-l în același timp, prin faptul că-l rosti silabă cu silabă — ne-mai-a-u-zi-te. Pur și simplu de nedescris. Nici nu pot să ți le repet. Ar trebui să ne înarmăm ca pe vremea războiului țărănesc[1] cu ciomege și cu coase pentru a înfrînge zvonul. Știu că ești mereu plecat, așa cum o cere profesiunea dumitale. Trebuie să fii obosit și de aceea m-am gîndit că o cafea ar fi binevenită, chiar la ora asta tîrzie. Nu se poate nega, doamna Zink are o pricepere deosebită în a umbla cu otrăvuri de toate soiurile, o cunoști doar, nu trebuie să-ți povestesc pe larg, și astfel a învățat într-o oarecare măsură să facă și cafea. Dar, te rog, servește-te !

Aduse o casetă din lemn băițuit și o puse în fața lui Mallovan. Era plină cu cele mai variate sorturi de țigarete, țigări de foi și tutun de pipă.

— Ești singurul om din împrejurimi de la care pot să sper că judecă limpede și nimic nu e mai necesar ca o gîndire lucidă, ca o trezire deplină, dacă nu vrem să ne rătăcim într-un mod înspăimîntător în întunericul acestui zvon...

Într-adevăr — ar fi vrut să spună Mallovan — mă simt obosit, sînt de opt ore pe drum, scrisoarea pe care am găsit-o acasă m-a sur-

[1] Se referă la războiul țărănesc german din 1524—1525.

prins, port un pistol la mine — dar profesorul Waldhauser ridică mîna și nu-l lăsă să deschidă gura.

— Știrea despre această monstruozitate, spuse bătrînul profesor, s-a răspîndit prin cartierul nostru cu o viteză care te face să te îndoiești de necesitatea inventării telefonului. În același timp, a fost colportat zvonul că ești căutat, da, dumneata, și poți vedea din asta cît de absurd se comportă oamenii în tendința lor adînc înrădăcinată de a-i bănui pe alții. Nu e numai bănuiala — măcar de-ar fi fost doar atîta ! Cel bănuitor din fire observă, judecă, sondează, dar același om care azi încă îți mai acordă încrederea absolută, va asculta mîine orice idioțenie, oricît de absurdă. În loc să se arate îngroziți cînd văd că un om de onoare e demascat ca fiind un netrebnic, încearcă o satisfacție profundă, își strigă știrea unii altora pe stradă, ca și cum ar fi vestea despre victoriile unei armate în ofensivă. Și nu numai asta ! Pe la prînz, zvonul acesta fusese spulberat și cu același zel era colportat următorul : de data asta cel acuzat era Manfred Galland. O, te rog, lasă-mă să spun tot ce am de spus. Sînt pe deplin convins că dumneata n-ai contribuit în nici un chip la nașterea acestui zvon, el circulă însă și trebuie făcut totul pentru a-l dezminți. Ai fost citat ca martor împotriva lui Galland. Acum trebuie să intervii pentru el.

Waldhauser îl privi implorator ; presupunea pur și simplu că un om cumsecade și cu judecată n-ar putea să aibă o altă părere decît

el însuși despre cazul Galland și vorbise cu atîta înflăcărare, încît a-l contrazice ar fi echivalat acum cu o jignire.

— În ce-l privește pe Galland, spuse Mallovan, trebuie să constat mai întîi că nici nu-l cunosc.

Waldhauser își însuși rapid argumentul.

— Nici nu-l cunoști ! strigă el. Asta-i grozav ! Dumneata nu-l cunoști și tot dumneata să-l fi acuzat !

— Nu-l cunosc, doar dacă nu cumva este domnul care m-a onorat la o oră tîrzie cu o scurtă vizită și cu cîteva lovituri de cuțit în braț, pe care l-am urmărit un sfert de oră pînă cînd a sărit din parc în stradă și a intrat în casa Wendt-Galland.

— Și dacă nu era el ! ripostă Waldhauser fără să arate vreo urmă de surpriză. Nu poate fi decît o eroare, pentru că Manfred Galland se află în momentul de față în străinătate.

Presupunerea asta era infirmată de depoziția Elfiei Jorytsch, iar Mallovan comunicase știrea poliției. Waldhauser nu se lăsă însă întrerupt.

— O să mă întrebi, pe bună dreptate : unde ? Ei, azi, din păcate, nu mai scriem anul de grație 1910. Atunci te duceai la Roma, la Florența, sau la Neapole. Azi nu mai ai o destinație, ci o rută. Dar faptul că se află în Italia este neîndoielnic, a spus-o maică-sa. Dacă nu mai credem pe nimeni, adăugă el precipitat, n-o să ne mai creadă nici pe noi nimeni. Nu e nici un atom de rațiune în ideea că Galland ar fi putut să-l omoare pe bătrînul Mayer-Sternberg. De

ce ar fi făcut-o, de ce tocmai el ? Nu pot să admit ca adevărat ceea ce e absurd.

— Nu putem exclude posibilitatea unei dereglări psihice, spuse Mallovan, exprimînd prudent ceea ce profesorul nu voia să creadă.

Waldhauser tresări imediat.

— De cînd își pregătesc nebunii ca alibi o călătorie în Italia, înainte de a comite fapta ? întrebă el. Nu, aceste presupuneri nu rezistă. Îl cunosc de cînd era copil, sîntem doar aproape vecini. Lonny a fost prietenă cu el și eu însumi l-aș fi acceptat cu brațele deschise ca ginere. Și de ce nu ? Un om serios, drăguț, devotat mamei sale, privit de noi toți cu o tainică mîndrie... Și deodată saltul în extrema cealaltă — un alienat mintal !

Mallovan se gîndea la doamna cu părul alb, Elisabeth Galland, care intrase în urma lui în casa Mayer-Sternberg și-l măsurase scurt dintr-o parte. Poate că încerca prin profesorul Waldhauser să ajungă la el, ca sursă a nenorocirii ce-i amenința copilul. Era greu de presupus că profesorul ar fi întreprins ceva în acest sens din proprie inițiativă.

— S-ar putea, spuse Mallovan plimbîndu-și privirea încet pe o coală mare de hîrtie, întinsă pe un fel de șevalet, plină cu coloane de cifre și cu semne colorate, s-ar putea ca și călătoria în Italia să țină de reprezentările sale bolnăvicioase. Și chiar dacă a plănuit această călătorie în mod serios, în stare lucidă, nu înseamnă că trebuie să o fi și întreprins. Țara nimănui care desparte sănătatea de boală e foarte îngustă. Totul se poate întîmpla brusc și

imprevizibil. Nu putem să ne dăm seama cînd un om a și început să trăiască parțial în întuneric. De azi pe mîine : sinucideri, nebunie, pasiuni, trădări.

— Te rog, spuse Waldhauser încet, să ții seama și de posibilitatea de a te fi înșelat. Această posibilitate nu e mai fragilă decît presupunerea dumitale că el ar fi putut să-și piardă dintr-o dată mințile. Deocamdată nici una nu poate fi dovedită. Ideea că Manfred ar putea fi urmărit sau chiar condamnat, fără să fie culpabil, mi se pare oribilă. Mi-e drag, am crezut că mi-ar putea deveni ginere. Iluzii de om bătrîn ! Am regretat întotdeauna hotărîrea fiicei mele. Înțelegi ? Dintre toți tinerii pe care i-a întîlnit un profesor în viața lui, unul căruia i-ar da-o pe propria sa fiică de soție. Mă simțeam bine în apropierea lui... iată, am pregătit aici cîteva fotografii pentru dumneata și aș fi foarte fericit să te aud spunînd : n-a fost el.

Scoase fotografiile dintr-o mapă și înainte de a i le întinde lui Mallovan, ținu încă o clipă mîna pe ele, o mînă subțire, aproape de copil ; se vedea cît de neplăcut îi era acest gen de confruntare. Cu un gest trădînd nervozitatea își trase apoi mîna. Aprinse lampa de birou și stinse lumina cea mare.

„Un experiment deci", reflectă Mallovan. Privise într-o parte, pentru a-l cruța pe bătrîn. Luă atent fotografiile și le așeză dinaintea lui pe masă. Se vedea mai întîi un băiat rezemat de un zid dărăpănat. Să tot fi avut vreo treisprezece sau paisprezece

ani. Cum ținea mîinile pe zid, desfăcute într-un gest meditativ, haina i se deschisese la piept, gulerul i se ridicase și se vedea ca un al doilea zid în spatele lui. Ceea ce te izbea erau ochii mari, foarte liniștiți, foarte plăcuți, semănînd cu cei ai lui Kai, fără a fi însă la fel de senini. Era un copil frumos și Mallovan înțelese că trebuia să trezească simpatie. O femeie ca Elisabeth Galland îl va fi divinizat. Pe fotografia următoare era și ea, cu vreo cincisprezece ani mai tînără, dar cu personalitatea de pe atunci precis conturată : dură, voluntară, intelectuală, totuși capabilă de pasiuni puternice, dedicată exclusiv copilului, ignorîndu-l pe bărbatul din fundal, care dădea semne de obezitate, nu și de bunătate. Galland-senior era un om de afaceri ; cu greu ți-ai fi închipuit că cei doi s-ar mai fi putut săruta pe vremea cînd fusese făcută fotografia. Tînărul Galland își privea mîinile care țineau o carte, dar ea părea să-i fie indiferentă, o ținea ca pe o bucată de lemn, privea în jos doar la mîinile lui, buzele erau ușor țuguiate, ca de furie. Nu se uita la nici unul din părinți, nici la mamă-sa, nici la taică-său. A treia fotografie înfățișa un tînăr de optsprezece ani, suplu, îmbrăcat în alb, alergînd către obiectiv cu o rachetă de tenis în mînă, încălzit, rîzînd agitat. Un tip deschis, senin, avîntat. Fața își pierduse conturul copilăresc. Mallovan își spuse involuntar în sinea lui, că s-ar fi împrietenit cu el dacă l-ar fi întîlnit.

Ridicînd și această fotografie, știu că-l vede pe vizitatorul său nocturn, simți un fior rece

de-a lungul brațului rănit. El era ! Ținea, de fapt, înaintea ochilor o fotografie care nu spunea nimic, fața avea o expresie închisă, se retrăgea parcă, ieșind totuși în evidență : fruntea, obrajii, toate simțurile îi erau îndreptate spre un punct invizibil. Ceea ce dispăruse era copilul, jucătorul de tenis, ei rămăseseră în urmă, în timp ce altceva nou se îmbulzea nestăpînit înainte. Prăpastia dintre cele două fotografii îți sărea în ochi ; între ele se afla, evident, criza firmei Galland cu care începuse panica. Cercetă cu privirea și celelalte fotografii ; ele însă nu-i mai spuneau nimic, erau fotografii din care întîlnești cu zecile.

Waldhauser se așezase lîngă fereastra deschisă și stătea acolo cu mîinile încrucișate la spate, așa cum stătea Kulka de obicei, și totuși altfel. Kulka se mișca într-o lume care nu mai exista, atunci cînd voia, însă, putea să poarte discuții interminabile cu făpturi din acea lume, ele stăteau în spatele lui și luptau alături de el împotriva dușmanilor săi. În spatele lui Waldhauser nu stătea nimeni, era singur, se apăra și el cum putea.

De la fereastra atelierului se putea vedea o parte din oraș. Luminile se și aprinseseră, departe, dincolo de orizont se desenau fulgerele unei furtuni îndepărtate.

— Am văzut fotografiile ! întrerupse Mallovan tăcerea.

Profesorul se aplecă mut peste pervaz, ca și cum n-ar fi așteptat ca răspunsul să vină de la Mallovan, ci dinspre vastele grădini din cartierul vilelor.

— Cine este Galland-senior ? întrebă Mallovan.

— Nu importă, replică Waldhauser atît de încet, încît cineva care ar fi stat sub fereastră și ar fi ascultat, n-ar fi putut înțelege. Vrei să spui că o căsnicie care nu mai e o căsnicie influențează negativ educația copiilor și poate avea urmări traumatizante asupra caracterului acestora ? În cazul copiilor deosebit de inteligenți se petrece mai curînd exact contrariul : se pot dezvolta în voie, neconsumîndu-se în împotrivire. Putînd să aleagă, își aleg singuri mentorii.

— Deci Galland-senior nu s-a ocupat de copil ?

— O, s-a ocupat destul : l-a sprijinit pe Manfred în timpul studiilor și l-a supravegheat lucid, cu o obiectivitate pe care ți-o dă doar o anumită distanță. Și, de fapt, nu e treaba mea să cercetez viața familiei Galland.

La asta nu prea aveai ce să-i răspunzi.

Waldhauser se întoarse cu repeziciune. Stătea lîngă fereastră așa mic cum era, ca un animal gata să sară.

— Această bănuială este o monstruozitate, chiar dacă în parte ar fi întemeiată, spuse el tot mai încet, o monstruozitate pe care refuz să o cred.

Mallovan rămase calm.

— Galland nu e plecat, zise el. Poliția are dovezi că se află în oraș.

Waldhauser se întoarse încet la masă.

— Crezi ? întrebă bătrînul. Poliția are dovezi ? Este deci acesta chipul unui nebun, al

unui criminal ? Înşfăcă grăbit fotografiile şi le rupse una cîte una în bucăţele, cu îndemînarea unui jucător de cărţi. Dacă ai reuşit să vezi un asasin în fotografiile acestea, atunci ele mint, atunci nu sînt bune de nimic.

Waldhauser era extraordinar de agitat. Se apropie de tabela cu cifre şi izbi cu dosul mîinii.

— Uită-te aici ! Fiecare număr stă într-un raport determinat cu celelalte. Fiecare relaţie simbolizează o ordine garantată şi toate relaţiile acţionează împreună în această ordine. Ce înseamnă tablourile, limbile, operele de artă, reprezentările zeilor, emoţiile, faţă de acestea ? Aceste legi vor exista cît lumea. Şi eu să cred că cineva, care a crescut în spiritul acestor legi, începe deodată să arunce cu cuţite, că cineva, care a fost odată treaz, se poate năpusti orbeşte în beţie ! Dacă poliţia are dovezi, dovezile pot fi şi ele false, ca şi fotografiile acestea. Din premise false rezultă concluzii false.

Waldhauser îngenunche în colţ şi aruncă bucăţile de fotografii în sobă. Mîinile îi tremurau.

— Ştiu, desigur, că legile matematice nu sînt legi morale, adăugă el, nici cunoştinţele intelectuale nu te feresc de la abateri morale, dar ele îţi conferă o superioritate, o forţă.

— Dacă ar fi aşa, am putea dormi liniştiţi şi nici n-ar fi trebuit să-mi arătaţi fotografiile.

Waldhauser întinse mîna. Mallovan îi dădu chibriturile.

— Admit că experienţa a fost riscantă. Mult mai puţin absurdă decît bănuiala şi mai puţin problematică decît rezultatul. Destul ! Aprinse hîrtiile şi privi cu mulţumire cum erau mistuite de flăcări. Ardea cazul Galland, nimicea o fărîmă de tulburare din lume. Nu mă îndoiesc de buna dumitale credinţă, te rog să mă înţelegi bine ! Dar Manfred a fost elevul meu, iar în ultimii ani şi prietenul meu. A stat aici, pe scaunul pe care stai dumneata acum. Înţelegea cifrele şi legea pe care o exprimă ele. Flăcările se tîrau de-a lungul fotografiilor, le înnegreau, le scorojeau. Manfred înţelegea că istoria omenirii este o istorie a matematicii, lupta pentru cunoaşterea numerelor şi a legilor lor. Odată ce ai înţeles asta, ai depăşit romantismul gestului de a lovi cu cuţitul. Cînd ai un excavator la dispoziţie, nu te foloseşti de lopăţele, indiferent dacă eşti bun sau rău. Fotografiile se aflau acum într-un glob tremurător de foc care se stingea. Tot progresul umanităţii se desfăşoară în imaginaţia ei. În realitate, nu se schimbă nimic. Doar limitele cunoaşterii sînt întinse mai departe. Toate legile naturii pe care le descoperă omul, acţionează dintotdeauna. Stelele se mişcă pe orbitele lor din eternitate. În Calea lactee nu s-a schimbat nimic. Ce să facă un om cu un cuţit ? Ceea ce contează e lărgirea cunoaşterii umane. Realizezi asta cu un cuţit ? Manfred Galland ar fi rîs, acolo pe scaunul unde stai dumneata. Ar fi rîs, cum aş rîde eu acum, dacă mi-ar arde de rîs.

Waldhauser se ridică și își scutură încet și preocupat un fir de praf invizibil de pe genunchi. Focul din sobă se stinse.

— E absurd, adăugă el, ridicol, inimaginabil, monstruos. Un om căruia voiam să-i dau fata de nevastă, lîngă care mă simțeam bine... Înțelegi că bănuiala dumitale trebuie să fie un coșmar pentru mine ? Înțelegi că mă opun, că nu vreau să cred în ea ?

Mallovan renunță să invoce din nou posibilitatea unei boli mintale. Nu mai credea nici el că aceste atacuri nocturne ar fi acțiunile unui nebun. Întrebarea era, de fapt, numai dacă acest om, pe nume Galland, fusese împins de o lume neînduratoare la marginea societății și suferea, așa cum admisese Elfie Jorytsch, sau dacă nu cumva dintr-un orgoliu bolnăvicios voia să răzbune declinul firmei Galland.

— Tot mai sper că se va întoarce din Italia și că vom ședea aici, spuse Waldhauser. Trebuie să fi remarcat și dumneata că zvonul acesta nu e numai incredibil, ci de-a dreptul monstruos. S-au manifestat în el cele mai josnice laturi ale fanteziei umane. Mayer-Sternberg trăiește încă, dar toată strada povestea că i-ar fi scos inima, ca unui prizonier jertfit după ritualuri aztece. Spuneau că tot corpul i-ar fi fost spintecat, mutilat, acoperit cu semne îngrozitoare. Dacă Manfred ar fi aici, l-ar urmări cu cîinii. Chiar astă-seară a telefonat un necunoscut întrebînd de fiica mea, de Lonny. A fost prietenă cu Manfred. Și ce rău a făcut ? În loc să-și spună numele, necunoscutul a repetat de trei ori întrebarea. „E acasă ?"... și

a închis. Te-au bănuit pe dumneata, doctore, vor bănui pe toată lumea. Eu sînt bătrîn, nu mă mai tem pentru viața mea. Dar nu mă lepăd de oamenii pe care-i stimez și-i prețuiesc, chiar dacă unele indicii pledează împotriva lor și... Waldhauser coborî iarăși vocea, vorbea acum la fel de încet cum proceda la cursuri cînd voia să atragă atenția asupra unui punct. Vor privi întotdeauna rațiunea ca o escrocherie, această adunătură nu va scăpa nici o ocazie de a ne trata ca pe niște criminali, deși fără rațiune ar trăi și astăzi în peșterile din era glaciară și n-ar exista nici o lege care să-i apere.

Se îndreptă brusc spre tabelele de cifre. Probabil că nu mai era în stare nici măcar să le recunoască, dar se agăța de ele ca un om care iese dintr-o mlaștină, străduindu-se să ajungă pe pămînt solid.

Întorcîndu-se acasă, Mallovan sări direct peste gard. În cele din urmă, nu mai fusese nimic de spus. Nu puteai să nu te gîndești cîte din calculele care-i luaseră săptămîni lui Waldhauser ar fi putut fi efectuate în cîteva minute cu ajutorul unui creier electronic. Aceasta era tot o creație a rațiunii, Waldhauser era și el un om cu o lopățică lîngă un excavator. Nici el n-avea să mai schimbe lumea cu teoria sa.

În mintea lui Mallovan imaginea ștearsă a lui Galland fu înlocuită de chipul iscoditor, întrebător al unui copil. Nu era fața fericită și mîndră a lui Kai, care căuta pretutindeni binecuvîntarea, ci o altă față predispusă la sufe-

rință și ură. Noua imagine, aceea a friabilității lui Galland, îl impresiona mai mult decît imaginea trufiei și a rapacității lui. Dacă doamna Galland și profesorul Waldhauser urmăriseră prin testul lor să-i trezească un vag sentiment de solidaritate cu el, se înșelaseră. Ceea ce resimțea dureros era doar presimțirea suferinței.

Acasă îl aștepta o scrisoare de la Elke... „E mai bine, scria ea, să plec pentru cîteva zile din oraș. Am încercat de mai multe ori să-ți spun la telefon că voi pleca, dar mi-a fost imposibil să te găsesc. Doamna Schöller mi-a povestit ce s-a întîmplat. Nu vreau să aștept. Poate că te luăm mai tîrziu sau ne întoarcem repede. Și pentru Kai e mai indicat să cunoască alte raporturi decît cele obișnuite, printre oameni străini, mai greu de cîștigat. E."

Puse scrisoarea pe măsuța de lîngă sofa. Nu cuprindea, ca de obicei, nici o literă în plus sau în minus. Nici o întrebare, nici o duioșie. Literele erau mici, impersonale. Nu comunicau nimic altceva decît strictul necesar, despre omul Elke n-ai fi putut afla nimic din scrisul ei, dacă n-ai fi interpretat ca o particularitate tocmai lipsa oricăror particularități. Se închidea în sine, nu lăsa să-i citești în suflet, nici hotărîrea ei bruscă de a pleca nu clarifica nimic. Dealtfel, asemenea hotărîri nu erau o raritate la ea. Cînd se gîndea cît de ambiguă fusese, în definitiv, convorbirea cu Elfie Jorytsch și că ea o declarase pe față ca deschisă încă, se mira cît de trainică mai putea fi legătura sa cu Elke. Orice s-ar fi întîmplat, legătura aceasta nu putea fi ștearsă cu buretele. Avea încredere în Elke. Că-l cunoștea și ea pe Manfred Galland părea în afară de orice îndoială. Dar ce însemna asta !

Un fluture de noapte intrase pe fereastră și se învîrtea bîzîind în jurul lustrei, urmat apoi de un al doilea și de încă unul. Mallovan închise ferestrele. Nu se aștepta să fie vizitat din nou de Galland. În caz că acesta se mai afla în cartier, sigur că nu dădea tîrcoale casei lui Mayer-Sternberg.

Într-o mapă, pe birou, zăcea manuscrisul neterminat al lucrării de sociologie, rezultatul provizoriu al unor cercetări îndelungate cu privire la transformările sociale ce avuseseră loc, de la societatea aristocratic-burgheză de dinaintea primului război mondial, pînă la societatea de consum de la jumătatea secolului, transformări ce-i serveau lui Rosenthal pentru a justifica necesitatea unei rupturi totale cu trecutul, în care nu găsea nici o analogie valabilă cu prezentul. În timp ce răsfoia lucrarea și recitea cîte o frază, remarcă dintr-o dată că ea îi devenise străină — observații ale unui spectator notate de pe locul său din lojă, loc pe care însă nu-l mai ocupa. Dar în scenă încă nu intrase și știa că ambiția pe care încercase să i-o stîrnească Elfie Jorytsch nu-l caracteriza.

Mallovanii fuseseră pînă acum foarte săraci — saltul de la generația bunicilor pînă la el era destul de mare. Tatăl său, un socialist convins, îi sădise în anii de criză mîndria și speranța celor de jos că masele vor progresa neabătut, deceniu cu deceniu, pînă se va ajunge

la starea ideală a unei societăți lipsite de clase, iar evoluția evenimentelor părea să-i dea dreptate. Cartierul vilelor, în care locuia acum, fusese nu mai departe decît la începutul secolului rezervat claselor privilegiate din metropola imperiului, iar acum aceasta fusese spulberată aproape în întregime. Chiar cînd continua să existe, era ori ruinată ca Mayer-Sternberg sau doamna Schöller, ori era reprezentată de familii ca Jorytsch, Karsch și Galland, care nu mai ieșeau atît de mult în evidență ca pătură privilegiată, așa cum se întîmpla odinioară cu cei din cartierul vilelor. Un nou cartier al vilelor nu mai apăruse. La asta se gîndise cînd o întrebase pe Elfie Jorytsch dacă pentru ea există vreun reazem — o atitudine lăuntrică de orice natură ar fi fost și pe care s-o susțină, o atitudine comună, ceea ce face ca dintr-o sumă haotică de oameni să ia naștere fenomenul numit societate — vizibil pînă și la cei singuratici ca bătrînul Kulka sau bătrînul Waldhauser. Elfie nu-i putuse oferi decît siguranța materială și o ambiție dincolo de care privirea întîlnea numai golul și experiența durerii omenești, ce se potriveau cu imaginea lui Manfred Galland, nu însă și cu a lui, a lui Mallovan.

Închise manuscrisul și-l puse în ultimul sertar al biroului. Și el stătea cu o lopățică alături de un excavator. Așternea semne negre pe hîrtia albă, numerota paginile și-și transmitea informațiile, ca și cum ar fi urmărit desfășurarea unei bătălii dintr-un punct de observație aflat în afara oricărui pericol. Ar fi fost altceva dacă ar fi luptat el însuși sau dacă s-ar fi aflat chiar la punctul de comandă. În timp ce se dezbrăca, calculă în minte valoarea a ceea ce purta : costumul și pantofii, rufăria, ceasul... Ajunse la o sumă care i-ar fi îngrozit pe bunici și pe care părinții ar fi considerat-o o risipă condamnabilă. Pentru el acestea nu mai constituiau un lux, deveniseră lipsite de însemnătate și în unele privințe nu reprezentau nici un progres, cînd le comparai cu îmbrăcămintea murdară a unui țăran sau doar cu salopeta unui montor. Amîndoi se găseau într-un cadru solid ; în partea de sus însă construcția începea să crape, să se fărîme ; loja observatorului era încă sigură, o puteai sprijini cu sute de teorii, scena însă nu mai avea nici un fel de balustrade, se mai vedeau doar urmele unor astfel de balustrade : religie, patriotism, ideologii.

Lumina lustrei : umbre pe pereți ca un frunziș ; luîndu-și zborul din el : trupul iluminat al îngerului, în încremenirea perfectă a mișcării... Mallovan stinse lumina, întunericul și somnul salvator puseră capăt zilei, cufundînd-o în trecut.

13

VÎNTUL BĂTEA DINSPRE PĂDURE în rafale lungi, vuia în ramurile copacilor din grădină și pe acoperiș. Elke se trezi. Ploaia se izbea de pereții din scînduri, picături mari pătrun-

deau prin fereastra deschisă, vijelia răsucea perdelele, care fîlfîiau zgomotos, şi biciuia şiroaiele de apă de la streşini, aruncîndu-le pînă la aleea pavată.

Pipăind în întuneric, găsi noptiera cu care nu era familiarizată, aprinse lumina şi se ridică în capul oaselor. Aerul proaspăt era plăcut. Se dădu jos şi închise fereastra. Ceasul arăta trei şi ceva. Îşi aminti că părăsise oraşul în ziua precedentă nemaisuportînd canicula şi inactivitatea şi pentru că şi Kai părea foarte neliniştit. Spre seară se pregătea o furtună, care nu izbucnise însă. Kai se plînsese că-l doare capul. Hotelurile erau supraaglomerate, de aceea părăsise şoseaua şi, după un ocol destul de mare, ajunsese la Timmerbach, o localitate ce se întindea între munţi nu prea înalţi, în apropierea căreia Lonny Waldhauser închiriase o casă de ţară, pe care mai tîrziu voia să o cumpere. O găsise singură şi fuseseră primiţi prietenos. Lonny îl culcase imediat pe Kai şi-l doftoricise. Kai adormise. Rămase singure, Elke îi relatase evenimentele din Wielandstrasse şi Sebaldusstrasse, drept care Lonny se hotărîse brusc să se întoarcă imediat în oraş, apoi tot atît de brusc renunţase, amînînd plecarea pe a doua zi. Nu vedea nici o primejdie iminentă pentru tatăl ei. Numele Galland fusese trecut sub tăcere de Elke.

Vîntul proiecta peste alee şi peste coroanele copacilor apa strînsă în jgheabul streaşinei, care nu mai avea burlan. În pauza dintre rafale, apa cădea zgomotos într-o adîncitură săpată de ploi lîngă perete. Elke se strecură în vîrful picioarelor în camera lui Kai. Respiraţia băiatului era neregulată şi agitată, ca un ecou slab al furtunii. Seara, Kai avusese temperatură, şi asta o îngrijorase.

Se întoarse în pat şi îşi încrucişă braţele sub cap. Nu i se întîmpla prea des să se trezească la ora asta şi să nu mai simtă nevoia de a dormi. Senzaţia neplăcută de peste zi revenise, accentuată de visuri confuze, transformîndu-se într-o spaimă care n-o lăsa să adoarmă. În afară de teama pentru copil, simţea încă o teamă de care ar fi trebuit să scape de mult, dar care totuşi reapărea mereu alarmantă şi confuză.

Nu se mira că acest copil, pe care nu-l primise aşa cum primeşti viaţa, ci cum primeşti moartea — cu o teamă sălbatică — apoi cu indiferenţă, cu sentimente confuze, era bolnăvicios ; dacă se putea mira de ceva, se mira doar cum de e un copil normal, care creştea ca toţi copiii. Indiferenţa şi toleranţa naturii nu o consolau — o indiferenţă şi o toleranţă sălcii ca apa de ploaie, ca zgomotul furtunii, ca întunericul nopţii, ce uniformizează totul. Chiar dacă erau salvatoare — ţineau prea mult de frică, făceau lumea străină, mitică, măreaţă, dar de nesuportat. Acolo unde pătrundeau odată imaginile mitice, rămîneau în conştiinţă.

Şansele lui Kai — de a fi născut şi de a supravieţui — nu fuseseră nicicînd prea mari. Era în pericol chiar şi cînd se învăluia în gînduri copilăreşti, lipsite de griji, ca într-un val de aburi cald şi protector, cînd visa la Lelle Enateke sau cînd mama îl răsfăţa. Elke nu se

înșela. Kai fusese de la bun început o cutremurare profundă, el era legat de durere și groază, era legat de moarte. O vară întreagă Elke n-ar fi avut altceva de pierdut decît puțina căldură din trup, viața ce se afla și în căldura soarelui de vară, în pămînt, în firele de iarbă, în aer, în făptura unei pisici jigărite. Căldura respirației, a gurii, căldura obrajilor și a mîinilor dădeau viață copilului. În oglindă își vedea însă cearcănele neobișnuite din jurul ochilor, iar viața din privirea lor nu mai era decît o licărire firavă. Avea de ales între umbră și căldură, și fără să se fi hotărît, lăsase vremea să treacă, zi cu zi, ca pe o boală grea.

Teama fusese aceea care în cele din urmă o rechemase la viață și care o făcuse totodată să urască viața. Nu te puteai obișnui cu această teamă, care făcea ca lumea să-ți pară din zi în zi mai străină. Îi sfîșia pînza nopții cu coșmaruri și o tortura din clipa cînd se deștepta. Teama aceasta începuse cu cîțiva ani înainte de venirea lui Kai și nu mai înceta. Părea să posede capacitatea de a crește nelimitat. Întîi frontul care se apropia, atacurile aeriene a căror violență sporea de la o lună la alta, spaima că poți muri, că-ți poți pierde mințile, că te poți sufoca, sau că poți să arzi — o treaptă intermediară, relativ blîndă, față de o teamă mai intensă. Știuse dintotdeauna că nu va scăpa teafără și simțise aproape o ușurare cînd începuseră luptele în împrejurimile orașului. Află apoi că surescitarea provocată de teamă era pentru ea asemeni unei surescitări erotice și

după această experiență lumea începu să se învîrtească în juru-i ca un vîrtej.

Cînd observase că va avea un copil, primul ei gînd fusese să smulgă această viață din trup ca pe o buruiană. Dar teama și zăpăceala nu-i inspirau numai aceste gînduri, ci o și paralizau totodată. Trăia într-o lume pustiită și o îngrozea ideea de a duce mai departe această pustiire, pînă în propriul ei trup. Atunci devenise conștientă de indiferența naturii. Vedea seninul cerului de vară deasupra unei metropole bîntuită de foame, auzea răpăitul monoton, nesfîrșit al ploii, simțea suflul inspirației și al expirației, trecerea ciudată de la rece la cald. Vîrtejul se rotea neîntrerupt. Numai natura era statornică. Arsese cărți. Erau cărțile ei de școală și trebuiau să fie arse pentru că erau interzise, pentru că nu mai erau bune de nimic decît să fie arse, hîrtie tipărită arzînd în cîteva clipe, intrînd acum în marea căldură a vieții, în ceea ce rămînea.

Stînd singură întinsă în poieni, pe dealurile din apropiere, mergînd pe străzi sau acasă, în odaia ei, căuta să se hotărască să omoare copilul. În ea creștea ceva, nu numai copilul pe care încă nu-l simțea prea bine, ci și altceva, ea însăși, Elke. Această nouă Elke o înfricoșa, o făptură lipsită de drepturi, căreia nu-i întindea nimeni o mînă de ajutor cînd flămînzea, care nu era protejată de nici o comunitate umană și care nici nu era în stare să-și găsească o comunitate.

Teama și singurătatea se transformaseră în ură, ură împotriva a tot ceea ce exista. Și impo-

triva ei însăși. Știa că nu se putea bizui pe sine. Teama și lipsa de apărare puteau duce la orice, la minciună, la crimă și la ceea ce oamenii numeau iubire. Cum puteai să te bizui pe cineva ! Nu exista decît o singură căldură a vieții, un singur instinct care transformă totul. Teama, mînia, ura și fericirea erau una, tot ce acționează, tot ce mișcă și transformă erau una.

Aceasta era experiența pe care o adusese cu ea din pivniță și nu era o experiență pe care s-o poată suporta o fată tînără, așa ca experiența unei nopți de dragoste, de pildă. Slabă, înfometată, cu umbrele morții în jurul ochilor și cu o altă viață în propriu-i trup, care o făcea să izbucnească într-un plîns chinuitor, cerceta lumea pînă în adîncuri, pînă acolo unde tot ce este creație redevenea haos. Haosul era începutul și adevărul.

S-a întîmplat apoi, ca o urmare firească, să dea peste o mapă cu fotografii făcute încă de tatăl ei, pe care le-a privit ca pe un mesaj din lumea cealaltă. Erau fotografii ale unor chipuri de zei și de idoli dintr-o antichitate timpurie, hidoase, primitiv lucrate și obscene, totuși fascinante prin adevărul lor, care se potrivea cu adevărul trăirilor ei din pivniță. Întîlnirea cu aceste zeități făgăduia moarte, orbire, mutilare, întunecarea rațiunii. Se potriveau cu lumea escadrilelor de bombardiere, a războiului, a oamenilor-lupi. Privea îndelung, cu ochii ațintiți, un cap de Gorgonă cu părul ei de șerpi, fața de călău a unui rege, o zeiță informă, avînd ceva animalic, trupuri învălmășite de bărbați, femei și fiare. Era ca și cum, rătăcită

fiind, ar fi dat de o șosea. Copilul din ea și foamea o făceau să înțeleagă puterea acestor zei cărora le căzuse jertfă. Soarta ei nu mai era excepțională, se încadra acum într-o lege ce guverna lumea de milenii.

În fața casei se oprise un automobil din care coborîseră un ofițer din trupele de ocupație, un necunoscut înalt și mama ei. Șoferul rămăsese în mașină.

Atunci, ridicînd privirea de la șerpii Gorgonei, dăduse pentru prima oară cu ochii de Felix Karsch — iar pe chipul mamei ei văzu așternut un rîs pe care nu i-l cunoștea. Rîsul acesta îi spunea ce este între maică-sa și Karsch. Se speriase de semnul lui Eros ca de semnele leprei. Aveau conserve, vin și țigări, pe care ea le refuzase. Karsch privise fotografiile și o întrebase binevoitor, părintește, dacă voia să studieze arheologia și istoria artelor, arătîndu-se dispus să discute mai departe pe această temă. Ea refuzase. Ofițerul străin fusese de părere că ar trebui să învețe în primul rînd să rîdă. Chipurile din imaginile pe care le privea nu știau să rîdă. Spunea că rîsul e important.

Dacă se referea la rîsul mamei ei, atunci poate că avea dreptate. În rîsul acesta erau foame de prezent și speranță în viitor, dragoste și teamă. Karsch începuse să vorbească cu ofițerul străin despre reluarea lucrului în întreprinderile sale. Doamna Murner îl secunda cu discreție și cu multă îndemînare. Războiul abia trecuse și iată că se reinstala atmosfera pașnică, discuțiile între burghezi civilizați. Nu-i lua mamei sale în nume de rău faptul că

voia să se salveze, dar fiecare cuvînt rostit îi suna fals. Părăsise camera neobservată luînd fotografiile cu ea.

Ani în șir viața ei a fost influențată mai mult de aceste imagini decît de Felix Karsch. Tîrziu, cînd Kai începuse deja să vorbească, se întîlni din nou cu aceste chipuri. Se nășteau într-o mansardă modestă, pe hîrtia ieftină de desen a unui pictor care nu mai credea în artă. Îl chema Niko. Îl întîlnise într-un cinematograf vechi, unde mergea uneori să vadă filme vechi, ieftine. Cinematograful era ca o peșteră cu umbre vibrînd argintiu pe ecran, iar conflictele pe care le puteai vedea aici erau ca niște buchete de flori veștede, uscate. Acțiunea avea, pe măsură ce era împinsă spre punctul culminant, ceva care o liniștea. Pe ecran apăreau cartiere mizere și palate de milionari, iubire, crime pasionale, infidelitate și trădare. Femei frumoase, bune la suflet triumfau, tenori cîntau arii romantice sub balcoane șubrede. Erau de fapt filme-basm. Elke ronțăia dropsuri dintr-o pungă și de multe ori părăsea cinematograful înainte de sfîrșitul filmului, înveselită și puțin vrăjită. Uneori venea după ce filmul începuse.

Mergea la vechiul cinematograf pentru a fi singură, pentru a se odihni, dar pînă la urmă nu rămăsese singură nici acolo. Într-o zi Niko o așteptase la intrare, un tînăr pe care nu-l văzuse niciodată. Părea să aibă vreo douăzeci și ceva de ani. Era prost îmbrăcat și purta verighetă. O întrebase : „Vă plac filmele polițiste ?" Elke nu se gîndise la asta, îi era totuna ce rula. „Nu știu", răspunsese ea.

O văzuse de peste zece ori, spusese Niko, și ar fi fost frumos dacă i-ar fi dat voie să vină cîteodată cu ea, sau să stea uneori alături. Era mereu singură, adăugase tînărul. Pentru ea nu însemna poate prea mult să fie cu el. Soția lui era actriță și era mai mult plecată. Cînd se va întoarce, o să vină și ea cu plăcere. Cu cîteva cuvinte înlăturase toate barierele dintre oamenii care nu se cunosc și Elke dobîndise încredere în el.

Niko avea ochi mari, extrem de vii. Spunea că nu-i e niciodată foame, dar mînca tot ce cumpăra ea de la chioșc, încet și cumpătat, primea totul cu naturalețea cu care îndrăznise să-i vorbească, fără să mulțumească. Pentru el părea de la sine înțeles ca Elke să-i accepte prezența și să-i dea să mănînce. Dar n-o plictisea.

Cam după prima treime a filmului o întreba uneori dacă știe cine e asasinul. Elke nu știa niciodată. Niko însă ghicea aproape întotdeauna.

N-are importanță, spunea el, toți sînt niște criminali. Vorbea încet, monoton, ținînd capul ușor aplecat într-o parte.

La filmul următor începuse să vorbească încă din timpul genericului. Toți sînt niște asasini, spusese el, e ca la jocul de zaruri. Unul săvîrșește un delict, ca ei să-l poată prinde și să-l împuște. Ceilalți ucid pe ascuns. Pe aproapele lor sau pe sine însuși.

Curățase pe jumătate o portocală și mușca din ea. Un timp se ocupase numai cu porto-

cala, ca un animal tînăr, neîndemînatic, cu prada.

Toate astea sînt date pentru totdeauna, spusese apoi.

O impresionase faptul că vorbea fără amărăciune. Lupta pentru existență, care-i face pe oameni să se grupeze în constelații variabile, lupta pentru pîinea cea de toate zilele, pentru dragoste, succes și îndeplinirea dorințelor, nu exista pentru el.

După toate prin cîte am trecut și o să mai trecem, mai spusese el, arta nu poate fi decît un test pentru rău, pentru moarte, pentru tot ce e distructiv. Incomod pentru cel care își încearcă puterile.

Filmele polițiste se terminau de cele mai multe ori cu o urmărire pe acoperișuri. Elke nu cunoștea lumea de deasupra acoperișurilor și astfel Niko o luă odată cu el. Cerul era învăluit de uriași nori de toamnă cenușii, iar vîntul le suflase încă de pe stradă praf iritant în ochi. Urcaseră spre lucarne pe o scară umedă, întunecoasă. Elke își ridicase gulerul pardesiului. Îi era frig. Niko adusese o pătură aspră, găurită. Se înfășuraseră amîndoi în ea. Mirosea a foc și a cenușă acolo sus, norii de toamnă miroseau a zăpadă. Vîntul zgîlțîia țiglele slăbite, dintr-o curte interioară se auzea vocea surdă a unui crainic, dar nu ca și cum cineva ar fi vorbit într-o limbă omenească, ci ca vuietul unui pîrîu într-o vale îngustă și adîncă. Elke simțea trupul slab al bărbatului tînăr de lîngă ea, umerii, omoplații, brațul și cotul curbat grațios și vedea mîinile cu care ținea

pătura, degetele pătate de vopsea ca acelea ale unui școlar pătate de cerneală. Pentru ochii strălucitori ai unui pictor flămînd, lumea părea nesfîrșită aici sus. Se ridicase încet, se întinsese, respirase adînc. Multe conflicte mărunte deveneau neînsemnate. Asta trebuie să fi fost ceea ce voise să-i arate Niko.

Cel mai mult îmi place să văd filme polițiste proaste, spusese el. Cel urmărit trebuie să fie un singuratic — așa ca mine.

Se ridicase.

Dincolo sînt șoimi, spusese iar.

Desprinsese o bucată de țiglă și o aruncase pe acoperișul din față. Șoimul se înălțase în vînt cu un țipăt ascuțit.

Aici, sus, sînt împușcați în filme criminalii, spusese el, de aici alunecă încet cu brațele desfăcute și zboară liberi prin aer. La sfîrșitul filmului nu mai au nimic obișnuit. Cînd se izbesc de pămînt sînt de nerecunoscut.

Îi arătase o clădire imensă în sud-estul orașului — fabrica în care lucra tatăl lui. Apoi foarte aproape, cinematograful unde se întîlneau. Scosese din buzunar o fotografie de-a soției.

E drăguță, zisese el și îngenunchease lîngă Elke ca să-i arate fotografia. Numai că fața ei exprimă totul prea clar cînd joacă. Asta nu place publicului. Oamenii se sperie și se tem, ca și cum ar trebui să-și țină promisiunile: fidelitate, onestitate, dreptate. Prea mult patos, susțin ei. Dar nu asta vrea Grete să spună. Numai că nu poate altfel.

Cu un zîmbet complice îi luase fotografia din mînă, făcuse cîțiva pași pe acoperiș pînă la streașină și nu lipsea mult ca să înceapă să danseze, deasupra a cinci etaje, peste un acoperiș de țiglă șubred și murdar.

Stratul de nori se îngroșase. Se întunecase repede.

În locuința de la mansardă, Niko îi arătase tablourile lui : schițe pentru portretele zeilor dintr-un templu păgîn sau pentru latura de vest a unei biserici romanice ori gotice. Elke recunoscuse imediat stilul imaginilor din mapa tatălui ei, ce înfățișau obiectele dezgropate cu prilejul săpăturilor.

Nu săpăm doar ca să aprovizionăm muzeele cu statui și cu urne, spusese tatăl ei odată. Atunci nu pricepuse, dar cuvintele îi rămăseseră în minte, meditase asupra lor și, în cele din urmă, găsise explicația în tablouri : a dezgropa, a aduce la suprafață, a face vizibil ceea ce este adevărat. Ochii lui Niko străluceau de foame și de fanatism, zeii pe care și-i crea el erau intangibili, nu trebuia să se îndoiască de ei nici o clipită ; față de toți ceilalți zei aveau avantajul că puteau ieși oricînd la iveală.

Dă-mi-le mie, îi ceruse ea. Am să le vînd. Cunosc oameni care le vor cumpăra. Spune-mi un preț.

Dorea să le păstreze ea pe niște amulete primitive împotriva nenorocirilor și în același timp voia să-l ajute. În cameră era doar un șevalet la care lucra Niko, două scaune, dintre care unul era folosit și drept masă, și o saltea subțire, strînsă lîngă perete. Chiar dacă Niko nu avea nevoie de mai mult pentru a putea picta, ea nu voia să-l știe că suferă de foame.

Niko ședea pe dușumea.

Nu pot să vînd tablourile, dar am să-ți dăruiesc cîteva.

Pusese cîteva deoparte, fără să le aleagă.

Dacă obții ceva bani pe ele, poți să mi-i dai. Prea decorative nu sînt. Nici un nud, nici un peisaj, nici o linie la modă — mie mi-e totuna. Pentru mine sînt importante doar în momentul cînd le pictez.

Stătea în fața ei, jumătate îngenuncheat, jumătate ridicat, cu capul dat pe spate și cu pumnii strînși. Trebuie să fi fost cîndva un tînăr frumos, acum însă avea obrajii căzuți și chipul cenușiu de foame.

Nu se îndrăgostise de el. Simțise pentru acest om o atracție care nu era propriu-zis erotică, deși o emoționa făcînd-o să retrăiască toate cutremurările sufletești ale perioadei imediat următoare războiului, ca niște zguduituri ușoare asupra cărora însă își putea păstra controlul.

Niko începuse să deseneze în cărbune pe dosul unei foi, precipitat, cu linii hotărîte. În cîteva clipe îi schițase fața.

Ia-o și pe asta ! strigase el. Acum desena într-un colț liber al foii profilul ei, apoi luase o altă foaie și o desenase în semiprofil. În fiecare din aceste tablouri o prinsese exact — nu numai cum se vedea ea în oglindă, ci și cum își închipuia că este. Parcă ar fi tăiat tablourile cu un cuțit din hîrtia albă — agresiv și triumfător.

Cînd îşi ridicase privirea avea totuşi o expresie neliniştită. Zîmbea grav şi chinuit.

Pentru ce fac asta ? întrebase. Ca să-ţi dovedesc că pot desena şi portrete ? Că sînt talentat ? Talentul nu înseamnă nimic şi deprinderile care se pot dobîndi, tot nimic. Nu contează decît saltul, saltul în esenţial şi acest salt n-are nimic de-a face cu pictura.

E saltul de la etajul al cincilea în gol, se gîndise ea. Testul distrugerii.

Plecînd, avusese sentimentul clar că lui Niko i s-ar putea întîmpla ceva. Îl rugase s-o conducă şi se despărţise de el pe o stradă populată. Viaţa lui era o sfidare, aşa cum ea însăşi făcuse din viaţa ei o sfidare, ani de zile ; odată trebuia să vină însă timpul cînd asemenea conflicte interioare se ascut pînă ce pictura nu mai oferă o supapă de siguranţă. Făcuse cunoştinţă cu aceşti zei şi ştia că veneau — cînd îi chemai — nu din afară, ci dinăuntru şi că dacă nu voiai să te copleşească trebuia să fugi, să te fereşti de ei şi de adevărul lor. Altfel puneau stăpînire pe energia vitală şi se hrăneau cu căldura vie a răsuflării. Îţi ascuţeau privirea, descoperindu-ţi o ordine ascunsă în spatele ordinilor vizibile, îţi confereau darul nenorocit de a prevedea şi de a recunoaşte evenimente aparent întîmplătoare ca părţi ale unui plan secret, în care erai implicat fără putinţă de scăpare. Ea, Elke, fusese salvată datorită banilor lui Karsch. De atunci lua banii în serios.

Mergînd din nou la film, pregătise pentru Niko o sumă măricică, nu prea mare, îi fusese

însă de-ajuns să arunce o singură privire asupra tablourilor ca să ştie că el nu va mai veni.

La intrarea cinematografului aşteptase Grete, soţia lui. O recunoscuse după fotografia pe care i-o arătase Niko. Era ori foarte frumoasă, ori foarte urîtă : una din feţele acelea pe care nu le pot avea decît cerşetoarele sau prinţesele. Probabil că Niko ar fi avut nevoie de o femeie mai puţin extraordinară.

Se salutaseră oarecum timid, reţinut.

Acum am timp, spusese Grete, după ce se aşezaseră într-o lojă laterală, nu mai am angajament. Aş vrea să vă întreb dacă aţi vîndut tablourile. Avem nevoie de bani. Niko e bolnav. Ştiţi poate că prindea pe acoperiş porumbei sălbatici şi-i mînca, şi porumbeii aceştia sînt plini de bacili. Tuberculoză ! Au încercat să-l înscrie la Asigurările Sociale, dar n-am avut banii necesari pentru cotizaţie.

Elke răspunsese că a vîndut tablourile unor oameni care nu le-ar atîrna în dormitor. Îi dăduse banii.

Oh, mulţumesc, spusese femeia şi numărase bancnotele încet, ca un om care nu ştie să umble cu bani. E mai mult decît mă aşteptam.

Filmul începuse şi pe ecran dansau cîteva perechi după muzica scîrţîită a unui gramofon, care se vedea şi el pe pînză. Jos stăteau copii care priveau liniştiţi, dar avînd simţămîntul că văd ceva important şi măreţ din ceea ce putea să-ţi ofere lumea. A te prinde de mîini, a te îmbrăţişa, a dansa unul cu altul, mulţi aşteptau asta şi numai asta. Restul : şcoala, munca, nu erau decît pregătiri oarecum secundare,

nici foamea, nici setea nu contau prea mult, erau cerințe neînsemnate. Nu conta decît forța vitală, care vrea să se perpetueze, risipitoare, fără sens, sortită morții ; erau obsedați și orbiți de această forță, precum Niko de tablourile sale cu zei cruzi, obsceni, în care viața voia să se stingă din nou. Ea știa însă că era singura forță care acționa. Cinematograful, această grotă a umbrelor, era plin de o surescitare surdă.

Niko vă transmite salutări, spusese femeia. E destul de vesel.

Elke nu întrebă ce aveau să facă mai departe. În jurul acestor doi oameni era un nor de nenorocire, aproape îl puteai atinge, îl puteai vedea, și ea se simțea atrasă ca de o forță gravitațională asemănătoare cu vîrtejul nefast din care ieșise salvată și întărită. Își adusese aminte de tablourile din ciclul „Vulcan" și-i spusese Gretei că le-ar putea vinde, dacă i le-ar aduce. Nu pronunță nici o sumă, voia să plătească însă foarte mult pentru ele.

Grete îi adusese tablourile chiar a doua zi în Gallusstrasse și după o săptămînă Elke le trimisese banii prin poștă. Prețul îl stabilise arbitrar. Nu era vorba de valoarea tablourilor, care prin cumpărare pierduseră din efect și din forța lor de iradiație, era vorba doar de viața lui Niko.

Timp de o lună nu mai auzise nimic despre el. Neliniștită, îi căutase ea în cele din urmă în locuința lor, dar se mutaseră de acolo. Nimeni nu știa unde se aflau. Se oprise în colț și privise de-a lungul străzii, cuprinsă brusc de nostalgie după lumea rece și sălbatică a acoperișurilor, cu șoimi și cu porumbei bolnavi. Pe trotuar stăteau băieți în haine de piele și fete în pantaloni pescărești. O stradă cenușie, monotonă, muzică răsunînd din ferestre deschise, vîntul învolburînd praful și fumul, copiii din colț... Imagini dezgropate din pămînt și din inconștient, zeități păgîne și pictori flămînzi, saltul în esențial, saltul în moarte. Teamă care se putea transforma în dragoste și dragoste care era de fapt teamă. Simțise însă vîrtejul catastrofei amenințătoare, se răsucise pe călcîie și o luase din loc, scuturase capul eliberîndu-se, gata să uite. Nu putea decît să aștepte, să vadă cum vor acționa banii asupra lui Niko, banii de trei ori blestemați, puternici, salvatori. Simțea că va cîștiga jocul. Lăsîndu-l pe Niko în urmă, reintrase în lumea ei, în care putea să rîdă de demonii lui și să fie superficială într-un mod de-a dreptul păcătos.

Dispariția lui coincise în timp cu un jubileu pe care-l sărbătorea papa Karsch : se împlineau treizeci de ani de cînd se afla în fruntea întreprinderilor sale. Cu acest prilej, ținu o cuvîntare presărată cu cîteva expresii dialectale, confundînd de cîteva ori dativul cu acuzativul, un truc nevinovat pentru a părea mai apropiat de popor. Majoritatea muncitorilor nu-i pot înghiți pe intelectuali, spunea el. De ce să-i superi pe bieții oameni ? Lasă-i să se bucure.

Ca să-i dispună şi mai mult cumpărase şi amenajase o casă de odihnă.

În realitate, papa Karsch nu era tocmai vesel, nu era decît un specialist îndemînatic în domeniul ambalajelor, obişnuit să umble cu oamenii şi cu bilanţurile şi care se străduia să ascundă labilitatea fiinţei sale. Cu oameni ca Niko n-ar fi avut ce face. Saltul lui Niko în moarte deschidea prăpăstii pe care el trebuia să le acopere, dezvăluia tendinţa spre declin a tot ceea ce e pămîntesc şi era incompatibil cu planurile optimiste ale unui negustor adevărat. Karsch trebuia să se ţină cît mai departe de ceea ce dorea Niko, prin orice mijloace, fie chiar cu agheasmă. El respingea tot ce era negativ, la fel cum Niko respingea tot ce era pozitiv. Foamea lui Niko era compensată în cercul lui Karsch de o altă foame, sărăcia lui de o altă goliciune. Jubileul în cinstea lui Felix Karsch, plătit de el însuşi, se desfăşura ca o mare operă lirică, cu efecte rafinate de lumină, cu acompaniamentul unei orchestre alese. Elke făcea conversaţie cu comercianţi şi preşedinţi, cu Samuel Winzig — textile, Friedl Dobrowolny — angrosist de hîrtie, şi cu Ella Löwe — o doamnă sensibilă, cu o faţă de canibal — cu diplomaţi, actori şi prelaţi. Mulţi dintre aceşti oameni cu care vorbea Elke nu ştiau nici măcar cine şi ce erau într-adevăr : valoarea numelor lor trebuia calculată în mod complicat din credite, investiţii, conjunctură, măsuri cu privire la politica comercială şi scadenţe, şi cînd după miezul nopţii se întorceau acasă, odraslele lor aveau o petrecere şi dansau rock'n roll — aceşti copii care ştiau şi mai puţin cine erau, care compuneau litanii dadaiste, studiau filozofia Zen şi erau înscrişi la cursuri de judo, cereau cecuri şi plăteau cu dispreţ. Toate acestea păreau motive destul de puternice pentru a păstra forma, cel puţin acolo unde mai putea fi păstrată : a cultiva superficialitatea conversaţiei, a dansa şi a răspîndi atîta strălucire cît era posibil în cîteva ore. Tablourile lui Niko erau, dimpotrivă, foarte simple, încărcate cu energie negativă şi străbătute de vîntul rece de deasupra acoperişurilor. El cucerea esenţialul, sfîşia aparenţele şi îndepărta iluziile din cîteva mişcări. Acolo unde iluziile încetau, nu se mai putea respira, nu mai era aer. Elke preferase iluziile şi le mînuia cu atenţie, după regulile jocului pe care şi le însuşise după reflectări profunde şi după ce înţelesese că forţele creatoare de viaţă şi cele distrugătoare erau identice. Într-un mod misterios, pentru ea minciuna era totuna cu adevărul, dragostea cu ura, teama cu speranţa. Se temea numai cînd spera şi numai cînd se temea începea să spere iarăşi.

Flori, automobile în faţa vilei, un meniu alcătuit cu grijă, de ce nu ? Politeţea la graniţa dintre tu şi eu, dintre noi şi dumneavoastră, bijuterii, mătase, parfum — de ce nu ? Să rîzi — de ce nu ? Încheiase pace cu societatea, o pace care era de fapt un război purtat cu toate armele.

După un an, cînd îl reîntîlnise pe Niko, acesta se lansase cu succes în grafica publicitară. Ce vrei, spusese, e singura formă de sinu-

cidere pentru care primești onorariu. Purta tot un pulover vechi, îmbrăca smochingul doar cînd desena. Cînd își făcea schițele, lua pentru o zi o cameră la cel mai bun hotel din oraș și bea șampanie — trei patru sticle una după alta. Atmosferă, spusese, ambianță. Descoperise și el ce înseamnă banul. Asta se întîmplase cînd dintr-o dată nu mai putuse desena ca mai înainte. Pierderea forței artistice corespundea unei creșteri a curbei contului său la bancă și urmărea procesul de acumulare cu același interes cu care privise înainte filmele polițiste. Devenise zgîrcit. Mai putea încă să schițeze un portret din cîteva linii, fețele erau însă lipsite de expresie. Viața din ele se stinsese. Toți sînt criminali, spusese el la cinematograf. Își omoară aproapele sau pe sine însuși. Niko se sinucisese în felul său, știa asta și arăta o mîndrie cinică.

Mi-am supraviețuit, spuse el. Foarte interesant să vezi ce vine după moarte. Deocamdată aștept criza. Criza va constrînge firmele la eforturi și mai mari. Pentru mine criza este adevărata conjunctură.

Nu intrase într-o discuție serioasă cu el. Cinismul și procesul de acumulare la bancă se întîlneau la tot pasul. Autorul de reclame Niko nu mai era interesant — un geniu corupt, un caz simplu pentru studiile sociologice ale lui Sascha Mallovan. Oricum trăia încă, saltul de la etajul al cincilea nu avusese loc. Pe din afară totul părea în ordine. Atinsese belșugul și testul distrugerii nu se încheiase cu moartea celui care experimenta.

Niko nu mai picta. Pe atunci lucra și pentru Galland, care voia să lanseze un medicament străin. Proiectase afișe și anunțuri care săreau în ochi. Medicamentul nu avusese succes. Propaganda zgomotoasă fusese interpretată ca un semn rău pentru Galland. Conform unei legi nescrise, firmelor solide le erau interzise idei originale de reclamă. Barometrul lui Galland era în scădere. Totuși nu se întîmplase nimic. Uneori Elke îl întîlnea pe Manfred Galland la petreceri, cu ocazii festive, în foaierul operei. Imaginea pe care o păstra în minte nu era decît ultima dintr-un șir lung de imagini nefaste, ce se întindeau de la zeitățile antice dezgropate, continuau cu cele ale lui Niko și ajungeau pînă în prezent, imagini ale adevărului, ale suferinței, într-un lanț neîntrerupt, venind din trecut. Avea facultatea de a tălmăci semnele, acestea însă nu spuneau nimic nou, nu făceau decît să repete : totul trebuie să se transforme, totul se distruge. O străbătu un fior. Nu cumva îi era teamă ? Teamă de sine însăși ? Nu știa. Nu-și mai făcea nici un fel de planuri. Ceea ce nu este nu poate fi distrus. Nu se lega de nimic, nu se agăța de nimic. Nu voia să aibă un chip, pentru a nu fi recunoscută. Așa o ducea de cîțiva ani. Celui cu mîinile goale nu i se poate lua nimic. Cel care nu crede nimic nu poate fi mințit. Bucuria pe care o trăia nu era mai mult decît un foc de artificii. Nici de Sascha nu era legată. Fiecare mișcare spre el era urmată de un gest de fugă. Manfred Galland se cramponase de firma sa și putea fi distrus. Au să-l hăituiască

peste marginea prăpastiei ca pe o fiară. Nu mai vrea să știe nimic de toate acestea, nimic, neantul! Ce se va întîmpla însă cu ea? Va trebui oare să renunțe și la salvarea în acest neant? Poți să mai iubești în pustietatea aceasta?

Auzi deodată zgomote. Ridicîndu-se, văzu lumină în fața ferestrelor. Venise un automobil. Se îmbrăcă în capot, luă lanterna și coborî scările. Ușa de la intrare era deschisă. Din camera prietenei sale Lonny ieși un bărbat, era încă în pardesiu și cu pălăria pe cap, se vedea că de-abia sosise. Elke îl recunoscu pe Rosner, tînărul arhitect cu care era logodită Lonny.

— Ce-i cu Sascha? întrebă ea cuprinsă brusc de teamă.

— Cu Sascha nu-i nimic, răspunse Rosner. Își luă ochelarii de pe nas și-i șterse. Dar la profesorul Waldhauser au spart geamurile, și la Galland la fel. Lonny a fost prietenă cu Manfred Galland. Cred că l-ar linșa, dacă ar pune mîna pe el. Am venit ca să n-o las pe Lonny singură.

— Foarte cuminte, spuse Elke, dar gîndurile ei erau în oraș.

De ce se temuse atîta? Era ea atît de liberă și de neangajată pe cît crezuse? Dacă lui Kai îi e mai bine, calcula ea mînioasă, plecăm mai departe, în străinătate, oriunde. Cît mai departe. Stătea rezemată de perete și fixa dușumeaua. Oare cît mai putea să continue jocul, să mai întindă coarda?

Se resimțea încă de pe urma șocului și nu știa dacă se va vindeca, dacă va fi vreodată

în stare să se dăruiască, să se uite pe sine. Era capabilă de pasiuni, dar pasiunile n-o mai încălzeau.

Se întoarse încet în camera ei. Necunoscutul din pivniță, tatăl lui Kai, luă înfățișarea lui Manfred Galland, apoi pe cea a lui Sascha. Pe urmă iar chipul lui Manfred. Orice s-ar fi întîmplat, chipul lui trebuia distrus acum. Și dintr-o dată simți că iubește acest chip, iubire de dragul distrugerii. Nimic din ceea ce era sănătos nu era și bun, ea nu avea parte de bunătate. Nu avea decît suferința, ruinele, nebunia. Își văzu fața în oglindă la o oarecare distanță. Își netezi părul cu mîna. Pasiuni... Dacă exista o pasiune care s-o domine total, aceasta era trufia (se înclină spre oglindă), trufia de a nu se mulțumi cu fericirea.

„Am să plec, se gîndi. Va fi singur. Și eu voi fi singură. Nu pot să trăiesc într-o căsuță de țară ca Lonny și Rosner. Mi-ar plăcea, dar nu pot. Dumnezeule, în asta e un sîmbure de nebunie! Cînd am să mă întorc, cînd mă voi fi distrus pînă într-atît încît să pot trăi din nou?"

14

PROFESORULUI WALDHAUSER i se întîmplase în noaptea asta ceva ciudat. Mallovan plecase înainte de a fi început ploaia și îl lăsase într-o stare de spirit nenorocită. Mîndria sa secretă pe care o cultivase după războiul

îngrozitor — aceea de a trăi într-o lume de sticlă, în care nu conta decît experimentul pur, rațional, fusese pusă sub semnul întrebării. Lumea pătrundea pînă la el. Sticla avea o fisură.

Norii acopereau stelele, rafale scurte de vînt se învolburau prin tufișurile din grădină, făceau frunzele să foșnească, dar nu aduceau răcoare, nu ajungeau pînă în casă. Vîntul nu umplea grădinile pe de-antregul și uniform, ci sărea prin vîrfurile cedrilor de Liban la doamna Schöller, dansa prin grădina lui Mayer-Sternberg, adia prin tufele de trandafiri din fața vilei lui, peste care cădea lumina din casa scărilor, înălța pînă la fereastră un nor de-o aromă aspră, îl risipea și aducea mirosuri străine, aproape imperceptibile : mirosul lemnului uscat, secular al vilelor din cartier, al verandelor ascunse, acoperite de iederă, al spalierelor încălzite de soare, parfumul miilor de butuci din viile de deasupra lui Wielandstrasse. Lumina candelabrelor mari scînteia prin frunzișul copacilor, agitat de vînt. În spatele ferestrelor : biblioteci cu cinci și cu zece mii de volume, saloane de muzică, piane cu clape strălucind alb ; perspectiva de la mansardă, cu care se obișnuise de decenii, îi părea azi nouă, înspăimîntătoare. Vîntul fîlfîia cu aripi de pasăre uriașă în castanii de pe stradă și-și lua iarăși zborul ; foșnetul penelor sale se pierdea undeva, sus, în noapte.

Presiunea atmosferică și zăpușeala însoțite de intensitatea senzațiilor olfactive îi provocaseră o ușoară durere de cap, pe care n-o resimțea însă ca stînjenitoare. Îi amintea de o tînără cubaneză, o fată din Cienfuegos, dintr-un grup de studenți. Li se arătase orașul și asta durase pînă în zori. Atunci simțise pentru prima oară această ușoară durere, care nu-i era neplăcută și care în mintea lui se asocia cu un miros de scorțișoară. Mirosul venea probabil de la țigările lor, sau de la pielea cafenie, răcoroasă, care se lipea de obrazul său, de la strigătele scurte, guturale, puternice, cu care străbăteau parcurile, cu gesturi bruște de violență, pe care el nu le mai cunoscuse, dar de la care cu greu se putea abține. Trecuseră decenii de atunci, totuși mirosul de scorțișoară îi rămăsese în memorie și încă îl asocia cu beția, cu dezlănțuirea, cu forța.

Se gîndea și la o călătorie prin Grecia, la nopți luminoase sub cerul Mediteranei răsăritene, și deodată i se păru că distinge șoapte abia perceptibile în grădina doamnei Schöller. Coborî în biblioteca cea mare, pe care nu o folosea decît rareori, intră în încăperea spațioasă, fără să aprindă lumina — prin fereastră pătrundea destulă lumină de la lămpile de pe stradă, încît putea să se orienteze prin cameră. Într-un colț strălucea un glob mare, ca o uriașă lună albăstruie și dădea impresia că se învîrtește încet, împins de vijelia din grădină, plutind lent printr-un cosmos originar al limbilor, prin eterul spiritual iradiat de șirurile de cărți întinse de-a lungul pereților, și profesorul Waldhauser, atît de mic, ușor și fragil, așezat într-un scaun de cardinal, avu impresia că

simte în gură un gust familiar, ca și cum cuvîntul ar fi putut fi și gustat, nu numai citit și pronunțat — greaca și sanscrita, tamila, ebraica, latina, cîntec și revelație, făgăduiala unei mîntuiri. Își cuprinse tîmplele cu palmele, dar durerea persista. Uneori vîntul biciuind ramurile acoperea lumina, alteori o lua cu sine, dar lumina revenea, nu ca dinafară, ci ca dinăuntrul lucrurilor, o strălucire cafenie peste mătasea fragilă a unei imagini rituale budiste, un luciu întunecat în jurul muchiilor șerpuite ale unui scrin vechi. Un fulger îndepărtat tremură pe apele stinse ale unei oglinzi de Murano, deasupra căminului, și ecoul unei rafale de vînt se stinse încet ca zgomotul ploii cînd se oprește.

Trecu o oră și el sta tot nemișcat. Afară viața se învolbura în multe vălurele, pătrundea prin pereți, se strecura odată cu lumina peste covor, îi învăluia genunchii, se scurgea iarăși în întuneric și revenea din nou, scînteia albastru în cristalul lustrei, evada cu umbrele mișcătoare peste ziduri și se stingea în culorile aurii, tomnatice, întunecate ale tapetelor. Waldhauser stătea liniștit în mijlocul acestei vieți care-l inunda, uitase de sine, evadase în textele cărților și cînd doamna Zink îl anunță pe președinte, nu înțelese imediat ce spunea.

Doamna Zink venise într-un vîrtej de furtună, ferestre trîntite, perdele fîlfîind, lumină și zgomot, și această invazie neașteptată îl izbise ca o lovitură în față. În spatele ei intrase președintele. Doamna Zink închisese ferestrele și-i lăsase singuri.

Waldhauser nu reușea încă să se smulgă pe de-a-ntregul din starea lui de absență și să se reculeagă. Se simțea ca și cum ar fi fost legat cu frînghii de niște cai în galop, care-l tîrau după ei. Tot ce era în lumină îl izbea violent. Durerea de cap îl chinuia iar și ea, o ușoară amețeală, parcă s-ar fi trezit dintr-o beție.

Afară ploaia biciuia geamurile. Președintele venea și el din ploaie — costumul îi era ud, repira greu, picături de ploaie sau de transpirație îi acopereau fața. Privea mirat în jurul său, ca și cum abia acum ar fi observat unde se afla, ca și cum s-ar fi temut de liniștea locului.

Nu se mai văzuseră poate de cincisprezece ani. Galland-senior se împlinise și mai mult, iar părul său, sub care străluceau picături de transpirație, era aproape în întregime alb. În perioada de glorie a firmei, îi acordaseră titlul neoficial de președinte și mai tîrziu nu i-l mai putuseră lua înapoi. Ca și în trecut, domina de îndată încăperea. Waldhauser nu se ridicase. Slăbiciunea și o teamă nelămurită de ceea ce avea să urmeze îl țintuiau în fotoliu. Președintele se așezase fără să fi fost invitat și fără să rostească un cuvînt de scuză sau de salut.

— Am sosit tocmai acum de la Geneva, rosti el calm, indiferent, ca și cum de la ultima lor întîlnire n-ar fi trecut decît cîteva minute, cît i-ar fi trebuit ca să facă o seurtă plimbare prin grădină. M-am întors ca să aflu că au asmuțit cîinii polițiști pe urmele fiului meu.

Waldhauser ridică mîna într-un gest de apărare. Furtuna nu se mai auzea. Picăturile de ploaie se izbeau aproape fără zgomot de geam. Părea că pînă și elementele naturii nu cutezau să facă zgomot în preajma lui Galland-senior.

— Poți să duci o campanie împotriva cuiva și în acest mod, dar poți să procedezi și altfel, spuse președintele. Ai putea s-o faci, de pildă, cu mijloace cinstite. Nu mai sîntem în anii treizeci, după criză, cînd ne repezeam unul în gîtul altuia ca fiarele și cînd cunoșteam expresia „iartă-mă" doar din auzite, cînd băncile se prăbușeau și falimentele erau la ordinea zilei. Țara asta se află de cîțiva ani încoace într-o conjunctură favorabilă. Totuși mi se refuză creditele de care am nevoie ca să-mi pun afacerile pe picioare, spunîndu-mi-se că dacă mă retrag eu, o să i se acorde altuia care va veni în locul meu. Atunci de ce să nu le primesc eu, acum ? Oare, pentru că fiul meu e un asasin ? Au făcut un ucigaș din el pentru că altfel, într-o bună zi, i-ar fi strivit de pereți pe toți ? Creditele mele sînt blocate. Să trăiești, dar să nu-i lași pe ceilalți să trăiască — ce fel de principii sînt acestea ? Ce părere ai ? Nu spui nimic fiindcă tu ești asigurat cu pensia ta. Pe tine te lasă să trăiești. Mie-mi sar iarăși în gît. Am șaptezeci de ani, dragul meu, și mi-am petrecut ultima zi de naștere la tribunal, luptînd ca să evit un faliment. În absența mea au sechestrat toate fondurile pe care le-au putut găsi. De ani de zile ne hărțuiesc dintr-un colț în altul.

— Am vrut să-ți spun cu ani în urmă încă...

— Renunță ! ai vrut să-mi spui, îl întrerupse președintele. Tocmai asta n-am să fac, n-am să renunț la șaptezeci de ani, cum n-am renunțat nici la șaizeci și cinci.

— Aranjează-te cu băncile și n-au să te închidă la vîrsta ta în turnul datornicilor.

— Nu mă aranjez cu nimeni, fiindcă acum mi-au mînjit ușa cu sînge și de aci înainte între noi nu mai poate fi vorba de nici un aranjament. Se apleacă spre el. Și nici nu mai am nevoie de aranjamente. De ieri stă destul capital străin în spatele planurilor mele, ca să trec prin această depresiune. Galland va avea bani, Galland va cumpăra. Galland va exporta. Nu camioane, trenuri îmi vor trebui pentru export. Scoase un porttigaret din buzunar și-și pregăti cu un calm prefăcut o havană. Într-o jumătate de oră, spuse el, într-o jumătate de oră, mi-au dărîmat ieri seară un consorțiu. Au telefonat la Zürich și au spus textual că sînt falit, că fiul meu e un nebun și un criminal. Au spus că se va emite mandat de arestare împotriva mea. Acordurile sînt perfecte, iar garanțiile valabile. Totuși cei din Zürich au fost surprinși, e firesc. Îi pregătisem din toate punctele de vedere, nu mă putusem însă aștepta la lovitura asta împotriva fiului meu, la lovitura asta mișelească.

Își aprinse tacticos țigara. Inelele de la mînă îi străluciră. Waldhauser își întoarse privirea. Pe fața președintelui se citea o expresie pe care n-o putea îndura. Durerea de cap se accentua. Curentul mișca ușor perdeaua.

— După o jumătate de oră au telefonat din nou și au retractat totul. Întrebînd la poliție, au constatat că unele informații fuseseră false. Situația firmei nu e clară, dar mi se vor acorda noi termene. Apoi ne-am dus împreună să bem un pahar de vin — ca la aldămașul unei vaci. Viața merge înainte. Există, dragul meu, roluri mari pe această scenă.

— Rolul nu e grozav, îl contrazise Waldhauser, are un final neplăcut. Aruncă-le fărîmiturile pe care le mai ai în mînă, și ieși din scenă !

Galland își vedea liniștit de țigară.

— Parcă aș fi avut vreodată un rol bun ! Întotdeauna am avut roluri cu final tragic, eu le-am rescris. Acum trebuie să aflu ce e cu fiul meu. Elisabeth nu știe. Nimeni nu știe. Se ridică, se apropie de glob și-l învîrti. Nu cred că a plecat în Italia. Nu e genul lui. Poate că l-au băgat în sperieți. N-are nervii care i-ar trebui ca să-mi ia locul. Un teoretician, ce vrei ! Am observat asta în tot ce a făcut. Poate prea inteligent. Prea avîntat. Cine e prea inteligent se gîndește la prea multe, acționează cu întîrziere, sperie vînatul. Pe urmă reacționează iar prea repede. Măsura, dragul meu, măsura contează. I-am spus : „Eu o șterg, ia tu frînele în mînă. Ai toată puterea, dar păstrează măsura. Nu-ți spun încotro plec, așa că oricînd poți să răspunzi că nu știi unde mă aflu în acel moment.“ Ochii săi au scînteiat o clipă, eu însă n-am luat asta în serios. A fost o greșeală. Ridică globul ca pe o minge, îl puse la loc cu grijă. Am să-l găsesc pe Manfred, spuse bătrînul Galland, chiar de ar fi să zgîrii pămîntul cu mîinile goale. Am să-l scot de-acolo, chiar de-ar trebui să alerg desculț prin foc. Se spune că are o cabană undeva, afară din oraș, nimeni nu știe unde. Nu m-am interesat niciodată de treburile astea. Se pare însă că Lonny cunoaște casa. Ea trebuie să-mi spună. După ce îl găsesc, pornesc la atac.

— Lonny e la Timmerbach, răspunse Waldhauser.

Îi venea greu să vorbească. Cuvintele prindeau anevoie contur și îi ieșeau cu greu din gură. Deși înțelesese că în viața familiei Galland intervenise o nouă întorsătură, o întorsătură favorabilă, nu se simțea liniștit, dimpotrivă, teama părea să crească. Calmul președintelui îl făcu să se gîndească la un dezechilibrat mintal. Poate că Galland nu făcea decît să aiureze.

— Lonny n-are telefon acolo.

— Trimit îndată mașina. Să vină imediat. Trebuie să-l punem pe băiat la adăpost cît mai repede. Atît timp cît nu-l am în mînă, nu merge să-mi continui jocul și se poate întîmpla orice.

— Eu n-am fost încă la Timmerbach. Lonny a închiriat casa doar de cîteva săptămîni. Nici nu știu pe unde vine. Rosner trebuie să știe. Știi, s-a logodit cu un arhitect, după...

— Atunci să se ducă acest Rosner, cheamă-l ! Trimit să-l ia.

Waldhauser se ridică. Se clătina, trebui să se țină, șovăi cîteva clipe în mijlocul camerei, pînă să-și recapete echilibrul și să-i treacă ame-

țeala. În clipa în care reuși să facă primul pas spre ușă, auzi spărgîndu-se un geam și simți o lovitură puternică în frunte. După cîteva secunde, prin încăpere vîjîi o piatră spărgînd lustra cea mică. Lumina continua să ardă. Waldhauser mai auzi pe cineva strigînd afară : „Bandă de ucigași !“ apoi președintele îl ridică și-l duse pe brațe, ca pe un copil, în casa scărilor. Îl întinse pe preș și-i cercetă cu mișcări precipitate fruntea sîngerîndă.

— Asta or să mi-o plătească, șopti el. Ți-ai venit în fire ? Nu pare prea grav. Numai să nu te lase nervii. Sînt lîngă tine. Mă recunoști... ?

— Cheamă poliția, articulă Waldhauser, și apoi doctorul !

Se simțea parcă mai bine decît înainte de lovitură. Vedea cum președintele se rezema de perete, epuizat și el, un colos greu, puternic, totuși nu invincibil, cum mîna sa căuta sprijin, bîjbîind nesigură peste o comodă, răsturnă o vază, izbi o farfurie pe care erau niște cuțitașe — aici depunea doamna Zink poșta de dimineață — apucă un cuțitaș cu mînerul de argint și-l ridică. Pe fețele cuțitașului era gravat „Granville La Plage“ și „Granville Casino“. O lamă scurtă, tăioasă. Președintele, care ținea mînerul strîns cu dreapta, ridică mîna stîngă și-și înfipse în palmă vîrful ascuțit. Apoi îl lăsă să cadă. Cînd ajunse pe scări, pasul său era iarăși sigur. Waldhauser auzi cum dădea indicații doamnei Zink : să telefoneze arhitectului Rosner. Apoi la poliție. Apoi doctorului.

15

WEWERKA, POLIȚISTUL care patrula după miezul nopții în sectorul Sebaldusplatz, era încă tînăr. Neajunsurile serviciului i se păreau încă neînsemnate. Îi făcea plăcere să participe la puterea executivă și să poarte armă. Trăia acest sentiment mai ales cînd mergea de unul singur. În acele momente reprezenta nu numai propria sa putere ci și pe cea a tuturor superiorilor lui, fără s-o împartă cu cineva. Nu însemna că ar fi vrut să fie amestecat în evenimente importante, pline de primejdii, să facă într-adevăr uz de puterea și de arma sa. Amenințarea îi ajungea.

Ploaia cădea de cîteva ore. Seara începuse cu o furtună care pe la miezul nopții se potolise. Cînd intrase el în serviciu se stinseseră jumătate dintre lămpi : după miezul nopții iluminatul era redus. Contururile bisericii Sfîntul Sebaldus dispăreau în întuneric. Piața în care se oprise era și ea întunecată. Ploaia picura uniform. Se și răcorise puțin.

Wewerka urcă încet Wielandstrasse, făcu un ocol prin parc și se întoarse iarăși spre biserica Sfîntul Sebaldus. Nici o fereastră de la vilele dimprejur nu era luminată. Nimic nu mai vădea că într-o grădină fusese comisă o tentativă de omor și că făptași rămași neidentificați spărseseră niște geamuri cu cîteva ore în urmă. Doar ploaia isca mișcare în ramurile copacilor și în tufișuri.

Terminînd al treilea rond, tînărul polițist Wewerka se adăposti sub streașina bisericii

Sfîntul Sebaldus. După un timp văzu în piață un bărbat cu umbrelă. Nu-l auzise venind, silueta lui se contura însă clar în lumina lămpii din capătul lui Wielandstrasse. Nu era prea înalt, purta un pardesiu de culoare închisă și privea în susul străzii ca și cum ar fi meditat pe care drum s-o apuce. Poate că ieșise să-și plimbe cîinele, iar acesta scăpase în întuneric. Polițistul îl observă, văzu cum, în cele din urmă, o luă pe Wielandstrasse și dispăru dintr-o dată. La început se mai zărise umbra în urma lui, o umbră șovăielnică, devenind tot mai scurtă, apoi cînd omul trecuse de lampă, umbra schimbase și ea direcția, se strînsese și ea în jurul figurii învăluite în întuneric și în aceeași clipă întregul tablou se topise ca o halucinație.

„Asta nu-i tocmai în ordine, se gîndi Wewerka, oamenii cumsecade nu merg în felul ăsta." Își îndreptă chipiul pe care se vedea stema cu vulturul și porni după el; tentativa de omor din Sebaldusstrasse era un motiv destul de serios ca să-l oprească și să-l legitimeze. Wewerka mergea repede, trecu prin cercul de lumină care închidea ca o cortină perspectiva străzii, dar cînd intră din nou în întuneric nu văzu pe nimeni. Evident, ramurile copacilor de pe Wielandstrasse atîrnau prea jos și dacă individul mergea pe sub ei nu-l putea vedea. Se gîndea că atunci cînd o să ajungă la cealaltă lampă, o să-l zărească, fără îndoială.

Într-adevăr reapăru, chiar mai devreme decît s-ar fi așteptat polițistul, se vede că mersese mai repede decît Wewerka și acum traversa

oblic strada, de la dreapta spre stînga, cu mișcări ciudate, cu pași mici dar repezi, ca de dans. Dar dispăru la fel de brusc.

„Ca o stafie", se gîndi polițistul. Nu era sigur că există stafii și de fapt era înclinat să nu creadă în asemenea fenomene supranaturale, odată însă, cînd locuia ca subchiriaș într-o casă veche și chiriașul principal era plecat într-o călătorie, auzise pași grei în apartament și nu fusese în stare să se ridice și să vadă ce era. În fața ușii sale, pașii se opriseră, cineva apăsase clanța și o ținuse așa o veșnicie. El, însă, Wewerka — era polițist de pe atunci — nu putuse să scoată nici un cuvînt sau să facă vreo mișcare. Poate că visase, fiind doar pe jumătate adormit — cel puțin așa încercase să explice întîmplarea colegii pe care-i întrebase.

Își aminti din nou de povestea aceea misterioasă, dar acum nu se temea. Probabil că efectele de lumină ale lămpilor în ploaie, printre copaci, erau cauza ciudățeniei fenomenelor.

Șovăia totuși să-l strige. De obicei, nu ieșea nimic la iveală cînd îl oprea pe primul venit, iar dacă ceva nu era în regulă, socotea oricum mai indicat să-l urmărească mai departe și să vadă unde se ducea. Se aținea și el acum pe lîngă gard, spre a nu fi observat, și grăbise pasul. Nu voia să-l mai piardă din ochi. Cum becurile ardeau din două în două, intervalele de întuneric erau destul de mari. După al treilea cerc de lumină nu mai era decît parcul învecinat de o parte, iar pe partea dinspre dealuri, cîmp liber. Îl văzu încă o dată, foarte

clar, cînd intră în acest cerc. Mergea tot înainte. Trebuia să se grăbească, dacă voia să-l prindă.

— Stai ! Poliția.

Wewerka începu să fugă și în timp ce alerga dezasigură pistolul. După ce trecu de bec, aprinse lanterna. Pînă unde ajungea ea să lumineze, strada se vedea goală. De aici începeau viile. Wewerka traversă drumul alergînd, intră în parc și strigă din nou. Pe Sabaldusstrasse era o cabină telefonică. Sună postul cel mai apropiat, aceștia alarmară prin radio o patrulă motorizată și după cîteva minute Wewerka auzi sirena, care încetă abia cînd mașina coti pe Wielandstrasse. Îi așteptă în capătul străzii. Înaintară printre vii, căutînd cu farurile ; merseră mai mult decît ar fi putut străbate un alergător în acest timp, întoarseră și coborîră cu motorul oprit și cu luminile stinse. Stopară la o curbă și se dădură jos din mașină. Sub ei era Wielandstrasse. O cercetară un timp cu binoclurile speciale de noapte.

— Auziți ? întrebă inspectorul. De undeva răzbate muzică.

Auzeau zgomotul ploii și alte zgomote din depărtare, dar nu-și puteau da seama dacă printre acestea era și o urmă de muzică. De la o anumită limită toate zgomotele deveneau muzică, iar aceasta se transforma și ea în zgomot. Lui Wewerka i se părea chiar că aude semnale Morse, dar nu putea fi decît o închipuire. Trimiseră mașina înainte și coborîră pe o cărare, printre vii. Erau trei : inspectorul,

Wewerka și încă un polițist din patrulă. La jumătatea drumului se opriră iarăși ascultînd.

— Cineva cîntă la pian, spuse inspectorul.

Ceilalți doi distingeau acum și ei muzica dintre zgomote. O cotiră oblic spre stînga de pe cărare și se strecurară printre butucii de vie. În fața lor apăru o colină împădurită. Se împiedicară de o plasă de sîrmă. Cîndva trebuie să fi fost un gard acolo. Nimeriră apoi în niște tufișuri dese. De aici, muzica se auzea clar.

Wewerka nu avea nici o pregătire muzicală, dar îi plăcea orice muzică și chiar dacă nu putea explica ce nu era în regulă la cea pe care o auzea acum, observă totuși imediat că ceva nu era în regulă — ca și aspectul bărbatului din Sebaldusplatz, ca și mersul său pe Wielandstrasse, ca și dispariția sa bruscă. Părea că lumea se năruie în muzica aceasta, că dărîmăturile erau puse la loc cu forța ; dar dărîmăturile înseși erau frumoase.

Dincolo de pădure terenul cobora și din întunericul nopții ploioase apăru un palat mare, cu două peroane laterale și cu partea centrală ieșind înainte. Urcară aleea neîngrijită, plină de gropi, picioarele li se încurcară prin buruienile care năpădiseră terenul, prin scaieți și prin iarba înaltă. Palatul era o ruină. N-avea nici uși, nici ferestre. Inspectorul aprinse lanterna.

Deasupra intrării era un blazon imens, sculptat în piatră. Un vultur cu pantaloni bufanți din pene ținea un scut pe care era o cruce grecească. Prin mijlocul blazonului se căsca o

crăpătură. Se vedeau urme de gloanțe, probabil din timpul războiului.

În fața lor era o încăpere părăginită, care trebuie să fi fost cîndva sală de recepție, dar acum nu mai era absolut nimic în ea. În spate se vedea o scară ce ducea la etaj. În dreapta și în stînga, ușile care dădeau spre cele două aripi erau deschise. Dar toate camerele erau goale. Trecînd printr-o ușă proptită doar de toc, ajunseră în fosta seră, în care acum creșteau copaci. Rădăcinile lor găuriseră podeaua, iar vîrfurile lor trecuseră prin vechiul acoperiș de sticlă. Printre trunchiuri se vedeau trestii de bambus cu frunze mari, ude de ploaie. Sub un ciob mare de sticlă viermuiau gîngănii strălucitoare, iar într-un colț furnicile își construiseră un mușuroi. Inspectorul lumină pereții ; erau cenușii, apa de ploaie se scurgea de sus ; atinse un perete cu mîna și tencuiala se desprinse în bucăți mari.

Erau într-un palat și totuși sub cerul liber. Deasupra lor muzica se revărsa în valuri, se avînta în pasaje de o frumusețe pură, echilibrată și recădea în dezordine și haos, așa cum plantele din această seră se dezvoltau și în avîntul lor făceau să se prăbușească pereții și acoperișul.

Se întoarseră în sala de la intrare. Cealaltă aripă era mai bine păstrată ; pe pereți se vedeau picturi în frescă — peisaje paradisiace cu lei, tigri și păsări fabuloase. Frescele acopereau pereții în întregime — de sus pînă jos. Totul era aici opulență și distrugere : ploaia, afară și

sălbăticia, înăuntru, sera și copacii din palat, picturile și muzica.

„Toate astea nu sînt în regulă, se gîndi Wewerka. Așa ceva nu e permis. E un loc unde nu se petrec decît lucruri interzise. Ar fi timpul să lichidăm acest cuib de șobolani."

Simțea o ură nelămurită, dar foarte clară, împotriva palatului și a muzicii, împotriva vechii bogății și a delăsării. Și-ar fi putut el îngădui asemenea delăsare ?

Scara spre primul etaj era din lemn, veche, dar încă solidă. În dreptunghiurile mai deschise de pe pereți, unde atîrnaseră cîndva tablouri, cineva mîzgălise cu creioane colorate inscripții rusești. Inspectorul le descifră, dar nu le traduse — probabil înjurături.

La primul etaj scara dădea într-un coridor larg. Muzica se auzea încă, dezordonată și agitată, fantezii febrile ale unui om care stăpînea însă instrumentul cu virtuozitate.

Aici sus, la primul etaj, ușile erau încă în balamalele lor. Podeaua era măturată. Totuși nici acest etaj nu dădea impresia că ar fi fost locuit.

Inspectorul împinse ușa în spatele căreia răsuna pianul. Ușa se deschise încet și încet se oferi privirilor o cameră plină de covoare. Pereții erau și ei acoperiți cu covoare care absorbeau lumina, conferind încăperii aspectul unei casete uriașe. Răsfățul plantelor agățătoare din seră se continua aici în țesătura ornamentelor multicolore și se oprea în splendoarea grea a suprafețelor purpurii, negre și aurii. Dacă n-ar fi fost deschisă o fereastră ce

dădea spre grădina din spatele palatului, ar fi fost greu să auzi de afară muzica. Lumina venea de la luminări groase înfipte în candelabre grele. La pian cînta un bărbat, care privi spre ușă, dar nu dădu nici un semn că-i remarcase pe cei ce intraseră. Stăteau în ușă și priveau în încăpere cum privești un tablou întunecat de vreme, care își recapătă deodată, în flacăra tremurătoare a luminărilor, strălucirea, reflexele de lumină și culoare, ce se vor stinge însă din nou după cîteva secunde. Centrul încăperii, deși nu era centrul ei geometric, căci pianul stătea într-o parte, era fața pianistului, ovalul gălbui de sub părul rar, negru al unui meridional — al unui condotier, al unui sfînt, al unui criminal, și în același timp fața unui bărbat prietenos, între două vîrste. Muzica se vădea mai întîi în această față, se scurgea în trup, iradia în mîini, se izbea ca o suită de încordări și destinderi în instrument, se răspîndea în încăpere, era absorbită de rețeaua de ornamente a covoarelor, o muzică ce părea brusc minunată, în ton cu acest chip, atrăgătoare și înfricoșătoare în același timp.

Wewerka se gîndea și acum că toate acestea ar trebui interzise, în același timp se simțea însă un intrus, simțea că tot un intrus este și inspectorul și nu știa exact dacă puterea sa, puterea pe care o reprezenta el în uniformă și înarmat, se întindea pînă aici sau dacă nu cumva în acest loc se recomanda cea mai mare prudență. Rămase în ușă, nu îndrăzni să înainteze. Își aminti de blazonul de la intrare : vulturul și crucea. Oare ce reprezenta ? Era

emblema unei familii nobile sau însemnul unei puteri străine, care în ciuda stării deplorabile a palatului putea să invoce drepturi a căror încălcare i-ar mai fi adus și o sancțiune disciplinară ? Wewerka avea un instinct sigur în ce privea puterea : omul acesta de la pian era poate un extravagant, dar nu era nebun, nici sărac, nici slab. În spatele lui stătea o autoritate, indiferent care ar fi fost ea. Atît timp cît inspectorul nu intervenea și-l lăsa să cînte mai departe, nu era nici el obligat să acționeze. Aștepta. Asculta muzica. Motive exotice, de dans. Wewerka nu se îndoia că acesta este omul de pe Wielandstrasse, care nu se oprise la somația lui. De ce nu se oprise ? Ca să șadă aici și să cînte la pian ?

Brusc, în mijlocul unei măsuri, muzica încetă. Mîinile rămaseră însă pe claviatură, ca și cum ar fi vrut să reînceapă imediat.

— Ați venit să mă apărați ? întrebă omul de la pian.

Lui Wewerka i se păru că recunoaște un ușor accent slav, sudic.

Inspectorul nu acceptă să i se indice ce rol are aici și nu răspunse la întrebare.

— E a dumneavoastră casa ? întrebă el aspru.

— Uneori, răspunse omul de la pian. Acum se ridicase. Nu era prea înalt, dar părea puternic. Părul întunecat se rărea vizibil. Uneori nu-mi aparține. Cînd a început războiul mi-a fost luată. Se spunea că facem spionaj. Sînt din nou în țară de șase ani. Acum îmi aparține.

— Cum vă numiți ?

Omul nu răspunse imediat, ca și cum ar fi trebuit să caute într-o listă un nume potrivit pentru această ocazie.

— Michael Matabé, spuse apoi.

Nu părea impresionat de vizita poliției. Wewerka nu observă la el nici o urmă de teamă, de nesiguranță sau de supărare. Se ridicase, îndreptîndu-se spre o comodă veche, deschise un sertar, răsfoi niște hîrtii și, fără să caute prea mult, scoase de sub ele pașaportul. În mișcările sale se ghicea un ecou al muzicii, al ritmului ce-l însoțea, ce-l ferea de emoții.

— Matabé. Uneori, prințul Matabé, dar asta e o chestiune de documente. Nu mai posed documentele. Au fost împrăștiate de vînt. Erau pe o masă, deasupra un hrisov de danie al împăratului, mă refer la împăratul Bizanțului. Vîntul le-a împrăștiat peste cine știe cîte acoperișuri, prin fereastra uneia dintre casele noastre din oraș. Istoricii se îndoiau de autenticitatea hrisovului de danie al împăratului. Și la Bizanț s-au făcut multe falsuri. În special călugării erau ași în această artă.

Inspectorul rămase nemișcat.

— Sînteți născut la Florența ? întrebă el.

— Întîmplător, răspunse prințul Matabé. A fost într-adevăr o întîmplare că m-am născut acolo, căci de mult nu mai avem de-a face cu Florența. Un timp am trăit acolo. Am plecat din Bizanț în Grecia, iar cînd turcii au devenit incomozi ne-am mutat în Italia.

Nu zicea „familia mea“ sau „strămoșii mei“, ci simplu „am trăit“, „ne-am mutat“, ca și cum

căderea Bizanțului s-ar fi petrecut sub ochii lui.

Inspectorul îi dădu înapoi legitimația.

— Aveți o aprobare de la Serviciul edilitar să locuiți în acest palat ?

— Nu există nici o interdicție în acest sens.

— Și dacă se prăbușește ?

— Nu se prăbușește, răspunse prințul Matabé. Durează extrem de mult pînă să se prăbușească o asemenea clădire. Știm bine asta. Se așeză din nou la pian și lovi cîteva clape. Alte lucruri se prăbușesc mai repede, peste noapte. O muzică. Un stat.

Vru să mai spună ceva, dar inspectorul îl întrerupse brusc.

— De ce ați fugit ?

Prințul nu negă.

— Mă aflam pe terenul meu. Am rămas unde mă aflam. Polițistul a fugit în jos, pe stradă, și a intrat în parc. Nu e vina lui. Nu mai am jos, la stradă, nici gard, nici vreun drum care să arate că aici e o casă. Cînd mă aflam în străinătate, un țăran a plantat viță pe terenul de sub pădurice. Credea că n-am să mă mai întorc. Nu l-am împiedicat să-și vadă de treaba lui folositoare. Numai cînd se coc strugurii îmi iau și eu o mică dijmă. La cules nici nu se cunoaște.

Inspectorul se întoarse spre Wewerka.

— S-ar putea să fie cum spune, confirmă acesta. În vie nu era nimeni și am fugit prin parc.

— Dacă e așa, cazul ar fi lămurit, spuse inspectorul plimbîndu-se prin cameră. Se opri

lîngă niște tablouri rezemate cu fața la perete. Vindeți tablouri ?

— Uneori, cînd îmi aparțin.

— Pe Wielandstrasse exista pînă acum cîteva zile cineva care se ocupa de comerțul cu opere de artă. Îl cunoașteți ?

— Am avut o singură dată de-a face cu el, răspunse prințul. Mi-a făcut o ofertă minunată, n-a obținut însă decît o parte din preț și mi-a rămas dator suma. La toți rămînea dator. Ar fi risipit și tezaurul coroanei.

— Vreți să spuneți că ar fi delapidat ?

— O, nu, nu era un escroc, numai că avea dificultăți.

Inspectorul își puse mănușa pe care o scosese ca să poată răsfoi legitimația. Era semnalul de plecare.

— Nu vă temeți de hoți ? întrebă el în treacăt. Tablourile și covoarele sînt de valoare. Sau mai locuiește cineva aici, în palat ?

În loc să răspundă, prințul apucă un sfeșnic și o luă înainte.

— Poftiți ! Toate încăperile acestea, dar mai ales cele de la parter, continuă el în timp ce se aflau pe coridorul care părea acum simplu și sărăcăcios, ca într-o clădire oficială, meritau să fie văzute acum douăzeci de ani. Atunci ar fi avut un sens să te aperi de hoți. Azi nu mai are rost. Și așa nu vine nici unul. Deschise ușa în dreptul căreia tocmai se aflau. Lîngă fereastră era o masă lungă pe care sta întins un drapel uriaș, murdar, cu zvastica pe el. După plecarea mea, spuse prințul, mobilele și tablourile mai valoroase au fost confiscate, iar aici a

fost încartiruit un stat-major care, după cum am fost asigurat, a îngrijit clădirea cum nu se poate mai bine. Apoi au venit rușii, care au rămas doar cîteva săptămîni. Rușii au găsit însă casa goală. Nimeni nu știe cine a putut jefui palatul atît de sistematic în două zile. Nu mă plîng, căci am scăpat cu viață. Mă aflam într-o mînăstire franceză și meditam. Apucă precaut cu două degete drapelul, îl ridică și-l lăsă iar să cadă. De el a trebuit să fug și iată că acum locuim de ani de zile împreună. Toți l-au lăsat aici, unde se afla : nemții, cei care au jefuit, rușii, pînă și avocatul care a condus procesele prin care am redobîndit bunurile, eu însumi... Și ca și cum ar fi fost vorba de lucrul cel mai serios din lume, adăugă : E singurul dar pe care l-am primit în ultimele decenii și nici măcar nu știu de la cine.

Inspectorul nu mai avea de pus întrebări, voia doar să treacă prin camere, care dealtfel se dovediră a fi goale. Ici-colo cîte un scaun stricat sau o ramă, o șosetă de lînă găurită, o pătură, într-o firidă o plită și niște crătiți și lemne stivuite alături. Gazul și electricitatea au fost întrerupte nefiind achitate, explică prințul fără a fi întrebat. Iar apă are de la un izvor aflat pe terenul lui, care alimenta odinioară o mică fîntînă arteziană. Vorbind amabil, îi conduse pînă la intrarea principală și rămase acolo, cu lumînarea în mînă, sub blazonul cu vulturul și crucea.

Polițistul, care pînă atunci tăcuse ca și Wewerka, se aplecă și ridică niște tuburi de cartușe.

— Ce e asta ? întrebă el.
— Uneori, spuse prinţul, noaptea, cînd vin acasă, sînt şobolani în hol. Am încercat de cîteva ori să-i împuşc.
Se întoarse şi se îndreptă repede spre scară. Poliţistul puse tuburile în buzunar.
Wewerka găsi de cuviinţă să mai adauge şi el ceva şi aminti că nu observaseră nicăieri urme de şobolani, care s-ar fi văzut prin praful din camere. Acum, afară, sub ploaia care picura peste aleea părăsită şi peste bălării, îl cuprinse un fel de mahmureală. Era convins că se făcuse vinovat de încălcarea datoriei prin lipsă de atenţie, dar în definitiv asta era valabil pentru toţi trei, nu numai pentru el.
— În pivniţă n-am fost, spuse Wewerka. Nici nu ne-a arătat pivniţa.
— Coboară dumneata în pivniţă, îi ordonă inspectorul. Noi aşteptăm aici.
Wewerka făcu stînga-mprejur şi se întoarse în hol, căutînd intrarea pivniţei. Nu o găsi şi parcă i se luă o piatră de pe inimă. Nu-i mai găsi însă nici pe inspector şi nici pe sergent în faţa uşii, raza lanternei sale se pierdea în beznă, în ceaţa ce se ridica, şi auzi dintr-o dată nişte paşi grei răsunînd în palat. Un fior de gheaţă îl străbătu, pînă ce-i deveni limpede că Matabé începuse din nou să cînte. Alături de paşii cei grei se auzeau acum şi paşi mai uşori, se întrepătrundeau, alergau prin săli, coborau scările sărind peste trepte, din ce în ce mai repede, paşi de femei, paşi de bărbaţi şi paşi de animale. Unul după altul paşii se grupară într-un ritm ce prindea contur, un ritm încet, greu, trenînd, care-i amintea lui Wewerka de corale, deşi ceea ce cînta omul din palat nu era nicidecum muzică bisericească. Wewerka îşi asigură spatele, retrăgîndu-se lîngă un zid şi lumină de jur împrejur cu lanterna. Nu-i era teamă. Totuşi o uşoară înfiorare i se răspîndea în tot trupul, pornind de la şira spinării, ca valurile din locul unde a căzut o piatră, în cercuri concentrice, reci, aproape în ritmul muzicii. Ceea ce auzea însă acum nu mai era muzică, erau într-adevăr paşi ce se apropiau de-a lungul zidului. Îl recunoscu în ultima clipă pe inspector şi-şi dădu seama că paşii nu răsunau în palat, ci pe plăcile de piatră ale unui drum acoperit de iarbă.
— Ce s-a întîmplat ? îl întrebă inspectorul luminîndu-i faţa. Eşti mai alb ca peretele. Am găsit intrarea în pivniţă. E în curte şi pare să fie de mult prăbuşită. Vino-ţi în fire ! Sau ai văzut şobolani ?
— N-am văzut nici un şobolan, dar tare aş vrea să viu aici ziua şi să afum un pic cuibul ăsta de şobolani.
— S-ar putea să avem prilejul, răspunse inspectorul. Să mergem !
Străbătură păduricea şi viile, pînă ajunseră la maşina poliţiei din Wielandstrasse.
Wewerka rămase singur. Se făcuse aproape ziuă şi totuşi era încă întuneric, aproape mai întuneric decît în puterea nopţii ; ceaţa învăluia lămpile ca o pînză groasă. Poliţistul patrula în josul lui Wielandstrasse, atît de obosit

de parcă ar fi mers zile, nu ore pe jos. Ritmul muzicii din palat îl obseda și nu putu scăpa de el nici cînd încercă să fluiere o banală melodie de marș. Toate melodiile care-i veneau în minte erau doar încercări de a opri un fluviu cu mîna, și totodată se temea să nu uite motivele muzicii auzite în palat. Simțea tentația, se apăra împotriva ei și totuși nu izbutea. De cînd îl văzuse pe omul acela în lumina lămpii nu trecuseră nici două ore, dar aceste două ore i se păreau o veșnicie. Ajungînd în piața din fața bisericii Sfîntul Sebaldus, era atît de ostenit, că trebui să se așeze pe o bancă, deși îi era interzis și deși continua să cadă o ploaie măruntă. Rememoră tot ce spusese prințul, imaginîndu-și foarte plastic cum răvășea vîntul hrisoavele, hîrtiile cenușii, împăturite de mii de ori, acoperite de cuvinte într-o limbă străină, îl vedea pe prinț fugind din oraș și întorcîndu-se într-o seară, vedea autoritățile militare germane în palat, pe cei ce-l jefuiseră și pe soldații ruși, îl vedea pe prinț trăgînd cu pistolul după șobolani, o încercare lipsită de orice sorți de izbîndă, și cu cît se gîndea mai mult, cu atît îi apăreau mai incredibile. „Fără îndoială, am făcut bine că l-am cercetat pe prinț, după părerea mea inspectorul ar fi trebuit să meargă chiar mai departe, să-l aresteze. De acord, omul avea ceva simpatic, dar ăsta nu era un argument să-l cruți. Poate că inspectorul nu-l lasă decît ca momeală pentru ceilalți."

„Nu-e în regulă, se gîndi Wewerka, trebuie să fie nebun." Se ridică și porni mai departe.

Ceasul din turnul bisericii Sfîntul Sebaldus, care nu mai putea fi potrivit, bătu ora nouă — o oră care nimerise întîmplător în angrenajul roților lui.

16

SOMNUL PREȘEDINTELUI era ca somnul unui animal de pradă în junglă. Nu fusese nevoit să-și educe somnul în acest fel, îi era caracteristic. Rareori se întîmpla să viseze. Se mulțumea să doarmă puțin. În schimb, cînd era obosit, reușea să doarmă oricînd, chiar și ziua — cinci sau zece minute îi ajungeau ca să redobîndească iarăși putere. Uneori se îndoia că va muri vreodată.

În dimineața aceasta, după trezirea timpurie, era pregătit pentru orice — să vadă cadavrul fiului său, să afle că fusese arestat, că avusese un accident sau că fugise în străinătate. Fu totuși surprins să primească o știre despre el de la un om al bisericii — părintele Scholl — care-l vizită dis-de-dimineață și pe care, de cum îl văzu, îl consideră un neîndoielnic sol al morții. Deși în miezul verii, era o dimineață ploioasă, aproape iernatică, cu o lumină tulbure ce trebuia întărită de lămpi. În amestecul acesta de lumină naturală și artificială, părintele părea coborît din clarobscurul unui vechi tablou nu ca un pater obișnuit dintr-un ordin oarecare, ci ca un prinț al bisericii, relativ tînăr, pe a cărui față gravitatea aproape

inchizitorială era atenuată doar de amabilitatea rezervată a unei diplomaţii specific clericale.

„Un adversar primejdios", se gîndi preşedintele, la a doua privire ştia însă că nu trebuia să se aştepte la vestea morţii, desigur însă nici la cea a mîntuirii.

— Veniţi, spuse Galland-senior după un scurt salut, la un ceas care vă face vizita aceasta şi mai împovărătoare. Vă mulţumesc pentru osteneală.

Slujnica rămăsese în prag, aşteptînd să primească indicaţii dacă să mai pună un tacîm pentru micul dejun, părintele ridică însă mîna în semn de împotrivire.

— Pentru noi ceasul nu e neobişnuit şi eu am timp destul. Dumneavoastră aveţi însă mai puţin timp decît probabil credeţi. V-aş ruga să mă însoţiţi.

— Imediat ?

— Cît mai curînd.

— Trăieşte ?

Probabil că nu era decît lumina ciudată care făcea ca figura preotului să devină şi mai fantomatică.

— Trăieşte şi nu i-a fost clintit nici un fir de păr, dar nu se află într-un loc unde să poată rămîne. E de prisos să vă spun încotro vă duc.

Preşedintele închise ochii şi înclină capul, gînduri de triumf sălbatic îl străbătură pentru o clipă. „Dacă trăieşte, am cîştigat totul, am să rup lanţurile în care sîntem prinşi." Simţea beţia învingătorului. Cînd redeschise ochii, preotul era în faţa uneia dintre tapiseriile

care extindeau spaţiul încăperii în toate domeniile existenţei omeneşti : erau aici munca şi pacea, păduri, oraşe, vînătoare, dragoste, moarte, luptă. Preşedintelui îi plăcea să stea în această cameră ca în aer liber. Se simţea claustrat chiar în încăperi largi. Îl studie pe preot. Modul său de a privi tablourile era în acelaşi timp un act de luare în posesie.

„Ca şi cum tot ce e vechi le-ar aparţine", se gîndi preşedintele. Era aproape îmbrăcat şi fu gata de drum în cîteva minute. În vreme ce conducea, dispoziţia sa coborî din nou de la sentimentul triumfului la o aşteptare încordată. Cu coada ochiului îl observă pe preotul care tăcea cu superioritate, indicîndu-i doar direcţia de mers. „Parcă aş fi şoferul lui, se gîndi bătrînul Galland, cine ştie, poate chiar sînt. Lui nu-i sar creditorii în gît, nu i se năruie o familie, pe el nu-l prăvale nici un faliment în prăpastie. Unde mai pui că e una din marile puteri financiare ale timpului nostru. Este absolut imposibil să-ţi dai seama cum îşi alege partenerii. Precis că dispune de o organizaţie mondială fără egal. De două mii de ani ştie despre oameni mai mult decît oricare altul pe lume."

Şi totuşi pentru el, Galland, religia nu însemnase aproape nimic. Fusese botezat, se căsătorise în faţa preotului, însă biserica nu căutase să-l cîştige. Dar acum, la o răscruce primejdioasă a vieţii, cînd era vorba de singurul lucru de pe lume pe care-l iubea, forţa aceasta apărea din întuneric. Iar cînd va fi să moară, la căpătîiul lui se va ivi un preot,

care va primi de la el suma vieții sale în cîteva cuvinte. Își vor rosti rugăciunile deasupra trupului său, așa cum o făcuseră și deasupra cristelniței. Putea să fugă de ei — dar știa că nu era omul care să se lase îngropat ca un cîine.

Și totuși, chiar dacă instinctiv simțea lîngă el forța, o forță gigantică, de nepătruns — biserica aceasta nu-l privea cîtuși de puțin. El era un semănător de neliniște, un răzvrătit, care nu se umilea. Unde ar fi ajuns cu umilința ? Poate că era neghina de pe ogorul Domnului, făcut să fie vînturat odată cu pleava la Judecata-de-apoi, ca să rămînă numai grîul. Dar cine a lăsat neghina, cine i-a spus neghină ?

Străzile începuseră să fie animate. Președintele depășea nerăbdător, se strecura cît mai în față la intersecții. Erau acum la marginea orașului. „La întoarcere, se gîndi, Manfred va sta lîngă mine." Dar nu izbutea decît cu greu să și-l reprezinte lîngă el, ceea ce îl neliniștea. Cele întîmplate trebuie să-l fi schimbat. Poate că îl distruseseră, nu exterior, ci în centrul forței vitale de care avea nevoie pentru a face față acestei vieți, pentru a o înfrunta cum se cuvine. Fusese întotdeauna punctul lui slab. Lui Manfred îi lipsea calmul pe care el îl deprinsese pe cînd era încă ucenic și practicant, îi lipsea fundamentul, experiența că poți să dormi și în parcuri, pe bănci, că poți să stai de vorbă în zori cu măturătorii de stradă, care sînt la fel de buni ca și directorii generali, că nu rufăria și cravata

îl fac pe om, ci hotărîrea, curajul și țelul său. Lui Manfred îi trebuia un automobil, un duș cald dimineața, prosoape flaușate și filozofie, îi trebuiau femei pe care nu le cucerești, ci care, plictisite, vin singure la tine, îi trebuiau cărți, teorii, cinci limbi străine și discuri cu muzică barocă. Fusese preocupat să-i împlinească orice dorință, încă din copilărie, ținuse cu el împotriva profesorilor incomozi, îi respectase toanele pentru a educa fiara în stare să nu se vadă decît pe sine, care să sfîșie pe orice adversar ca pe o pradă ce se arată de departe ; și îl bătuse, cît timp se putea, îl bătuse la sînge ca să-i arate ce pățesc cei care greșesc, care nu aud clopotul de alarmă. Fundamentul însă nu i-l putuse da, nici atunci cînd, după absolvire, îl lăsase fără bani ca să învețe să stea pe propriile-i picioare. Prietenii lui, femeile, pînă și concurenții săriseră să-l ajute pe tînărul Galland, ca să nu fie nevoit să trăiască așa cum trăiește majoritatea oamenilor, cîștigînd o pîine modestă.

Opriră la o intersecție, la stop.

— Îmi îngăduiți o întrebare, părinte ? El v-a trimis la mine ?

— Nu.

— Știe că ați venit la mine ?

— Nu ni s-a părut indicat să-i comunicăm.

— Dar vreți și dumneavoastră să-l ajut, nu-i așa ? Cred că asupra acestui punct sîntem de acord.

— Sigur, sigur, trebuie să-i salvăm viața !

— Nu numai viața !

Semaforul își schimbase culoarea.

— Nu numai viaţa, părinte, repetă preşedintele, după ce ieşiseră din intersecţie. Viaţa înseamnă în primul rînd că mai respiră, mănîncă, bea şi doarme. Or asta e prea puţin, asta ai putea să faci şi la închisoare. Doar nu vreţi să fie închis ? Pentru asta n-aţi fi avut nevoie de ajutorul meu.

Părintele Scholl privea foarte atent casele pe lîngă care treceau. „Nu e de aceeaşi părere, se gîndi preşedintele. Nici nu-i de mirare. Oare de ce o fi venit ?"

— Am nevoie de ajutorul dumneavoastră mai întîi pentru că vreau să rămînă în viaţă, zise părintele Scholl. În poliţişti ar trage şi apoi s-ar sinucide.

— Dar nu vă imaginaţi că eu am să-mi dau de bunăvoie fiul pe mîna poliţiei. N-am să fac asta, cu nici un preţ. Nu e un criminal, pe care să fiu obligat să-l predau. Toţi criminalii pe care i-am cunoscut erau egoişti, care nu se gîndeau decît la folosul lor. Pînă şi cel care ucide din gelozie, tot la el se gîndeşte. Pe cînd Manfred...

— De unde puteţi şti că nu s-a gîndit exclusiv la sine însuşi ?

— Pentru că, evident, nu se mai gîndea la nimic şi la nimeni. Povara care-l apăsa l-a doborît, asta e totul. E vina mea, părinte, dar judecaţi şi dumneavoastră, ce puteam să fac ? Nu ştiu ce v-a spus el. Dacă vreţi să mă ascultaţi, am să vă relatez ce s-a întîmplat. Am pierdut cîteva milioane prin falimentul unei firme de comerţ cu care aveam de mult relaţii. Am încercat să parez lovitura, am cedat

unele drepturi creditorilor mei — nu e nimic neobişnuit, toată lumea procedează aşa. Şi totuşi, cu asta a început declinul nostru. Obligaţiile transmise au provocat noi fisuri. A trebuit să închei contracte dezavantajoase. Au venit toate una după alta. Nu poate spune nimeni cu certitudine de ce o marfă se vinde azi, iar mîine nu se mai vinde — atît timp cît nu apar deosebiri calitative, şi noi avem astăzi foarte multe mărfuri care abia dacă se deosebesc calitativ, şi nu întotdeauna se cumpără ce e mai bun. Se înţelege că am luat toate măsurile, dar transformarea durează, am avut pierderi. Criza a devenit latentă. Dobînzi tot mai mari, capitalizarea dobînzilor, condiţii de cumpărare tot mai proaste, pe care trebuia să le impunem clienţilor noştri, dividende din ce în ce mai mici, pentru a rămîne în joc — pur şi simplu nu mai era viaţă, şi asta cu atît mai mult cu cît în epoci de conjunctură favorabilă prăbuşirea unei firme este considerată ca un semn al incapacităţii proprietarului. Părinte ! Fiul meu a început să lucreze la firma noastră cînd am observat că eram în pragul falimentului. Soţia mea s-a despărţit atunci de mine, eram singur. Am îndrăznit să fac o ultimă sforţare pentru că nu puteam să las totul să se prăbuşească la picioarele fiului meu şi să-i spun : Poftim, asta-i moştenirea ta ! Adevărul gol-goluţ era că nu mai aveam nimic. Aveam însă credit. Aveam numele meu. Am exploatat acest nume pînă a devenit bani falşi. Ar fi trebuit să mă opresc. N-am putut,

părinte, n-am vrut. Sume ameţitoare curgeau încă prin mîinile mele. Eram solvabil. Cu banii altora. Dar nu fără speranţă. Fac parte dintre oamenii care nu renunţă pînă la ultima suflare. Şi nu renunţă nici acum.

Trecuseră de centru şi automobilul mare se avînta tot mai rapid prin circulaţia mai puţin intensă a cartierelor mărginaşe. „Văzînd automobilul, nimeni nu-şi poate da seama de afară în ce situaţie ne aflăm", se gîndi preşedintele.

— Mai era şi numele, părinte. Iar numele sînt eu. Ce altceva îmi rămînea de făcut decît să ocrotesc acest ultim capital! Adevărul e că a trebuit să-l împing tot mai des pe Manfred în faţă, să călătoresc mult, să fiu de negăsit — pentru a mai cîştiga încă o zi, încă două zile... A trebuit să-l oblig să mintă pînă cînd nu se mai putea spune nici măcar un cuvînt adevărat despre raporturile noastre. Dar toţi ştiau că minţeam. L-au ţinut drept un partener mai slab şi şi-au făcut un joc din asta, să-l hăituiască prin labirintul acesta de minciuni, să-l înghesuie într-un colţ şi să-l îngenuncheze. Însă pînă şi un copil putea să vadă că nu voiau să ne lichideze cu adevărat, pentru că ar fi pierdut şi ei, asta e singura problemă importantă. Îţi baţi măgarul ca să ducă poverile, dar nu-l omori. Credeţi că altfel mi s-ar mai fi acordat credit, după toate cîte s-au petrecut? M-ar fi trimis la dracu', dacă această condamnare la moarte nu i-ar fi costat o sumă bunicică. Ei o duc foarte bine pe baza acestui

tour de force[1] al nostru. Şi dacă ar fi vorba de un proces Galland, procurorul s-ar putea interesa de unele paragrafe din contractele noastre de credit şi de fonduri ilicite, neimpozabile, scurse prin firma noastră. Aşa cum în trecut existau partide ilegale şi mişcări de rezistenţă, există azi o economie clandestină şi cine a avut o dată de-a face cu ea nu i se mai poate sustrage. Şi totuşi l-au hăituit pînă ce a început să urle şi să izbească împrejur. S-au obişnuit atît de mult cu aceste metode, că nici măcar nu-şi mai dau seama cît sînt de cruzi. De ce să ispăşească el? Pentru că a făcut ani de zile pe sclavul? Dacă l-ar fi omorît pe unul dintre cei care l-au chinuit, s-ar mai putea vorbi de afect, de legitimă apărare. Dar nici măcar asta... Numai reacţia oarbă... Dumneavoastră, părinte, ce credeţi?

Suna aproape ca o implorare şi în momentul acesta, în această dispoziţie, bătrînul Galland ar fi fost probabil în stare să îngenuncheze în faţa preotului.

— Alţii vor judeca, nu eu.

— Ca şi cum ar putea fi pus un judecător peste epuizare, nebunie şi boală. Dacă el nu-şi face decît datoria...

Părintele Scholl ridică mîna cu un gest de apărare.

— Dar tocmai că Manfred nu mai vrea să-şi facă datoria, spuse preotul. Credeţi-mă, în clipele acestea nu-i putem salva decît viaţa, apărîndu-l de sine însuşi.

---

[1] Performanţă (fr.).

Ajunseseră în cartierul vilelor. Părintele Scholl îl dirijă pe o stradă îngustă, care urca abrupt la deal, și-i spuse să oprească. Erau la capătul drumului. Spre culmea dealului ducea doar o cărare.

— Și dacă refuz să vă ajut atît timp cît nu-mi promiteți să păstrați tăcere ? întrebă președintele.

— Atunci nu vă veți mai vedea fiul. Și probabil că nu vă vor lichida, dar vă vor lăsa să vă prăbușiți.

— Asta n-ar folosi nimănui, zise Galland.

Coborîră din mașină. Orașul care se afla la picioarele lor se vedea numai în parte, mohorît, cenușiu, fără splendoarea obișnuită a acestui cartier. Era o dimineață liniștită.

În asemenea zile, oamenilor nu le place să ia hotărîri. Sînt concilianți. Președintele simțea liniștea din spatele ferestrelor și a ușilor închise ca pe o provocare. Multe jaluzele aici, sus, nici nu fuseseră ridicate, ziua nu începuse încă pentru toți. Bătrînul Galland ura această liniște, somnul acesta care-l făcea să resimtă îndoit propria sa agitație. Îi disprețuise dintotdeauna pe cei trîndavi. Somnul lor e stupid, gîndurile le sînt sterile. Cînd n-avea nimic de făcut devenea neliniștit, cîrcotaș. Voia să rămînă în joc, pentru fiul său și pentru sine, nu voia să-și irosească timpul. Prieteni nu avea, femeile erau o altă lume, singura femeie pe care ar fi putut s-o iubească pînă la idolatrie, o fiică, nu exista. Toată viața sa însemnase — să aibă mereu un țel, să se identifice total cu munca sa, iată ceea ce-și

dorise și considerase bun. A dormi pînă tîrziu era un păcat...

Preotul, care mergea în fața lui, o apucă pe un drum de țară. „Aș vrea să știu ce li se șoptea la ureche fiilor de regi, bastarzilor, uzurpatorilor, războinicilor ! se gîndea președintele. Nu se poate să fi hrănit puii de leu cu același lapte ca pe miei. Dacă ar fi încercat să-i educe în spiritul supunerii ar fi eșuat lamentabil. Or fi încercat oare ? De ce nu vrea să înțeleagă că nu numai pentru copiii prinților, ci și pentru o firmă există alte legi decît pentru un copil de școală ? Cum să trăim dacă nu avem nici o șansă să cîștigăm ? Va trebui să înțeleagă asta. Trebuie să-l fac să înțeleagă."

Drumul ducea într-o pădurice. Preotul îl aștepta sub copaci.

— Am ajuns, spuse el. Trebuie să vă previn : ceea ce încercăm noi e plin de primejdii. L-am găsit într-o stare de epuizare completă. Epuizarea fizică a trecut, cea psihică însă nu — ea poate fi comparată cu starea ce urmează torturilor grele. Cunosc aceste stări și din activitatea mea, dar și din proprie experiență.

Președintele se oprise.

— O să-și piardă mințile ?

— Nu. Nu pare să fie dintr-aceia. Dar, ascultați-mă ! Afară de dumneavoastră nu-l poate ajuta nimeni. Pe dumneavoastră vă iubește. E singura explicație cum de a rezistat cinci ani în infern fără să evadeze.

— N-ar fi trebuit să fie infern, părinte...
Președintele își plecă fără voie privirea. Își aminti de o scenă în biroul său. Manfred îl rugase să renunțe, o singură dată, el însă, președintele, pusese pistolul pe birou și declarase că nu va supraviețui zilei falimentului. Manfred se răsucise pe călcîie și ieșise din birou. Ar fi trebuit să-mi spună că nu mai poate, ar fi trebuit să vorbească... Eu nu-i fac nimănui viața un iad, nu. Ce idee !

Pentru o clipă văzu compătimire pe fața preotului, dar ea părea să izvorască dintr-un scepticism profund cu privire la soarta oamenilor, scepticism împotriva căruia Galland-senior se ridică imediat, instinctiv. Nu voia această compătimire, așa cum nu admitea să se creadă că transformă viața celorlalți într-un infern.

— Sînt oameni care nu pot vorbi, spuse preotul cu un ton aproape binevoitor. Și la ce i-ar fi ajutat ?

— Măcar de-ar ajuta acum... Nu-i așa, trebuie să aibă un sens ! Altfel de ce m-ați fi chemat ?

Se porni un vînt rece, care scutura picături mari de pe copaci.

— După ce s-a produs o catastrofă, oamenii poartă discuții întotdeauna. E mult mai ușor să vorbești după, decît înainte. Catastrofele îi apropie pe indivizi. Și apoi pot să vă comunic că victima atentatului trăiește. Și e foarte mult, pentru că nimeni n-ar fi fost în stare să nege asta. Faptul că trăiește schimbă

totul. Un ecou schimbat schimbă însuși strigătul care l-a stîrnit.

Speranța își croia iar drum. Dar președintele nu-l înțelegea pe preot. Cum ar fi putut acest om să-i trezească speranțe, lui, care era cu totul lipsit de speranțe ? Ce-i ascundea oare ? Un ecou schimbă însuși strigătul... Dacă Mayer-Sternberg trăia, Manfred nu mai trebuia jertfit pe altarul moralei și al societății. Care societate și care morală ? Societatea care-l hăituise pînă ce-l cuprinsese panica ? Principiilor morale dictate de cei care aveau succes ?

— Mayer-Sternberg trăiește ? Se va putea vorbi cu el ? A făcut vreo declarație ? A spus el : cutare m-a atacat ?

— A afirmat că nu l-ar fi recunoscut pe făptaș.

— Dar, părinte... Ar fi totuși atît de ușor să ne ajute !

Părintele Scholl îl trase îndărăt între copaci ; sus, de-a lungul dealului, mergeau cîțiva oameni și era evident că părintele nu voia să fie văzuți.

— Nu, nu va fi în stare să se întoarcă la firmă, spuse preotul.

— Nici nu trebuie să se întoarcă imediat... De afaceri am să mă ocup eu de aici înainte. Dar nu știu dacă puteți înțelege asta, părinte, o firmă e ca o bucată de pămînt pe care stai. Fiecare are nevoie de o bucată de pămînt, altfel se prăbușește. Dumneavoastră aveți biserica. Biserica e un regat. Dar el, el ce are ? Eu nu cred că i-ați salva sufletul cu prețul unei condamnări. N-a jefuit pe nimeni, n-a

furat nimic. A strigat doar şi a izbit în jurul lui, cum face oricare, cînd apăsarea crește peste măsură de mult. Doar l-aţi văzut, părinte. Nu e un om pe care puşcăria să-l îndrepte. Poate că nu s-ar folosi de primul prilej pentru a se sinucide, dar de al zecelea, de al doisprezecelea, da. Sînt bătrîn, părinte, şi vă implor, nu transformaţi dorinţa dumneavoastră de dreptate într-o condamnare la moarte. Cui îi foloseşte dacă e condamnat? Dumneavoastră? Mie? Societăţii? Victimei cel mai puţin. Vă jur, părinte, o să-l ajutăm pe Mayer-Sternberg, cînd firma va fi salvată. Îl cunosc. Sînt oameni săraci, au nevoie de bani, de nimic altceva. La ce le-ar folosi satisfacţia îndoielnică de a şti că fiul meu a fost condamnat?

Printre trunchiurile copacilor se vedea acum zidul unei clădiri vaste, pe jumătate căzută în ruină. Se strecurară prin tufişurile ude de ploaie şi intrară printr-o crăpătură într-o încăpere unde pădurea pătrunsese de mulţi ani. Amîndoi se mişcau aproape fără zgomot. Nu se auzea nici un pas, nici o ramură udă revenind la locul ei. Preşedintele observa foarte atent cu ce uşurinţă se mişca părintele în sutana lui. „Şi tu eşti o fiară, gîndea el, asta n-ai învăţat-o îngenunchind." Totuşi îi plăcea tocmai această supleţe, care-i dădea impresia de rezistenţă, de energie, şi-l făcea să se gîndească la nişte lupte nu tocmai nevinovate, care poate întovărăşeau trecutul acestui preot. N-aveau decît să se scandalizeze bigoţii de caracterul în multe privinţe prea lumesc al bisericii, lui tocmai atunci îi plăcea mai mult, cînd se amesteca în iureşul lumii şi cînd, în cele din urmă, o puteai apuca şi izbi, la nevoie. „Trebuie să vorbesc, îşi spuse el, nu e un om de care să mă ruşinez."

— Nu-l putem salva, părinte, dacă nu salvăm şi firma. Odată cu el se duce un nume şi fără nume nu poate să înceapă o viaţă nouă. Îl cuprinse o bănuială nebunească. Sau poate vreţi să-l primiţi în mînăstirile voastre, după executarea pedepsei?

— Nu, nu... Noi nu-i primim decît pe cei ce vin de bunăvoie.

Ecoul schimbat schimbă strigătul! Deodată îşi aminti că acest părinte Scholl trebuie să fie acelaşi cu un predicator foarte cunoscut odinioară, care într-o zi fusese revocat de biserică. Mă rog, asta nu-l privea pe el. Nu era momentul şi nici locul să reflecteze cu privire la disciplina bisericească şi la interpretarea dogmelor credinţei. Momentul nu era nicidecum potrivit şi nici locul unde se aflau nu-i plăcea. Sub acoperişul crăpat se ridica un miros de putregai, pe care nu-l putuse suporta niciodată, la fel de insuportabil ca vederea cimitirelor, a cadavrelor, a trîndăviei, a oricărui fel de putreziciune. Părintele dădu la o parte nişte ramuri uriaşe de bambus. În spatele acestora, între lambriurile dislocate, era o uşă, care sigur că odinioară fusese bine ascunsă, frumos încadrată de intarsiile lemnului ce proteja peretele şi care în acest loc păreau oricum că nu-şi au rostul şi tocmai de aceea atrăgeau atenţia. Acum uşa atîrna slă-

bită în balamale. Preotul o deschise precaut. Pătrunseră într-o încăpere dreptunghiulară, cu pereţii tencuiţi grosolan. Într-o firidă zăceau nişte lumînări, erau însă pline de praf, se vedea că nu fuseseră folosite de mult. O scară de piatră în spirală cobora sub pămînt.

Preotul scoase o lanternă de buzunar.

— Galeriile datează din vremea turcilor, explică el. Au fost refăcute mai tîrziu, ultima dată chiar de armata germană, care a găsit aici adăposturi antiaeriene potrivite pentru un eşalon şi care, spre sfîrşitul războiului, voia să instaleze aici chiar o uzină subterană de armament, nu pe partea asta dinspre deal, ci la intrarea dinspre oraş. Sînt şi acolo grote imense în stîncă.

— Aşteptaţi ! îl rugă preşedintele. Aerul era uscat aici, iar mirosul de putregai nu devenea mai pătrunzător, totuşi el şovăia să coboare.

Lanterna lumina doar o mică porţiune din scara în spirală. Se temuse întotdeauna să coboare într-o mină, pînă şi de tunele îi era frică. La Neapole refuzase să viziteze Capri pentru că numai gîndul de a intra în Grota Albastră îl îngrozea, iar în timpul războiului coborîse foarte rar în adăpost — socotea aceste ore printre cele mai groaznice din viaţa sa, mai ales cînd blocul de deasupra fusese nimerit de o bombă şi cei de afară trebuiseră să-şi deschidă drum cu lopeţile pînă la intrarea în adăpost. Acum, însă, jos, acolo unde nu voia să meargă, era Manfred, şi nu avea altă alegere.

Părintele coborî cîteva trepte.

— Bolţile sînt rezistente, îl asigură el.

— Nu e vorba de primejdie... Dar cum de-a venit încoace ?

— Îi era totuna unde ajunge. Spunea că...

— Ce spunea ?

— Nu ştiu ce-a spus la început, eu am sosit mai tîrziu. Prinţul l-a găsit în grădină, pe cînd cerceta capul căzut al statuii unei zeiţe. S-a împiedicat de el în iarbă — sînt atîtea lucruri risipite aici. Pe vremuri, pe cornişe se aflau zei, zeiţe şi îngeri. Prinţul căruia îi aparţine terenul mi-a povestit ce-a făcut. „Acesta e Manfred Galland“, mi-a spus el. Fiul dumneavoastră însă...

— Ce-a spus Manfred ?

— Că a fost o greşeală.

— O greşeală ? Nu înţeleg părinte, pentru numele lui Dumnezeu, ce fel de greşeală ?

— Revolta, omorul, amocul ! Credea că situaţia e fără ieşire şi nu se referea la firma Galland, ci la el însuşi. Credea că e închis între ziduri, dar cînd a izbit, a observat că, de fapt, nu erau ziduri.

— Nu e în toate minţile, părinte.

— Dimpotrivă, e cu desăvîrşire lucid.

— Dar zidurile acestea solide, ele există totuşi. Sau vreţi să negaţi existenţa acestor noi ziduri între care e închis acum ?

— Nu sînt ziduri, replică părintele Scholl.

— Dar ce ?

— Absenţa unei lumi.

Preşedintele închise ochii ca şi cînd s-ar fi ferit de ceva care-i provoca scîrbă. Nu era toomai acesta lucrul de care se temea ?

— Vorbim limbi diferite, părinte!
— Normal... Dar veniţi odată!
Dacă omorul a fost o greşeală... Nu încăpea nici o îndoială! Îl urma pe preot, străduindu-se să nu numere treptele. Faptul că după două cotituri ajunseră la o galerie lungă, nu prea înaltă, îl linişti prea puţin. Trebuiră să meargă încovoiaţi. Pereţii scînteiau de cristale, amintind uneori de flori pămînteşti, cărora le lipsea însă viaţa caldă de pe pămînt. Aerul părea să se rarefieze rapid. Preşedintele simţea deasupra lui o povară crescîndă, care nu-l atingea, dar îl obliga totuşi aproape să îngenuncheze. Căuta să se convingă că Manfred e la adăpost aici, că o ascunzătoare mai bună n-ar fi putut găsi, gîndul acesta însă nu-i micşora teama din inimă, dimpotrivă, faptul că Manfred putea să trăiască aici dovedea că este de un soi cu totul deosebit, şi-i fu greu să înlăture din conştiinţă bănuiala că această deosebire dintre tată şi fiu ar putea fi unul din motivele întregii nenorociri. Bănuiala aceasta nu era nouă, se lepădase însă întotdeauna de ea, aşa cum te lepezi de o teamă superstiţioasă; o citise în indiferenţa din rarele momente fantastice ale triumfului, o presimţise în înclinaţia spre prăbuşire, care-l povăţuia să nu lase din mînă conducerea firmei, nici în cazul unor conjuncturi exterioare relativ favorabile.
Manfred era un teoretician aproape genial, cu o tentă de dispreţ faţă de practică, neaşteptat de rezistent, ce nu cruţa nici un efort cît timp era în defensivă, dar atunci cînd trebuia

să iasă din apărare, să treacă la ofensivă, devenea nesigur, pierdea măsura, venea cu planuri gigantice, gîndite pînă la ultimul amănunt, care însă nu întîmpinau decît neîncredere şi refuz. Cuprindeau un moment înfricoşător, totodată o îndoială în corectitudinea tablei înmulţirii pe care se bazează orice planificare economică, oricît ar fi ea de complicată; aceste planuri erau înfricoşătoare, construcţii neîndurătoare, întinse peste întreaga lume, ca şi cum la cea mai neînsemnată operaţie financiară ar fi trebuit să analizezi situaţia economică a întregului mapamond, să acoperi cu garanţii orice modificare posibilă a acestor structuri. Din toate acestea se vedea nesiguranţa, incapacitatea de a improviza la momentul oportun.
Bătrînul Galland trebuia să se sprijine tot mai des de peretele galeriei. Mergea în întuneric. Vedea în faţa lui contururile preotului, negre în conul de lumină al lanternei, ce răzbătea cam pînă la douăzeci de paşi în faţa lor. Era imposibil să apreciezi distanţa pe care o parcurseseră. Teama creştea şi scădea iarăşi, în valuri ce se ridicau şi cădeau. Uneori preşedintele respira greu, apoi fruntea i se acoperea de sudoare. În situaţia aceasta nu-i ajuta nimic altceva decît să-şi trimită gîndurile înainte, acolo unde nu ajungea raza lanternei. Paralizat de teamă, luptînd împotriva propriei firi, coborîse aici ca să-l dezgroape pe Manfred din adîncurile pămîntului, să-şi lege din nou destinul său de destinul străin, care-i scăpa, fiindcă era nece-

sar, fiindcă nu aveai voie să ţii seama nici de disperare, nici de mîndrie şi fiindcă tabla înmulţirii rămînea valabilă în veci — dacă era nevoie chiar împotriva codului civil şi a moralei. Cumpărase lemn, cantităţi mari şi, pe hîrtie, îl negociase pe două duzini de produse străine ; acum trenurile de marfă trebuiau să se pună în mişcare, contractele trebuiau să fie îndeplinite — ce conta aici tristeţea, disperarea, slăbiciunea şi chiar faptul că poliţia era pe urmele lor ! Dacă exista ceva ce se numea soartă, o fericire şi o cădere predestinată, atunci această soartă trebuia înfrîntă — oare orbii nu-şi găsesc drumul ? Pînă şi cei hărăziţi morţii îşi găsesc liniştea.

Conul de lumină întîlni o uşă grea de stejar, ferecată. Preşedintele îşi pierduse într-atît simţul timpului şi pe cel de orientare că nu mai ştia unde şi cîtă vreme merseseră. Nu ştia nici ce trebuia să facă sau să spună, se lăsa doar condus, sperînd în capacitatea sa de a se descurca.

Deficienţa lumii — orice ai fi spus sau ai fi făcut, existau atîtea posibilităţi şi nici una nu era mai bună decît celelalte. Toate vorbele şi toate posibilităţile se revărsau împreună, o mie de valuri mici crescînd dintr-o dată într-un torent, care-l izbea de peretele galeriei : îi era frică. Şi văzu clar ce se întîmplase : Manfred se dăduse bătut. În fracţiuni de secundă îl inundară din întunericul galeriei imagini, a căror cauză nu era decît frica aceasta străină, ce pusese stăpînire pe memoria sa şi

scotea la suprafaţă imagini ale disperării. Cunoştea indiferenţa şi disperarea de care suferea Manfred, o văzuse în multe variante la bolnavii ce voiau să moară, la femei părăsite, la un camarad împreună cu care evadase după primul război mondial din Siberia şi pe care frigul şi zăpada îl doborîseră pe drum...

„Uite că merg, fac tot ce spui, pas cu pas, merg, merg..." Zăcea în zăpadă fără să se mişte şi spunea : „Merg, merg..."

Preotul ridică o mînă şi bătu în uşă ; raportate la viteza gîndului şi a avalanşei de imagini ce se învolburau în mintea sa, mişcările braţului care bătea păreau de o încetineală absurdă, de vis. Ce trebuia să fie dincolo de uşă ? Ce urma să se întîmple ? Îl va vedea pe Manfred. Cine era Manfred în realitate ?

Propriul său chip într-o oglindă întunecată, mai prelung, mai subţiratic, chipul cunoscut, greoi, plin de sine al familiei sale răsfrînt în chipul soţiei, într-o altă conştiinţă de sine ce nu se împăca deloc cu a lui, încorporat şi reflectat într-un sînge străin, în amestecuri străine, din care rezultaseră mereu femei frumoase — cunoştea acest tip de fete gingaşe, triste, moarte de timpuriu, călugăriţe, femei care înnebuneau, rareori mame, şi în cazul acesta mame ale unui singur copil pe care-l idolatrizau sau îl părăseau, şi bărbaţi care erau jucători, aventurieri, ofiţeri, chiar şi preoţi, şi tocmai asta voise să dobîndească atunci cînd se căsătorise, tocmai pentru asta jertfise atîta, pentru acest alt chip, opus propriei sale forţe

vitale și propriei rațiuni, care nu dăinuia niciodată integral și care chiar în copilul său îi scăpa printre degete.

Preotul bătuse în ușă de trei ori și apoi încă o dată, dar acesta nu era decît un semnal, deoarece cheia se afla la el și deschise. Înaintînd grăbit, președintele văzu la o oarecare distanță o făptură care se retrăgea și care nu putea fi decît Manfred. Îl împinse pe preot la o parte. O lumină foarte puternică, rece-albăstruie, îl orbi pentru cîteva secunde. Nu cuteza să-și privească fiul, vru să-l strige, să-i vorbească, dar nu reuși să scoată nici un cuvînt. Și aici aerul era cald și rarefiat, mirosea puternic a carbid de la o lampă aflată într-o cornișă.

Se aflau într-o încăpere înaltă, a cărei întindere n-o puteai aprecia. Spațiul nu părea o ascunzătoare, nici nu avea nimic monahal sau soldățesc, cum se așteptase președintele, amintea mai degrabă de o hală dintr-o fabrică demontată, impresie iscată probabil de prezența șinelor unei linii de decovil ce se pierdea în întuneric, de resturi de piese de mașini, de un aparat telefonic și de o centrală manuală în ale cărei bucșe se mai vedeau cabluri de diferite culori, ce nu mai duceau nicăieri — erau tăiate și înnodate inform în spate. Mai existau acolo o masă primitivă, cîteva scaune de lemn și, lîngă perete, un pat de scînduri acoperit cu o pătură cenușie de campanie.

Sus, unde lumina lăsa locul întunericului, tavanul se curba într-o grotă naturală uriașă.

17

PREOTUL ÎL LĂSĂ pe bătrînul Galland în față, misiunea lui fusese doar să-l conducă pînă aici. Acum nu mai avea nimic de spus. Domnea liniștea care se răspîndește în jurul morților — în jurul jertfei, liniștea ciudată a fulgerului în vuietul furtunii. Își ținea respirația.

Lumina din grotă era la fel de ciudată cu aceea care se răspîndește în infinit, stridentă și totuși neputincioasă în fața întunericului nesfîrșit — lumina becurilor singuratice de pe străzi sau a felinarelor de vînt de pe șantiere.

Președintele făcuse cîțiva pași, evident obișnuit să măsoare împrejurimile într-o fracțiune de secundă, obișnuit să ocupe centrul, ca și cum orice spațiu i-ar fi aparținut. Își pierdu dintr-o dată siguranța. Nu era nimic, nici un reper de care să-ți fixezi privirea, care să ajute la descifrarea situației. Înclină capul și privi de jos în sus, spre făptura din fundal, ca un luptător care-și apucă adversarul și-l ridică.

Manfred Galland stătea cu revolverul în mînă la marginea opusă a cercului de lumină. Revolverul era îndreptat spre tavan, fără nici o țintă, cum fără țintă era și omul care-l ținea. Tînărul Galland avea un pulover negru, murdar, zdrențuit la gît și la umeri. Pe fața lui se vedeau vînătăi, pesemne că fusese lovit cu o cravașă sau cu o sîrmă. Fața lui semăna cu pietrele străbătute de vinișoare în care era săpată peștera. Preotul avea impresia că ochii lui erau și mai mari și mai întunecați, apar-

ținînd nopții ce domnea aici, jos. Mai ales fața lui, pe care mai înainte nu remarcase nici o expresie, începuse să se însuflețească, din interior, așa cum ar începe să se trezească la viață un perete de stîncă, materie pusă în mișcare de un proces lăuntric de neînțeles, ducînd pînă la distrugerea structurilor.

Cu fiecare pas înainte al președintelui, Manfred se retrăgea cu un pas, ca o marionetă, ca figurile acelea care nu mai sînt trase de sfori, ci reacționează la impulsuri luminoase.

Jocul acesta dură cîteva secunde, cîteva clipe, în răstimpul cărora preotul își ținea mereu răsuflarea, cuprins de tensiunea ce umplea încăperea pînă sus, înăbușind orice sunet, chiar și zgomotul pașilor. Nu fu rostit nici un cuvînt. Părintele Scholl rămase în fundal. Tot ceea ce ar fi putut spune el însuși, fusese spus, sau nu putea fi rostit. Acest om, Manfred Galland, nu mai reacționa nici la blîndețe, nici la amenințări. Dacă mai trăia totuși după izbucnirea sa, dacă nu se împușcase, desigur că asta se datora nu fricii de moarte sau durerii, dimpotrivă : așa cum aștepta ușor aplecat înainte, profilat neclar pe fundalul întunecos, clătinîndu-se puțin, nu era înfricoșat, ci mai curînd turmentat de durere — într-o stare de turmentare despre care preotul știa că face să alterneze accese îngrozitoare de nebunie cu clipe de o luciditate neobișnuită.

Bătrînul Galland se oprise. Văzu că nu mai are voie să înainteze.

— Stai ! spuse bătrînul încet. Nu te alung.

Slăbiciunea îl sili să se așeze. Nu-l scăpă însă pe Manfred din ochi. Părintele Scholl trecu pe lîngă el, printre ei, întrerupse tensiunea dintre cei doi poli, strecurîndu-se ca o umbră, simțind și el că întrerupe un contact invizibil, zăbovi intenționat încă o clipă și această clipă îi fu de ajuns bătrînului Galland pentru ca — de data asta în umbra preotului — să-și regăsească graiul, să i se adreseze fiului, grăbit și precipitat ca atunci cînd e viața în joc și vorbești, spui tot ce-ți trece prin minte, numai ca să vorbești și iar să vorbești...

— Nu te alung, spunea el către făptura plină de cruste însîngerate, care se clătină, dar te voi scoate din această închisoare. Drumul ți-e liber. Viața merge înainte. Aici nu e sfîrșitul și nici începutul. Am reușit să fac iar ordine, mă auzi ? Am avut noroc...

Preotul urmărea cu atenție fața președintelui. Trebuia să fie extrem de obositor pentru el să vorbească. Fața lui strălucea de sudoare — strălucea în întuneric ca o mască metalică, întunecată, pe care doar încordarea cea mai disperată a voinței o putea face să vorbească.

— Ascultă-mă ! Am ieșit din criză. Poți să te întorci din călătorie. Ai fost plecat, înțelegi ? Cîteva zile. Toți o vor crede. Nu te-a văzut nimeni... Ascultă-mă ! Ai fost bolnav. Gîndește-te că ai fost bolnav, nu erai în toate mințile. Concentrează-te asupra acestui gînd. Tot ce ai în minte a fost un coșmar. Gîndește-te și hotărăște ! Pentru a te reîntoarce îți trebuie forță. Dar ai s-o găsești... Deodată

strigă : Ai să fii destul de tare. Vei găsi această forță !

„Nu, își spuse preotul, asta nu se poate, chiar dacă ar vrea — nu rezistă." Manfred îi explicase cum începuse. O piatră de pe drum nu mai ținea de piatra de alături, cuvîntul nu mai ținea de cel care-l rostea, strada, de case, casele, de oameni. Intrase cu mașina într-o casă pentru că mîna nu mai îndeplinea comenzile primite de la creier, aceeași mînă care acum continua să se joace cu revolverul. Manfred Galland era distrus lăuntric. Dealtminteri, pe vremuri, nu se deosebea cu mult de majoritatea oamenilor : o fire mai slabă decît admitea, știutor și totuși orb, sensibil, temător, inactiv și evadînd în muncă din realitatea insuportabilă a vieții sale, ca în paradisul opiomanilor. Această evadare în muncă trebuie să fi accelerat prăbușirea. Și totuși bătrînul Galland căuta să-i zgîndăre ambiția. Nu cumva președintele nu mai știa ce vorbește ?

— Ai să negi totul, spunea el, totul... Îți mai amintești, de fapt, ceva ? Mai știi ce s-a întîmplat ? Nu mai știi. Ai nevoie de o îndatorire pe care s-o îndeplinești, care să te ajute să-ți revii. Ai avut întotdeauna nevoie de asemenea îndatoriri. Șaizeci de ore de muncă neîntreruptă, asta era o măsură bună pentru tine. Ziua conferințe, noaptea calcule și printre acestea, mărunțișurile zilnice — dictări de scrisori, convorbiri telefonice — ceea ce nu putea și nu voia să facă nimeni, pentru asta erai la dispoziție tu... Ai iar nevoie de o asemenea muncă. Dacă eșuezi, s-a zis cu noi cu

toți — tu, eu, maică-ta, toți... Ascultă-mă Manfred ! Ești încă tînăr. Viața mai poate deveni o aventură minunată pentru tine. N-ai decît să negi cu încăpățînare că ai fost în oraș...

Președintele se ridicase și pornise spre Manfred, care se retrase imediat în întuneric. Se mai vedea însă că apucase revolverul cu amîndouă mîinile. „Dacă nu e asigurat, îi trecu prin minte preotului, poate să se descarce oricînd, chiar fără ca tînărul să vrea."

— Te trimit undeva, promitea președintele, unde să te poți odihni — unde nu te cunoaște nimeni, unde poți fi singur. Doar atît ai de făcut : să reziști o zi, sus, cînd se vor năpusti asupra ta ca niște cîini. Dar am să fiu cu tine, n-am să te părăsesc. Am să te acopăr ca pe un copil pe care-l scoți dintr-o casă în flăcări. Și-ți făgăduiesc să mă retrag, să lichidez — calea ta va fi liberă... Vei avea un mare viitor... Dar nu te da bătut, nu acum, cînd am ajuns la faliment !

Căutînd ajutor, se întoarse spre preot, apucă firele retezate din centrala telefonică, trase de ele, smulse cîteva din bucșele lor și le aruncă într-un colț.

— Nu asta e soluția, nu asta... Din asta nu iese nimic. De aici nu mai poți vorbi cu nimeni. Nu știi, părinte, de ce era și de ce e în stare. Cînd vrea, poate să trateze nu zece, ci douăzeci de afaceri deodată, și acum...

Preotul scruta întunericul din care Manfred reapărea încet, cu mișcările sale bruște de marionetă, pe măsură ce președintele se re-

trăgea, ca și cum ar fi fost legați unul de altul. Părintele Scholl se aplecă puțin, urmărindu-l cu aceeași curiozitate ca și în seara precedentă, cînd îl văzuse pentru prima oară la Matabé — și la Matabé întîlnise destui oameni ciudați — prințul îi atrăgea cum atrage lumina fluturii de noapte : cartofori, criminali, hermafrodiți, obsedați, tot ce trăia în descompunere, și se înțelegea de minune cu ei. („Pentru mine, oamenii aceștia sînt extraordinar de importanți, părinte. Și pentru dumneata, nu ?") Dar pînă acum nu venise nici unul din mediul acestui Manfred Galland, nici unul care să fi fost atît de normal, de șters, de neînsemnat, dacă făceai abstracție de vînătăile crăpate, sîngerînde, care-i străbăteau fața. Manfred își amintea de multe, nu însă de încleștarea în care le primise. Trebuie să se fi petrecut cînd ajunsese la punctul cel mai scăzut, în clipele de nebunie, în secundele sau în orele în care se rupseseră legăturile ce fac ca o sumă de celule, de vene și artere, de nervi și de atomi să se închege într-un întreg, care poartă un nume, și constituie o amintire. Scindarea avea ca urmare nebunia. Dar Manfred se regăsise iar. Fusese distrus și totuși nu înnebunise.

Se apropie, nu cu mișcările acelea de marionetă, ci agil ca o pisică și se așeză pe marginea priciului, dar cum atinse lemnul, se prăbuși peste patul de campanie ca silit de o forță străină, exterioară.

Teama și mila îl împinseseră imediat pe președinte spre el.

— Dragul meu, ce ți-au făcut ?

Vru să-l cuprindă de umerii ce zvîcneau, să liniștească furtuna care făcea să se cutremure trupul lui tînăr, slăbit. Manfred se întoarse însă și se îndreptă imediat.

— Ca și cum m-aș fi prăbușit sub povara datoriilor tale, spuse el cu fața inundată de lacrimi, fără a plînge însă ; îl străbăteau fiori, dar îi supunea cum supui durerea, încît în exterior nu răzbătea decît un ușor tremur de frig. N-am nevoie de explicații. Dă-mi o țigară, n-am mai fumat de mult.

Chibriturile de lîngă lampa din firida săpată în stîncă ardeau cu o flacără mică, albăstruie, probabil se umeziseră în aerul de acolo, de sub pămînt.

Cînd îi dădu chibritul aprins, mîinile președintelui tremurau. Manfred trase o dată adînc în piept, aruncă țigara și o stinse cu piciorul. Se feri în același timp cu o mișcare fulgerătoare de tatăl său, care voia să-i ia pistolul — știa exact ce făcea și totuși nu știa, era departe de ei și totuși destul de aproape ca să fie capabil de reacții rapide : depărtarea la care se afla nu era spațială, iar absența sa era doar un mod de a se scufunda în sine.

Întors într-o parte, își privea pistolul, cerceta cu unghia crestătura înălțătorului, ca și cum n-ar fi observat-o pînă atunci.

— Ce explicații vrei ? întrebă el. Nervii au cedat. E foarte simplu...

Vocea venea ca dintr-un microfon — impulsuri de curent care produceau zgomote în materie. Președintele rămase în apropierea lui.

Stătea la pîndă, la doi pași de el, gata să se arunce asupră-i. Încercă să-l cheme în ajutor pe preot, cu priviri scurte, piezișe. Era clar că voia să-i ia pistolul. În mîna lui Manfred era periculos. Bătrînul părea puțin consternat.

— Nervii...? Tocmai ce spun și eu! Într-adevăr, totul e foarte simplu. Ai intrat în panică. Acum sînt cu tine...

Un nou tremur îl cuprinse pe Manfred, se ridică, întinse brațele, apoi se chirci iar.

— Nu te-am rugat să-mi dai o țigară? Dar lasă, e totuna.

Preotul nu-i venea în ajutor bătrînului Galland. Aștepta liniștit să vadă cum se desfășoară înfruntarea. Manfred suferea oare? Așa se părea... Dar chiar și în cel mai grav caz, suferința omenească nu e decît un reflex palid al suferinței întregii creațiuni și pe care numai oamenii o numeau suferință, cînd, în realitate, ea era forța din care se contura universul, cu temperaturile ucigătoare ale stelelor și sorilor, viața în mii de potențe a vieții omenești, și numai cel care se scufunda tot mai adînc în suferință se transforma și se autodepășea. Nu întoarcerea la temperatura călduță a firmei Galland, salvată, în fine, ci răspunderea pentru faptă și ispășirea erau îndatoririle de care avea nevoie Manfred, și pornind de la ele, putea să-și reconstruiască ființa distrusă. Dacă exista ceva simplu aici, acesta era doar pasul următor, necesar, separarea clară între drept și nedrept, fără eschivări, fără înfrumusețarea a ceea ce se întîmplase. Părintelui Scholl îi era milă, mila sa se adresa însă omului, nu posesorului unui nume de firmă.

Mergînd prin galerie, părintele se atinsese de pereții ei. Cristale de praf alb-cenușii. Pe mînecile sale străluceau, ca picături de rouă. Nu le scutură. Erau cristale mici, splendide, iar lumina stridentă, albastră a lămpii de carbid le făcea să strălucească stins, catifelat, pe fondul hainelor negre. Cînd se mișca, o scînteie alerga peste ele, sute de fulgere microscopice săreau de la o fațetă la alta. Era unul din veșmintele pe care ființele și lucrurile le împrumută de la pămînt cînd se desprind din beznă, dintr-un fundal întunecat, într-o încleștare disperată și fără sfîrșit, ajungînd pînă la limitele percepției.

— Poți să iei cîte țigări vrei, spuse președintele. Dar, în primul rînd, trebuie să te liniștești, trebuie să-ți cruți nervii — știu din proprie experiență cum este cînd nervii cedează. Dar cînd te liniștești, vezi iarăși lucrurile clar, lucid. Nu trebuie să te lași prins de niște cățeluși, nu sîntem noi dintr-ăștia.

Expresia de pîndă de pe fața bătrînului Galland se accentuase, luase chipul urii. Preotul nu-și putea crede ochilor. Nu încăpea însă nici o îndoială: Președintele nu mai încerca doar să-i sustragă pistolul lui Manfred. Dacă-l împușca pe fiul său, dacă-l elimina odată pentru totdeauna de pe lumea asta — ar fi fost și asta o soluție. Poate că și plăsmuise acest gînd și-l respinsese din nou, poate că el îi străbătea tocmai acum creierul, impulsuri infime, abia perceptibile, transmise cu viteza ful-

gerului de la o celulă la alta, răsfrînte în mii de fațete, reflectate, trimise înapoi, o scînteie într-o masă cenușie, moale, venind din necunoscut, resorbită de necunoscut, nesupusă voinței, străbătînd toate căile nervoase pînă la a da expresie urii asasine, care face fața să se schimonosească pentru cîteva secunde. „Oricum, atunci ar trebui să mă lichideze și pe mine, ca martor, se gîndi preotul, asta ar fi urmarea, acum își va întoarce privirea spre mine... Ce de gînduri trebuie să fi trecut prin mintea acestui bătrîn de-a lungul vieții !"

Încet, bătrînul Galland își roti privirea spre preot. „Se întîmplă fără voia lui, se gîndi acesta, acum trebuie să se întoarcă spre mine. Poate că nici nu știe ce-i trece prin minte. Dacă aș fi mort acum, m-ar tîrî înăuntru, în munte, m-ar arunca într-o galerie fără fund și totul ar fi perfect."

— Îndurați-vă părinte, începu președintele. Fiți martor, nu judecător ! Folosea cuvîntul martor pentru că aparținea ideii de a-l nimici pe martor prin orice mijloace. Dați-i șansa, care e totodată ispășirea. Asta e părinte, e ispășire ceea ce-i cer și prin asta totul se repară. Doar nu există nici un paragraf de lege care să te condamne fiindcă te-au lăsat nervii, nu-i așa ? Gîndiți-vă la bătrînii aceia nenorociți : la Mayer-Sternberg, care se află literalmente pe drumuri. Vreți să-i împingeți pe bieții nenorociți la sinucidere ? Căci una atrage după sine alta. Cînd o să ne punem iar pe picioare o să-i ajutăm. Noi trebuie să purtăm povara, nu ne putem da în lături.

În timp ce vorbea, încrîncenarea și amenințarea cu moartea de pe fața lui se topeau, dar le luă de îndată locul o expresie de așteptare plină de neîncredere.

— Vorbiți, părinte !

— Aș dori ca el să nu vă asculte, răspunse preotul, dar nu eu hotărăsc.

— Și dacă nu se hotărăște pentru ceea ce doriți dumneavoastră ? Aveți să-l trădați ?

Părintele Scholl clătină din cap.

— Trebuie să se hotărască fără a ști ce urmează.

Nici nu poate ști ce va veni. Merge pe drumul său fără să cunoască țelul. Și nu poate scăpa cu nici un chip. Dacă ar ști ce face, i-ar fi ușor. Nici președintele nu știe ce face. El însuși, Scholl, așteaptă — așteaptă ca dincolo de înfiorarea trecătoare a suferinței omenești, dincolo de rănile ce se cască larg, să se arate lumina, dar aceasta nu se ivește. De aceea s-a împrietenit cu Michael Matabé, pentru că și el e atras de descompunere, de amestecul timpului în treburile omenești, de eroziune, de dislocare, e contaminat de statuile de îngeri și semizei prăbușite în fața palatului, unde buruienile cresc peste trupuri sfărîmate și viermii lucrează sub fețele îngerilor, unde se întîlnesc cei respinși de societate, cei pentru care viața e un război neîndurător. La fel e și înlăuntrul lor : lepră, rugină, putreziciune. Se destramă. Dar în crăpăturile care se cască nu e nimic în afară de ei, privirea nu întîlnește nimic, decît pe ei. Față de aceștia, tînărul Manfred Galland e o umbră ștearsă, forța

care-l macină este însă inimaginabil de puternică. Părintele Scholl cunoaşte aceste tensiuni, cunoaşte vîrtejul, sorbul vîjîitor ce se poate căsca într-un om, cerinţele tot mai aspre, supraomeneşti, cu ajutorul cărora poţi să susţii lupta împotriva forţelor din adîncuri. Uneori apar plăsmuiri înşelătoare, făpturi mute, fără chip, în veşminte vii, ca acoperite de brumă. Dar nu e decît închipuire, nişte praf spulberat care ia forma unei figuri, pînă şi cuvintele oracolului, dacă ar vorbi, ar fi împrumutate — frînturi din ordinea logosului, pe care vîntul le rostogoleşte prin gunoiul străzii, noi enigme, niciodată răspuns. Ceea ce-i lipsit de grai nu poate răspunde. Nu se spune de ce ard oraşele.

Manfred îl priveşte. Să fie dezamăgit oare ? Speră oare să primească ajutor, îndemn, mîngîiere ? Mîngîierea e ispititor de aproape. În asemenea situaţii oamenii aşteaptă să fie luaţi de mînă şi însoţiţi o bucată de drum. Nu e nici unul atît de puternic încît să se elibereze singur de groază. Fiecare ar vrea să ştie că paharul acesta a trecut de la el. Şi mai seducătoare decît ideea fugii din faţa suferinţei este ispita de a acorda sprijin, de a întinde o mînă de ajutor, acolo unde ajutorul nu face altceva decît să prelungească suferinţa, fără să aducă vindecare. Dacă Manfred Galland însuşi a eşuat, sau dacă tatăl său a fost acela care a eşuat, dacă alţii l-au împins la ruina economică — nu preotul era chemat să răspundă la aceste întrebări şi ele nici n-aveau însemnătate ; nu mai avea însemnatate nici panica

ce-l cuprinsese pe Manfred (atunci ar mai fi putut să-i acorde ajutor, acum era prea tîrziu), nici imaginile de coşmar nu mai contează, imaginile în care întreaga lume se preface într-un nor ameninţător, în care fiece om, fără excepţie, devine un duşman, o primejdie de moarte, în care trebuie să loveşti — numai recunoaşterea vinovăţiei şi acceptarea pedepsei ar mai putea conta, şi nu numai a vinii recente, ci şi a aceleia mai cuprinzătoare de a fi trăit orbeşte, de a nu fi avut ochi pentru suferinţă, aşa cum trăiseră aceşti Galland.

Legile care îl striviseră pe Manfred Galland erau doar legile pe care el le cunoştea, pe care le studiase cu grijă şi pe care le încuviinţase atîta timp cît nu-l stingheriseră. Ceea ce-l strivise era un fel de mecanism la a cărui construcţie colaborase şi el şi care acum îl distrugea. Dacă acum nu va fi scurmat înlăuntrul lui, dacă nu va scăpa de orbire şi nu-şi va pierde neîndurarea, atunci nici mîngîierea şi nici ajutorul, nici întoarcerea în lumea sa, în vechiul angrenaj, nu aveau nici o valoare.

De aceea îl condusese în galeriile lui Matabé şi-l lăsase în izolarea hăului subpămîntean, ca să fie singur cu sine însuşi, pentru ca forţele spaimei şi ale răului să-şi poată desăvîrşi lucrarea distructivă pînă la epuizarea lor deplină. Voise să-l lase în linişte, în liniştea pustiului de după furtună, liniştea desăvîrşită de dincolo de lume. Voise să-i mai dea o dată şansa să hotărască singur. Sau poate nu ajuta nici suferinţa, nici cufundarea în foc ? Manfred stătea în faţa lui clătinîndu-se, nu calm,

ci cuprins de o neliniște arzătoare. Tot nu se încheiase lupta ?

— Nu am nevoie de voi, spuse el.

În aceeași clipă bătrînul Galland se aruncă asupră-i, îi răsuci brațul care ținea pistolul și glontele fu slobozit, o detunătură amplificată de sute de ori de pereții de piatră. Șuierînd, glontele ricoșă în fundul grotei, de unde ecoul se întoarse ca să se piardă iarăși în adîncul muntelui. Manfred alunecase sub strînsoarea tatălui său și acum îl împingea încet înapoi. Colosul începuse să cedeze. Era mai mare și mai greu decît Manfred, dar tînărul era mai puternic. Totul se desfășura foarte încet. Îl încovoia milimetru cu milimetru. Președintele cedă ca și cum ceva în el s-ar fi rupt, ca și cum ar fi fost gol și fragil, scobit ca acest munte. Fu destul o lovitură, se clătină, strigă și se prăbuși. Manfred îngenunche peste el, îi răsuci capul într-o parte și-l ținu astfel.

Se priviră cîteva clipe : aceeași față, aceeași soartă, legați pentru totdeauna, atît de apropiați și în același timp atît de străini. „Ar fi fost imposibil să fi rezistat la toate acestea, dacă nu și-ar fi iubit tatăl, se gîndi preotul. Poate totul i se limpezește acum. Slăbește strînsoarea. Totul e o greșală, i-au cedat nervii... Sau poate nu numai atît ?“ O bănuială, pe care încerca s-o respingă, pentru care nu avea cuvinte, se contura în mintea preotului.

Manfred îl lăsă pe taică-său să se ridice. Întors într-o parte, păși mai aproape. Mîna dreaptă strîngea încă pistolul. Încercă să-l depună în fața preotului, dar degetele se chirciseră pe armă și trebui să se ajute de mîna stîngă ca să se poată descotorosi de ea.

— Am să ies de aici, zise tînărul. Ai auzit. Voi face ceea ce spune tata și voi conduce firma mai departe.

Tremura din tot trupul. Se temea. Încercă să zîmbească, dar nu reuși ; zîmbetul deveni un rîs nervos care-l zguduia tot și care încetă imediat.

Preotul nu atinse pistolul. Acum însă vedea clar. Vedea, dincolo de rîs și de vînătăi, fața unui om, incapabil de a face rău, care trăise ani întregi în minciună și înșelătorie. Voia acum să ia din nou minciuna și înșelătoria asupra sa, să le pună la temelia noii sale existențe. Iar ceea ce se supunea acum din nou voinței — comandamentului ei — reintrînd într-o tensiune de nesuportat, era un organism nu prea rezistent. Bătrînul Galland știa prea bine ce făcea atunci cînd îi cerea imposibilul : posibilul nu mai exista pentru această făptură.

De bunăvoie înapoi în minciună, în panică ? Să te faci iarăși vinovat, de bunăvoie, după ce-ai fost vinovat fără voie ?

Manfred vru să mai adauge ceva, dar renunță, se răsuci pe călcîie, porni spre ieșire, așteptă cîteva clipe, făcu un pas înapoi, încă unul. Mai trebuia rostit ceva, un cuvînt de aprobare față de această întoarcere în imperiul răului, față de hotărîrea luată de unul singur în pivniță, care-i depășea puterile, dar acest cuvînt nu fu spus, preotul tăcea și el. Manfred nu trebuia oprit acum. Plecă. Ceea

ce mai văzu preotul era un chip înflăcărat de o roşeaţă nesănătoasă. Apoi Manfred ieşi din cercul de lumină.

Preşedintele vru să se repeadă după el, dar preotul îl reţinu. Îi auziră paşii rari, şovăitori, împleticiţi, apoi mai repezi, pînă se stinseră.

18

MALLOVAN NU ŞTIA cum îl chema pe cel care se aşezase la masa lui de la cafenea. Se cunoşteau din vedere, de la diferite conferinţe de presă ; Rosenthal îi spunea „tipul" — semănau amîndoi, nu la înfăţişare, ci la fire : ambiţioşi şi gata oricînd să subordoneze totul acestei ambiţii. Deosebirile erau exterioare, „tipul" era mai degrabă îndesat, lat în umeri şi pe deasupra tînăr ; deocamdată „colaborator" la diferite ziare şi evident n-o ducea grozav.

— Dumneata eşti ultima mea speranţă, începu el. Am prelucrat materialul afacerii Galland, bineînţeles doar pentru mine. Numai aşa — o ocazie de a plăti ultima rată la automobil. Amintesc asta pentru a sublinia lipsa mea de prejudecăţi. Afacerea e însă cocoloşită de toţi cei implicaţi, încît nu oferă material nici măcar pentru o notiţă. Bătea nervos cu degetele în masă. Nu e nici măcar un scandal.

— Şi de ce ar fi ?

— Tot oraşul e un scandal. Dar dacă vrei să dezvălui un colţişor din acest scandal, dai peste tot de doamne şi domni respectabili.

Chelnerul aduse patru ceşti mari de cafea, un pachet de ţigări şi chibrituri. „Tipul" bea cafeaua fierbinte de parcă era limonadă, fuma şi rupea chibriturile în bucăţele.

— Exista aici unul Matabé. Michael Angelos Matabé ! A dispărut. Nici o urmă. Am scris un foileton despre palate în ruină, ca în fiecare an. Mi-au tăiat din nou toate pasajele mai interesante. Inclusiv referirea la Michael Angelos şi la pasiunea sa pentru oameni fără căpătîi... L-ai cunoscut, nu ?

— Am auzit doar de el.

— Probabil că n-are nici un sens să te întreb ce ai auzit, deşi prin această informaţie n-ar fi vorba decît de a transmite mai departe o ştire nevandabilă.

În faţa ferestrei era un trotuar lat, cu copaci. Deasupra lor se înălţa blocul în care-şi avea birourile „Transcontinentalul". În fundal se vedea, mică, turla unei biserici.

— Am putea eventual să facem un schimb, sugeră „tipul".

— Nu mă interesează informaţiile.

— De asta mă temeam. Admir metodele sociologiei de a distila întîmplările cotidiene, obţinînd articole ce pot fi publicate chiar în cărţi. Fără îndoială metoda are nivel. „Tipul" bea a doua ceaşcă de cafea. Dar nu crezi că e vorba de o încercare de mare anvergură de a abate atenţia de la problemele reale ?

— De la problemele sociale ? Nimeni nu e împiedicat să le cunoască. Dar în ceea ce pri-

vește schimbul, scrie mai bine că n-a fost nici un scandal.

„Tipul“ ridică din umeri.

— Asta nu pot. Mă voi feri să scriu despre ceva ce n-a avut loc. Mai ales că nu-mi pierd speranța de a-ți putea oferi ceva. O adevărată convertire. Era și timpul. În locul dumitale aș profita de ocazie.

— Cum și cu ce rezultat?

— Pentru a deveni șeful „Transcontinentalului“, spuse „tipul“. Era lui Rosenthal s-a dus. Asta știe oricine. A amenințat atîta vreme cu spectrul restaurării monarhiei, pînă ce n-a mai avut nici un argument împotriva ei. Gîndește-te: Saul în fața Damascului. Pe deasupra, ideea e la fel de simplă, pe cît de clară: să unești străvechiul cu ce e mai nou, simbolurile unui imperiu european cu impulsurile celei mai radicale mișcări sociale, magia cu *nouveauté*[1]! Extrem de interesant! Și apoi e un truc verificat pentru a scoate păturile intermediare din competiție. Pentru a înfrînge puterea principilor, forțele dominante se aliau și în trecut cu mica nobilime și cu poporul. Iar acum, invers: poporul își supune proprii săi reprezentanți unui control strict și eficient de sus! Democrația totală! Ce șansă pentru comerțul de flori!

— Și ce crezi dumneata despre toate astea?

A treia ceașcă de cafea fusese pe jumătate golită.

[1] Noutatea (fr.).

— În sfîrșit, iarăși idealuri pentru tineret, spuse tipul. Dar ascultă-mă! Tatăl meu a fost general. Dispărut, nu se știe de ce. Familia avea relații în cercurile marii nobilimi. Pentru a nu-și expune inutil copiii pericolului înfometării, mama a hotărît în anul acela uimitor, 1945, să viziteze moșia unei domnișoare nobile. Noi, însă, nobilime și militari... Aveam cincisprezece ani atunci. M-au trimis la bucătărie să jumulesc gîște și pui cu servitoarele. N-am primit nici măcar o aripă la plecare, nici măcar spectacolul unui cît de mic regret. Vulturii nu-și împart prada cu puii străini și, ceea ce e mai grav, nici nu observă că nu dau nimic.

— Generalizezi, replică Mallovan.

— Evident! Din asta se trăiește în meseria noastră.

Mallovan află puține lucruri noi. Rosenthal își schimbase vederile. Trăise ani de zile sub fascinația unei idei și se lăsase treptat cucerit de ea. Se petrecuseră multe în numai cîteva ore. Hotărîseră să-l înlăture pe Rosenthal și să-l împingă în locul lui pe el, pe Mallovan. Refuzase imediat. După ce chibzuise puțin, își dăduse chiar demisia de la „Transcontinental“. În cele din urmă, totul revenise la normal și atît Rosenthal cît și el se reîntorseseră din nou la vechile lor birouri. Aceste restructurări și reveniri constituiseră motivul convertirii fulgerătoare a lui Rosenthal.

Se petrecuseră multe, totuși în exterior nu se schimbase nimic. Se afla încă în concediu;

Elke era tot plecată, numai cu Kai, își anunțase sosirea pentru astăzi. Mayer-Sternberg trăia și se refăcea cu încetul. Manfred Galland era din nou în oraș. Apăruse în cartier îmbrăcat în alb, într-un automobil alb, sport. Se prezentase singur la poliție. Refuzase să dea orice fel de explicații cu privire la perioada cît lipsise. Mayer-Sternberg declarase că nu știa cine-l atacase — în nici un caz nu fusese tînărul Galland. Zvonurile amuțiseră în fața seriozității sumbre și a aspectului provocator al lui Manfred Galland.

Nu, în aparență, nu se schimbase nimic ; Elfie Jorytsch stîrnise intrigile de la „Transcontinental", iar Rosenthal, care, mai mult sau mai puțin, își datora acum lui Mallovan postul, îl ura. Poliția insistase ca Mallovan să fie confruntat cu Galland. Atunci se văzură pentru prima oară. Galland manifestă o curiozitate fățișă față de martorul principal, dar nu și teamă. Părea sigur pe sine, de-a dreptul iresponsabil de sigur. Comisarul Kende puse cîteva întrebări. Stăteau unul în fața celuilalt, ca și la întîlnirea nocturnă, și tensiunea crescuse brusc între ei, tensiunea unei lupte ce putea deveni o luptă pe viață și pe moarte și Mallovan simți că de aci înainte nu mai era o joacă. Zgomotul străzii sporea. O mașinarie uriașă îi ridica pe unii și-i zdrobea pe alții, cu fiecare învîrtire a roților. Ce mai era de spus ? Manfred Galland era ceva mai înalt decît îi rămăsese în minte cel care-l atacase noaptea. Era el, nu era el ? Imaginile nu coincideau.

Mallovan îi răspunse lui Kende. Erau posibile dubii, spuse el, dar neînsemnate ; Galland trebuie să fie tînărul care pătrunsese noaptea în locuința sa.

Manfred Galland nu fu surprins de această depoziție, în atitudinea sa provocatoare nu părea nici măcar iritat. Dar tocmai asta era nefiresc. De fapt, cum voia el să trăiască după ruină și după amoc ? Ce spaime se ascundeau în spatele acestui zîmbet trufaș ?

— Sînteți singurul care vă mențineți acuzația, spuse Kende, și vorbele lui sunau aproape ca un reproș.

Se pare că Mayer-Sternberg primiseră bani, nu prea mulți... În ceea ce-l privea pe așa-zisul prinț Matabé, Mallovan știa că era plecat. Părintele Scholl, care avea unele împuterniciri din partea lui, răspunsese la întrebări, că, în principiu, prințul nu se ocupă de problemele economice ; ba chiar îngăduie ca lucrurile să se desfășoare în voia lor. Reușise, ținîndu-se consecvent deoparte, să-și dubleze averea. Lăsase banii să se strîngă ca apa unui rîu. Să izvorască sau să sece iarăși, cînd va veni timpul. Nu manifesta nici un fel de interes față de toate acestea. Nu se ocupa decît de problemele muzicii seriale, unde găsea aspecte mult mai amuzante.

Mergeau de-a lungul unui drum ce ducea de la palatul lui Matabé spre păduri. Părintele Scholl vorbea reținut. Prințul — nu, nu, într-adevăr nu exista nici o dovadă referitoare la descendența sa princiară ! Poate că strămoșii săi nu fuseseră decît negustori levan-

tini — prințul, deci, vedea viața oamenilor ca pe o parte a istoriei naturale. În orice caz, mișcarea în perioade istorice, depășind generațiile, lăsa să se întrevadă un ritm, pe care-l consideră important, de aici preocuparea muzicianului pentru istorie și pentru trecut. Părintele Scholl admitea că prințul avea prieteni ciudați.

— Aceștia simt că nici el nu aparține societății, explică preotul precaut, pentru ei, Matabé e într-adevăr un prinț. Dar nu rămîne mult timp într-un loc...

„Tipul“ răsfoia ziarele. Nu citea, se supunea doar unei constrîngeri aproape bolnăvicioase de a face ceva. Sorbea din cafea, trăgea din țigară, învîrtea un pahar de apă ; mișcările sale erau evident doar un reflex al preocupării sale continue al cărei obiect puteau fi mormintele etrusce, viitorul operetei, valorificarea bogățiilor Siberiei, o crimă pasională, valoarea sau inutilitatea formației umaniste...

— N-ai decît să crezi ce vrei despre mine, spuse el. Dacă țintești relativ jos, ai să nimerești exact. Dar m-am vîndut eu vreodată ? Colaborator extern independent, cu perspectiva înălțării la rangul onorific al unuia lipsit total de mijloace, pe viață. Trase spre el a patra ceașcă de cafea. Am studiat regia și am încercat să fac film. Cîteva experimente pe scene de studio care nu mai există. Apoi un birou literar, traduceri... Din cînd în cînd dactilografiez pe o carte de vizită : „Corespondent al ziarelor «Fiji Times and Herald»“. Numai ca să am un loc pe lume. Sau „La Informacion, Santiago de los Caballeros, Dominican Republic“. Ca reprezentant al lui „Daily Clarion, Belize“ poți să pui întrebări chiar și miniștrilor.

„Oare de ce-mi povestește toate astea ? În locul meu precis că n-ar fi avut nici un fel de scrupule și acum ar fi șeful «Transcontinentalului». Dar nu lui i s-a oferit postul (oricum e și cu zece ani mai tînăr).“

— Sigur pot să fac ceva pentru dumneata, zise Mallovan.

— Mii de mulțumiri... în orice caz aș vrea să anticipez, spunînd că sînt în stare să scriu la obiect, exact și concis.

Mallovan îl lăsă cu a patra ceașcă de cafea, cu țigările și cu o grămăjoară de bețe de chibrituri rupte frumos în bucățele. Luă un taxi pînă în Sebaldusplatz. Era clar că perspectivele unui corespondent al lui „Daily Clarion“ din Belize nu erau prea luminoase, dar nu se temea că va ajunge în această situație, chiar plecînd de la „Transcontinental“. Dacă descrierea fusese concepută ca să-l înspăimînte, nu-și atinsese scopul. Nici în perioadele sale cele mai grele nu recursese la trucuri. Dar, de fapt, de ce acționa de cîțiva ani împotriva propriei sale cariere ? Mai demult ar fi acceptat cu bucurie ajutorul Elfiei Jorytsch. Dar pînă și forța și influența lui Karsch dăduseră de bănuit. Se temea să nu-și piardă independența, care mai exista în anumite limite, între care interesele diferitelor grupe mai puteau fi echilibrate.

Sebaldusplatz părea pustie în arşiţa după-amiezii de vară. Mallovan vedea aerul vălurindu-se peste acoperişuri, copaci şi cupole, spre vii şi spre dunga albăstruie a pădurilor. Mergea de-a lungul unei străduţe perpendiculare pe Gallusgasse. Case noi se aliniau una după alta ; chiar acolo unde se mai recunoşteau faţadele vechilor vile, clădirile fuseseră transformate, iar din grădini se luaseră porţiuni însemnate pentru garaje. Vechea cruce de pe turla bisericii Sfîntul Sebaldus se pierdea printre antenele televizoarelor.

O faţadă de un alb orbitor îl făcu să tresară. De cînd îl văzuse, doar în treacăt, pe Galland îmbrăcat în alb, aproape nu mai putea suporta această culoare (nici o altă culoare nu poate fi mai stridentă, mai ţipătoare ; fulgerele aveau uneori culoarea aceasta albă, care pustia peisajul, aşa cum în clipa de faţă se asocia cu imaginea lui Manfred Galland — ea persista în mintea lui, se modifica, se desprindea de Galland şi putea fi văzută pretutindeni...).

Dintr-o fereastră răsuna muzică, plutire întîmplătoare, dans. Nu se petrece nimic. Nu s-a petrecut nimic. Se mai petrece în genere ceva ? Cînd şi cînd, abateri de la rutină, transformări fulgerătoare, abia perceptibile, acoperite de o nelinişte haotică — şi iarăşi nimic altceva decît plutirea în cerc.

Strada cobora. Coti pe Gallusgasse. Ferestrele casei în care locuia Elke erau încă închise. Avea cheia de la poarta grădinii şi pe cea de la uşă şi intră.

Pătrunzînd în camera Elkei, avu acum şi el sentimentul unei întoarceri. În faţa ferestrei : copaci, un zid, multă umbră. Aerul de afară se insinua abia perceptibil, aducînd căldura verii ca pe o aromă uşoară de pe cîmpurile însorite. Frunzele întunecate ale copacilor atîrnau neclintite. Se aşeză comod într-un fotoliu şi aprinse una din ţigările ei. Într-un colţ era un mic planetariu care nu mai putea fi pus în mişcare. Soarele şi planetele încremeniseră. Închizînd ochii, vedea îngerul din odaia lui avîntîndu-se în zbor fără a se urni din loc. Vedea oameni mişcîndu-se, cu gesturi întipărite în imagini întunecate de vreme, îndreptîndu-se unii spre alţii, fără să se întîlnească vreodată.

Distingea figurinele de pe rafturile cu cărţi, obiecte dezgropate de arheologi : animale mici, omuleţi, un inel, o brăţară, un copil călare pe un delfin ce se scufunda. Cîntări în palmă o figurină ale cărei trăsături se şterseseră pînă ce devenise de nerecunoscut. Era neaşteptat de grea. Autodistrugerea îi apărea ca un mijloc de a ataca nenorocirea în punctul ei slab şi de a o suprima. Oare de ce Manfred Galland nu alesese pînă la urmă acest drum ? Sigur, le mergea iarăşi bine, avuseseră noroc, nu mai clădeau pe nisip, nenorocirea şi minciuna se dovediseră încă o dată a nu fi nisip, ci un munte de granit. Manfred Galland trecea iarăşi drept un om de viitor. Îi dăduseră cale liberă : poate de teamă, poate datorită mustrărilor de conştiinţă. Dar dreptate nu se făcuse, prăpastia rămînea deschisă şi nu pu-

teai prevedea cînd va veni noua nenorocire, care s-o caște și mai mult. Manfred Galland tăcea.

Tăcerea acoperea însă multe. Odată, în vremea acelei goane prin noapte, Elke îi strigase cerînd ajutor și la întrebarea lui răspunsese : nu-i nimic... Acum se întorcea din nou, după ce fugise. Recunoscuse că fugise. Dacă exista ceva care putea să cimenteze legătura lor, aceasta era încercarea de a o rupe. Și totuși, acest „nu se întîmplă nimic“ îi înconjura ca un vid.

Galland fusese distrus în acest vid, se sufocase ; Rosenthal găsise salvarea în ideologie. Și el ? Era încă în stare să mai facă un pas, unul din pașii aceia care par atît de ușor de făcut ?

În timp ce mîna sa strîngea demonul, figurina aproape distrusă de vreme, percepea tot mai intens tăcerea din jur, tăcerea trecutului, a lucrurilor, a oamenilor, a viitorului, tăcerea vorbirii însăși, o tăcere crescîndă, din care se născuseră toate lucrurile și toate cuvintele, în care se reîntorceau acum, un șuvoi care se prăbușește neauzit în matcă : Matabé și noaptea, Galland, Kulka și Mayer-Sternberg, împușcături, strigăte și teamă, tobe și călăreți de bronz proiectați în raza vederii și totuși ireali, destrămîndu-se ca o aversă de ploaie și alungați iar în celulele cele mai ascunse, unde stăruia tăcerea. Așeză figurina la locul ei, fără să se uite într-acolo. În acest moment țîșni hotărîrea. Mallovan se ridică încet. Ieși din încăpere într-o încordare supremă, în care lumea din jurul său se rotea într-o singură vîltoare străbătută de fulgere albe, iar vîrtejurile neauzite ale aerului fierbinte de vară fură înghițite de adîncuri cu forța plumbului topit : timp care se transformă în amintire și se scurge printre degete ca magma incandescentă ; în clipa hotărîrii, în clipa în care se smulse din propria-i viață, renunță la tot ce conferea siguranță : „Transcontinentalul“, Elke, în clipa din care se simți străin, înfăptui ceea ce nu înfăptuise Manfred Galland : își distruse singur lumea, el, Mallovan, ispăși prin foc, el, care nu mai era Mallovan, și coborî scările împleticindu-se, alungat de o groază mai presus de mintea omenească, ca dintr-o casă cuprinsă de flăcări — în clipa aceasta, cînd străbătu miezul incandescent al văpăii, o mișcare încă nedesăvîrșită, izvorîtă din el însuși, care nu nimicea lumea, ci o smulgea cu sine din încremenirea ei moartă, împingînd-o într-un torent uriaș, către viitor.

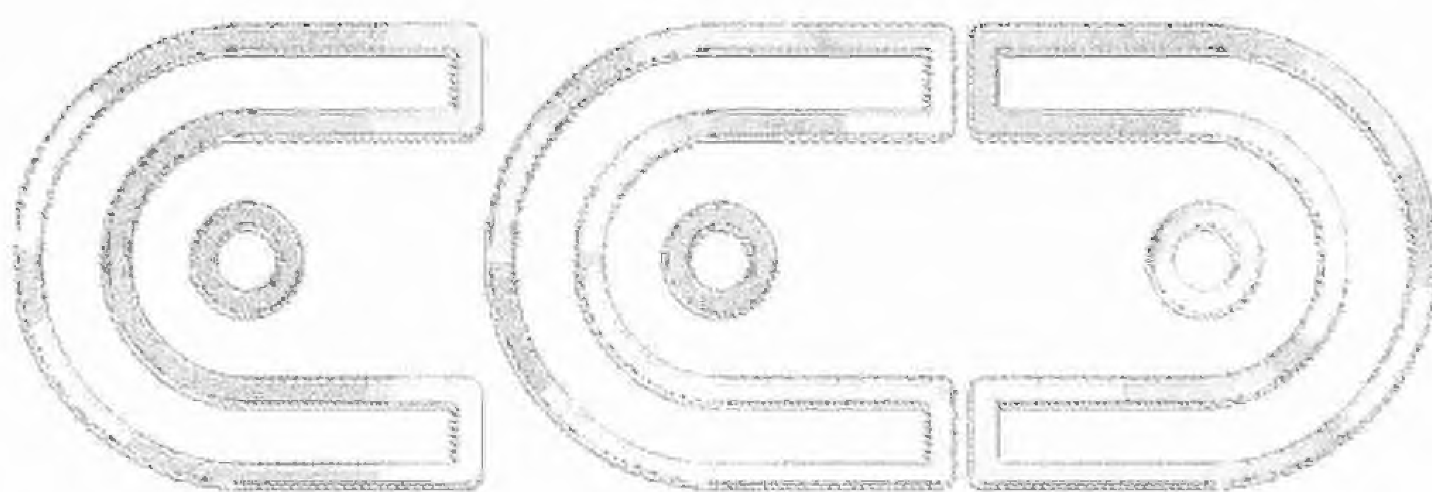
Redactor: SUZI HIRSCH
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBĂNESCU

*Tiraj 37 930 ex. broşate. Bun de tipar 19.07.1976.
Coli de tipar 9*

Tiparul executat sub comanda
nr. 366 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

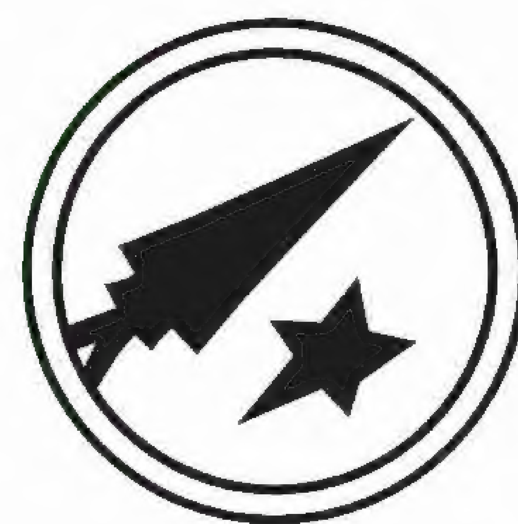
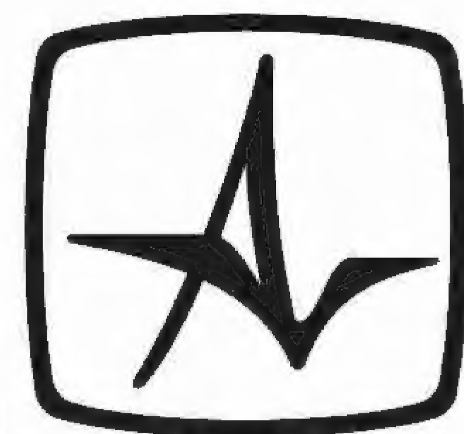
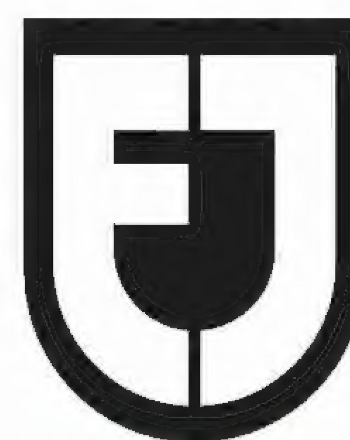

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024